

ဝေပုလမ်းစာစဉ်

သညာသိ
ဝိညာဏ်သိ
ပညာသိ

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

“ နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ”
ဘူရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာတို့အား ဤဓမ္မစာစုဖြင့်
ရှိသေခွာ ကန်တော့ပါ၏။

သညာသိ

ဝိညာဏ်သိ

ပညာသိ

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

မာတိကာ

အမှာစကား	- ၃
ဩဃတရဏသုတ် (ပိဋကတ်-မြန်မာပြန်)	- ၄
၁။ ပထမနေ့ - သညာသိ၊ ဝိညာဏ်သိ၊ ပညာသိ	- ၇
- သတိပဋ္ဌာန်	-၁၂
၂။ ဒုတိယနေ့ - ပစ္စုပ္ပန်နှင့်ခန္ဓာ	-၂၀
- မြင်မှုနှင့်သိမှု	-၂၄
၃။ တတိယနေ့ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့်အနတ္တ	-၃၂
- ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါနှင့်အတ္တဒိဋ္ဌိ	-၃၅
၄။ စတုတ္ထနေ့ - မူလနှစ်ပါး	-၄၄
- ကံနှင့်ကံ၏အကျိုး (ကမ္မ-ဘဝ)	-၄၉
၅။ ပဉ္စမနေ့ - ဝဋ်(၃)ပါးနှင့်အနုသယကိလေသာ	-၅၆
- ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ	-၆၁
၆။ ဆဋ္ဌမနေ့ - သစ္စာလေးပါး	-၆၅
- မျက်မြင်နှင့်ဉာဏ်မြင်	-၇၃
၇။ သတ္တမနေ့ - မာလုကျပုတ္တသုတ်တရားတော်	-၇၇
- ဝိပဿနာဓမ္မလင်္ကာ	-၈၇
ကျမ်းကိုးများ	-၉၁

“အမှာစကား”

၁၃၇၅ - ခုနှစ်မှ ၁၃၇၆ - ခုနှစ်သို့ ကူးပြောင်းခြင်း အထိမ်းအမှတ် နှစ်သစ်ကူးပွဲအခါတွင် မိမိ၏ဓမ္မမိတ်ဆွေများအတွက် ဤဓမ္မစာအုပ်ကို အမှားအမှန် ပြင်ဆင်ချီးမြှင့်ပေးပါရန် စုစည်းပြုစုသူ ဒေါက်တာစိုးလွင်မှ လျှောက်ထားလာသဖြင့် အစအဆုံး ဖတ်ရှုခဲ့ပါသည်။

နာမည်ကြီး ဝိပဿနာမူရဆောင် ဆရာတော်ကြီးများ၏ စာအုပ် ပေါင်း မြောက်များစွာကို နှံ့နှံ့စပ်စပ်လေ့လာ၍ စုစည်းတင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဆရာတော်ကြီးများ၏ စာသားများအတိုင်း လက်တွေ့နှင့် ပေါင်းစပ်၍ သာမန်လူတို့ နားလည်အောင် နားလည်လွယ်သော စကားလုံး များဖြင့် ရှင်းလင်း တင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဖတ်ရှုရသမျှ ဤ စာအုပ်ပါ ရှင်းလင်းချက်များသည်လည်း ဆရာတော်ကြီးများ၏အာဘော် နှင့်လုံးလုံး လွဲမှားနေခြင်းမျိုးကို မတွေ့ရပါ။ မိမိဉာဏ်မှီသမျှ ပါဠိစာလုံး ပေါင်းမှအစ ကျမ်းဂန်အာဘော်များနှင့် ညီညွတ်အောင် ပြင်ဆင်ပေး ထားပါသည်။ သို့သော် မိမိထက် ဉာဏ်အမြင်ကြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ ကြည့်ရှု၍ အမှားတွေ့ရှိပါလျှင် မေတ္တာရှေ့ထား၍ ပြုပြင်ပေးကြပါရန် တိုက်တွန်းအပ်ပါသည်။

ဦးဇောတိက
ပဓာနနာယကဆရာတော်
ဥယျာဉ်စာသင်တိုက်
မန္တလေး

“ဩဃတရဏသုတ်”

သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ဒေဝတာသံယုတ် နဠဝဂ်၌ ပါဝင်သော ဩဃတရဏသုတ် (ပိဋကတ်၊ မြန်မာပြန်)တွင် အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြထားပါသည်။

အခါတစ်ပါး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် သာဝတ္ထိပြည် အနာထပိဏ်သူဌေး၏ အရံဖြစ်သော ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ ထိုအခါ နတ်သားတစ်ယောက်သည် သန်းခေါင်ယံအချိန်၌ မြတ်စွာဘုရားထံချဉ်းကပ်၍ ရှိခိုးပြီးလျှင် တစ်ခုသောနေရာ၌ ရပ်တည်ကာ မြတ်စွာဘုရားအား “အရှင်ဘုရားသည် အဘယ်သို့သော အကြောင်းအားဖြင့် သံသရာအယဉ် ‘ဩဃ’ကို ကူးမြောက်တော်မူခဲ့ပါသနည်း” ဟု လျှောက်၏။

ဒါယကာနတ်သား ငါသည် **(ရပ်တည်မနေဘဲ၊ အားမထုတ်ဘဲ)** သံသရာအယဉ် ‘ဩဃ’ကို ကူးမြောက်ခဲ့၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။

အရှင်ဘုရားသည် အဘယ်သို့လျှင် ရပ်တည်မနေဘဲ၊ အားမထုတ်ဘဲ သံသရာအယဉ် ‘ဩဃ’ကို ကူးမြောက်တော်မူခဲ့ပါသနည်း။

ဒါယကာနတ်သား ငါသည် အကြင်အခါ၌ **(ရပ်တည်)**နေ၏။ ထိုအခါ **(နစ်မြုပ်)**ရ၏။ အကြင်အခါ၌ **(အားထုတ်)**၏။ ထိုအခါ **(မျောပါ)**ရ၏။ ဒါယကာ နတ်သား ဤသို့လျှင် ငါသည် ရပ်တည်မနေဘဲ၊ အားမထုတ်ဘဲ သံသရာအယဉ် ‘ဩဃ’ကို ကူးမြောက်ခဲ့၏ဟု ဟောတော်မူ၏။

သတ္တလောက၌ ရပ်တည်မနေဘဲ၊ အားမထုတ်ဘဲ တဏှာကို ကူးမြောက်တော်မူပြီးသော မကောင်းမှုမှအပပြုပြီးသော ကိလေသာငြိမ်းအေးတော်မူပြီးသော မြတ်စွာဘုရားကို ကြာမြင့်မှပင် ဖူးမြင်ရလေစွတကား ဟု ဒေသနာနိဂုံး အဆုံးသတ်၏။

ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ဆိုလိုချက်ကို အဓိပ္ပါယ်အမျိုးမျိုး ဖွင့်ဆိုကြကုန်၏။ ရပ်တည်မနေခြင်းသည် **‘ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ’** ဖြစ်သော ကာမဂုဏ် ခံစားခြင်းအကျင့်ဖြင့်မနေခြင်း၊ အားမထုတ်ခြင်းသည် **‘အတ္တကိလမထာနုယောဂ’** ဆိုသော မိမိကိုယ်ကို ညှင်းဆဲခြင်းအကျင့်ကို ရှောင်ခြင်းဖြစ်၏။ ကာမဂုဏ်ကို နှစ်သက်ခံစားနေလျှင် သံသရာမှာ နစ်မြုပ်မည်။ မိမိကိုယ်ကို ညှင်းဆဲသောအကျင့်သည်လည်း လွတ်မြောက်ကြောင်း အစစ်မဟုတ်ပဲ သံသရာမှာ မျောဦးမည်ဟုဆို၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအမြင်ဖြင့် တဏှာ၏အလိုကို ဖြည့်ခြင်းအစွန်းနှင့် တဏှာကို တိုက်ရိုက်ပယ်ခြင်းအစွန်းတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။

ဘုရားရှင်သည် ထိုအစွန်းနှစ်ပါးကိုရှောင်ရန် မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းစဉ်ဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးအကျင့်မြတ်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာကိုပယ်ရှားပြီး သမ္မာဒိဋ္ဌိအသိဉာဏ်ပညာဖြင့် **‘သိ၊ ပယ်၊ ဆိုက်၊ ပွား’**ဟူသော သစ္စာလေးပါးကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသစ္စာလေးပါးဖြင့်သာ တဏှာမှ လွတ်မြောက်နိုင်၏။ တဏှာကို တိုက်ရိုက်ပယ်ခြင်းဖြင့် လွတ်မြောက်မှုကို မရနိုင်ပဲ အတ္တကိလမထာနုယောဂအတွင်း ကျဆင်းသွားတတ်၏။ ထိုအခါ အားထုတ်ခြင်းဖြင့် မျောပါကြကုန်သည်ဖြစ်၍ အထူးသတိပြု သင့်ပေသည်။

တစ်ချို့အယူအဆမှာ ရပ်တည်နေခြင်းကို သမာဓိဖြင့် စိတ်ကို တည်ငြိမ်အောင် ကျင့်ခြင်းဖြစ်၍ တဏှာမှ လွတ်မြောက်နိုင်သော မဂ်ဉာဏ်ကိုမရရှိပဲ သမထအတွင်းမှာပင် နစ်မြုပ်တတ်၏။ အားထုတ်ခြင်းကိုလည်း ရုပ်နာမ်တို့ကို တွေးတောဆင်ခြင်မှု (သညာသိ)ဖြင့်သာ မျောပါနေကြကုန်၏။ ဤနည်းဖြင့်လည်း သံသရာဝဲဩဃမှ မကူးမြောက်နိုင်ပေ။

ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူသော မမြုပ်ခြင်းမှာ ဘုရားရှင်သည် မရပ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ရပ်တည်မနေခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာ

သောခန္ဓာတို့ကို ဝိပဿနာပညာဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ အားမထုတ်ခြင်းဟူသည် မြင်မှု၊ ကြားမှုစသည်တို့ကို မြင်ကာမတ္ထ၊ ကြားကာမတ္ထအားဖြင့် သမုဒယချုပ်သော နိရောဓအမြင်နှင့်နေထိုင်ခြင်းဖြစ်၏။ ဤနည်းဖြင့် သံသရာဝဲဩဃကို ကူးမြောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

နောက်တစ်နည်းမှာ ရပ်တည်မနေခြင်းဟူသည် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ရုပ်နာမ်၊ ကြောင်းကျိုး၊ သင်္ခါရသဘောတရားတို့၏ ဖြစ်တိုင်းပျက်နေခြင်းကို သတိဖြင့် ဆင်ခြင်နေသောကြောင့် ရပ်နေခြင်း မရှိသလို ယင်းတို့အပေါ်တွင် သမ္မာဒိဋ္ဌိအမြင်ဖြင့် နှလုံးသွင်းမှန်သောကြောင့် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကင်းပြီး အဘိသင်္ခါရအားဖြင့်လည်း အားထုတ်ခြင်း မရှိပါ။ ဤသို့ မြင်ခိုက် ကြားခိုက်စသည့် သင်္ခါရတရားတို့ အပေါ်တွင် နှလုံးသွင်းမှန်ခြင်းသည် သတိဖြင့် ရပ်မနေခြင်းဖြစ်၍ အဘိသင်္ခါရတို့ဖြင့် အလွန်အကဲ အားထုတ်ခြင်းလည်း မရှိပဲ **(သတိပဋ္ဌာန်)**အကျင့်ဖြင့် သံသရာဝဲဩဃမှ ကူးမြောက်နိုင်ခြင်းဖြစ်၏။ (သတိဖြင့် ရပ်မနေခြင်း ဥပါဒါန်ဖြင့် အားမထုတ်ခြင်းဖြစ်၏။)

သစ္စာနယ်မှ ကြည့်လျှင်လည်း ရုပ်နာမ်-ဒုက္ခသစ္စာတို့ကို ပိုင်းခြားသိနေခြင်းဖြင့် အဝိဇ္ဇာကိုပယ်နေသောကြောင့် အသိဉာဏ်သည် ရပ်၍ မနေသလို သမုဒယကို ပယ်ထားသောကြောင့် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ခြံရံ၍ အားထုတ်ခြင်းလည်း မရှိပါ။ ဤသို့ ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိခြင်း၊ သမုဒယသစ္စာကိုပယ်ခြင်း၊ နိရောဓသစ္စာ ဆိုက်ခြင်းဆိုသော ကိစ္စတို့ကို ပြီးစီးအောင် မဂ္ဂသစ္စာပွားများခြင်းဖြင့် “ငါသည် ရပ်တည်မနေဘဲ၊ အားမထုတ်ဘဲ မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းစဉ်ဖြင့် သံသရာဝဲဩဃကို ကူးမြောက်နိုင်ခဲ့သည်”ဟု နားလည်သိမြင်ရလေသည်။

“ပထမနေ့”

သညာသိ၊ ဝိညာဏ်သိ၊ ပညာသိ

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - မြန်မာပြန်တတွဲ - ၈-၁၈၀)

အာရုံကိုသိခြင်းသဘောသည် တူညီသော်လည်း သညာသည် အာရုံကို ‘အညို အရွှေ’စသည်ဖြင့် အပေါ်ယံမျှ မှတ်သိရုံသာဖြစ်၏။ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု လက္ခဏာသုံးပါး ထိုးထွင်းသိခြင်းသို့ မရောက်စေနိုင်ပေ။

ဝိညာဏ်သည် အညို အရွှေစသည့် အာရုံကိုလည်းသိ၏။ လက္ခဏာ သုံးပါး ထိုးထွင်းသိခြင်းသို့လည်း ရောက်စေ၏။ သို့သော် အရိယမဂ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသို့ ရောက်စေရန်ကား မစွမ်းနိုင်ပေ။

ပညာသည်ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော အာရုံကိုလည်း သိ၏။ လက္ခဏာသုံးပါး ထိုးထွင်းသိခြင်းသို့လည်း ရောက်၏။ အဆင့်ဆင့်တက်၍ အရိယမဂ်ဖြစ် ပေါ်ခြင်းသို့လည်း ရောက်စေ၏။

ဝိပဿနာပညာတွင် သင်္ခါ (ဉာတပရိညာ)၊ ကျင့်သိ (တီရဏပရိညာ)၊ ပယ်သိ (ပဟာနပရိညာ)ဟူ၍ (၃)ပိုင်းပါဝင်၏။ (၃)ပိုင်းပါဝင် သော်လည်း အဓိကမှာ ပယ်သိဖြစ်သော ပဟာနပရိညာအတွက်သာ ဖြစ်သည်။ ပဟာနပရိညာဟူသည် **(အနုသယကိလေသာ)**ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ-တဏှာကို **(လောကုတ္တရာ မဂ်ပညာ)**ဖြင့် အပြီးပယ်သတ်ခြင်းဖြစ်၏။

သညာသိ (ဉာတပရိညာ)

မနော၌ သညာဖြင့် မှတ်သားရုံသာသိခြင်း (သင်္ခါ)ဖြစ်သည်။ ရုပ်နာမ်တို့၏ **(သဘာဝလက္ခဏာ)**ကို ကောင်းစွာ မှတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောပညာသည် ဉာတပရိညာမည်၏။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒနှင့် ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟ ဉာဏ်နှစ်ပါးတို့တည်း။

၁။ ရုပ်နာမ် ၂။ ရုပ်နာမ်တို့၏အကြောင်းတရားနှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်

၃။ ဝဋ်သုံးပါး ၄။ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တလက္ခဏာသုံးပါး ၅။ သစ္စာလေးပါး
၆။ ကိလေသာငြိမ်းသည့်နိဗ္ဗာန်-ခန္ဓာငြိမ်းသည့်နိဗ္ဗာန်တို့ကို သင်သိ
အားဖြင့် သိခြင်းဖြစ်၏။

ဝိညာဏ်သိ (တီရဏပရိညာ)

ပစ္စုပ္ပန် ဝိညာဏ်ပေါ်ခိုက် နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို
သတိသမ္ပဇဉ် ဉာဏ်ဖြင့် သိခြင်းတည်း။ **အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ (သာမည
လက္ခဏာ)**လျှင် အာရုံရှိသော ဝိပဿနာပညာသည် တီရဏပရိညာ
မည်၏။ သမ္ပသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်တို့ဖြစ်၏။

အရှုဉာဏ်ဟူသည် မနောမှ **(သတိ-ပညာ)ဦးဆောင်သော မဂ္ဂင်
ရုပ်ပါး**ဖြစ်၍ အရှုခံဟူသည် **ဝိညာဏ် (၆)ပါးနှင့် အာရုံ (၆)ပါး**တို့ဖြစ်၏။

- မျက်စိက (ရုပ်)၊ မြင်တယ် (နာမ်) - မနောကသိတယ် (သတိ ပညာ)၊
- နားကကြားတယ် (ရုပ်နာမ်) - မနောကသိတယ် (သတိ ပညာ)
- နှာခေါင်းကနံတယ် (ရုပ်နာမ်) - မနောကသိတယ် (သတိ ပညာ)
- လျှာကစားတယ် (ရုပ်နာမ်) - မနောကသိတယ် (သတိ ပညာ)
- ကိုယ်ကထိတယ် (ရုပ်နာမ်) - မနောကသိတယ် (သတိ ပညာ)

ရှေ့မနောကကြံတယ် (ရုပ်နာမ်) - နောက်မနောကသိတယ် (သတိ
ပညာ) ဟူသော ရှေ့စိတ် (အရှုခံ)နှင့် နောက်စိတ် (အရှုဉာဏ်)တို့ကို
ပိုင်းခြား ၍ သိသင့်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဟူသည်ကား ရှေ့စိတ်နှင့်
သက်ဆိုင်ရာအာရုံတို့သည် အရှုခံတရားများဖြစ်ကြ၍ နောက်စိတ်
မနောမှ သတိ-ပညာဦးဆောင်သော အရှုဉာဏ်ဖြင့် ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုအခါ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြား၍ သိမြင်လျှင် မျက်စိသည် မြင်၏။
နားသည် ကြား၏။ နှာခေါင်းသည် နံ၏။ လျှာသည် စား၏။ ကိုယ်သည်
နာ၏။ မနောသည် သိ၏ကြံ၏ဟူသော **(ရုပ်နာမ်နှစ်ခု)**ကို တစ်ခုတည်း

ပြု၍ဖြစ်သော (နိစ္စ၊ အတ္တ)အယူတို့သည် ဉာဏ်၌ ကွယ်ပျောက်ကြကုန်၏။

ပညာသိ (ပဟာနပရိညာ)

(နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ၊ သုဘသညာ၊ သုခသညာ)စသည် တို့ကို (ပယ်သည်)၏အစွမ်းဖြင့် အနိစ္စစသည့်လက္ခဏာလျှင် အာရုံရှိ သော ဝိပဿနာပညာနှင့် နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသော မဂ်ပညာသည် ပဟာန ပရိညာမည်၏။

-ဉာဏ်စဉ်အားဖြင့် ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ မဂ်ဉာဏ်တိုင်အောင်ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်-မဟာစည်၊ တွဲ-၄ -စာ ၆၅၇)၊ ဉာတပရိညာနှင့် တီရဏပရိညာ တို့သည်လည်း ထိုပဟာနပရိညာအတွက်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ (ဘင်္ဂမှ အနုလောမအထိ ဉာဏ်ရှစ်ပါးသည် ပဟာနပရိညာ၏ ပရိယာယ်ဘုံ ဖြစ်၍ မဂ်ဉာဏ်သည်သာလျှင် မုချဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပရိညာသုံးပါးလုံး သည် ပရိယာယ်အားဖြင့် မဂ်ဉာဏ်၏ကိစ္စသာတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အရသာမှ)

၁။ အနိစ္စဖြင့် နိစ္စသညာကို ပယ်၏။

၂။ ဒုက္ခဖြင့် သုခသညာကို ပယ်၏။

၃။ အနတ္တဖြင့် အတ္တသညာကို ပယ်၏။

၄။ နိဗ္ဗိန္ဒဖြင့် နှစ်သက်ခြင်းကို ပယ်၏။

၅။ ဝိရာဂဖြင့် တပ်မက်ခြင်းကို ပယ်၏။

၆။ နိရောဓဖြင့် ဖြစ်ခြင်း-သမုဒယကို ပယ်၏။

၇။ ပဋိနိဿဂ္ဂ-တဖန်စွန့်လွှတ်မှုဖြင့် စွဲယူခြင်းကို ပယ်၏။

ဤသို့ နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာစသည်တို့ဖြင့် ပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေ တတ်သော အနုပဿနာ ခုနှစ်ပါးတည်း။

(အချုပ်မှာ အတ္တကောင်ဟူသော အနှစ်သာရမရှိမှု၊ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါအယူ မရှိမှုသာ လိုရင်းတည်း။)

“အနုသယကိလေသာ (၇)ပါးပယ်ပုံ”

- သောတာပတ္တိမဂ်က ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယကိလေသာကို ပယ်၏။
- သကဒါဂါမိမဂ်က ရုန့်ရင်းသော ကာမရာဂနှင့်ပဋိယာနုသယ ကိလေသာကို ပယ်၏။
- အနာဂါမိမဂ်က သိမ်မွေ့သော ကာမရာဂနှင့် ပဋိယာနုသယ ကိလေသာကို ပယ်၏။
- အရဟတ္တမဂ်က ရူပအရူပ-ဘဝရာဂ၊ မာန၊ အဝိဇ္ဇာနုသယ ကိလေသာကို ပယ်၏။

အဂတိတရား (၄)ပါးဖြစ်သော ဆန္ဒာဂတိ၊ ဒေါသာဂတိ၊ မောဟာဂတိ၊ ဘယာဂတိတို့ကို ပဌမမဂ်ဉာဏ်က ပယ်သတ်သည်။

မစ္ဆရိယ (၅)ပါးဖြစ်သော အာဝါသမစ္ဆရိယ (ကျောင်းနေရာ)၊ ကုလမစ္ဆရိယ (ဒါယကာ)၊ လာဘမစ္ဆရိယ (လာဘ)၊ ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယ (ရုပ်ဆင်း)၊ ဓမ္မမစ္ဆရိယ (တရား)တို့ကိုလည်း ပဌမ မဂ်ဉာဏ်ကသာ ပယ်သတ်သည်။

မနောဒုစရိုက်ဖြစ်ကုန်သော အဘိဇ္ဈာ၊ ဗျာပါဒ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့တွင် ပထမ မဂ်ဉာဏ်သည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုသာ ပယ်သတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

သညာနှင့်ပညာ (အာဟာရဒီပနီ)

စိတ်ဆိုသည်ကား သိမှုသာတည်း။ ရှေးရှုမိသောအာရုံကို ထင်မြင်အောင်ပြုမှုသာတည်း။ သိပြီးသားတွေဖြစ်နေသမျှသည် သညာ၏ကျေးဇူးတည်း။ **(သညာမရှိလျှင် မိမိနာမည်ကိုပင် မှတ်မိနိုင်ဖွယ်မရှိ)**။ စိတ်သည် ရှေးရှုမိသောအာရုံကို ပြပေး၏။ စိတ်ပြတိုင်း သညာကမှတ်၏။

စိတ်မမိနိုင်သော သဘောအချက်ကို ပြပေးနိုင်သည်ကား ပညာပေတည်း။ ပညာပြတိုင်းလည်း သညာက မှတ်၏။ ပညာသည် မှတ်သမားမဟုတ်၊ သိသမားသာတည်း။ စိတ်သည် မျက်လှည့်နှင့်တူ၍ မဟုတ်သည်ကို

အဟုတ်လုပ်ပြ၏။ မရှိသည်ကို အရှိလုပ်ပြ၏။ သညာက စိတ်ပြတိုင်း အဟုတ်မှတ်၏။ ပညာကား အဟုတ်အမှန်ကိုသာပြ၏။ သညာက ပညာပြတိုင်းလည်း မှတ်၏။ သို့သော် သညာက စိတ်နှင့်အစဉ်ထာဝရ အမြဲနေရ၏။ ပညာနှင့်ကား တစ်ခါတစ်ရံမှသာ တွေ့ရ၏။

ထို့ကြောင့် စိတ်နှင့်ပညာ အငြင်းအခုန်ဖြစ်တိုင်း သညာသည် စိတ် ဘက်ကသာ သက်သေလိုက်၏။ စိတ်ကနိစ္စဆိုလျှင် သညာကနိစ္စသာ အမှန်ဖြစ်ကြောင်း စိတ်ဘက်က သက်သေခံ၏။ ပညာက အနိစ္စဟု ဆင်ခြင်သော်လည်း စိတ် သညာကငြင်းပယ်၍ နိစ္စကိုအတည်ပြုကြ၏။ သောတာပတ္တိမဂ် ဆိုက်ရောက်မှ နိစ္စဘက်က လုံးလုံးရှုံး၍ အနိစ္စအတည် ဖြစ်၏။ သုခ၊ ဒုက္ခငြင်းခုံမှုမှာ အရဟတ္တမဂ်ဆိုက်မှ ပညာက လုံးလုံးနိုင်၏။ အတ္တ၊ အနတ္တ ငြင်းခုံမှုမှာ သောတာပတ္တိမဂ်တွင် အနတ္တ အတည်ဖြစ်၏။

သညာသိနှင့်ဝိညာဏ်သိ

‘ဒေါ’ဟုကြားပါက သောတဝိညာဏ်သည် ‘ဒေါ’အသံကိုသာ သိ၍ ခွေးဟုသိခြင်းသည် မနောကသညာဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် မိမိ တို့သိသောအခါ ဝိညာဏ်သိကား မပြဋ္ဌာန်း၊ သညာသိသာ ပြဋ္ဌာန်း၏။ ထို့ကြောင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဖြစ်ခိုက် ဝိညာဏ်သိကို ကျော်၍ မနောက လောကသညာသိသာ ရှေ့မှ ‘စွာထွက်’နေခြင်း ဖြစ်၏။

‘စာ’ဖတ်သောအခါ စက္ခုဝိညာဏ်သည် စာမဖတ်တတ်ပါ။ မနော ကသညာသိဖြင့် စာကိုဖတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အရောင် ကိုသာ မြင်တတ်ပါသည်။ မနောကသာ စာကိုဖတ်၍ သိခြင်းဖြစ်သည်။

သိပ္ပံနယ်တွင် ရေကို အရောင်မရှိဟု ဆိုပါသည်။ ရေကို အရောင် အမျိုးမျိုးနှင့်ယှဉ်ကြည့်ပါက မည်သည့် အရောင်နှင့်မျှမတူပါ။ ထို့ကြောင့် သိပ္ပံနယ်တွင် ရေကိုအရောင်မရှိဟု သတ်မှတ်ပါသည်။ သို့သော် အဘိ

ဓမ္မာနယ်တွင် စက္ခုဝိညာဏ်သည် အရောင်ကိုသာသိပါသည်။ ရေကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်မြင်ရသောကြောင့် ရေသည် အရောင်ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် သိပ္ပံနယ်သည် သညာသိအဆင့်သာရှိ၍ အဘိဓမ္မာနယ်ကသာ ဝိညာဏ် သိမှ ပညာသိ)အထိ ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပခုက္ကူဆရာတော်ဘုရားကြီးက ဝိညာဏ်သိနှင့် သညာသိခွဲပုံကို သင်ပေးပါသည်။ ‘မြင်လိုက်လို့ ကိုင်လိုက်ပါ။ မြင်တာကိုမကိုင်မိ’ဟု ဆိုရာတွင် သာမန်လူတို့က ‘မြင်တာကို ကိုင်လို့ရတယ်’ဟု ထင်ပါသည်။ အမှန်မှာ မြင်မှုသည် စက္ခုဝိညာဏ်သိဖြစ်သောကြောင့် အရောင်သာ ဖြစ်၏။ ကိုင်လျှင် ကာယဝိညာဏ်သိဖြစ်သောကြောင့် အရောင်ကို မသိနိုင်ပါ။ မာခြင်း ပျော့ခြင်းကိုသာသိ၏။ ‘မြင်တာကို ကိုင်လို့ရတယ်’ ဟု ထင်ခြင်းသည် သညာသိသာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သာမန်လူများသည် သညာသိဖြင့်သာ သိမြင်နေခြင်းဖြစ်သည်။

**သတိပဋ္ဌာန်သည်သာ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း
(တစ်ကြောင်းတည်းသောလမ်း)**

- (သမုတိနယ်)မှ ပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် အောက်မေ့သောသတိ၊
- (ပရမတ်နယ်)မှ ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုးတို့ကို အောက်မေ့သောသတိ၊
- (သစ္စာနယ်)မှ အရိယသစ္စာ (၄)ပါးကို အောက်မေ့သောသတိတို့ ပြည့်စုံမှသာ သတိနှင့်ပြည့်စုံခြင်း ဖြစ်သည်။

‘သတိ’ဟူသည်

- အာရုံကို မှန်စွာ အောက်မေ့ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ -
- * အာရုံကို မှန်စွာ အောက်မေ့ခြင်းသဘောသည် သတိဖြစ်၏။
- * သတိသည် အကုသိုလ်မဖြစ်အောင် စောင့်ရှောက်ခြင်း ကိစ္စရှိ၏။
- * သတိရှိလျှင် ကုသိုလ်ရ၏ဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှူးထင်၏။

* သညာသာလျှင် နီးသောအကြောင်းရှိ၏။

“သတိနှင့်ပညာ”

က။ ‘သတိ’သည် ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့ကို (သိမ်းဆည်း)တတ်၏။

‘ပညာ’ဟူသော(သမ္မာဒိဋ္ဌိ)ကား ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့ကို ပရမတ္ထ ဓမ္မသဘာဝသို့ဆိုက်အောင် (ထိုးထွင်း)၍ သိ၏။

ခ။ သတိကား ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို (သိမ်းဆည်း) တတ်၏။

ပညာကား ယင်းအကြောင်းတရားတို့ကို (ထိုးထွင်း)၍ သိ၏။

ဂ။ သတိကား ယင်းရုပ်နာမ် ဓမ္မတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ အခြင်းအရာတို့ကို (သိမ်းဆည်း)တတ်၏။

ပညာကား ယင်းရုပ်နာမ် ဓမ္မတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ အခြင်းအရာတို့ကို (ထိုးထွင်း)၍ သိ၏။

ဤသို့လျှင် ထိုသတိ-ပညာဖြင့် ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မဟူသော သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို အဖန်ဖန်ရှု၏။

- ◆ ‘ပညာ’ဟူသည် ထိုးထိုးထွင်းထွင်းသိခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။
- ◆ အာရုံကို ဖုံးလွှမ်းထားသော မောဟအမှောင်ကို ပယ်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။
- ◆ မတွေ့မဝေ ပိုင်းပိုင်းခြားခြားသိမြင်၏ဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်၏။
- ◆ သမာဓိသာလျှင် နီးသောအကြောင်းရှိ၏။ ပညာဖြင့်သာလျှင်

(သစ္စာလေးပါး)ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ပြီး (နိဗ္ဗာန်)ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်၏။

သတိနှင့်ဥပေက္ခာ

ဥပေက္ခာကြောင့် သတိသည် စင်ကြယ်၏။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်သာနာ၍ စိတ်မနာအောင် တရားအားထုတ်ရာ၌ ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာကို သည်းခံ၍ မနောတွင် ဥပေက္ခာပြုနိုင်အောင် အားထုတ်ခြင်းဖြစ်၏။

စတုတ္ထဈာန်သမာဓိတွင် ဥပေက္ခာ၏အစွမ်းကြောင့် သတိသည် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသဖြင့် ကောင်းစွာတည်ကြည်သော စိတ်သည် ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်၏။ ဤ၌ ဥပေက္ခာဟူသည် တကြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်ပင်တည်း။ ယင်း ဥပေက္ခာ စေတသိက်သည် ဘာဝနာစိတ်ကို တွန့်ဆုတ်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ တက်ကြွခြင်း၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းစသည့် တစ်ဖက်စွန်းသို့ မရောက်အောင် အလယ်အလတ် လျစ်လျူသဘော၌ ထားနိုင်သောအစွမ်းရှိ၏။ သတိသည်သာ စင်ကြယ်သည်မဟုတ်သေး သမ္ပယုတ်တရား အားလုံးသည်လည်း စင်ကြယ်လျက်ရှိကုန်၏။ (ဖားအောက်-ပတွဲ-စာ ၅၀၂)

သတိပဋ္ဌာန် (၄)ပါး

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - မြန်မာပြန် စတွဲ)

ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မတို့၌ ‘အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ’ဟု ယူသည်၏အစွမ်းဖြင့် **‘နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ၊ သုဘ’**ဟု ထင်မှတ်သော (အမှတ်သညာ)တို့ကို **‘ပယ်ခြင်းကိစ္စ’**ပြီးစေသည် ဖြစ်သောကြောင့် သတိပဋ္ဌာန် (၄)ပါးဟု ဆိုအပ်၏။

အရိယာမဂ်ဉာဏ်တို့ ဖြစ်ပေါ်သောကာလ၌မူ ဤဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့တွင် နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသော တစ်ပါးတည်းသော **‘သတိ’**ကိုပင် (ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မ) အစရှိသော လေးပါးသောအာရုံတို့၌ မြဲသည်၊ ချမ်းသာသည်၊ အစိုးရသည်ဟု ထင်မှတ်သော **‘နိစ္စသညာ၊ သုခသညာ၊ အတ္တသညာ’**စသည်တို့ကို **‘ပယ်ခြင်းကိစ္စ’** ပြီးစေသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် **‘သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး’**ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ရှေးအဖို့ လောကီဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်စဉ်၌

(၁၄)ပါး အပြားအားဖြင့် ကိုယ်ကို သိမ်းဆည်းသောသူအား

- **‘ကာယာနုပဿနာ’** သတိပဋ္ဌာန်ကိုရအပ်၏။

ဝေဒနာကို သိမ်းဆည်းသောသူအား

- ‘ဝေဒနာနုပဿနာ’ သတိပဋ္ဌာန်ကိုရအပ်၏။

စိတ်ကို သိမ်းဆည်းသောသူအား

- ‘စိတ္တာနုပဿနာ’ သတိပဋ္ဌာန်ကိုရအပ်၏။

- နီဝရဏ၊ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဗောဇ္ဇင်၊ သစ္စာတို့ကို သိမ်းဆည်း
သောသူအား - ‘ဓမ္မာနုပဿနာ’ သတိပဋ္ဌာန်ကို ရအပ်၏။

ဓာတ်တစ်ခုကို မှန်စွာသိလျှင်

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - စတွဲ - စာ - ၆၀၈)

ဆံပင်၌ ပထဝီဓာတ်-ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်ကို ရှုမိ၍ ထိုပထဝီဓာတ်တစ်ခုကို
မှန်စွာသိလျှင် တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်သော ထိုဆံပင်ဖြစ်သော ရုပ်(၄၄)လုံး
၌လည်း ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟု စွဲလမ်းမည့် ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရှိပြီ။
ဤသို့ ကိလေသာမဖြစ်ဘဲ ငြိမ်းသောကြောင့် ရှုခြင်းကိစ္စလည်း ပြီးစီးတော့၏။
(ရုပ် ၄၄-လုံးဟူသည် ဘာဝဒဿကရုပ် ၁၀-ခု၊ ကာယပဿာဒရုပ် ၁၀-ခု၊
စိတ္တဇရုပ် ၈-ခု၊ ဥတုဇရုပ် ၈-ခု၊ အာဟာရဇရုပ် ၈-ခုတို့ ဖြစ်၏။)

“ဝိညာဏ်တစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

(အနတ္တဒီပနီ-လယ်တီ)

ဝိညာဏာဟာရကို ပရိညာသုံးပါးဖြင့် အဆုံးတိုင်ပိုင်နိုင်သည်ရှိ
သော် နာမ်ရုပ်ဟူသမျှသည် အလိုလိုပိုင်နိုင်မှုကိစ္စ ပြီးစီးလေတော့သည်။

“ဖဿတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

ဖဿာဟာရကို ပိုင်ပိုင်သိသည်ရှိသော် သုံးပါးသောဝေဒနာတို့သည်
အလိုလိုပိုင်နိုင်မှုကိစ္စ ပြီးစီးကုန်တော့သည်။ သုံးပါးသော ဝေဒနာကိစ္စ
ပြီးစီးကုန်သည်ရှိသော် ထိုထက်အလွန် တစ်စုံတစ်ခုမျှ အားထုတ်ဖွယ်
ကိစ္စသည် မရှိပြီဟု ငါဘုရားဟောတော်မူ၏။

“စေတနာတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

မနောသဉ္စေတနာဟာရကို ပိုင်ပိုင်သိသည်ရှိသော် ကာမတဏှာ၊ ရူပတဏှာ၊ အရူပတဏှာတည်းဟူသော သုံးပါးသောတဏှာတို့ကို အလိုလို ပိုင်နိုင်မှုကိစ္စ ပြီးစီးကုန်၏။

“သညာတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

သညာတစ်လုံးကို ပရိညာသုံးပါးဖြင့် အဆုံးတိုင် ပိုင်နိုင်သည်ရှိသော် သံသရာရေအယဉ်ကို လွန်နိုင်ရာ၏။ (သုတ္တနိပါက ဆဋ္ဌနာ - ၄၀၀)

“ဝေဒနာတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

သုံးပါးသော ခံစားမှု ဝေဒနာသည် ရှိ၏။ ခံစားဆဲတွင် လျှပ်ရောင် အလား ပျောက်ကွယ်ခြင်းသဘောရှိသော ဤဝေဒနာသုံးပါးကို အဟုတ် သိမြင်၍ ရေပွက်ပမာအလား တဖွားဖွားဖြစ်ပေါ်၍ ကွယ်ပျောက် ချုပ်ဆုံးမှုကို ပစ္စက္ခဒိဋ္ဌ ထင်မြင်သည်ရှိသော် ဝေဒနာတို့၌ အနိစ္စအစစ်၊ ဒုက္ခအစစ်၊ အနတ္တအစစ် ဧကန်ဖြစ်၏ဟူ၍ အထူးသိနိုင်လေသည်။

ရဟန်းသည် ဝေဒနာတို့၏ကုန်ခြင်း ခန်းခြင်းဟူသော ခယအမှုကို ထင်မြင်ခြင်းကြောင့် အာရုံခြောက်ပါးနှင့်တကွ **(ဝေဒနာဓမ္မတို့၌ တောင့်တခြင်း)**ဟူသော ဆာလောင်ငတ်မွတ်ခြင်း (တဏှာ)ကင်းသည် ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗူတော - အငြိမ်းကြီး ငြိမ်းလေ၏။

လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်

ပရမတ်တရားတို့ကို လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်တို့ဖြင့် သိအပ်၏။ ဥပမာ မီးပလပ်ပေါက်၌ လက်ထည့်၍ ခလုပ်ဖွင့်လိုက်ပါက ကျင်တက် သွားမည်။ ကျင်ခြင်းသည် လျှပ်စစ်ဓာတ်မဟုတ်။ လက္ခဏာသာဖြစ်၏။ လက္ခဏာကို မနောဖြင့် ဆင်ခြင်၍ လျှပ်စစ်ဓာတ်ရှိကြောင်း သိအပ်၏။ ထို့ အတူ လက်ဖြင့်ထိ၍ မာခြင်းပျော့ခြင်းသည် လက္ခဏာဖြစ်၍ **ပထဝီဓာတ်ကို**

ဉာဏ်၏အာရုံ အဖြစ်သိခြင်းဖြစ်၏။ ထို့အတူ ပူခြင်းအေးခြင်းသည် လက္ခဏာဖြစ်၍ **တေဇောဓာတ်ကို ဉာဏ်၏အာရုံ** အဖြစ်သိရ၏။

ဉာဏ်ဟူသည် ဖုံးကွယ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော အဝိဇ္ဇာအမှောင်ကို ဖယ်ရှားခြင်း ကိစ္စရှိ၏။ **(အကာ-ပညတ်)**ကို ဉာဏ်အလင်းရောင်ဖြင့် ဖယ်၍ **(အနှစ်-ပရမတ်)** သဘောအမှန်ကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်၏။

လက္ခဏာနှင့်ခန္ဓာ

ပထဝီ၏မာမူ-နာမ်၏သိမှုစသည့် သဘာဝလက္ခဏာကို **(သတိ)** ဖြင့် **(သိမ်းဆည်း)**၍ **(ပညာ)**ဖြင့် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါးကို **(ထိုးထွင်း)** သိအပ်၏။ ထို့အတူ ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ-**(သာမည လက္ခဏာ)** တို့ကို သတိဖြင့် သိမ်းဆည်း၍ ပညာဖြင့် အနိစ္စတရား၊ ဒုက္ခတရား၊ အနတ္တတရားအဖြစ် ထိုးထွင်းသိအပ်၏။ လက္ခဏာဟူသည် ခန္ဓာအတွင်းမဝင်သော်လည်း ခန္ဓာနှင့်လည်းကင်း၍မဖြစ်ကြကုန်။ ဝိပဿနာဟူသည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကိုပင်လျှင် ရှုမှတ် ပွားများအပ်၏။

ဖဿဓာတ်

ဖဿဟူသည် ဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သောအာရုံမှ **(ရသဓာတ် ထွက်အောင်ကြိတ်ချေပေးခြင်း)**ကိစ္စရှိ၏။ ထိုရသဓာတ်ကို ဝေဒနာက ခံစားခြင်း၊ သညာက မှတ်သားခြင်း၊ သင်္ခါရက အားထုတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

တံလျှပ်ပမာ သညာက္ခန္ဓာ

သညာဟူသည် တဖန်မှတ်မိစေရန် အမှတ်ပြု၍မှတ်သားမှုတည်း။ မိမိတို့၏ဓလေ့၊ ရိုးရာ၊ ထုံးစံစသော အလုံးစုံတို့၌ ကျွမ်းကျင်မှုတည်း။ တတ်သိလိမ္မာမှုတည်း။ ဤကား သညာဓာတ်၏ လက္ခဏာတည်း။ ပကတိလူတို့၏ အသိအမှတ် အတတ်အလိမ္မာ ခေါ်ကြသော **(သညာ)**၏ အနုမတဂ္ဂ သံသရာ **(ကာလ)**၌ ထာဝရကျင်လည်ရာ **(ဌာန)**ကား **(ပညတ်)**

လောကကြီး)ပေတည်း။ (သဏ္ဍာနပညတ်၊ သန္တတိပညတ် နှစ်ပါးကား လောက၌ အလွန် ထင်ရှားကြကုန်၏။)

သမ္မပ္ပဓာန် (၄)ပါး

သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ပဓာန-အားထုတ်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် သမ္မပ္ပဓာန်မည်၏။ လုံ့လဝီရိယ၏အမည်တည်း။ ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ် တို့ကို ပယ်ခြင်းကိစ္စ၊ မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တို့ကို မဖြစ်ခြင်းကိစ္စ၊ မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တို့ကို ဖြစ်ခြင်းကိစ္စ၊ ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တို့၏ တည်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သောကြောင့် သမ္မပ္ပဓာန် (၄)ပါးဟု ခေါ်ဆို၏။

၁။ မိမိ၏ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘော၌ မဖြစ်ဘူးသေးသော အကုသိုလ်ကို သူတပါးသန္တာန်၌ တွေ့မြင်၍ ‘ဤအကုသိုလ်မျိုး မဖြစ်အောင် ကျင့်သုံးအံ့၊ ဤသို့ ကျင့်သည်ရှိသော် ငါ့အား ဤအကုသိုလ်သည် မဖြစ်လတ္တံ့’ဟု ထို အကုသိုလ် မဖြစ်ခြင်းငှာ အားထုတ်မှု၌ ပထမ သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။

၂။ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်သော အကုသိုလ်ကို တွေ့မြင်၍ ထိုအကု သိုလ်တို့ကိုပယ်ခြင်းငှာ အားထုတ်မှု၌ ဒုတိယ သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။

၃။ မိမိ၌ မဖြစ်ဘူးသေးသော ဈာန်ကို၎င်း၊ ဝိပဿနာကို၎င်း ဖြစ်စေ ခြင်းငှာ အားထုတ်မှု၌ တတိယ သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။

၄။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ဈာန်-ဝိပဿနာ မဆုတ်ယုတ်အောင် အဖန် ဖန်ဖြစ်စေသော အားထုတ်မှု၌ စတုတ္ထ သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။

ဣဒ္ဓိပါဒ် (၄)ပါး

ဣဒ္ဓိ-ပြီးစီးပြည့်စုံခြင်းသို့ ပါဒ-ရောက်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဣဒ္ဓိပါဒ် မည်၏။ **(ဆန္ဒ၊ စိတ္တ၊ ဝီရိယ၊ ဝိမံသ ခေါ်ပညာ)**ဟူ၍ လေးပါး အပြားရှိ၏။ ဤလေးပါးတို့သည် လောကီ လောကုတ္တရာအဖြစ် ရအပ် ကုန်၏။

ဣန္ဒြေ(၅)ပါး၊ ဗိုလ်(၅)ပါး

မယုံကြည်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ မေ့လျော့ခြင်း၊ ပျံ့လွင့်ခြင်း၊ တွေဝေခြင်း တို့ကို လွှမ်းမိုး နှိမ်နင်းတတ်သောကြောင့် အစိုးရခြင်းသဘောဖြင့် ဣန္ဒြေ ယ မည်၏။ မတုန်လှုပ်ခြင်း အနက်သဘောအားဖြင့် ဗလ-ဗိုလ် မည်၏။ ဤဣန္ဒြေနှင့် ဗိုလ်(၅)ပါးလုံးသည် သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာစသည့် အစွမ်းအားဖြင့် (၅)ပါးရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဣန္ဒြေငါးပါး၊ ဗိုလ် ငါးပါးဟု ဆိုအပ်၏။

ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါး

သိတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါဖြစ်သောကြောင့် သတိ သမ္မောဇ္ဈင်၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်ဟူသော တရားတို့သည် ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါး မည်ကုန်၏။

မဂ္ဂင် (၈)ပါး

ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော အနက်သဘော ကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ (မှန်စွာမြင်ခြင်း)၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ (မှန်စွာကြံခြင်း)၊ သမ္မာ ဝါစာ (မှန်စွာပြောခြင်း)၊ သမ္မာကမ္မန္တ (မှန်စွာလုပ်ခြင်း)၊ သမ္မာအာဇီဝ (မှန်စွာအသက်မွေးခြင်း)၊ သမ္မာဝါယာမ (မှန်စွာအားထုတ်ခြင်း)၊ သမ္မာ သတိ (မှန်စွာအောက်မေ့ခြင်း)၊ သမ္မာသမာဓိ (မှန်စွာတည်ကြည်ခြင်း) ဟူသော (၈)ပါးသောတရားတို့သည် မဂ္ဂင်မည်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ‘ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါး၊ မဂ္ဂင် (၈)ပါးရှိသော အရိယာမဂ်’ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

ဗောဓိပက္ခိယ (၃၇)ပါးဟူသည် သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး၊ သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး၊

ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး၊ ဣန္ဒြေ ၅-ပါး၊ ဗိုလ် ၅-ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါးတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။

ဒုတိယနေ့

ပစ္စုပ္ပန်နှင့်ခန္ဓာ

ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည် (ဖြစ်ခိုက်နာမ်ရုပ်)သာ ဖြစ်၏။ ဥပမာ လက်ခုပ် တီးပါက လက်ခုပ်သံသည် စော၍မပေါ်သလို နောက်ကျ၍လည်း မပေါ်ပါ။ ထို့အတူ လက်ခုပ်သံကိုကြားသည့် သောတဝိညာဏ်သည် စော၍ မဖြစ်သလို နောက်ကျ၍လည်း မဖြစ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည် ဖြစ်ခိုက်အသံ(ရုပ်)နှင့် သောတဝိညာဏ် (နာမ်)သာရ၏။ ပရမတ်နယ်တွင် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည် နာမ်ရုပ်ဖြစ်၍ ဖြစ်ခိုက်နာမ်ရုပ်ကိုသိမြင်နိုင်မှ ပစ္စုပ္ပန်သဘောကို ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် သိမြင်နိုင်၏။

သညာသည် အာရုံကို တဖန်မှတ်မိရန် အမှတ်ပြုတတ်သော သဘောရှိ၏။ ထို့ကြောင့် **အတိတ်ဟူသည် သညာ၏အာရုံသာဖြစ်၏။** ခန္ဓာငါးပါးတွင် သညာမှလွဲ၍ အတိတ်ကို မသိတတ်ပါ။ အတိတ်ကို သညာ၏အာရုံဟု မသိသောကြောင့် အတိတ်ပြန်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ **ထိုသညာသည်လည်း အတိတ်ကသညာမဟုတ်၊ မနော၌ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ခိုက်သာဖြစ်ပေါ်၍ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် ချုပ်ပျောက်နေသော ပစ္စုပ္ပန် ပရမတ္ထတရားသာ ဖြစ်ကုန်၏။**

မနောဝိညာဏ်နှင့်ဓမ္မာရုံ

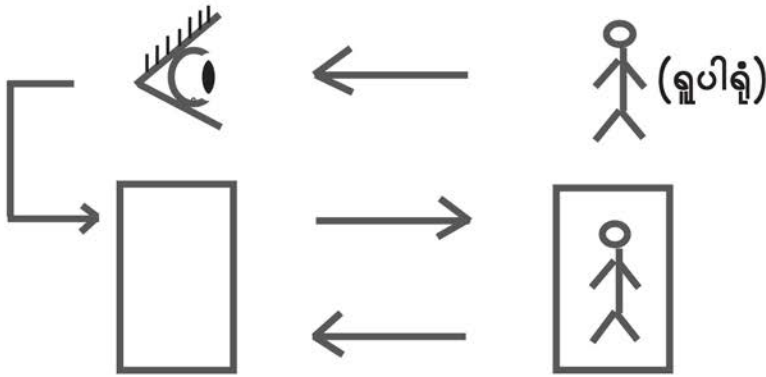
ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူသော ရုပ်နာမ်ပရမတ်တရားတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ခြပ်ဝတ္ထု မဟုတ်။ ပရမတ်တရားတို့သည် (ဉာဏ်၏ **အာရုံဖြစ်သော သဘောတရား**)အနေဖြင့် ဆင်ခြင်၍ သိမြင်ရ၏။ ခန္ဓာကို ဆင်ခြင်သောအခါ မနောဝိညာဏ်နှင့် ဓမ္မာရုံ (သဘောတရား)ကို နားလည်မှ ပညတ်နှင့်ပရမတ်တို့ကိုလည်း ကိုယ်တိုင် ပိုင်းခြားသိမြင်နိုင်၏။ ထိုအခါ သညာသိအဆင့်မှ ဝိညာဏ်သိအဆင့်ဖြင့် သိရသောအာရုံ

ဟူသမျှသည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ငြိမ်ဝတ္ထုမဟုတ်သည့် သဘောတရား သက်သက်မျှဖြစ်သောတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ပရမတ်ဟူသည် ဝိညာဏ်ပေါ်ခိုက်၌ သိမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန် သဘောတရားသက်သက်တို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

“မျက်စိကမြင်၍မနောကသိပုံ”

(မျက်စိ၊နား၊နှာ၊လျှာ၊ကိုယ်)

(အဆင်း၊အသံ၊အနံ့၊အရသာ၊အထိ)

(မနောဝိညာဏ်)

(ဓမ္မာရုံ)

စိတ်+နိစ္စသညာ

ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငြိမ်၊ ဝတ္ထု

စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် ရူပါရုံ၊ သောတဝိညာဏ်နှင့် သဒ္ဓါရုံ၊ ယာနဝိညာဏ် နှင့် ဂန္ဓာရုံ၊ ဇိဝှာဝိညာဏ်နှင့် ရသာရုံ၊ ကာယဝိညာဏ်နှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဆိုသော ဝိညာဏ် ၅-ခုနှင့် အာရုံ ၅-ခုကို အသိများကြသော်လည်း မနောဝိညာဏ်နှင့် ဓမ္မာရုံကို အသိနည်းကြပါသည်။

မျက်စိသည် ပြင်ပ သမုတိနယ်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငြိမ်၊ ဝတ္ထုတို့၏ အဆင်းနှင့် ထိတွေ့သောအခါ စက္ခုဝိညာဏ် (မြင်စိတ်)ဖြစ်၏။ မြင်စိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်)ဖြစ်ပေါ်ပြီး နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်သည် ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်ပါသည်။ ယင်းသည် ဓမ္မနိယာမဖြစ်သည်။

ပညတ်နှင့် ဓမ္မာရုံ

စိတ္တနိယာမအရ မြင်စိတ်ဖြင့် မြင်သော်လည်း နောက်လိုက် မနော
 ဖြင့်ဆင်ခြင်၍ သိခြင်းဖြစ်၏။ မနောမှာဖြစ်သော ပထမကြံသိစိတ်သည်
 ပရမတ် အဆင်းကိုသာသိသော ဆင်ခြင်စိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် **‘ဒုတိယ
 ကြံသိစိတ်’**တို့ဖြင့် အဆင်းအာရုံ၏ ယောက်ျားမိန်းမ စသော **(ပုံသဏ္ဍာန်
 ပညတ်)**ကိုသိ၍ **‘တတိယကြံသိစိတ်’**တို့ဖြင့် ယောက်ျားမိန်းမ စသော
(အမည်ပညတ်)တို့ကို သိခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဒုတိယနှင့် တတိယကြံသိ
 စိတ်တို့ဖြစ်ပြီးမှ ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်၊ အမည်ပညတ်တို့ကို **(ဓမ္မာရုံ)**
 အဖြစ်သိခြင်းဖြစ်၏။ လောကသုံး(ပညတ်)ဟူသည် သညာဖြင့် အမှတ်ပြု
 သိခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပညတ်ဟူသည် မနောဖြင့် သိအပ်သော ဓမ္မာရုံ
 တရားဖြစ်၏။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ)ကိုသာသိ၍ အမည်
 မပေးတပ်ပါ။ အမည်ကိုလည်း မသိပါ။ မနောကသညာသည် ဓမ္မာရုံတွင်
 အနီ၊ အဝါ၊ အပြာဟု ပညတ်တင်ပြီး အမည်နှင့်တကွ သိခြင်းဖြစ်သည်။

ဥပမာ ရုပ်ရှင်ပြစက်မှလာသော အလင်းတန်းတို့သည် အရှိတရား
 ဖြစ်သော်လည်း ပိတ်ကားပေါ်တွင် (ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်) နိမိတ်တို့သာ
 ပေါ်၏။ ထို့အတူ မျက်စိ၌ အလင်းတန်း (အဆင်း)တို့သာ ထင်သော်
 လည်း ဓမ္မာရုံတွင် ပုံသဏ္ဍာန်(ပညတ်)၊ အမည်(ပညတ်)တို့ပေါ်ကာ
 မနောကသညာဖြင့် အမှတ်ပြုသိခြင်းဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ပရမတ်အရှိတရားသည် အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊
 အထိစသည်တို့ဖြစ်၍ ပြင်ပ၌ရှိပြီး ပညတ်ဟူသည် မနောဝိညာဏ်၏
 အာရုံဖြစ်သော ဓမ္မာရုံတရားဖြစ်၏။ ဒုတိယကြံသိစိတ်ဖြင့် (ပညတ်)တို့ကို
 အာရုံမပြုခင် ပရမတ် အဆင်း၊ အသံ၊ အထိ စသည့်တို့ကို သိမြင်အောင်
 သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိတို့၏ ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ရှုမှတ်ရ၏။ အားထုတ်

ခါစ၌ သတိ-သမာဓိ-ဉာဏ်က နောက်ကျသောကြောင့် အရှိအတိုင်း မသိနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အားကောင်းလာသောအခါ မြင်သိ၊ ကြားသိ စသည်တို့၏အခြားမဲ့၌ ရှုမှတ်နိုင်ပြီး ရုပ်နာမ်-ကြောင်းကျိုးဆက်တို့ကို အရှိအတိုင်းသိမြင်၍ ယထာဘူတဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။

“စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်မနောဝိညာဏ်”

မျက်စိဟူသည် မြင်ခြင်း (seeing) သဘောဖြစ်၍ မနောက သညာဖြင့် အမှတ်ပြုသိခြင်း (recognizing)ဖြစ်သည်။ မျက်စိမှ မြင်စိတ်သည် အာရုံကို လက်ခံရာဌာန (receptor)သဘောမျိုးဖြစ်၍ အမှန်သိခြင်းမှာ မနောတွင် ပထမ ဆင်ခြင်စိတ်၊ ဒုတိယ ပုံသဏ္ဍာန်သိ စိတ်၊ တတိယအမည်သိစိတ် စသော စိတ်အစဉ် (mental process) တို့ဖြစ်ပြီးမှ သိခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ မျက်စိကမြင်၍ မနောကသိမှုဖြစ်စဉ် ကို နားလည် သိမြင်ပါက နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့၌ အာရုံ-ဒွါရ ထိခိုက် မှုကြောင့် သိမှုဖြစ်စဉ်တို့သည်လည်း တစ်သဘောတည်း အတူတူပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် နားကကြား၍ မနောကသိ၏၊ နှာခေါင်းကနံ၍ မနောကသိ၏၊ လျှာကစား၍ မနောကသိ၏၊ ကိုယ်ကထိ၍ မနောကသိ၏။

သို့သော် အတွေး သိမှုဖြစ်စဉ်တွင် မနောသည် ပြင်ပမှအာရုံကို မယူပဲ မနောသည် ဓမ္မာရုံဖြစ်သော အာရုံကိုသာ ဆင်ခြင်၍ သိခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ မျက်စိမှိတ်၍ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင် ပါက ဓမ္မာရုံအဖြစ် အာရုံပေါ်ကာ မနောဝိညာဏ်(စိတ်)ဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။

မျက်စိဖြင့် မြင်ရသော ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးသည် စက္ခုဝိညာဏ် ၏ အာရုံ (ရူပါရုံရွှေတိဂုံ)ဖြစ်၏။ မျက်စိမှိတ်၍ ဆင်ခြင်သောအခါသိသော ရွှေတိဂုံသည် မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိရသော (ဓမ္မာရုံရွှေတိဂုံ)ဖြစ်၏။

အိပ်မက်မက်ခြင်းသည် မနောဖြင့် ဓမ္မာရုံကို သိမြင်ခြင်းဖြစ်၏။

သရဲခြောက်တယ်ဟု ထင်မြင်ရာတွင်လည်း ဥပမာ အမှောင်တွင် အရိပ်ကို မျက်စိမြင်သည့်အတိုင်း အရောင်အဆင်းဟုမသိပဲ မနောက ဓမ္မာရုံတွင် သရဲဟု ဆင်ခြင်ပြီး အမှတ်မှားခြင်းဖြစ်၏။ သာမာန်လူတို့တွင် လမ်းလျှောက်ရင်း အတွေးများဖြစ်သောအခါ မျက်စိက စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်ခြင်းသည် ရူပါရုံဖြစ်၍ မနောစိတ်ဖြင့် တွေးခြင်းသည် ဓမ္မာရုံဖြစ်သည်။

ဓမ္မာရုံတရားတို့သည် (၆)မျိုးရှိ၏။ ပဿဒရုပ်၊ သုခုမရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ပညတ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ဖြစ်၏။

‘မြင်မှုနှင့်သိမှု’ (ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ-လယ်တီ)

(စက္ခုဝိညာဏ်)သည်ကား (အဆင်း)အမျိုးမျိုးကို မြင်မှု သက်သက်သာတည်း။ မျက်စိဖြင့်(မြင်ပြီး)နောက် ကြံသိမှုတို့ကား (မနော)ဝိညာဏ်တို့၏ အမှုသာတည်း။ (မြင်ဆဲ)ခဏ၌ ငါမြင်သည်ဟု မသိသေး၊ နောက်လိုက် (မနော)ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်မှ (ငါ) မြင်သည်ဟုသိ၏။ မြင်အပ်သောဝတ္ထု၏ အဖြူ၊ အနီ၊ အဆင်းသဏ္ဍာန်၊ အမည်စသော (ပညတ်)တို့ကိုလည်း နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်မှ သိနိုင်၏။

(မြင်မှု)ကား စက္ခုဓာတ်အိမ်မှဖြစ်၍ (သိမှု)ကား ဟဒယဓာတ်အိမ်မှဖြစ်၏။ ဓမ္မအလိုအားဖြင့် မြင်မှု-သိမှုနှစ်ပါးသည် (တစ်ခြားစီ)သာဖြစ်၏။ မြင်တစ်လှည့်၊ သိတစ်လှည့် အစဉ်အတိုင်းသွား၏။ လောကအလိုအားဖြင့်ကား စိတ်သည် အလွန်မြန်လှသောကြောင့် မြင်မှု-သိမှုကို (တစ်ခုတည်း)၊ (တစ်ပြိုင်တည်း) ထင်ကြရ၏။ ဤနည်းတူပင် ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှုတို့၌လည်း တစ်စုံတစ်စုံ ဖြစ်ကြ၏။ (ကြံသိမှု)တစ်ခုသာ (ဟဒယ ဓာတ်အိမ်)မှချည်း ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ဤသည်လည်း ဓမ္မတာတည်း။

ရှေ့စိတ်နှင့်နောက်စိတ်

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဟူသည် ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် ရှုခြင်း

ဖြစ်သည်။ ဥပမာ မျက်စိ၌ ထင်သောအဆင်း (ရုပ်)နှင့် မြင်စိတ် (နာမ်)ကို မနောက (သတိ-ပညာ)ဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။ နား၌ ကြားသောအသံ (ရုပ်) နှင့် ကြားစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ နှာခေါင်း၌ နံသောအနံ့ (ရုပ်)နှင့် နံစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ လျှာ၌ စားသော အရသာ (ရုပ်)နှင့် စားစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ ကိုယ်၌ ထိသော အထိအတွေ့ (ရုပ်)နှင့် ထိစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း မနောမှ သတိ-ပညာဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် မနော၌မူကား ရှေ့ကြုံသိစိတ်နှင့် ၎င်းစိတ်၏အာရုံတို့ကို နောက်မနောက သတိ-ပညာဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။

ဥပမာ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင် စိတ္တာနုပဿနာ၌ ရှေ့မနော တွင် လောဘစိတ်ဖြစ်လျှင် နောက်မနောက သတိဖြင့် လောဘစိတ်ဟု သိအောင် အားထုတ်အပ်၏။ ရှေ့မနောတွင် လောဘစိတ် မရှိပါကလည်း လောဘကင်းသောစိတ်ဟု သိအောင် အားထုတ်အပ်၏။ ထို့အတူ ဒေါသ စိတ်ကို၎င်း၊ မောဟစိတ်ကို၎င်း၊ သမာဓိရှိသောစိတ်ကို၎င်း စသည်ဖြင့် ရှေ့မနော၌ ဖြစ်သောစိတ်တို့ကို နောက်မနောမှ သတိ-ပညာဖြင့် ရူပွား အပ်ကြောင်းကို ညွှန်ပြထားသော ဒေသနာတော်ဖြစ်သည်။

စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်တွင် 'ရဟန်းတို့ ပြင်းစွာ အားထုတ် သော **(လုံ့လ)**ရှိသည်ဖြစ်၍ **(သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်)**ရှိသည်ဖြစ်၍ **(သတိ)**ရှိ သည်ဖြစ်၍ လောက၌ **(အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿ)**ကို ပယ်ဖျောက်၍ စိတ်၌ စိတ်ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ နေ၏'ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤသို့ မိမိစိတ်၌မူလည်း စိတ်ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍၎င်း သူတစ်ပါး၏စိတ်၌မူလည်း စိတ်ကို အကြိမ်ကြိမ်ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍၎င်း နေလေ့ရှိသူသည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသည် မရှိ၊ 'စိတ်သာလျှင် ရှိကုန်၏'ဟု **(သတိသည် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်၏။)**

ထိုအခါ ရဟန်းသည် ဒိဋ္ဌိ-တဏှာတို့ဖြင့် မမှီမတွယ်မူ၍လည်း နေ၏။

လောက၌ တစ်စုံတစ်ရာကိုမျှလည်း (ငါ၊ ငါ၏ဥစ္စာဟု) စွဲလည်း မစွဲလမ်း။
ဤသို့လည်း စိတ်၌ စိတ်ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍နေ၏။

အရိုကိုအရိုအတိုင်း (ဝိညာဏ်သိ)

ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် သိခြင်းသည် အရိုကိုအရိုအတိုင်း
ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိခြင်းဖြစ်၏။ ဥပမာ ကြက်ဖတကောင်၏တွန်သံကို
နိုင်ငံစုံမှ လူမျိုးစုံတို့ကြားလျှင် သောတဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားသည့်အာရုံ
သဘောမှာ အားလုံးတူပေမည်။ သို့သော် ကြက်တွန်သံ ဘယ်လိုကြားလဲ
ဟု မေးကြည့်ပါက တယောက်တမျိုး ပညတ်တင်၍ပြောကြမည်။ မနောမှ
ပညတ် **(သညာသိ)**များသည် တဦးနှင့်တဦး မတူကြသော်လည်း
သောတဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားရာတွင် **(ဝိညာဏ်သိ)** ကြက်တွန်သံမှာမူ
အတူတူသာဖြစ်၍ အရိုအတိုင်း ပရမတ်သဘောကို သိမြင်နိုင်ပါသည်။

နားကကြားတယ်၊ မနောကသိတယ်။

ဝိပဿနာဟူသည် ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့်ရှုခြင်းဖြစ်သည်။
ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်-အရှုခံနှင့် နောက်စိတ်-အရှုဉာဏ်သဘောကို
ပိုင်းခြား သိရပေမည်။ ဥပမာ ‘ဒေါ့’ဟု နားကကြားပြီး ခွေးဟု မနောက
သိခြင်းဖြစ်သည်။ ‘ဒေါ့’ဟုကြားခြင်းသည် သောတဝိညာဏ်သိဖြစ်၍
ခွေးဟု သိခြင်းသည် မနောဝိညာဏ်သိဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်သည်
သောတဝိညာဏ်သိဖြစ်၍ နောက်စိတ်သည် မနောဝိညာဏ်သိဖြစ်သည်။

နားကကြားသော (သောတဝိညာဏ်သိ) ‘ဒေါ့’ဟူသောအသံတွင်
သတ္တဝါအသိမပါချေ။ မနောက ခွေးဟူသောအသံတွင် သတ္တဝါအသိ
(သညာသိ)ပါဝင်လေသည်။ မြန်မာလို ခွေးဟုကြားလျှင် **နားတွင်
(အသံ)ခွေး**သာဖြစ်၍ မနောတွင် **(သတ္တဝါ) ခွေးဟု နိစ္စသညာ၊ အတ္တ
သညာဖြင့်** သိခြင်းဖြစ်သည်။

**‘ကာယဝိညာဏ်နှင့်မနောဝိညာဏ်’
(ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ-လယ်တီ)**

မြေ၊ ရေ၊ လေ၊ မီးဟူသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့တွင် မြေဓာတ်တွင် လောကဝေါဟာရမြေနှင့် ပရမတ်မြေဟူ၍ (၂)မျိုးရှိ၏။ ပရမတ်မြေဆိုသည်ကား ခက်မာခြင်းကြိယာ အမူအရာသက်သက်သာတည်း။ ထိုသို့ ဝတ္ထုကို စမ်းကြည့်ရာ၌ နူးညံ့သည်။ ခက်မာသည်ဟု လူတိုင်းပင် သိကုန်၏။ ထိုသို့ သိရာ၌ ပညတ်သိ၊ ပရမတ်သိ နှစ်မျိုးရှိ၏။ နူးညံ့မှုကြိယာနှင့် ထို ဝတ္ထုတစ်ခုလုံးကို **(တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ တစ်ခုတည်းပြု၍)** ဤဝတ္ထု နူးညံ့၏ဟု သိကြသည်ကား **(ပညတ်)**သိတည်း။ **စိတ်သိ-သညာသိ**တည်း။

ထိုဝတ္ထု၏ နူးညံ့မှုကြိယာသက်သက်ကို သီးသန့် **(ကွက်ခြား)**၍ သိမှုကား **(ပရမတ်)**သိတည်း။ ဉာဏ်သိတည်း။ သီးသန့်ကွက်ခြား၍ သိမှုဆိုသည်ကား စမ်းသပ်လိုက်သောအခါ၌ **(ကာယဝိညာဏ်သည် မြေဓာတ်သက်သက်)**ကိုသာသိ၏။ ပရမတ် မြေဓာတ်သက်သက်ကို သီးသန့်ကွက်ခြား၍ ယူ၏။ ထိုအခါ နောက်လိုက် **(မနောဝိညာဏ်)**တို့သည် **ကာယဝိညာဏ်**သိသော မြေဓာတ် နူးညံ့မှုသက်သက်ကို ထိုဝတ္ထု၏ **(ဒြပ်ပညတ်)** အထည် နူးညံ့မှုပြု၍ သိကြကုန်၏။

(ကာယဝိညာဏ်သိ)ကား မပြဋ္ဌာန်းနိုင်၊ (မနောဝိညာဏ်သိ) တို့သာ ပြဋ္ဌာန်းကုန်၏။ ဤဝတ္ထုသည် နူးညံ့၏ဟု လူအများတို့က သိမြင်နေကြကုန်၏။ ဤကား နူးညံ့သောဝတ္ထု၌ **(နူးညံ့ခြင်းကြိယာ)** ဟူသော **(ပရမတ်)**မြေဓာတ်ကို (ဝတ္ထုဒြပ်တည်း)ဟူသော ပညတ်သိမှ ဉာဏ်ဖြင့်ထုတ်၍ သီးသန့်(ကွက်ခြား)၍ သိမြင်ပုံတည်း။

ရေ၊ မြေ၊ တော၊ တောင် စသည်တို့၌ရှိသော ဗာဟိရ ပထဝီသည် လည်း ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တလည်းမဟုတ်ဟု ထင်ရှား၏။

ထို့အတူ မိမိတို့၏အဖွဲ့တွင် သဏ္ဍာန်၌ရှိသော ခက်မာမှုကြိယာကိုလည်း ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တလည်းမဟုတ်ဟု ဉာဏ်အမြင်၌ ထင်ရှားစေရမည်။ **(ပထဝီနှစ်မျိုးထပ်တူကျ)**စေရမည်။ **(အဖွဲ့တွင် ပထဝီကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ-ငါဖြစ်၍မနေစေနှင့်)**ဟု ခပ်တင်းတင်း ဟောတော်မူပေသတည်း။ ခပ်သိမ်းသော ရုပ်ဟူသမျှသည် **(ပထဝီ၌ မှီတွယ်၍)** ဖြစ်ကြရ၏။ ခပ်သိမ်းသော ပစ္စုပ္ပန်ကရ **(နာမ်ခန္ဓာဟူသမျှ)** သည်လည်း **(ရုပ်၌မှီတွယ်)**၍ဖြစ်ကြရ၏။ ပထဝီ၏ဖြစ်မှုပျက်မှု ဥဒယဗ္ဗယအချက်ကို ထင်မြင်နိုင်ပါလျှင် ကြွင်းသော ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်မှု ပျက်မှု ဥဒယဗ္ဗယအချက်အစုကိုလည်း ထင်မြင်ခြင်းငှာ လွယ်လှကုန်၏။

ထိ-သိ-သတိ

ဝင်လေထွက်လေ၌ ထိ-သိသည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် ကာယဝိညာဏ် သိဖြစ်၍ သတိသည် နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ဖြစ်၏။ ကာယဝိညာဏ်သည် ရှေ့စိတ်ဖြစ်၍ မနောဝိညာဏ်သည် နောက်စိတ် ဖြစ်၏။ ရှေ့စိတ် (ထိ-သိ)ကို နောက်စိတ် (သတိ)ဖြင့် ကိလေသာကြားမ ထိုးပဲ ကပ်၍ စ-လယ်-ဆုံးသိမှသာ သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိ အားကောင်း၏။ ထိုအခါ သညာသိမှ ဝိညာဏ်သိ **(ရုပ်နာမ် ပရမတ်)**သဘောကို ပိုင်းခြား သိမြင်ကာ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်းဖြစ်ပေါ်၍ အကြောင်းကင်းသည် နှင့်ချုပ်ပျောက်နေမှုကို ရေတွင်မျဉ်းသားသကဲ့သို့ ဉာဏ်တွင် ဖြစ်ပျက် အစဉ်အားဖြင့် တဆက်တစပ်တည်း ထင်ရှားသိမြင်လာမည်ဖြစ်သည်။

ကာယဝိညာဏ်ဟူသည် (ဘာဝနာဒီပနီ)

ကာယဝိညာဏ်ဟူသော ဝေါဟာရသည် မာဂဓဘာသာတည်း။ မြန်မာဘာသာနှင့်မူကား တစ်ကိုယ်လုံး၏ သိမှုသာတည်း။ ခြေဖဝါးကို အပ်ဖြင့်ထိုးလျှင် သိ၏။ ထို့အတူ ခြေချောင်း၊ ခြေဖနောင့်၊ ခြေဖမိုး စသည်တို့၌

လည်းသိကုန်၏။ ဤအလုံးစုံတို့၏ သိမှုကို ကာယဝိညာဏ်ဟု ခေါ်၏။

သိမှု ၂-မျိုး

ကောဋ္ဌာသ၏သိမှု-- ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှုမဟုတ်။ အရေပြားတို့၏သိမှု၊ အသားတို့၏သိမှု၊ အကြောတို့၏သိမှု၊ ဦးဧကောက် အဆုတ်စသည်တို့၏ သိမှုသာတည်း။ ဤသိမှုကို တွေ့ထိမှု ကာယဝိညာဏ်ဟု ခေါ်၏။

ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှု -- ဤတွေ့မှုကို အရေပြားတို့၏သိမှု၊ အသားတို့၏သိမှု၊ အကြောတို့၏သိမှုစသည်ဖြင့် ကောဋ္ဌာသအလိုက်ခွဲမှုတွင် အရေပြားသိမှုနှင့် နှလုံးသိမှုဟူ၍ ၂-ပါးခွဲရာ၏။ အရေပြားသိမှုကို တွေ့ထိမှုဟုခေါ်၏။ **(ကာယဝိညာဏ်)**ပေတည်း။ နှလုံး၏သိမှုကိုသာ သိမှုဟုခေါ်၏။ **(မနောဝိညာဏ်)**ပေတည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှုကား မနောဝိညာဏ်၏သိမှုသို့ရောက်မှပေါ်၏။ နှလုံး၏သိမှုပေါ်မှသာ **ပုဂ္ဂိုလ်သိ** ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ကောဋ္ဌာသတို့၏ သိမှု၊ ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှု ၂-ပါးကို ကိုယ်တွေ့ဒိဋ္ဌအားဖြင့် ခြားနား၍သိရာ၏။ ပရမတ္ထအားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်မရှိ၊ ခန္ဓာငါးပါးသာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် **(ပုဂ္ဂိုလ်သိ)** မည်သည်ကား နှလုံးအိမ်တွင်း၌ **(မနောဝိညာဏ်)**ဖြစ်ပေါ်မှုသာတည်း။

ကာယဝိညာဏ်သိနှင့်မနောဝိညာဏ်သိ

ဖျားနာရာ၌ တစ်ကိုယ်လုံးပင် ဒုက္ခသဟဂုတ် နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့ဖြင့် အပြည့်ရှိ၏။ ခြေနာသည် လက်နာသည် အစရှိသည်တို့၌ ပါဝင်၍နေ၏။ **(ကာယဝိညာဏ်သိမှုသည် လောက၌ သိမှုဟူ၍မထင်ရှား၊)** ခြေသည် တစ်စုံတစ်ခုနှင့်ထိခိုက်လျှင် နာသည်ဟု သိကြ၏။ **(ထိခိုက်သည်ကို ခြေသိ ဟုမထင်ကြ၊ မနောကသာသိသည်)**ဟု ထင်ကြ၏။ အကြောင်းကား **(မနောသိဖြစ်မှသာ ပုဂ္ဂိုလ်သိ)** ဖြစ်ပေါ်သောကြောင့်တည်း။ ခြေဖဝါး၌ ထိခိုက်မှုသည် မနောတိုင်အောင် ခိုက်မြဲတည်း။ **(အခိုက်နှစ်ချက်)**ဖြစ်၏။

(ခြေသိ၊ မနောသိ)ဟူ၍ အသိနှစ်ချက်ဖြစ်၏။ ခြေသိကို (ကာယ
ဝိညာဏ်)ဟုခေါ်၍ မနောသိကို (မနောဝိညာဏ်)ဟုခေါ်၏။ (ရွှေသွား
နောက်လိုက် နှစ်ပါးအစုံ)တည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်သိ-

ယင်းဖြစ်စဉ်တွင် (နောက်ဖြစ်သော မနောသိ)ပေါ်မှ ငါ့ခြေ၌
ထိသည်ဟု (ပုဂ္ဂိုလ်သိ)ပေါ်၏။ (ပုဂ္ဂိုလ်သိကိုသာ လောကသိ)ဟု မှတ်
ထင်ကြ၏။ ဤကား ကိုယ်၏သိမှု၊ ခြေလက်စသောအင်္ဂါတို့၏သိမှု၊ ကော
ဋ္ဌာသတို့၏ သိမှုဟုဆိုအပ်သော (ကာယဝိညာဏ်သည် ပရမတ္ထဓမ္မ
တို့တွင် အလွန်ထင်ရှားသော ဝိညာဏ်ဖြစ်ပါလျက် လူတို့၏အသိ
တွင် မထင်မရှားရှိနေကြသည်)ဖြစ်၍ ထင်ရှားစေခြင်းငှါ (အဖန်တ
လဲလဲ) ပြဆိုလိုက်သည်။ ဟုတ်မှန်သော (ပရမတ္ထအလိုအားဖြင့်) ပုဂ္ဂိုလ်
မရှိ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၏ခြေလည်းမရှိ၊ (ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးသာ) အမှန်ရှိ၏။

စိတ်၏လှည့်စားပုံ-

ထိုသို့ ရုပ်နာမ်မကွဲသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူ၍၊ နာတတ်ကျင်
တတ်သူ၊ နာမှန်းကျင်မှန်းသိသူဟူ၍၊ မဟုတ်မမှန် ဖောက်ပြန်စွဲလမ်းနေ
ကြ၏။ အလွန်ခက်ခဲနက်နဲလှ၍ ကောင်းစွာထင်ရှားအောင် အနည်းနည်း
ဖော်ပြလိုက်သည်။ (အဖန်တလဲလဲဟု အပြစ်မတင်ကြကုန်လင့်။)

**သဏ္ဍာန်ပညတ်နှင့် ရုပ်နာမ်ပရမတ်
(ဘာဝနာဒီပနီ)**

လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် (အိုးဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်)သာ
ရ၏ဟုဆို၏။ အိုးကိုဘာနဲ့လုပ်လဲဟု မေးပါက မြေနဲ့လုပ်၏။ ထို့အတူ
ယောက်ျားမိန်းမဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာရ၏။ ဘာနဲ့လုပ်လဲဟု မေးပါက
ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်နဲ့လုပ်ပါသည်။ ဥပမာ ခြေထောက်နာပါက

ခြေထောက်သည် နာ၍မရပါ။ **ခြေထောက်ဟူသည် ပုံသဏ္ဌာန်သာ** ရ၏။ အမှန်မှာ **ဝေဒနာကသာ နာခြင်း**ဖြစ်သည်။ ခြေထောက်ပဲ့သွား ပါကလည်း ရုပ်သာပဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ခြေထောက်ပဲ့၍မရပါ။ ခြေထောက် ဟူသော (နိစ္စနိမိတ်)ကို သတ္တသညာဖြင့် အရှိယူထားသောကြောင့် ဖြစ်၏။

မျက်တောင်ခတ်မှုနှင့်နိမိတ် ၂-ပါး-

မျက်တောင်ခတ်မှုဆိုသည် မျက်တောင်၏လှုပ်ရှားမှုဖြစ်၏။ အမှန် မှာ မျက်တောင်လည်းမရှိ၊ လှုပ်ရှားမှုလည်းမရှိ၊ **(မျက်တောင်ကား သဏ္ဌာန်နိမိတ်)**ဖြစ်၍ **(ခတ်မှုကား ရုပ်နာမ် ‘အစဉ်’ကိုမှီသော သန္တတိ နိမိတ်)**သာဖြစ်၏။ အရှိတရားကား ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးသာတည်း။

အဘိဓမ္မာနှင့်ဝိပဿနာ (အာဟာရဒီပနီ)

ငါမြင်သည်ဟု သိသောဝီထိသည် စက္ခုဒွါရဝီထိနှင့် မနောဒွါရ ဝီထိ များစွာကျပြီးမှ ဖြစ်ပေါ်၏။ စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်တကွ မနောဝိညာဏ် အများစုကို **(တစ်ခုတည်း)**အဖြစ်ပြု၍ **(ငါမြင်သည်)**ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။

(ဝိပဿနာမှု)မည်သည် ထို(အစွဲအလမ်း)ကို ပယ်ဖျောက်မှုတည်း။ ထို့ကြောင့် ဝီထိစိတ်အများကိုပင် (စက္ခုဝိညာဏ်တစ်ခုတည်းပြု၍ တစ်စိတ်တည်း)အနေဖြင့် ရှုငြားသော်လည်း ငါမြင်သည်ဟူသော စွဲလမ်းချက် တကယ်ပျောက်လျှင် ကိစ္စပြီးတော့သည်။ အဘိဓမ္မာအရာ၌ ဝီထိအစဉ် ဖြစ်ပုံချုပ်ပုံကို ဟောပြော၍နေငြားသော်လည်း ဝိပဿနာ အမြင်မျိုး မဟုတ်ပေ။

တတိယနေ့

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့်အနတ္တ

၁။ သတ္တသညာ (သတ္တဝါကို အရှိယူခြင်း)၊

၂။ အတ္တသညာ (တိတ္ထိတို့ကြံဆအပ်သော အတ္တကောင်)၊

၃။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းအကျိုး (နည်း ၄-ပါး)

အနတ္တ - ရုပ်နာမ်တို့သည် ဖြစ်တိုင်း အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်
သောကြောင့် အခိုင်အမာ အနှစ်သာရဖြစ်သော တိတ္ထိတို့ကြံဆအပ်သော
အတ္တကောင်၊ အသက်ကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်၊ လိပ်ပြာကောင်ဟူ၍မရှိ။
ထို အတ္တကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်၊ အသက်ကောင်ဖြင့် တဘဝမှ တဘဝသို့
ကူးပြောင်းခြင်းဟူသော အတ္တဟူသည် မရှိ။ (အသာရကဋ္ဌေန အနတ္တာ)

ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကြောင်းကျိုးဆက်မျှသာ
ရှိ၏။ (ကမ္မ၊ ဝိပါကဟူသော အနတ္တအကြောင်းအကျိုးမျှသာဖြစ်၏။)

“ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဉာဏ်”

(အနတ္တဒီပနီ-လယ်တီ)

အတွင်းရုပ်နှင့် အပြင်ရုပ် နှစ်ပါးတို့ ထိခိုက်မှုကို အစွဲပြု၍ စိတ်ဖြစ်
ပေါ်မှုကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟု ခေါ်ဆို၏။ မထိခိုက်မီ (ရှေ့အဖို့၌)လည်း စိတ်
သည် ရှိနေသည်မဟုတ်၊ (ထိခိုက်ဆဲ ခဏမှာမှ ဖြစ်ပေါ်လာမှု)သက်
သက်သာတည်းဟု သိသောဉာဏ်ကို (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဉာဏ်)ဟုခေါ်၏။

ဥပမာ-မီးခတ်နှင့်ကျောက် ထိခိုက်မိသောအခါ မီးပွင့်ဖြစ်ရာ၌
ထိုမီးပွင့်သည် မီးခတ်ထဲမှာလည်း ရှိနေသည်မဟုတ်၊ ကျောက်ခဲထဲမှာ
လည်းရှိနေသည်မဟုတ်၊ ထိခိုက်ဆဲခဏမှာသာ ဖြစ်ပေါ်လာသော
(အာဂန္တုဓမ္မ)သက်သက်သာ ဖြစ်၏။ ဝတ္ထုခြင်းထိခိုက်မိ၍ (အသံဓာတ်)
ဖြစ်ပေါ်ရာ၌လည်း အသံဓာတ်သည် (အာဂန္တုဓမ္မ) သက်သက်သာဖြစ်၏။

“ဝေဒနာ၏ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်”

အထက်ပါ ဥပမာများနှင့်တကွ ဖဿ ဓာတ်၏ထိခိုက်မှုကြောင့် ခံစားမှု ဝေဒနာသည်လည်း (အာဂန္တုဓမ္မ)သက်သက်မျှသာ ဖြစ်ပေါ်နေသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြစ်၏။ ထိုသို့ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) အချက်ကို ပိုင်ပိုင်မြင်နိုင်မှ (အနိစ္စ၊ အနတ္တ)လက္ခဏာကို ထင်မြင်နိုင်၏။

“နိစ္စသညာ အတ္တသညာ”

အုတ်ကျောက်နှင့်ထိခိုက်၍ နာကျင်ရာ၌ ငါနာသည်ဟု စွဲလမ်းမှုမှာ နိစ္စသညာ အတ္တသညာ နှစ်ပါးပါဝင်၏။ နာကျင်တတ်သော ငါသည် နဂိုလ်ကပင် ထာဝရရှိနေသည်ဟု ထင်မှတ်သည်ကား နိစ္စသညာတည်း။

နာကျင်မှု ဝေဒနာသည် ငါဟူသော သတ္တဝါ၏အနှစ်သာရ အတ္တမျိုး စင်စစ်ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေနေကတည်းက ပါရှိနေ၏။ ဒွါရ၌ အာရုံတိုက်လာသောအခါမှာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၍ အာရုံတိုက်မှု မရှိသောအခါ ကိုယ်တွင်းမှာ အမြဲတည်နေ၏ဟု ထင်မှတ်သည်ကား အတ္တသညာတည်း။

“ဝိညာဏ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ (၃)မျိုးခွဲနည်း”

(၆)ဒွါရ၌ ထိခိုက်သော အာရုံ (၆)ပါးကို (သိကာမျှ) အမူအရာသည် စိတ်တည်း၊ ဝိညာဏ်တည်း။ သိကာမျှထက်မပို။ သိမှုဟူသော ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်သည်ရှိသော် (အာရုံ၏ရသ)ကို ဖိနှိပ်ကြိတ်ဝါးမှုဟူသော ဖဿဓာတ်သည် (သိမှုနှင့်အတူ)ဖြစ်၏။ ဖဿ၏အစွမ်းကြောင့် ဝေဒနာသည် ဖြစ်၏။

ဥပမာ ကြံချောင်းသည် အာရုံနှင့်တူ၍ ကြိတ်ဆုံသည် ဝိညာဏ်နှင့်တူ၏။ ကြံချောင်းကို အရည်ထွက်အောင် ကြိတ်ချေသည့် ကျဉ်ပွေသည် ဖဿနှင့်တူ၏။ ကြံရည်သည် အာရုံ၏ရသနှင့်တူ၍ သုံးဆောင်ခံစားမှုသည် ဝေဒနာနှင့်တူ၏။ ဤသို့ ပိုင်းခြားသိအောင် ဆင်ခြင်ရ၏။

“ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မူ မြင်အောင်ရှု”

ဝေဒနာ၏ (အာဂန္တုဓမ္မ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အချက်ကို ပိုင်ပိုင်မြင်သော အခါ နဂိုကတည်းက ကိုယ့်သန္တာန်မှာရှိ၍ နေသော ဓမ္မမျိုးမဟုတ်၊ (ယခုမှ) တိုက်ခိုက်မှုကို အစွဲပြု၍ (ဖြစ်ပေါ်လာသောဓမ္မ)ကို ဉာဏ်၌ ဒိဋ္ဌ ပစ္စက္ခသိမြင်ရသဖြင့် ကိုယ့်ခန္ဓာမှာ ထာဝရရှိနေသော (နိစ္စဓမ္မ၊ အနှစ်သာရ အတ္တဓမ္မ) မဟုတ်ကြောင်းသည် ထင်ရှားလာလေသတည်း။ ပူမှု၊ အေးမှု၊ ကိုက်မှု၊ ခဲမှု၊ နာမှု၊ ကျင်မှုအစရှိသည့် (ဝေဒနာ၏ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)ကို ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင် မြင်အောင် ထင်အောင် ဆင်ခြင်၍ကြည့်ပါလေ။

“သောမနဿဝေဒနာ၏ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်”

မိမိနှစ်သက်သော အဆင်းသဏ္ဍာန်ကို တွေ့မြင်ရ၍ ထိုအာရုံသည် မျက်စိ၌၎င်း၊ မနော၌၎င်း၊ (တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း) ထိခိုက်၏။

ဥပမာ လဝန်းသဏ္ဍာန်ကိုမြင်ရာ လဝန်းသဏ္ဍာန်အရိပ်သည် မျက်စိ၌၎င်း၊ မနော၌၎င်း (တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း)ပေါ်၏။ မနော၌ သောမနဿစိတ်တို့သည် ဖွေးခနဲ မစဲဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထို(ဇောစိတ်) တို့၏ အဟုန်ကြောင့် ရှင်လန်းသော (ရုပ်ကလပ်အသစ်)တို့သည် မျက်နှာနှင့် အပြည့် ခဏခြင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းကို (အာဂန္တုဓမ္မသဘာဝ)ဟူ၍ မခွဲခြားနိုင်ပဲ ထိုသူရယ်သည်၊ ထိုသူပြုံးသည်ဟူ၍ သိမြင်ကြကုန်၏။ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘော) အနေဖြင့် သိမြင်ကြသည် မဟုတ်ကုန်။

“ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မြင်၍ အနတ္တလက္ခဏာထင်ပုံ”

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အချက်ကို ကောင်းကောင်းမြင်သဖြင့် ထင်ရှားသော အနတ္တလက္ခဏာကိုပြဆိုအံ့။ ဉာတပရိညာအခန်း၌ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဤနေရာ၌ဆောင်၍သိလေ။ လိုရင်းမှာ မှန်ပြင်မှာ မျက်နှာရိပ်ပေါ်ရာ၌ ထိုမျက်နှာရိပ်သည် မှန်လည်းမဟုတ်သလို မျက်နှာ

လည်းမဟုတ်။ မျက်နှာနှင့်တူလေရကား မျက်နှာရိပ်ဟူ၍ခေါ်ရ၏။ မျက်နှာရိပ်တို့မည်သည် မှန်ထဲမှာ အမြဲရှိနေကြသည်မဟုတ်ကုန်။ မှန်နှင့်ဆုံမိဆဲအခါ၌သာ အခိုက်အတန့်အားဖြင့် ပေါ်လာကြကုန်၏။ လူမျက်နှာကွယ်ပြန်လျှင်လည်း မှန်ထဲမှာ မျက်နှာရိပ် ကွယ်ပျောက်ပြန်၏။

ထို့အတူ ဝေဒနာတို့သည်လည်း အာရုံတို့နှင့်တွေ့ထိဆဲအခါ၌သာ အခိုက်အတန့်အားဖြင့် ကိုယ့်သန္တာန်အတွင်းမှာ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထိုအာရုံတို့ ကွယ်ပြန်လျှင်လည်း ကွယ်ပျောက် ချုပ်ဆုံးကြကုန်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အချက်ဟု ဆိုသတည်း။

ဝေဒနာတို့သည် **(မိမိကိုယ်တွင်းမှာ ဖြစ်ပေါ်)**လာသော်လည်း မိမိနှင့် **(ဆိုင်ရာမဟုတ်ကုန်)**ဟူသောအနက်ကို ပြလိုရင်းတည်း။ မိမိကိုယ်လည်း မဟုတ်ကုန်၊ မိမိကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာလည်းမဟုတ်ကုန်။ မိမိကိုယ်ခန္ဓာအတွင်းမှာ အမြဲရှိနေသောတရားလည်း မဟုတ်ကုန်ဟူသောအနက်ကိုပြလိုရင်းတည်း။ ဤသို့ ဝေဒနာ၏ **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အမှု (အာဂန္တုကအမှု)**ကို ကောင်းကောင်းကြီးထင်မြင်သည်ရှိသော် **(အနတ္တထင်မြင်)**နိုင်တော့မည် ဧကန်တည်း။

“အနတ္တထင်မြင်ခြင်း၏အကျိုးအာနိသင်”

အနတ္တကောင်းကောင်းထင်မြင်နိုင်လျှင် အတ္တဒိဋ္ဌိ၊ သက္ကယဒိဋ္ဌိ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းသော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်သို့ရောက်၏။ သောတာပန် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ရောက်၏။ စိတ်သန္တာန်၌ **(အတ္တဒိဋ္ဌိကင်းငြိမ်းခြင်း)**သည် သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန် ချမ်းသာကြီးပင်ဖြစ်လေသည်။

“ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ စိစစ်ပြဆိုချက်”

လောက၌ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူ၍ရှိ၏လောဟု မေးသည်ရှိသော် ရူပကာယ၊ နာမကာယမှတစ်ပါး ပြစရာမရှိပါ။ ရူပကာယ၊ နာမကာယကို

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါပြု၍ ပြခြင်းဖြစ်၏။ အတ္တပြု၍ ပြခြင်းဖြစ်၏။ (ကာယ ဟူသည် အပေါင်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။)

ရူပကာယသည် ပထဝီကာယ၊ အာပေါကာယ၊ တေဇောကာယ၊ ဝါယောကာယ၊ စက္ခုကာယ၊ သောတကာယ စသည်ဖြင့် အလွန်များ၏။ နာမကာယသည်လည်း ခြေဖဝါးမှ ဦးထိပ်တိုင်အောင် အတွင်းအပ တစ်ကိုယ်လုံးမှာ အခိုက်အတန့်အားဖြင့်ပေါ်သော ဝိညာဏကာယ (၆) ပါး၊ ဖဿကာယ(၆)ပါး၊ ဝေဒနာကာယ(၆)ပါး၊ သညာကာယ(၆)ပါး၊ စေတနာကာယ(၆)ပါး စသည်တို့ဖြင့် အလွန်များ၏။ ဘယ်ကာယကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟု ဆိုမည်နည်း။

ပထဝီကာယသည်လည်း ခက်မာမှု၊ နူးညံ့မှု အမျိုးမျိုးရှိ၏။ ခက်မာ မှု ပထဝီဖြစ်လျှင် နူးညံ့မှု ပထဝီချုပ်၏။ အာပေါကာယတွင်လည်း ယိုစီး မှု အာပေါဖြစ်လျှင် ဖွဲ့စည်းမှု အာပေါချုပ်၏။ ဤသို့ စိစစ်သည်ရှိသော် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါမရှိကြောင်း ထင်ရှား၏။ ဓမ္မအစု၊ ဓာတ်အစုမျှသာတည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်၏အရကို ပြပါဆိုလျှင် ရုပ်နာမ်ကိုပင် ပြရ၏။ ထိုရုပ်နာမ် သည် အနှစ်သာရ အတ္တလော၊ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်၏အလိုသို့လိုက်၏လော၊ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုရုပ်နာမ်တို့၌ အစိုးရ၏လောဟု ‘ဝေဖန်စိစစ်ခြင်း’သည် (အနတ္တာနုပဿနာ၏ ဉာဏ်အရာ) ဖြစ်လေသည်။

“အတ္တ (သို့မဟုတ်) ကိုယ်”

မြေနှင့်ပြုလုပ်သောခွက်၌ မြေသည် ခွက်၏(အနှစ်အသား) ဖြစ်၍ ခွက်၏အတ္တမည်၏။ ကိုယ်မည်၏။ ထို့အတူ သတ္တဝါတွင် ခက်မာမှု (ရုပ်)တရားသာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ ခံစားမှု (ဝေဒနာ)သာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ မှတ်သားမှု (သညာ)သာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ စေတနာမှု (သင်္ခါရ) သာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ သိမှု (ဝိညာဏ်)သာလျှင်

အနှစ်အသားရှိ၏။ ဤသို့ဖြင့် ငါးပါးသော ခန္ဓာတရားတို့သည် သတ္တဝါ၏အတ္တ (ဝါ) ကိုယ်မည်ကုန်၏။ ထိုခန္ဓာ(၅)ပါးတို့သည် **(သတ္တဝါတို့၏ အနှစ်သာရ အတ္တကိုယ်ထည်)**ဖြစ်ပေရကား ခန္ဓာငါးပါးတို့ မချုပ်မပျက်ကုန်သမျှ ကာလပတ်လုံး သတ္တဝါတို့သည် အသက်ရှည်ကြကုန်၏ဟု ထင်မြင် စွဲလမ်းမှုသည် အတ္တဒိဋ္ဌိမည်၏။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိမည်၏။

သတ္တဝါသည် မွေးဖွားပြီးသည်မှ (၁၀)နှစ်၊ (၁၅)နှစ်ရှိပြီ၊ ငါ၏အသက် (၄၀)၊ (၅၀) ရှိပြီစသည်ဖြင့် အမှန်တကယ် ထင်မှတ်ပြောဆိုနေမှုသည် အတ္တဒိဋ္ဌိ၊ ဇီဝဒိဋ္ဌိ၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိတို့ပင်ဖြစ်သည်။ (ခန္ဓာငါးပါး)ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောကျ်ား၊ မိန်းမဟူ၍ အယူမှား၊ အမြင်မှား (စွဲလမ်းမှု)တည်း။

ကိုယ်ခန္ဓာ၌ ခက်မာမှု ပထဝီသည် **(တည်ရာအမာခံ)**ဖြစ်၏။ တစ်နေ့တည်း၌ပင် **(ဣရိယာပုဒ်)**ပြောင်းလဲတိုင်း **(ခက်မာမှုပထဝီ)** တို့သည် ပြောင်းလဲ ချုပ်ပြောက်နေသည်ကို သိမြင်ကြကုန်၏။ ဣရိယာပုဒ်ပြောင်းတိုင်း တည်တံ့ခိုင်မြဲနေသော ခက်မာမှုပထဝီသည် တစ်ခုမျှ မရှိသည်ကို သိမြင်ကြ၏။ ဤသို့ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၊ အတ္တဇီဝ မရှိမှုသည် ထင်ရှားလတ္တံ့။ ဤသို့ အမြင်သည်ကား (ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ) အမြင်တည်း။

“ကာရကဒိဋ္ဌိ”

‘ငါသည်သွား၏’ဟူသော ‘သွားခြင်းကြိယာ’တွင် အကြုံးဝင်သော ရုပ်အစု၊ နာမ်အစုတို့၏ ခယဝယဟူသော အနိစ္စ-အမူအယာ အထူးကို မမြင်နိုင်သောသူသည် ထို(ရုပ်နာမ်)ကို သွားတတ်သောသူ၏ **(အနှစ်သာရ)အားဖြင့် (အတ္တ)**ဟုယူ အယူမှားခြင်းသည်ကား ကာရကဒိဋ္ဌိတည်း။

(ပြုလုပ်သူ)ဟုယူသော ရုပ်နာမ်မည်သည် **(ကြိယာ)**မျှသာ အမှန် ဖြစ်၏။ ကြိယာအမူအယာတို့ကို ပြုတတ်သည်။ ပြောတတ်သည်၊ ကြံတတ်သည်၊ ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုကို ပြုလုပ်တတ်သည်စသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်

သတ္တဝါအနေဖြင့် (စွဲလမ်း)သော အတ္တဒိဋ္ဌိကို ကာရကဒိဋ္ဌိဟု ခေါ်၏။

“ဝေဒကဒိဋ္ဌိ”

ငါသည် ချမ်းသာ ဆင်းရဲကို ခံစား၏။ ဤသို့ သုခ၊ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားခြင်း (အခိုက်အတန့်)၌ အကြုံးဝင်သော (နာမ်ရုပ်)အား ထိုခံစား သူ၏ (အနှစ်သာရ)အားဖြင့် အတ္တဟုယူ၏။ ဤသို့ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အနေဖြင့် (ခံစားသူ)ဟု အယူမှားခြင်းသည်ကား ဝေဒကဒိဋ္ဌိတည်း။

‘ခံစားခြင်း’ အခိုက်အတန့်၌ အကြုံးဝင်သော ‘နာမ်ရုပ်’တို့သည် (ကြိယာ)မျှသာဖြစ်သော်လည်း ထိုနာမ်ရုပ်ကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအနေဖြင့် (စွဲလမ်း)သောအတ္တဒိဋ္ဌိကို ဝေဒကဒိဋ္ဌိဟု ခေါ်၏။

“ရုပ်နာမ်၏အနှစ်မဲ့ပုံကိုပြခန်း”

အလုံးစုံသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတို့သည် (ရိတ္တော)ကွယ်ပြောက် ၏။ (တုစ္ဆော) အချည်းနှီးဖြစ်၏။ (သုညော) ဆိတ်သုဉ်း၏။ ဝိပဿနာ အရာ၌ (အသာရကဋ္ဌေနအနတ္တ)ပုဒ်၏အနက်သည် အလွန်(နက်နဲ)၏။ အလွန် (သိမ်မွေ့)၏။ အလွန်သိနိုင်ခဲ့၏။ အလွန် (ထိုးထွင်း)နိုင်ခဲ့၏။

အသာရကဋ္ဌေန အနတ္တာဟူသော ရုပ်နာမ်တို့၏ (အနှစ်သာရမဲ့ပုံ၊ အခိုင်အမာ မရှိပုံ)တို့သည် ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ (အနတ္တအခြင်းအရာ လက္ခဏာ)ပင်ဖြစ်ပေသည်။

အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းခြင်း

သင်္ခါရအပေါင်းသည် ‘သာမီ-ခန္ဓာအိမ်၏(ပိုင်ရှင်)၊ နိဝါသီ-ခန္ဓာ အိမ်ထဲ၌ (အမြဲနေသူ)၊ ကာရက-ပြုလုပ်သူ၊ ဝေဒက-ခံစားသူ’ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဗာလပုထုဇဉ်တို့ စွဲထားသော အတ္တ၏စွမ်းရည်သတ္တိဂုဏ်မှ ဆိတ်သုဉ်းသောကြောင့် အတ္တလည်းမဟုတ်၊ အတ္တ၏ဥစ္စာလည်းမဟုတ်။

ထို့ပြင် မျက်စိသည် အတ္တမှဆိတ်သုဉ်း၏။ အဆင်းတို့သည် အတ္တမှ

ဆိတ်သုဉ်း၏။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အတ္တမှဆိတ်သုဉ်း၏။ ရူပသည် မြဲသော အနှစ်၊ ခိုင်ခံ့သောအနှစ်၊ ချမ်းသာသောအနှစ်၊ အတ္တကောင်အနှစ်စသည့် အနှစ်မရှိ၊ အနှစ်ကင်း၏။ ဥပမာအားဖြင့် ကျူသည် အနှစ်ကင်းသကဲ့သို့ ရေမြုပ်စိုင်း၊ ရေပွက်၊ တံလှုပ်၊ ငှက်ပျောတုံး၊ မျက်လှည့်စသည်တို့သည် အနှစ်မရှိ၊ အနှစ်ကင်းကြကုန်၏။

ရူပကို အနှစ်မှကင်းသည်ဟု ရှု၏။ အချင်းနှီးဟု ဆိတ်သုဉ်းသည် ဟု၊ အတ္တမဟုတ်၊ အစိုးမရဟု၊ အလိုအတိုင်းမဖြစ်ဟု၊ ပြင်ပသူစိမ်းဟု ရှု၏။ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့ကိုလည်း ထိုနည်းတူ ရှု၏။ ငါ၏ရူပ သည် ‘ဤသို့ကောင်းပါစေ၊ ဤသို့ မဆိုးပါစေနှင့်’ဟု တောင်းတ၍မရ။ မိမိအလိုမျှဖြင့် မပြီးစီးနိုင်၊ အကြောင်းညီညွတ်မှသာလျှင် ပြီးစီးနိုင်ကုန်၏။

အကျိုး‘ဝိပါက်’ထဲ၌ အကြောင်း‘က’မရှိသလို အကြောင်း ‘က’ထဲ၌ လည်း အကျိုး‘ဝိပါက်’သည်မရှိ၊ အချင်းချင်းမှ ဆိတ်သုဉ်း၏။ အကျိုး တရားသည် အကြောင်းတရားနှင့်တကွ ကိုယ်ဝန်ဆောင်လျက်တည်သည် မဟုတ်၊ အကြောင်းတရားသည်လည်း အကျိုးတရားနှင့်တကွ ကိုယ်ဝန်ဆောင် လျက်တည်ကြသည် မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းတရားပြည့်စုံခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားသည် ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ရူပနာမ် အကြောင်းအကျိုးမျှသာတည်း။

အတ္တကောင်မဟုတ်သည်သာ ဆိုလိုရင်းတည်း။

ရူပဟူသည် ‘ပြောရိုးပြောစဉ်ဖြစ်သော သတ္တဝါမဟုတ်’ ဟူသော အနက်သည် အလိုလိုပင် ပြီးစီးထင်ရှား၏။ ရူပမျှကို သတ္တဝါဟု လူများက ခေါ်ဝေါ်သည် မဟုတ်ပေ။ အမှန်ကား တိတ္ထိတို့ ကြံဆထားသော ‘အတ္တ ဟုခေါ်သောသတ္တဝါ’ မဟုတ်ဟူ၍သာ ဆိုလိုပေသည်။ လူမဟုတ်၊ ယောက်ျားမဟုတ်၊ မိန်းမမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်ဟု ရှုရာတို့၌လည်း ‘အတ္တ ကောင်မဟုတ်’သည်ကိုသာ ဆိုလိုရင်းတည်း။

နိဿတ္တ၊ နိဇ္ဇိဝ

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟု စွဲလမ်းမှုသည် (နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ)ဟု စွဲလမ်းမှု ပင်တည်း။ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ သုံးပါးတို့၏ အမှုချည်းသာတည်း။ မြင်တတ်သော မျက်စိ(ဒြပ်)၊ မျက်စိ(သဏ္ဌာန်)၊ ကြားတတ်သော နား(ဒြပ်)၊ နား(သဏ္ဌာန်)ဟူ၍ မရှိ။ ထိုနေရာ၌ အစဉ်ဖြစ်ပွားနေသော ခက်မာမှု စသည့် ရုပ်တရားနှင့် မြင်စိတ်၊ ကြားစိတ်ဆိုသော အဆင်း၊ အသံတို့ ထိခိုက်ဆဲအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့သာတည်း။ ရုပ်နာမ် နှစ်ပါး ခန္ဓာငါးပါးသာရှိ၏ဟု သိမြင်မှုသည်ကား ဉာဏ်သိဖြစ်၏။ အနိစ္စသိ၊ ဒုက္ခသိ၊ အနတ္တသိ၊ နိဿတ္တ၊ နိဇ္ဇိဝသိဖြစ်၏။

ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက်ပုံ

ပရမတ္ထအားဖြင့် (ဒြပ်မျက်စိ)မရှိ။ ထိုနေရာ၌ဖြစ်သော (ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးသာ)ရှိ၏။ ထိုနေရာ၌ (ရုပ်တစ်ပါးသာ အစဉ်ရှိ၍) နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးတို့သည် အဆင်းအာရုံကို (ကြည့်ဆဲအခါ)၌သာ ဖြစ်ပေါ်၍ အိပ်ပျော်ဆဲ၊ မှောင်မိုက်ဆဲ၊ မျက်စိပိတ်ဆဲအခါတို့၌ ချုပ်ကွယ်ကြ၏။ မျက်တောင်ခတ်တိုင်း (အာရုံပြောင်းတိုင်းလည်း ချုပ်ကွယ်)ကြကုန်၏။

စက္ခုသိ၊ မနောသိ၊ ပုဂ္ဂိုလ်သိဟူသော အသိ(၃)မျိုး

စက္ခုသိဆိုသည် အဆင်းသက်သက်ကို မြင်မှုသာတည်း။ အကြီးအသေး အဝန်းအလျားစသော သဏ္ဌာန်ကိုသိသည် မဟုတ်။ မနောသိ ရောက်မှ ပုံသဏ္ဌာန်ဖြစ်ပေါ်၏။ (မနောသိကိုပင် ပုဂ္ဂိုလ်သိ)ဟု ဆိုကုန်၏။ လောက၌ မျက်စိ၏အခွင့်မည်သည် အလွန်ကြီးကျယ်၏။ နားထက်ပင် သာလွန်၏။ မျက်စိ၌ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၊ အတ္တဇီဝ၊ နိစ္စသုခ စွဲလမ်းမှုသည် အလွန်ပင် ထက်သန်ကြကုန်၏။

သတ္တဝါနှင့်ခန္ဓာ

စင်စစ် ဟုတ်မှန်သော အနက်သဘောအားဖြင့် တခုစီ တခုစီ အစိတ် အပိုင်းတို့ကို ကြည့်ရှုဆင်ခြင်လျှင် သတ္တဝါမည်သည် မရှိ၊ ခန္ဓာငါးပါးသာ ရှိ၏။ ထို့အတူပင် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ရှိလျှင် သတ္တဝါဟူသော အမည် ဝေါဟာရသည် ဖြစ်၏။ စင်စစ် ဟုတ်မှန်သော အနက်သဘော အားဖြင့်မူကား ရုပ်နှင့်နာမ်မျှသာရှိ၏။ ဤသို့ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသိသော ဉာဏ်အမြင်သည် စင်ကြယ်သော အမြင်မှန် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

အကြင်သူသည် ထိုကဲ့သို့ ဉာဏ်အမြင်မရှိမူကား ‘သတ္တဝါဟူသည် စင်စစ်ရှိ၏’ဟု ယူ၏။ ထိုသူသည် သတ္တဝါဟူသော အတ္တကောင်၏ ပျက်စီးခြင်းကို၎င်း၊ မပျက်စီးခြင်းကို၎င်း လက်ခံရာ၏။ သတ္တဝါဟူသော အတ္တကောင်သည် မပျက်စီးပဲ တဘဝမှ တဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့နေသည် ဟုယူလျှင် **(သဿတဒိဋ္ဌိ)**-တည်မြဲအယူ၌ ကျရောက်၏။ သတ္တဝါဟူသော အတ္တကောင်သည် သေသောအခါ လုံးဝပျက်စီးသွားသည်ဟုယူလျှင် **(ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ)**-ပြတ်စဲအယူ၌ ကျရောက်တတ်၏။

သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူ၌ကား သတ္တဝါဟုခေါ်သော လက်ရှိရုပ်နာမ်အစဉ် ပျက်စီး၍ သေသောအခါ အတ္တကောင်မရှိသော်လည်း **(တဏှာမကင်း)** သေးလျှင် မိမိပြုထားသော **(ကံ၏အစွမ်း)**ကြောင့် ရုပ်နာမ်အသစ်ဖြစ်၍ **(ဘဝသစ်)**ဆက်လက်ဖြစ်သွားသည်ဟု ယူဆ၏။ ထို့ကြောင့် ဥစ္ဆေဒ အယူ၌လည်း မကျရောက်၊ ကံ၏အစွမ်းကြောင့် နာမ်ရုပ်အသစ်ဖြစ်သွား သည်ဟုယူသောကြောင့် သဿတအယူ၌လည်း မကျရောက်၊ မျက်မှောက် ဘဝတွင် ရုပ်နာမ်အစဉ်မျှသာရှိ၍ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအားဖြင့် စင်စစ်မရှိ။ သေသောအခါ တဏှာမကင်းသေးပါက **(အကြောင်းကံကြောင့် အကျိုးရုပ်နာမ်)**အသစ်ဖြစ်လျက် **(ရုပ်နာမ်အစဉ်)**မျှသာ ဆက်လက်

ဖြစ်ပေါ်၏။ သတ္တဝါကောင် အတ္တကောင် ပြောင်းရွှေ့သည် မဟုတ်ပေ။

ဘုရားရဟန္တာတို့၌မူ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောအခါ **(တဏှာချုပ်ငြိမ်း)**၍ အကြောင်း **(ကံအကျိုးပေးခွင့် မရှိ)**သောကြောင့် ရုပ်နာမ်အသစ် မဖြစ်ပေါ်ပဲ ရုပ်နာမ်အစဉ် ပြတ်စဲ၍ **(ဘဝသစ်ချုပ်ငြိမ်း)**ရုံမျှသာဖြစ်၏။ သတ္တဝါကောင် အတ္တကောင် ပျောက်ပျက်သွားသည်မဟုတ်ဟု မှန်စွာ သိမြင်သောကြောင့် မဇ္ဈိမပဋိပဒါ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၌ တည်၏။

ကိလေသာကင်းလျှင် ကံအကျိုးမပေးနိုင်သောကြောင့် ဘဝသစ် နာမ်ရုပ် မဖြစ်ပေါ်တော့ပဲ ရုပ်နာမ်အစဉ်ဟူသော ဆင်းရဲမျှသာ ငြိမ်းသွား သည်ဟု ဤသို့လျှင် ယူသင့်ပါလျက် ထိုအယူကိုကျော်၍ **(ကိလေသာ မကင်းသေးပဲ သေလျှင်ဘဝချုပ်ငြိမ်း)**သည်ဟု ယူသောကြောင့် **'အတိ ဓာဝန-ကျော်လွန်'**သည် မည်၏။

ဉာဏ်မျက်စိရှိသူတို့သည် ဖြစ်ပေါ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို အနိစ္စတရား၊ ဒုက္ခတရား၊ အနတ္တတရားဟု သိမြင်ပြီး ခန္ဓာငါးပါး၌ ငြီးငွေ့ခြင်းငှာ၊ တပ်မက်မှုကင်းခြင်းငှာ၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ ကျင့်၏။ ဤသို့ ဉာဏ်မျက်စိ ရှိသူတို့သည် ကိလေသာကင်းခြင်း (ဒိဋ္ဌိ-တဏှာချုပ်ငြိမ်း)ငှာ ကျင့်ကြကုန်၏။

အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှုနှင့် အနိစ္စအသိ (အာဟာရဒီပနီ)

ထိခိုက်နာကျင်မှု၌ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ ယခုမှအသစ်ဖြစ်ပေါ်မှု ဟူသော ဥပါဒ်စွန်းကို ကောင်းစွာမြင်ခြင်းအကျိုးကား **(နိစ္စသညာ)** ပျောက်ကင်း၏။ ယခုမှ **(အသစ်ဖြစ်သော ဥပါဒ်စွန်း)**ကို တွေ့မြင်သဖြင့် ရှေးအဖို့ကရှိ နေသောတရားမဟုတ်ဟု သိမြင်သောကြောင့် ထိုနိစ္စ သညာပျောက်၏။ နာကျင်မှု (နာမ်ခန္ဓာ)တို့သည် အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာ သော **(အာဂန္တုတရား)**စုတို့သာဖြစ်၍ ထိုနေရာမှာပင် ကွယ်ပျောက်၍ သွားသော **(အနိစ္စတရား)** စင်စစ်တည်းဟု ဉာဏ်တွင် ထင်မြင်၍ နေလတ္တံ့။

စိတ်မြင်နှင့်ဉာဏ်မြင် (အာဟာရဒီပနီ)

ဤ၌ စိတ်မြင်၊ ဉာဏ်မြင် နှစ်ပါးခွဲနည်းကား နုံးမြေခဲကြီး တစ်ခုကို ထုနှက်သည်နှင့် နုံးမြေမှုန့်တွေ အနည်းငယ် လှုပ်ရှား ရွေ့လျားသည်ကို လူတိုင်းပင် မြင်နိုင်၏။ ဤသဘောတွင် အပျက်ကိုမေးလျှင် ရွေ့လျားမှုကိုပင် အပျက်ဟုမြင်လေသည်။ သို့သော် ရွေ့လျားမှုကား **(အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှု)**တည်း။ အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှုကို အပျက်သရုပ်ပြု၍ ပြောဆိုခြင်းတည်း။

ဉာဏ်အမြင်မှုကား ထုနှက်လိုက်သည်နှင့် တစ်ချက်တည်း ပျက်မှုတစ်လမ်း၊ ဖြစ်မှုတစ်လမ်း **(တစ်ပြိုင်နက်)** မြင်သွား၏။ ပျက်မှုသည်ကား မထုနှက်မီကရှိနေသော နုံးမြေမှုန့် ရုပ်ကလပ်စုပေတည်း။ ထိုနုံးမြေမှုန့် ရုပ်ကလပ်စုတို့သည် တစ်ခုမကျန် ချုပ်ပျက်ကုန်၏။ **(ရွေ့လျားမှု)**သည် **(အပျက်မဟုတ်၊ အသစ်)**ဖြစ်ပေါ်မှုတည်း။ ဤကား **(ဉာဏ်အမြင်)**တည်း။

ရုပ်ဟောင်း ချုပ်ပျောက်ရာ၌ ချုပ်ပျောက်မှု မပေါ်အောင် တစ်ချက်တည်း **(အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှုနှင့် အစားထိုး)** ထူထောင်ခြင်းကြောင့် **(သန္တတိပညတ်)**သည် **(ချုပ်ပျောက်မှုအားလုံးကို ဖုံးလွှမ်း)**သွား၏။ ပရမတ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှု-ပျက်မှု၌ကား **(အလွန်မြန်)**လှသောကြောင့် ဖြစ်ရုပ်၊ ပျက်ရုပ်မကွဲပြားပဲ **(ဖြစ်ရုပ်ကား ပေါ်ပေါက်)**ထင်ရှားလာသောအဖို့တည်း။ **(ပျက်ရုပ်ကား ပျောက်ပျက်)**သွားသောအဖို့တည်း။ ထို့ကြောင့် **(ကွယ်ပျောက်သွားသောရုပ်)**အစုကို **(မသိနိုင်ပြီ)**။ ဤအရာ၌ အနုသာသနီ ဓမ္မကထိကဆရာ၏ အစွမ်းကောင်းလိုလှ၏။

ရုပ်သစ် ဖြစ်ပေါ်မှုနှင့် **(တစ်ပြိုင်တည်း)** ထိုနေရာမှာပင် ရုပ်ဟောင်းတို့ချုပ်ကွယ်ပြီး ဖြစ်၏။ **(ရုပ်သစ်)**တို့ ဖြစ်ပေါ်ရိပ် ထင်မြင်သည်နှင့် **(ရုပ်ဟောင်း)**တို့ ချုပ်ကွယ်ပြီးဖြစ်၏ဟု အသိမှာ **(ဉာဏ်အမြင်တည်း)**။

**စတုတ္ထနေ့
'မူလနှစ်ပါး'**

အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာဟူသော နှစ်ပါးသောတရားတို့ကို ဤဘဝစက်၏မူလဟု သိအပ်၏။ ဤဘဝစက်သည် (အတိတ်အဖို့မှ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး)ကို ဆောင်သောအားဖြင့် **(အဝိဇ္ဇာလျှင်အရင်း)**ရှိသော **(ဝေဒနာလျှင်အဆုံး)**ရှိသော ဘဝစက်တစ်ခုမှ နောက်(အနာဂတ်)အဖို့ကို ဆက်စပ်သောအားဖြင့် **(တဏှာလျှင်အရင်း)**ရှိသော **(ဇရာမရဏလျှင်အဆုံး)**ရှိသော ဘဝစက်တစ်ခုဟူ၍ ဤသို့နှစ်ပါး အပြားရှိ၏။

ထိုနှစ်ပါးသောစက်တို့တွင် ရှေးဖြစ်သော ဘဝစက်ကို **(ဒိဋ္ဌိစရိုက်)** ရှိသူ၏အစွမ်းဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ နောက်ဖြစ်သော ဘဝစက်ကို **(တဏှာစရိုက်)**ရှိသူ၏အစွမ်းအားဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

တနည်းကား ပထမစက်ကို **(ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ)**အား အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ခြင်းငှာ ဟောတော်မူ၏။ **(အကျိုး)**ဖြစ်ခြင်းကြောင့် **(အကြောင်း)**တို့၏ **(မပြတ်စဲခြင်း)**ကို ပြခြင်းတည်း။ ဒုတိယစက်ကို **(သဿတဒိဋ္ဌိ)**အား အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ခြင်းငှာ ဟောတော်မူ၏။ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော **(ဝိညာဏ်စသော အကျိုးတရား)**တို့၏ အိုခြင်း **(သေခြင်း)**ကို ပြခြင်းကြောင့်တည်း။

အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာကိုအစထား၍ဟောခြင်း

အာသဝဖြစ်ပေါ်ခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပေါ်၏ဟု အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်းကို ဘုရားရှင် ဟောတော်မူအပ်၏။ သို့သော် မူလအကြောင်းဖြစ်နိုင်သော ပရိယာယ်ကား ရှိပေ၏။ ဟောတော်မူပုံကား -

'ရဟန်းတို့ ဤကာလမှ ရှေးအဖို့၌ အဝိဇ္ဇာသည် မရှိခဲ့သေး၊ ထိုမှ နောက်၌စ၍ ဖြစ်လာခဲ့သည်ဟု အဝိဇ္ဇာ၏ရှေးအစွန်းသည် မထင်ပေ။ ရဟန်းတို့ ထိုသို့ ဟောကြားသော်လည်း ဤအဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်း

အာသဝသည် ထင်သေး၏။

ထို့အတူ ဘဝတဏှာကိုလည်း ဟောတော်မူပြန်၏။ ရဟန်းတို့ ဤကာလမှ ရှေးအဖို့၌ တဏှာသည် မရှိခဲ့သေး၊ ထိုမှနောက်၌ စ၍ဖြစ် လာခဲ့သည်ဟု တဏှာ၏ရှေးအစွန်းသည် မထင်ပေ။ ရဟန်းတို့ ထိုသို့ဟော ကြားသော်လည်း ဤတဏှာ၏အကြောင်း ဝေဒနာသည် ထင်သေး၏။

ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံ၏ထူးသောအကြောင်း

ဘုရားရှင်သည် ဝဋ်တရားတို့ကို ဟောကြားရာ၌ သုဂတိ-ဒုဂတိသို့ ရောက်စေတတ်သော ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံ၏ ထူးသောအကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဤတရားနှစ်ပါးကို ဦးခေါင်းပြု၍ ဟောတော်မူပြန်၏။

(အဝိဇ္ဇာ)သည် ဒုဂတိသို့ ရောက်စေတတ်သော **(အကုသိုလ်ကံ ၏ထူးသောအကြောင်း)** ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာ၏ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခံရသော သူသည် သူ့အသက်ကိုသတ်ခြင်းစသော အကုသိုလ်ကံအမျိုးမျိုးကို အားထုတ်မှုပြု၏။ ထို့ပြင် **(ဘဝတဏှာ)**သည် သုဂတိသို့ ရောက်စေ တတ်သော **(ကုသိုလ်ကံ၏ ထူးသောအကြောင်း)**ဖြစ်၏။ ဘဝတဏှာ နှိပ်စက်အပ်သောသူသည် သူ့အသက်ကိုသတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း စသော ကုသိုလ်ကံ အမျိုးမျိုးကို အားထုတ်မှုပြု၏။

‘အဝိဇ္ဇာနိဝရဏာနံ တဏှာသံယောဇနာနံ’

အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အပိတ်အပင် အတားအဆီး ရှိကုန်သည် ဖြစ်၍ တပ်မက်တွယ်တာသော တဏှာတည်းဟူသော နှောင်ကြီးရှိကုန် သည်ဖြစ်၍ တဘဝမှ တဘဝသို့ ပြေးလွှားကျင်လည်နေရသော သတ္တဝါတို့ ၏ရှေးအစွန်းအစသည် မထင်ဟု ဒေသနာတို့ကိုလည်း ဟောတော်မူ၏။

အတွင်းအာယတန၊ အပြင်အာယတန စသော အတွင်းအပြင် တရား တစုံကိုစွဲ၍ ဖဿသည် ဖြစ်၏။ အာယတန (၆)ပါးကြောင့်ဖြစ်သော ဖဿ ဖြင့်

သူမိုက်သည် ချမ်းသာ-ဆင်းရဲကို ခံစား၏။ ဤသို့ အစရှိသော ဒေသနာ တို့ကိုလည်း ဟောတော်မူ၏။ ပညာဘူမိနိဒ္ဒေသ၌ အဝိဇ္ဇာ၏အစွမ်းဖြင့် တခုသောတရားလျှင် မူလရှိသော ဒေသနာကိုလည်း သိစေအပ်၏။

ပရမအတ္တနှင့်ဇီဝအတ္တ

အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းတို့မှတစ်ပါး မဟာဗြဟ္မာကြီး၊ ဖန်ဆင်း ရှင်ကြီးဟူ၍ကြံဆအပ်သော သံသရာကို ပြုတတ်သူ (ပရမအတ္တ)မှလည်း ကင်း၏။ ထို့ပြင် ငါ၏အတ္တသည် ပြောဆိုတတ်၏၊ ခံစားတတ်၏၊ သိတတ် ၏ဟု ဤသို့ ကြံဆတတ်သော (ဇီဝအတ္တ)မှလည်း ကင်း၏။ ဤသို့လျှင် ဘဝစက်သည် (ပြုသူ-ခံစားသူ)မှလည်း ကင်းသည်ဟု သိအပ်၏။

အဝိဇ္ဇာလည်း အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းပုံ

အဝိဇ္ဇာသည် ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်းရှိသည့်သဘောကြောင့် ခိုင်မြဲသည် အဖြစ်မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။ (အကြောင်းနှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်း)ရှိသော ကြောင့် အလိုအတိုင်းဖြစ်စေနိုင်သော အတ္တအဖြစ်မှလည်း ဆိတ်သုဉ်း၏။

- တနည်းကား - 'အဝိဇ္ဇာသည် အတ္တမဟုတ်၊
- အတ္တ၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်၊
- အတ္တ၌ တည်သည်လည်း မဟုတ်၊
- အတ္တရှိသည်လည်း မဟုတ်'။

သင်္ခါရအစရှိသောအင်္ဂါတို့လည်း ထို့အတူပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤဘဝစက်သည် (၁၂-ပါးအပြားရှိသော အတ္တဆိတ်သုဉ်းခြင်း)ဖြင့် ဆိတ်သုဉ်း၏ဟု သိအပ်၏။

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်-မြန်မာပြန်စ-တွဲ-၆၉)

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာဟူသည် အဝိဇ္ဇာရှိလတ်သော် သင်္ခါရတို့၏

ရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာကို မပယ်အပ်သေးသောသူသည် **(ဒုက္ခသစ္စာ သံသရာဆင်းရဲကို မသိခြင်း)**ကြောင့် ချမ်းသာဟု ထင်မှတ်သော သညာဖြင့် ထိုဆင်းရဲကိုပင် သင်္ခါရတို့ဖြင့် အားထုတ်၏။ **(သမုဒယသစ္စာ၌ မသိခြင်း)**ကြောင့် ဒုက္ခ၏အကြောင်းဖြစ်သော **'တဏှာအခြံအရံ'**ရှိသော သင်္ခါရတို့ကို **(သုခရကြောင်း)**ဟု ထင်မှတ်လျက် အားထုတ်မှု ပြုကုန်၏။

ထို့ပြင် **(နိရောဓသစ္စာ)**ကို၎င်း၊ **(မဂ္ဂသစ္စာ)**ကို၎င်း မသိခြင်းကြောင့် ဒုက္ခချုပ်ရာ မဟုတ်သော်လည်း ဗြဟ္မာပြည်စသော ဂတိအထူး၌ ဒုက္ခချုပ်ရာဟု အမှတ်ရှိသည်ဖြစ်၍၎င်း၊ ဒုက္ခချုပ်ရာရောက်ကြောင်း အကျင့်လမ်းမှန်မဟုတ်သော်လည်း ယဇ်ပူဇော်ခြင်းစသည်တို့၌ ဒုက္ခချုပ်ရာရောက်ကြောင်းအကျင့်လမ်းဟု အမှတ်ရှိသည်ဖြစ်၍၎င်း **(ပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနဿာဘိသင်္ခါရ)**တို့ကို အားထုတ်မှု ပြုကြကုန်၏။

စုတိ-ပဋိသန္ဓေ

မျက်စိ + အဆင်း (အကြောင်း) ---- မြင်စိတ် (အကျိုး)

မျက်စိနှင့်အဆင်း ထိခိုက်သည်နှင့် မြင်စိတ်သည် တပြိုင်တည်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ မိမိတို့ အသက်ရှင်နေထိုင်စဉ်အတွင်း မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့၏ အကြောင်းအကျိုး ဖြစ်စဉ်တို့သည် ပန်းသီထားသကဲ့သို့ အကြားအပြတ်မရှိပဲ **(တဆက်တည်း တခုတည်းသဘောမျိုး)** ဖြစ်နေ၏။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်နေခြင်းသည် **(ဧကတ္ထသဘော)**ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ဒီဘဝ စုတိ(အကြောင်း)နှင့် နောက်ဘဝ ပဋိသန္ဓေ (အကျိုး)တို့သည်လည်း အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် တဆက်တည်းသာ အခြားမရှိ ဖြစ်ကြကုန်၏။

အကြောင်းဖြစ်သော မျက်စိနှင့်အဆင်းသည် ရုပ်ဖြစ်၍ အကျိုးဖြစ်သောမြင်စိတ်သည် နာမ်ဖြစ်သောကြောင့် အကြောင်းအကျိုးတို့သည် တဆက်တည်းဖြစ်သော်လည်း **(သဘာဝလက္ခဏာ)**အားဖြင့် မတူကြပါ။

ယင်းမတူခြင်းသဘောသည် **(နာနာတ္ထ)**ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ဒီဘဝစုတိနှင့် နောက်ဘဝ ပဋိသန္ဓေတို့၏သဘာဝလက္ခဏာများ မတူကြခြင်းသည် လည်း နာနာတ္ထသဘောပင်ဖြစ်၏။

မျက်စိနှင့်အဆင်းထိခိုက်မှုဟူသော အကြောင်းပြည့်စုံပါက မြင်စိတ် အကျိုးသည် အားထုတ်မှုကင်းသော **(အဗျာပါရ)**သဘောအားဖြင့် **(သ္မုသဘောသ္မုဆောင်)**၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့အတူ စုတိဟူသော အကြောင်းဖြစ်ပါက ပဋိသန္ဓေဟူသောအကျိုးသည် အဗျာပါရသဘော အားဖြင့် သ္မုသဘောသ္မုဆောင်ကာ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။

မျက်စိနှင့်အဆင်းထိခိုက်မှုကြောင့် အကြောင်းအားလျှော်စွာ မြင်စိတ်သာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ကြားစိတ်၊ နံစိတ်စသည်တို့ဖြစ်ပေါ်ခြင်းမရှိ။ အကြောင်း အားလျှော်စွာဖြစ်သော **(ဧဝံဓမ္မတာ)** သဘောဖြစ်၏။ ထို့ အတူ စုတိချိန်တွင် အကျိုးပေးမည့်ကံဟူသော အကြောင်းတရားနှင့် လျှော်သော ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုသာ ပေးခြင်းဖြစ်၏။ အလိုလိုဖြစ်ခြင်း ဗရမ်းဗဒါ ဖြစ်နေခြင်းမျိုး လုံးဝမရှိချေ။

ထိုကဲ့သို့ မျက်စိနှင့်အဆင်းထိခိုက်မှု အကြောင်းပြည့်စုံပါက မြင်စိတ် အကျိုးတရားသည် **(ဧကတ္ထ၊ နာနာတ္ထ၊ အဗျာပါရ၊ ဧဝံဓမ္မတာ)**ဟူ သော နိယာမသဘောအတိုင်းသာ ဖြစ်ပေါ်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုနိယာမ (၄)နည်းဖြင့် စုတိ-ပဋိသန္ဓေအခိုက်၌လည်း စုတိအကြောင်းနှင့် ပဋိသန္ဓေ အကျိုးတို့သည် အခြားမရှိပဲ တဆက်တစပ်တည်းဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်၏။

စိတ္တက္ခဏအားဖြင့်ကြည့်ပါကလည်း စုတိစိတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေစိတ် တို့သည် **(ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်)**တို့သာဖြစ်၏။ ရှေ့စိတ်ချုပ်ပြီး နောက် စိတ်သည် အခြားမရှိ ဖြစ်ပေါ်၏။ ကိလေသာရှိနေသမျှ **(ကံ၏အကျိုး)**တို့ သည် ဘဝသစ်အဖြစ် ရုပ်နာမ်တို့ကို မပြတ်မစဲ ဖြစ်နေမည်သာ ဖြစ်ကုန်၏။

ကံနှင့်ကံ၏အကျိုး (ကမ္မ-ဘဝ)

ကံဟူသည် ကုသိုလ်အကုသိုလ်သဘောရှိသော အကြောင်းတရား ဖြစ်၍ ကံ၏အကျိုးတရားသည် နာမ်ရုပ်ဖြစ်သည်။ **(ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)** တွင် **(အကြောင်းတရားငါးပါး)**သည် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံဖြစ်၍ **(အကျိုးတရားငါးပါး)**သည် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဗ္ဗာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဟူသော **ကိလေသ ဝဋ်ခြံရံသော စေတနာ-သင်္ခါရဖြင့် အားထုတ်မှသာ (ကံ)**ဟူသော အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ကံဖြစ်ပါက ကံ၏အကျိုးဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးဟူသော **(ဘဝ)**သည် ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။

မျိုးစေ့နှင့်အပင်

ဥပမာ ကံသည် သရက်မျိုးစေ့နှင့်တူ၏။ ကံ၏အကျိုးသည် သရက် ပင်နှင့်တူ၏။ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် သရက်ပင်စိုက်ခြင်းဟူသော အားထုတ်မှု စေတနာကြောင့် ဒီဘဝ၌လည်း သရက်သီးစားရ၏။ သရက်သီး စားပြီး သော် ကျန်ခဲ့သော သရက်စေ့သည် သူ့မျိုးစေ့အတိုင်း သရက်ပင် ပေါက်နိုင် သော အစွမ်းသတ္တိရှိ၏။ ထို့အတူ ဒီဘဝတွင် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ တို့ဖြင့် အားထုတ်သော စေတနာတို့သည် ချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း မျိုးစေ့နှင့်တူသော 'ကံသတ္တိ'သည် စိတ်အစဉ်တွင် ကိန်း၍ကျန်ခဲ့၏။ ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံ (မျိုးစေ့)၏ အစွမ်းဖြင့် နောက်ဘဝ နောက်ခန္ဓာ (အပင်)သစ်တစ်ခုကို ဖြစ်စေနိုင်၏။

သို့သော် ထိုကံမျိုးစေ့သည် တဏှာဟူသော အစေးဓာတ်ရှိမှသာ ဘဝသစ်ကိုဖြစ်စေနိုင်၏။ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် တဏှာဟူသမျှ အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ပြီးသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့တွင် ဘဝဟူသမျှသည် အကြွင်း အကျန်မရှိ ချုပ်ငြိမ်းပြီးဖြစ်သည်။

အကြောင်းတရားကို သိမ်းဆည်းပုံ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ အကြောင်းတရားငါးပါးတွင် ဥပါဒါနပစ္စယာ ကမ္မဘဝကို ခန္ဓာဉာဏ်ရောက် သိမ်းဆည်းအပ်၏။ မိမိကိုယ်တိုင် ဥပါဒါန် ကို မြင်အောင်ကြည့်၍ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံတို့ကို ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော (စေတနာ)တို့ဖြင့် အားထုတ်နေသည်ကို သိမြင်အောင် သတိပြု နှလုံးသွင်းအပ်၏။ ထိုအခါမှ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကံဖြစ်၏ဟူသော အကြောင်းတရားကို ကိုယ်တိုင် ထွင်းဖောက် မျက်မှောက်ပြုသိမြင်နိုင်၏။

ထိုကဲ့သို့ ဥပါဒါန်ဖြင့် စွဲလမ်းမှုဖြစ်ရသည်မှာ ရုပ်နာမ်ဟူသော အကျိုးတရား ဒုက္ခသစ္စာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိမြင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော အကျိုး တရားသည် ပဋိသန္ဓေ အခိုက်တွင်ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို သုတ္တန်နည်း အားဖြင့် ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌မူ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့ကိုပင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းအပ်၏။

အကျိုးတရားကို သိမ်းဆည်းပုံ

ရုပ်သည် ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲတတ်သောသဘောကို ရုပ်ဟုခေါ်၏။ ရုပ်တွင် မဟာဘုတ်ဖြစ် သော ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောဟူ၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါးရှိ၏။ ယင်းဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အမှီပြု၍ ဥပါဒါရုပ် (၂၄)ပါးရှိ၏။ ယင်းတို့တွင် အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိဟူသော အာရုံရုပ်တို့နှင့် မျက်စိ အကြည်၊ နားအကြည်၊ နှာခေါင်းအကြည်၊ လျှာအကြည်၊ ကိုယ်အကြည် ဟူသော ဒွါရရုပ်တို့သည် ဝိပဿနာတရားရှုမှတ်ပွားများရာ၌ သိထား အပ်သည့် ရုပ်တရားများ ဖြစ်ကြ၏။

နာမ်သည် အာရုံကို ညွတ်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ အာရုံကို ညွတ်တတ်

သောသဘောကို နှာမ်ဟုခေါ်၏။ နှာမ်ခန္ဓာလေးပါးရှိ၏။ အာရုံကို ခံစား
တတ်သောသဘောသည် ဝေဒနာမည်၏။ တဖန်မှတ်သားတတ်သော
သဘောသည် သညာမည်၏။ စေ့ဆော်တိုက်တွန်းတတ်သောသဘော
သည် သင်္ခါရမည်၏။ အာရုံကို သိခြင်းမျှသဘောသည် ဝိညာဏ်မည်၏။

ခက်မာခြင်းလက္ခဏာရှိသော ပထဝီဓာတ်ကို သိမ်းဆည်းလတ်သော်
ထိုပထဝီအာရုံကို သိတတ်သောသဘော ဝိညာဏ်သည် ထင်ပေါ်၏။
ထိုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ခံစားမှုသည် ဝေဒနာတည်း၊ မှတ်သားမှုသည်
သညာတည်း၊ တွေ့ထိမှု ဖဿ၊ စေ့ဆော်မှု စေတနာတို့သည် သင်္ခါရတည်း။

ရူပသဘော နှာမ်သဘောနှင့် အကြောင်းတရား အကျိုးတရား
တို့ကို သတိဖြင့် သိမ်းဆည်းပြီး ပညာဖြင့် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထိုးထွင်း
သိမြင်ပါက ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၊ ငါသူတပါးအနေဖြင့် ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု
အနုသယ-ဥပါဒါန်ကို ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာဖြင့် ပယ်ရှားနိုင်ပေမည်။

ဖြစ်ကြောင်းချုပ်ကြောင်း

အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံဟူသော အကြောင်းတရား
ငါးပါးတို့ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားငါးပါးဖြစ်သော ဝိညာဏ်၊
နှာမ်ရူပ၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ကြကုန်၏။
အကြောင်းတရားငါးပါးတို့သည် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အပြီးချုပ်ငြိမ်းသွား
ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားငါးပါးတို့သည်လည်း ချုပ်ငြိမ်းကြကုန်၏။
ဤသို့ ရှုမြင်ခြင်းသည် အကြောင်းအားဖြင့် အဖြစ်-အပျက်ကို သိမြင်ခြင်း
ဟူသော **(ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်)**ပေတည်း။

အကြောင်းထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သဖြင့် အကျိုးထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကို
သိမြင်ခြင်းကြောင့် **(သမုဒယသစ္စာ)**သည် ဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏။ ထို့
အတူ အကြောင်းချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးချုပ်ခြင်းကို သိမြင်သောအခါ

(နိရောဓသစ္စာ)သည် ဉာဏ်၌ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဖြစ်ခြင်းချုပ်ခြင်း

ထို့ပြင် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးတို့၏ အဖြစ်အပျက်တို့ကို **(ခဏ)** အားဖြင့် သိမြင်ခြင်းသည် **(ခဏတော ဥဒယဗွယဉာဏ်)**ပေတည်း။ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို ထိုးထွင်းသိမြင်သောကြောင့် **(ဒုက္ခသစ္စာ)**သည်ဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏။ ထိုကဲ့သို့ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်သောဉာဏ်သည် **(လောကီမဂ္ဂသစ္စာ)**တည်း။

ဤသို့ (ပစ္စယနှင့် ခဏ) နှစ်ဝသော အခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဥဒယဗွယကို ထင်ရှားသိမြင်သောသူသည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာသုံးပါး၊ လောကီ သစ္စာလေးပါး၊ အတ္တနယ (၄)နည်းတို့သည်လည်း ထင်ရှားလာကုန်၏။

သစ္စာလေးပါး

၁။ အကြောင်းဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်ခြင်းကို သိမြင်၍
သမုဒယသစ္စာသည် ထင်ရှား၏။

၂။ အကြောင်းချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးချုပ်ခြင်းကို သိမြင်၍
နိရောဓသစ္စာသည် ထင်ရှား၏။

၃။ ခန္ဓာ၏ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းချုပ်ခြင်းကို သိမြင်၍
ဒုက္ခသစ္စာသည် ထင်ရှား၏။

၄။ ဖြစ်ခြင်းချုပ်ခြင်းကို သိမြင်သောဉာဏ်ဖြင့်
လောကီမဂ္ဂသစ္စာသည် ထင်ရှား၏။

- အကြောင်းတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုကား **ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်**တည်း။
- အကျိုးတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုကား **ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်**တည်း။

အတ္တနယ (၄)နည်း

ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနဖြင့် **(ဧကတ္တနည်း)**သည် ထင်ရှားလာ၏။
(အကြောင်းနှင့်စပ်၍အကျိုး)ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကိုသိမြင်ဖြင့် ရုပ်နာမ်
အစဉ်သန္တာန်၌ **(မပြတ်စဲ)**ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကြောင့်တည်း။
ထိုအခါ ပြတ်စဲအယူ **(ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ)**ကို ကောင်းစွာ ပယ်၏။

ခဏတော ဥဒယဒဿနဖြင့် **(နာနတ္တနည်း)**သည် ထင်ရှား၏။
(အသစ်အသစ်)ဖြစ်သော နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း
ကြောင့်တည်း။ ထိုအခါ တည်မြဲအယူ **(သဿတဒိဋ္ဌိ)**ကို ကောင်းစွာပယ်၏။

ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဖြင့် **(အဗျာပါရနည်း)**သည် ထင်ရှား
၏။ အကြောင်းနှင့်စပ်ပြီး **(သ္မုသဘောအတိုင်း)**ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းသာ
ရှိ၍ အလိုအတိုင်း မဖြစ်စေနိုင်ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကြောင့်တည်း။
ထိုအခါ ငါကောင်ဟု ယူဆသော **(အတ္တဒိဋ္ဌိ)**ကို ကောင်းစွာပယ်၏။

ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနဖြင့် **(ဧဝံဓမ္မတာနည်း)**လည်း ထင်ရှား၏။
(အကြောင်းအားလျော်စွာ) အကျိုးဖြစ်ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း
ကြောင့်တည်း။ ထိုအခါ ကောင်းမှု မကောင်းမှုကို မပြုအပ်ဟု ယူသော
(အင်္ဂါရိယ ဒိဋ္ဌိ)ကို ကောင်းစွာပယ်၏။

တရုဏဝိပဿနာဉာဏ်

ဤသို့လျှင် ထင်ရှားပြီးသော (သစ္စ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န၊ နယ၊
လက္ခဏ)အပြားရှိသော ယောဂီအား ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့သည် ရှေး၌
မဖြစ်ဘူးကုန်ပဲ ယခုမှအသစ် ဖြစ်လာကုန်၏။ ဖြစ်ကုန်ပြီး၍လည်း ခဏ
ချက်ခြင်းချုပ်ပျောက်ကုန်၏။ အမြဲ အသစ်အသစ်တို့သည်သာလျှင် ဖြစ်
ကုန်၏။ ဆီမီးလျှံနှင့်တူသော ဥပမာရှိကုန်၏။ ရေအပြင်၌ အရေးအသား
ကဲ့သို့၎င်း၊ လျှပ်စီးလက်ခြင်းကဲ့သို့၎င်း တခဏမျှသာ တည်ကြလေကုန်၏။

ထိုအခါ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာမည်သော တရုဏဝိပဿနာဉာဏ်ကိုရ၍ အားထုတ်စပြုပြီးသော ဝိပဿနာရှုသူ (အာရဒ္ဓဝိပဿက ပုဂ္ဂိုလ်) ဟူသော အရေအတွက်သို့ ရောက်အပ်၏။

တဏှာကမနောမှာ ချယ်လှယ်တယ်၊

အဝိဇ္ဇာကအာရုံကို ဖုံးတယ်၊

ဝိပဿနာအလုပ် စတင်အားထုတ်သူမှာ တဏှာပယ်ဖို့ သမာဓိလို၏။ အဝိဇ္ဇာကိုပယ်ဖို့ ပညာလို၏။ တရားအားထုတ်ရန် သမာဓိနှင့် ပညာကို တည်ထောင်ရ၏။ မနောမှာ သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိ တည်ထောင်ရ၏။ ဝင်လေထွက်လေ၊ လှမ်းတယ်-ကြွတယ်-ချတယ်၊ ပိန်တယ်-ဖောင်းတယ် စသည်တို့သည် သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိထူထောင်ရန်အတွက် ဖြစ်၏။ သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိ ထူထောင်နိုင်လျှင် မနော၌ တဏှာငြိမ်၏။

သမာဓိရှိလာသောအခါ အာရုံပိုင်းတွင် ပညာဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြားသိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် တဏှာသည် အာရမ္မဏိကပိုင်းနှင့်သက်ဆိုင်၍ အဝိဇ္ဇာသည် အာရုံပိုင်းနှင့်သက်ဆိုင်၏။ အာရုံကို အမှန်မသိအောင် ဖုံးခြင်းသည် အဝိဇ္ဇာသဘောဖြစ်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် မူလနှစ်ဖြာဟူသည် အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာဖြစ်၏။ တဏှာသည် မနောမှာ ချယ်လှယ်၍ အဝိဇ္ဇာသည် အာရုံကို အမှန်မသိအောင် ဖုံးလွှမ်း၏။

ထို့ကြောင့် သမာဓိကို မနော၌ ဦးစွာတည်ထောင်ပြီးမှ ဝိပဿနာတက်ရ၏။ ဝိပဿနာဟူသည် အာရုံပိုင်း၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ရှုပွားရ၏။ ထိုအခါ အာရုံမှ ကျေးဇူးပြုသောကြောင့် အာရမ္မဏိက (မနော)တွင် မဂ္ဂင်တရားတို့ကို ပွားများရခြင်း ဖြစ်သည်။ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသောအခါ အာရုံပိုင်းတွင် နိဗ္ဗာန်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာကိုပယ်ကာ မနောတွင် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် တဏှာကို ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

အာရုံ (စိတ်စေတသိက်တို့၏ကျက်စားရာ)

ဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သောတရားဟူသည် အာရုံမည်၏။ စက္ခုဝိညာဏ်၏အာရုံသည် (အဆင်းရှုပ်)ဖြစ်သည်။ သောတဝိညာဏ်၏အာရုံသည် (အသံရှုပ်)၊ ယာနဝိညာဏ်၏အာရုံသည် (အနံ့ရှုပ်)၊ ဇိဝှာဝိညာဏ်၏ အာရုံသည် (ရသာရှုပ်)၊ ကာယဝိညာဏ်၏အာရုံသည် (ပထဝီ၊ တေဇော၊ ဝါယောရှုပ်)၊ မနောဝိညာဏ်၏အာရုံသည် အာရုံ(၆)ပါးလုံးဖြစ်သည့် ပဉ္စာရုံရှုပ် (၇)မျိုးတို့နှင့် ယင်းတို့မှကြွင်းသော ရုပ်(၂၁)မျိုး၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ပညတ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ ပါဝင်သော ဓမ္မာရုံတရားများဖြစ်ကြသည်။

အာရုံဟူသည် အကောင်အထည် ခြပ်ဝတ္ထု မဟုတ်ပါ။ ဥပမာ-စကားပြောသောအခါ ပါးစပ်နှင့်နားတို့ အကြားတွင် သိပ္ပံနယ်မှ အသံသည် ရှိ၏။ ယင်းတွင် အသံလှိုင်း တုန်ခါမှု (ဒြပ်သဘော)ရှိ၏။ အဘိဓမ္မာအရ အသံရှုပ်ဟူသည် မဟာဘုတ်အဆက်ဆက်သာ ဖြစ်-တည်-ပျက်အစဉ်ဖြင့် တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

ဥပမာ မိုက်ဖြင့် စကားပြောသောအခါ မိုက်သည် အသံလှိုင်းတို့ကို လျှပ်စီးကြောင်းအဖြစ် ပြောင်းပေး၏။ ထို့အတူ အသံသည် နားစည်ကို ရိုက်ခတ်သောအခါ သောတဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ သောတဝိညာဏ်သည် **(သိပ္ပံနယ်မှ အသံလှိုင်း)**ကို **(အဘိဓမ္မာနယ်က သဒ္ဓါရုံ)**အဖြစ် ပြောင်းလဲပေး၏။ ထိုအခါ အသံသည် လှိုင်းသဘောမဟုတ်ပဲ **(ဝိညာဏ်)**ဖြင့် သိရုံမျှ အာရုံသဘောသက်သက် ဖြစ်သွားလေသည်။

ထို့ကြောင့် သိပ္ပံနယ်သည် ဝိညာဏ်သိအဆင့်ကို မရောက်ပါ။ သိပ္ပံသည် သမုတိနယ်ဖြစ်၍ သညာသိအဆင့်သာဖြစ်သည်။ အဘိဓမ္မာဟူသည် ပရမတ်နယ်ဖြစ်သောကြောင့် ဝိညာဏ်သိအဆင့်ဖြစ်သည်။ ဝိညာဏ်သိအဆင့်ရောက်မှသာ ပညာသိအဆင့်သို့ တက်လှမ်းနိုင်၏။

ပဉ္စမနေ့

ဝဋ်(၃)ပါး

ဝဋ်(၃)ပါးဟူသည် ဝိပါကဝဋ်၊ ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်တို့ဖြစ်သည်။
'မြင်တယ်၊ စွဲလမ်းတယ်၊ အားထုတ်တယ်'တို့သည် ဝဋ် (၃)ပါးပင်ဖြစ်၏။
မြင်မှုသည် နာမ်ရုပ်ဖြစ်၍ စွဲလမ်းမှုသည် ဥပါဒါန်ဖြစ်၏။ ကာယကံ၊ ဝစီ
ကံ၊ မနောကံတို့ဖြင့် အားထုတ်၍ ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံများ ဖြစ်ကြသည်။

မြင်ရာတွင် ငါမြင်သည်ဟု အယူမှားမှုသည် မြင်သည့်နာမ်ရုပ်
(စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်တည်ရာရုပ်)ကို အမှန်မမြင်နိုင်သော ကိလေသဝဋ်
ဥပါဒါန်ကြောင့် 'ငါ'ဟု ယူခြင်းဖြစ်၏။ ယင်းတွင် 'ငါ'ဟု စွဲလမ်းမှု **(ဥပါဒါန်)**
နေရာတွင် **(သတိ)**ဖြင့် အစားထိုးပယ်ရှားနိုင်ပါက မြင်မှုအပေါ်တွင်
ငါမြင်သည်ဟု မစွဲလမ်းပဲ မြင်သည်ကို ရုပ်နာမ်ဟု သတိပြုမိ၏။ စွဲလမ်းမှု
ဥပါဒါန်သည် အကုသိုလ်ဖြစ်၍ သတိသည် ကုသိုလ်ဖြစ်၏။ မြင်သည့်
အပေါ်တွင် **(ဥပါဒါန်ကြောင့်ကံဖြစ်၍ သတိကြောင့်ဉာဏ်)**ဖြစ်၏။
ကံကြောင့် ဇာတိ၊ ဇရာမရဏဖြစ်၍ ဉာဏ်ကြောင့် ဇာတိ၊ ဇရာမရဏချုပ်၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်
၏ အနုသယသဘော (သတ္တဝါသဘော၊ နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)သည်
မြင်နိုင်ခဲ့ သိနိုင်ခဲ့၏။ ဥပမာ ကိလေသာသစ်ပင်တွင် အကိုင်းအခက်ကို
သီလဖြင့်ခုတ်ပယ်၍ ပင်စည်ကို သမာဓိဖြင့် အပင်ရင်းမှ ပယ်ရှားနိုင်၏။
သစ်မြစ်ကိုမူ ဝိပဿနာပညာဖြင့်တူးဖော်ပြီး မဂ်ပညာဖြင့် ဆွဲနှုတ်ပစ်ရ၏။
ထိုကဲ့သို့ **(ကိလေသဝဋ်မြစ်ဖြစ်သော အနုသယ)**သဘောသည် မြင်
နိုင်ခဲ့သောကြောင့် ပယ်သတ်ရန် ခက်ခဲခြင်းဖြစ်၏။

ဝိပဿနာအလုပ်သည် **(ကိလေသဝဋ်မြစ်-အနုသယ)**ကိုပယ်ရန်
ဖြစ်၏။ ကိလေသာချုပ်လျှင် ကံချုပ်၏။ ခန္ဓဆင်းရဲချုပ်၏။ ကိလေသာဝဋ်

မြစ်ကို (သတိ-ပညာ)ဦးဆောင်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဖြင့်သာ ပယ်နိုင်၏။ (သတိ) ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို (သိမ်းဆည်း)ပြီး (ပညာ)ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို (ထိုးထွင်း)သိမြင်ရ၏။ ကိလေသဝဋ်ဟူ သည် (နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ၊ သုဘသညာ၊ သုခသညာ)ဟူသော အနုသယသဘောတို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့၌ မြဲ၏၊ အစိုးရ၏၊ တင့်တယ်၏၊ ချမ်းသာ၏ဟူ၍ (နှလုံးသွင်းမှား)နေခြင်းဖြစ်၏။

အနုသယကိလေသာ

(အကိန်းဓာတ် သို့မဟုတ် ကိလေသာဖြစ်ခွင့်)

ကာယကံ၊ ဝစီကံဖြင့် လွန်ကျူးမှုသည် (ဝီတိက္ကမ-ကိလေသာ) ဖြစ်၍ ယင်းကို သီလစောင့်ထိန်းခြင်းဖြင့် ပယ်ရှားနိုင်ပါသည်။ မနော ကံဖြင့် လွန်ကျူးမှုသည် (ပရိယုဋ္ဌာန-ကိလေသာ)ဖြစ်၍ ယင်းကို သမာဓိ အားဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန် ခပ်ကြာကြာပယ်ခွါနိုင်၏။ (အနုသယ-ကိလေ သာ)ဟူသည် သက်ဆိုင်ရာ အရိယမဂ်ပညာဖြင့်သာ သမုစ္ဆေဒပဟာန် အပြီး ပယ်ရှားနိုင်၏။ မပယ်နိုင်သေးပါက ခန္ဓာအစဉ်တွင် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် ဟူ၍ မရှိပဲ အကိန်းဓာတ်အနေဖြင့် လိုက်ပါနေတတ်သော တရားမျိုးဖြစ်၏။ အနုသယ-ကိလေသာသည် (အာရုံကိန်းကိလေသာနှင့် သန္တာန်ကိန်း ကိလေသာ)ဟူ၍နှစ်မျိုးရှိ၏။ (ဝိပဿနာမဂ်သည် အာရုံကိန်း ကိလေ သာကို တဒင်္ဂပယ်)ရှားနိုင်၍ (အရိယမဂ်သည် သန္တာန်ကိန်းကိလေ သာကို သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် အပြီးပယ်)ရှားနိုင်သည်။

ဥပမာ မြင်ခိုက်ကြားခိုက်တွင် ဖြစ်သောရုပ်အစဉ် နာမ်အစဉ်ကို (အနိစ္စ၊ အနတ္တ)ဟု မသိအောင် (အဝိဇ္ဇာ)ဖုံးပေးထားသောကြောင့် မနောတွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအဖြစ် နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာတို့ဖြင့် နှလုံးသွင်းမိပါက ယင်းအာရုံတွင် (အနုသယတဏှာ) ကိလေသာဖြစ်ခွင့်

ကိန်း၏။ ယင်းအာရုံကြောင့် ကိလေသာသည် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနော
ကံအနေဖြင့် မပေါ်သေးသော်လည်း အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ပါက **(ကိလေ
သာဖြစ်ခွင့်)** ရရှိသွား၏။ **(ဖြစ်ခိုက်မရှု ရုပ်နာမ်စု စွဲမှုဝင်ရောက်သည်။
- မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)**

ဥပမာ လူဟု ကြားပါက သောတဝိညာဏ်အခိုက်တွင် ဖြစ်သော
အသံအစဉ်ကို (အနိစ္စ၊ အနတ္တ)ဟု သတိဖြင့် နှလုံးမသွင်းမိလျှင် မနော
တွင် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ (နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)အနေဖြင့် (နှလုံးသွင်းမှား)ကာ
အနုသယ တဏှာကိန်း၏။ ဥပမာ သတိသည် ကိုယ်ထဲသို့ ရောဂါပိုး
မဝင်အောင် နှာခေါင်း၊ ပါးစပ်စည်းထားခြင်း၊ လက်အိပ်စွပ်ထားခြင်းကဲ့သို့
ဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့ မကာကွယ်နိုင်ပါက ရောဂါပိုးဝင်ပြီး ရောဂါမပေါ်အောင်
ထိန်းရသကဲ့သို့ ကိလေသာမဖြစ်ပေါ်ရန် သီလ၊ သမာဓိတို့ဖြင့် ကာယကံ၊
ဝစီကံ၊ မနောကံတို့တွင် စောင့်ထိန်းခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပညာ
၏သဘောမှာ **'ကိလေသာဖြစ်ခွင့်'** မရအောင် ကာကွယ်ခြင်းနှင့်တူ၏။

**အာရမ္မဏာနုသယ (အာရုံကိန်းကိလေသာ)
(ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း - မဟာစည်)**

ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထင်ပေါ်လာသော အာရုံ တို့ကို **'မမြဲ'**ဟု မသိမြင်လျှင်
'မြဲသည်'ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာတို့သည် **'ဖြစ်ခွင့်'** ရကုန်၏။
ထိုသို့ ဖြစ်ခွင့်ရသောကြောင့် ထိုအာရုံ၌ မြဲသည့်အနေဖြင့် **'ကိလေသာ
ကိန်း'**သည် မည်၏။ ဤသို့ကိန်းခြင်းကြောင့် နောင်ကာလ၌ အကြောင်း
ညီညွတ်တိုင်း ထိုအာရုံကို မြဲသည့်အနေအားဖြင့် စဉ်းစားဆင်ခြင်မိ၏။
ယင်းသည်ပင် **'ပရိယုဋ္ဌာန'** ကိလေသာပင်တည်း။

တဖန် ထိုအာရုံကို ရရန်ဖြစ်စေ၊ ဖျက်စီးရန်ဖြစ်စေ အားထုတ်မိ
ပြန်၏။ ယင်းအားထုတ်မှုသည် **'မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်သော ကိလေသာ'**တို့

သာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ‘အဘိသင်္ခါရ’ပေတည်း။ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသော ဤအဘိသင်္ခါရကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်သော ကာလ၌ ပဋိသန္ဓေစသော ဘဝသစ် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဘဝသစ် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့သည် ကံကြောင့်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်၏။ ‘ကံ’သည်လည်း ‘မြဲသည်’ဟု ထင်မှတ်သော ‘ကိလေသာအစွမ်း’ကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာမရှိက မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထင်ပေါ်ဆဲခဏ၌ အာရုံတို့ကို မမြဲဟု အမှန်အတိုင်းသိမြင် ပါက မှတ်သိတိုင်းသော ထိုအာရုံ၌ ကိလေသာ မကိန်းဟူ၍၎င်း၊ ‘အာရမ္မဏာ ဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န’ မည်သော အာရမ္မဏာနုသယ ကင်းငြိမ်းသည်ဟူ၍၎င်း ဆိုပေသည်။

မာလုကျပုတ္တသုတ်မှာ မြင်တိုင်းကြားတိုင်မှာ မြင်ရုံကြားရုံမျှသာ ဖြစ်နေလျှင် သင်သည် ထိုမြင်တဲ့အဆင်း စသည်နှင့် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ အလိုဖြင့် မစပ်ဆိုင်ပဲ ရှိလိမ့်မည်။ မရှုမှတ်တဲ့သူမှာတော့ မြင်တဲ့အဆင်း ကို စိတ်မှာစွဲမှတ်ပြီး ပြန်စဉ်းစားတိုင်း တပ်မက်တဲ့ ရာဂလဲဖြစ်နိုင်တယ်။ ဒေါသလဲဖြစ်နိုင်တယ်။ မြဲနေတယ်ဆိုတဲ့ အသိမှား-မောဟလဲ ဖြစ်နေတယ်။ မပြတ်ရှုမှတ်တဲ့သူမှာတော့ ဘင်္ဂဉာဏ်ရောက်ရင် အာရုံရော ရှုသိမှုရော ချက်ချင်း ပျောက်ပျက်သွားတာကို ထင်ရှားတွေ့ပြီး (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ) မျှလို့ သိနေတဲ့အတွက် (မြင်ရုံမျှ)သာ တည်ပါတယ်။ (စွဲပြီး ဘာမျှမကျန် ရစ်ဘူး)။ မရှုမိရင်တော့ ကိလေသာဟာ အဲဒီအာရုံမှာ (ဖြစ်နိုင်ခွင့်) ရှိနေတယ်။ ဖြစ်ခွင့်ရှိတဲ့ ကိလေသာကို (အာရမ္မဏာနုသယ)ခေါ်တယ်။

ရှုရတဲ့အာရုံမှာ ကိလေသာမဖြစ်နိုင်တာကို ‘ရှုမှုဝိပဿနာက တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် ပယ်တယ်’ လို့ဆိုတယ်။ ဒီတော့ ရှုရတဲ့အာရုံမှာ (ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်)မရှိပဲ ကင်းငြိမ်းဖို့ရာက လိုရင်းပါပဲ။ ရှုသိရတဲ့ အာရုံမှာ

ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရှိရင် တဒင်္ဂပဟာန်ကိစ္စလဲ ပြီးစီးပါတယ်။

သန္တာနာနုဿ (သန္တာန်ကိန်း ကိလေသာ)

(ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း - မဟာစည် ဒုတွဲ)

ပုထုဇဉ်၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်တို့၏သန္တာန်၌ မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသောကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ဘယ်အချိန်မဆို ဖြစ်နိုင်သော ကိလေသာအပေါင်းသည် သန္တာနာနုဿ မည်၏။ မိမိ သန္တာန်၌ ကိန်းနေသော ကိလေသာဟုဆို၏။ သက်ဆိုင်ရာ အရိယမဂ်ဖြင့် ပယ်သတ်မှသာ အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်နိုင်၏။

ဝေဒနာနှင့်ငါ

ခြေထောက်ကို ခလုပ်တိုက်မိသောအခါ နာကျင်၏။ သို့သော် နာသွားလားဟု မေးကြသောအခါ ‘မနာပါဘူး၊ ဒီလောက်တွေခံနိုင် ပါတယ်’ဟု ပြောတတ်ကြပါသည်။ အမှန်မှာ ခြေထောက်(ကိုယ်)မှာ ဒုက္ခ ဝေဒနာဖြစ်၍ နာသော်လည်း မနောမှာ ဥပေက္ခာပြုနိုင်သောကြောင့် ခြေထောက်နာတာကို ‘ငါခံနိုင်တယ်’ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မနောက ဥပေက္ခာကို ‘ငါ’လုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မနောမှာ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာဖြစ်သော် လည်း နောက်စိတ်တွင် သတိမရှိသောကြောင့် ဝေဒနာကို ငါပြု၍ အတ္တ ပြု၍ အထင်မှား အယူမှားခြင်းဖြစ်သည်။ သတိရှိပါက ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဝေဒနာကို ပိုင်းခြားသိပေမည်။ ဘုရားရှင်ကလည်း ကိုယ်သာနာ၍ စိတ် မနာစေရန် နကုလပိတုသုတ်တွင် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ (ကိုယ်နဲ့ စိတ်သာရှိ၍ ‘ငါ’ဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသည် မရှိ။)

ဝေဒနာကို ‘ငါ’ဟုယူသောကြောင့် (ဒိဋ္ဌာနုဿ)ကိန်း၏။ ဝေဒနာ ၏အကြောင်းကို ဖဿဟု မသိမ်းဆည်းနိုင်သောကြောင့် (ဝိစိကိစ္ဆာ နုဿ)ကိန်း၏။ သုခဝေဒနာကို ပိုင်းခြားမသိသောကြောင့် (ကာမရာဂါ

နုသယ)ကိန်း၏။ ဒုက္ခဝေဒနာကို ပိုင်းခြားမသိသောကြောင့် (ပဋိယာ
နုသယ)ကိန်း၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို ပိုင်းခြားမသိသောကြောင့်
(အဝိဇ္ဇာနုသယ)ကိန်း၏။

“ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ”

မိခင်သည် သားကို လွန်စွာ နှစ်သက် ချစ်ခင်လှသောကြောင့် နို့ချို
တိုက်ကျွေး မွေးမြူပေးတတ်သော နို့ထိန်းအား များစွာသော အဖိုးအခ
ပေးရကုန်သကဲ့သို့ ဝေဒနာကို လွန်စွာသာယာခြင်းကြောင့် နို့ထိန်းနှင့်တူ
သော ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံတို့ကို ပေးရကုန်၏။ ဝေဒနာကြောင့်
တဏှာဖြစ်သော်လည်း (တဏှာသည် ရူပါရုံစသော အာရုံတို့ကိုသာ
တွယ်တာ တောင့်တ)ကုန်၏။

ဝိပါကဝေဒနာ - တဏှာ၏အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဝေဒနာမှာ
ဝိပါကဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သုခဝေဒနာတည်း။ ယင်းဝိပါက သုခ
ဝေဒနာသည် တဏှာအား (ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိ) (တစ်မျိုးတည်းဖြင့်)
ကျေးဇူးပြု၏။ အာရမ္မဏနှင့် ဥပနိဿယတို့၏ခြားနားပုံမှာ (အာရမ္မဏ
ပစ္စည်းသည် ‘ဖြစ်ဆဲ’ ပစ္စယုပ္ပန်တရား၏ အာရုံမျှသာ)ဖြစ်၏။ (ဥပနိ
ဿယပစ္စည်းကဲ့သို့ အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေတတ်သည်ကားမဟုတ်။)

“ဝေဒနာသုံးမျိုးကောက်ပုံ”

၁။ ဆင်းရဲဒုက္ခရှိပါက ချမ်းသာသုခကိုတောင့်တ၏။ ထို့အတူ
(ဒုက္ခဝေဒနာ)က သုခဝေဒနာကို တောင့်တသော(တဏှာ)အား (ဥပနိ
ဿယ သတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြု၏။)

၂။ ချမ်းသာခြင်းရှိသောသူသည် တိုး၍သာ ချမ်းသာသုခကို အလို
ရှိ၏။ ထို့အတူ (သုခဝေဒနာ)က ရအပ်ပြီးသောသုခထက် တိုး၍တောင့်
တတတ်သော(တဏှာ)အား (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။

၃။ (ဥပေက္ခာဝေဒနာ)သည် (ငြိမ်သက်)ရကား (သုခ)ဟုပင် ဆို၏။ ထို့အတူပင် ဥပေက္ခာဝေဒနာကလည်း သုခကိုပင် လိုလားတောင့် တသော(တဏှာ)အား (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။ သို့သော် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာကား အနိဋ္ဌစင်စစ်ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခ ဝေဒနာ၌ သွင်းယူရ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပါက ချမ်းသာခြင်း သုခဝေဒနာကို တောင့်တသော တဏှာအား (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။

“တဏှာနှင့်ကံ၏အကျိုး”

သတ္တဝါတို့သည် ကံကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာမည့်(အကျိုး)ကို လွန်စွာ (တောင့်တသည်၏အစွမ်း)ဖြင့် ကြိုးစား အားထုတ်တတ်ကြ၏။ သို့ဖြစ် ရကား (ဝိပါက-ဝေဒနာသည်သာလျှင် တဏှာအား) လွန်လွန်ကဲကဲ (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။ (လူ့ချမ်းသာ၊ နတ်ချမ်းသာ၊ ဗြဟ္မာ ချမ်းသာအား တောင့်တခြင်း-တဏှာခြံရံလျက် အားထုတ်ကြကုန်၏။)

“သတိပြုရန်”

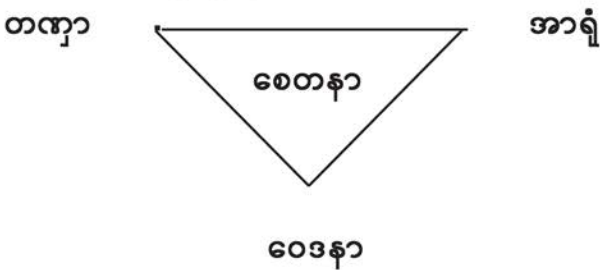
စက္ခုဒွါရဝီထိစသော ဝီထိများ၌ရှိသော ပဉ္စဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိ၌စိုင်း၊ သန္တိရဏ၊ တဒါရုံတို့နှင့်ယှဉ်သော (ဝိပါက် ဝေဒနာတို့ကသာ တဏှာ- လောဘအား ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်) ထူးထူးကဲကဲကျေးဇူးပြု၏။ (အာ ဝဇ္ဇန်း၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇောဝေဒနာ)တို့က (သာမည)အားဖြင့်သာ ဥပနိဿယ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ အကြောင်း၌ ဝိပါက်ဝေဒနာကိုသာ ပဓာနကောက်ယူရသဖြင့် ‘အကြောင်းဝေဒနာနှင့်အကျိုးတဏှာ’တို့မှာ စိတ္တက္ခဏအတွင်းမဖြစ်ပဲ ‘စိတ္တက္ခဏများခြား’၍ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ယေဘုယအားဖြင့် ဥပနိဿယပစ္စည်းတို့၏သဘောသည် (နာနာဝီထိ -ဝီထိအသီးသီး)ဖြစ်တတ်သဖြင့် (အကြောင်းဝေဒနာနှင့်အကျိုး တဏှာတို့မှာ ဝီထိခြား)လျှက်ပင် ရှိနေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် အကြောင်း

တရားဘက်တွင်ရှိသော စက္ခုသမ္မဿဇာဝေဒနာအရ (စက္ခုဒွါရဝီထိနှင့် နောက်လိုက်မနောဒွါရဝီထိ)အတွင်းရှိ စိတ္တက္ခဏအသီးသီး၌ ယှဉ် သောဝေဒနာကိုပင် ‘ရူပတဏှာ၏အကြောင်း’တရားအဖြစ် ကောက် ယူရ၏။ ဝေဒနာကြောင့် အနာဂတ် (ဘဝသစ်)ကို တွယ်တာတပ်မက် သည့် ‘တဏှာဖြစ်ပုံ’ကိုသာ ပဓာနထားရခြင်းဖြစ်သည်။

“အနုသယဓာတ်ရှိသူ၌သာ”

ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ရာဝယ် (အနုသယ-တဏှာဓာတ်ခံ ရှိသူ)၌သာ ပရိယုဋ္ဌာန-တဏှာ (လောဘ)သည် ‘ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်’အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အနုသယ ‘တဏှာဓာတ်’ကုန်ပြီးသော ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့၌ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာမဖြစ်ပေ။ ‘အနုသယဓာတ်’နှင့် ရုပ်နာမ်အစဉ်တစ်ခု၌ အတူဖြစ်လျက်ရှိသော (ဝေဒနာ)သည်သာလျှင် တဏှာ၏ ‘အကြောင်းရင်း’ ဖြစ်သည်။

“တဏှာခြံရံသော စေတနာ”

တဏှာသည် အာရုံကို ရှာ၏။ သုခဝေဒနာပေးနိုင်သော အာရုံကို ရှာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအာရုံကိုရအောင် စေတနာဖြင့် အားထုတ်၏။ စေတနာသည် ဥပါဒါနာက္ခန္ဓာ-ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်၏။ သို့သော် အရဟတ္တ မဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ တဏှာခြံရံလျက်၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်သောအခါ အကုသိုလ်စိတ်သည် ယှဉ်၍မဖြစ်သော်လည်း အနုသယ-

ကိလေသာဖြစ်သော တဏှာသည် စေတနာကို ခြံရံလျက်ပင် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်စေတနာသည် ချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း ‘ကံ’ သတ္တိအဖြစ် ခန္ဓာအစဉ်၌ ‘အကျိုးပေးခွင့်’ ရှိနေ၏။ ထို့အခါ အကြောင်း တရားသည် ကံသတ္တိအဖြစ်ရှိသော်လည်း အကြောင်းခန္ဓာအနေဖြင့် မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာတွင် ခန္ဓာနှင့် ဥပါဒါနာက္ခန္ဓာ (၂)မျိုးသာ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်လေသည်။

စေတနာနှင့်တဏှာ (အာဟာရဒီပနီ)

တစ်ဘဝမှာ တစ်ခါသေ၍ သတ္တဝါတို့ မရပ်မနား ဘဝဆက်ရအောင် နှာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို စေတနာသည် အပြင်းမောင်းနှင်၏။ သို့သော် သမုဒယသစ္စာ (တဏှာအဖော်သဟဲ)ရှိမှသာ ဘဝတစ်ပါး ဆက်နိုင်၏။ တဏှာမရှိက ဘဝမဆက်နိုင်။

ရဟန္တာတို့၏ စေတနာမှာ (အစေးအဖွဲ့တဏှာမရှိ)။ ထို့ကြောင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံဖြင့် စေ့စော်မှု စေတနာပါရှိသော်လည်း (တဏှာ အစေးအဖွဲ့မရှိသည့်)အတွက် ဇောဝီထိအဆုံးတွင် (ကံအဖြစ် သို့မရောက်)ဘဲ ပျောက်ပျက်လေ၏။ (စေတနာကို ငါ့စေတနာ)ဟူ၍ သာယာ သိမ်းပိုက်မှုသည် စေးဖွဲ့သော (တဏှာနှင့်တွဲဖက်)ကြပုံတည်း။

ထို့ကြောင့် ဘဝတစ်ပါးသို့ ပစ်ချတတ်သည့်အတွက် စေတနာ၌ ကြီးစွာသောဒုက္ခမျိုးကြီး (အာဒီနဝဉာဏ်-နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်)ထင်မြင်နိုင်ခဲ့ သည်ရှိသော် တဏှာ (၃)ပါးကိုလည်း ထင်မြင်နိုင်တော့သည်။

“စေတနာတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

မနောသဉ္ဇေတနာဟာရကို ပိုင်ပိုင်သိသည်ရှိသော် ကာမတဏှာ၊ ရူပတဏှာ၊ အရူပတဏှာတည်းဟူသော သုံးပါးသောတဏှာတို့ကို အလိုလို ပိုင်နိုင်မှုကိစ္စ ပြီးစီးကုန်၏။

ဆဌမနေ့

“သစ္စာလေးပါး မြတ်တရား”

ဝိပဿနာဟူသည် သစ္စာလေးပါး တရားအမှန်ကိုသိမြင်ရန် အတွက် အားထုတ်ရသော အလုပ်ဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက် ပြုလျှင် သစ္စာ(၄)ပါးအပေါ်၌ ဖုံးနေသော မသိမှု အဝိဇ္ဇာကို ပယ်နိုင်၏။

- ၁။ ခန္ဓာငါးပါးမသိမှု - ဒုက္ခသစ္စာ၌ ဖုံးနေသော အဝိဇ္ဇာ
- ၂။ ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်းမသိမှု - သမုဒယသစ္စာ၌ ဖုံးနေသော အဝိဇ္ဇာ
- ၃။ ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်မသိမှု - နိရောဓသစ္စာ၌ ဖုံးနေသော အဝိဇ္ဇာ
- ၄။ ဒုက္ခချုပ်ရာရောက်ကြောင်းအကျင့်မသိမှု - မဂ္ဂသစ္စာ၌ ဖုံးနေသော အဝိဇ္ဇာ

“အဝိဇ္ဇာ အဖုံး(၄)ဖုံး ဖွင့်ခြင်း”

(၁) ဒုက္ခသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

မြင်ရာ၌ မျက်စိနှင့်အဆင်းသည် ရုပ် - စက္ခုဝိညာဏ်သည် နာမ်
ကြားရာ၌ နားနှင့်အသံသည် ရုပ် - သောတဝိညာဏ်သည် နာမ်
နံ့ရာ၌ နှာခေါင်းနှင့်အနံ့သည် ရုပ် - ယာနဝိညာဏ်သည် နာမ်
စားရာ၌ လျှာနှင့်အရသာသည် ရုပ် - ဇိဝှာဝိညာဏ်သည် နာမ်
ထိရာ၌ ကိုယ်နှင့်အထိသည် ရုပ် - ကာယဝိညာဏ်သည် နာမ်
တွေးရာ၌ မနောနှင့်သဘောသည် နာမ်ရုပ် - မနောဝိညာဏ်သည် နာမ်ဖြစ်၏။ ထိုသို့ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးခန္ဓာတို့တွင် ဖြစ်နေသော နာမ်ရုပ်တို့သည် ဒုက္ခသစ္စာဟု အမှန်သိမြင်ခြင်းသည် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)ဖြစ်၏။

(၂) သမုဒယသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

တဏှာ (ဥပါဒါန်)ကို ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်းဟု အမှန်သိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)ဖြင့် အဝိဇ္ဇာအဖုံးကို ဖွင့်နိုင်၏။

(၃) နိရောဓသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက် ပြုခြင်းသည် နိရောဓသစ္စာအပေါ်မှ အဝိဇ္ဇာ အဖုံးကိုဖွင့်ခြင်းဖြစ်သည်။

(၄) မဂ္ဂသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝဟူသော ဤသုံးပါးကား သီလမဂ္ဂင်တည်း၊ သီလသိက္ခာတည်း၊ သီလကျင့်စဉ်တည်း။

သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ ဟူသော ဤသုံးပါးကား သမာဓိမဂ္ဂင်တည်း၊ သမာဓိသိက္ခာတည်း၊ သမာဓိကျင့်စဉ်တည်း။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပဟူသော ဤမဂ္ဂင်နှစ်ပါးကား ပညာမဂ္ဂင်တည်း၊ ပညာသိက္ခာတည်း၊ ပညာကျင့်စဉ်တည်း။

သမ္မာသင်္ကပ္ပ မှန်စွာကြံစီသုံးသပ်မှ မှန်စွာမြင်ခြင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် မျက်မှန်နှင့်တူ၏။ မျက်မှန်တပ်မှ အမြင်ကြည်သကဲ့သို့ သမ္မာသင်္ကပ္ပလုပ်မှလည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေမည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေါ်မှလည်း မဂ္ဂသစ္စာအပေါ်မှ အဝိဇ္ဇာအဖုံးကို ဖွင့်နိုင်၏။

“သမ္မာသင်္ကပ္ပ”

၁။ နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပ - ကာမအာရုံမှ လွတ်ကင်းသော ကြံစီခြင်း
(ကာမသင်္ကပ္ပမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းသညာနှင့်ယှဉ်၏။)

၂။ အဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ - ဖျက်စီးခြင်းမှ လွတ်ကင်းသော ကြံစီခြင်း
(ဗျာပါဒသင်္ကပ္ပမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းသညာနှင့်ယှဉ်၏။)

၃။ အဝိဟိံ သာသင်္ကပ္ပ - ညှဉ်းဆဲခြင်းမှ လွတ်ကင်းသော ကြံစီခြင်း
(ဝိဟိံ သာသင်္ကပ္ပ မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းသညာနှင့်ယှဉ်၏။)

ထို့ကြောင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် ကာမသင်္ကပ္ပ၊ ဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ၊ ဝိဟိံ သာသင်္ကပ္ပတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သညာတို့၏ ကွဲပြားကုန်သည်၏

အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်၏ရှေ့အဖို့၌ ဖြည့်ကျင့်ရသော ပုဗ္ဗဘာဂ သတိပဋ္ဌာန် ကျင့်စဉ်ပိုင်း၌ မတူကွဲပြားမှု ရှိကုန်၏။

အရိယမဂ်ခဏ၌ကား ကာမသင်္ကပ္ပ၊ ဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ၊ ဝိဟိံသသင်္ကပ္ပဟူသော **(အကုသိုလ်ဝိတက်)**ကို ဖြတ်တောက်လိုက်ခြင်းဖြင့် **(မဖြစ်ခြင်းကိုပြီးစီး)**စေသည်၏အစွမ်းဖြင့် အရိယမဂ္ဂင် (၈)ပါးကို ပြည့်စေလျက် တစ်ပါးတည်းသာဖြစ်သော **(အရိယမဂ်နှင့်ယှဉ်သော ကုသလ ဝိတက်)**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤကုသလဝိတက်သည် ကုသလသင်္ကပ္ပဖြစ်၍ သမ္မာသင်္ကပ္ပမည်၏။

အရိယမဂ်၏ရှေ့အဖို့၌ ဖြည့်ကျင့်ရသော ပုဗ္ဗဘာဂ သတိပဋ္ဌာနမဂ်အရာ၌ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၏ ကိစ္စရပ်တို့သည် အရှုခံအာရုံအလိုက် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားနိုင်၏။

၁။ ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်သည့် **(ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး)**တည်းဟူသော အာရုံပေါ်သို့ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းသည် သမ္မာသင်္ကပ္ပတည်း။ ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရားတို့ကို **(သဘာဝလက္ခဏာ)**သို့ ဆိုက်အောင် ထိုးထွင်း သိခြင်းကား **သမ္မာဒိဋ္ဌိ**တည်း။

၂။ သမုဒယတရားဖြစ်သည့် အာရုံအသီးသီးပေါ်သို့ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းသည် သမ္မာသင်္ကပ္ပတည်း။ ယင်းသမုဒယသစ္စာတရားနှင့် ဒုက္ခသစ္စာတို့၏ **(ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှုသဘော)**ဟူသော အာရုံပေါ်သို့ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းကား **(သမ္မာသင်္ကပ္ပ)**တည်း။

သမုဒယသစ္စာတရားတို့ကို သဘာဝလက္ခဏာသို့ဆိုက်အောင် ထိုးထွင်း သိခြင်း၊ **(သမုဒယသစ္စာနှင့် ဒုက္ခသစ္စာတို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှု)** သဘောကို ထိုးထွင်းသိခြင်းတို့ကား **သမ္မာဒိဋ္ဌိ**တည်း။

၃။ ဒုက္ခသစ္စာနှင့်သမုဒယသစ္စာတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ၊ ဒုက္ခ

အခြင်းအရား၊ အနတ္တအခြင်းအရာ၊ အသုဘအခြင်းအရာ အာရုံပေါ်သို့ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းသဘောသည် သမ္မာသင်္ကပ္ပတည်း။ ယင်း ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘတရားတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကား သမ္မာဒိဋ္ဌိတည်း။

ဤသမထ-ဝိပဿနာပိုင်း၌ ‘ပထမဈာန်’နှင့်ယှဉ်သော ‘ဝိတက်’၊ ‘ဝိပဿနာဉာဏ်’အားလုံးနှင့်ယှဉ်သော ‘ဝိတက်’ဟူသမျှသည် သမ္မာသင်္ကပ္ပ အမည်တည်း။ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်ကား ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ရရှိရေးအတွက် အလွန်ကျေးဇူးများသော တရားပင် ဖြစ်၏။ (သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်)က တင်ပေးထားသော (အာရုံ)ကို သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်က ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ‘ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍သိမြင်’ ခြင်းတည်း။

ကိလေသာ-ခန္ဓာ-နိဗ္ဗာန်

ကိလေသာ (၃)မျိုးရှိ၏။ ကာယကံ၊ ဝစီကံဖြင့် လွန်ကျူးသော **ဝိတိတ္တမ**-ကိလေသာ၊ မနောကံဖြင့်လွန်ကျူးသော **ပရိယုဋ္ဌာန**-ကိလေသာနှင့် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ ခန္ဓာအစဉ်မှာ ကိန်းနေသော **အနုသယ**-ကိလေသာတို့ဖြစ်သည်။ ကာယကံ၊ ဝစီကံလွန်ကျူးမှုကို သီလဖြင့်၎င်း၊ မနောကံလွန်ကျူးမှုကို သမာဓိဖြင့်၎င်း ပယ်ခွာနိုင်၏။ အနုသယကိလေသာကို အရိယမဂ်ပညာဖြင့်သာ အကြွင်းမဲ့ ပယ်ရှားနိုင်၏။

ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်မရှိသော အနုသယကိလေသာသည် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ ခန္ဓာကဲ့သို့ (**ဖြစ်-တည်-ပျက်မရှိပဲ**) ခန္ဓာအစဉ်တွင် လိုက်ပါနေ၏။ ကုသိုလ်စိတ်နှင့် အကုသိုလ်စိတ်တို့သည် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်အားဖြင့် အပြိုင်ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်း မရှိကြသော်လည်း ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်နေသော ခန္ဓာအစဉ်တွင် အနုသယ-ကိလေသာဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့သည် (**ခြံရံလျက်**)ရှိကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အားထုတ်မှု သင်္ခါရ-ကုသိုလ်

စေတနာတို့သည် ကံမြောက်နေခြင်းဖြစ်၏။ ‘ကံ’ ဟူသောအကြောင်း တရားတို့ ရင့်ကျက်ပြည့်စုံပါက ဇာတိ-ဇရာမရဏဟူသော အကျိုးတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အနုသယ-ကိလေသာသည် ခန္ဓာမဟုတ်၊ ခန္ဓာကဲ့သို့ ဥပါဒိ-ဋီ-ဘင် မရှိ၊ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ ခန္ဓာနှင့် လည်း မကင်းနိုင်ချေ။

ထို့အတူ နိဗ္ဗာန်သည် ခန္ဓာမဟုတ်၊ သို့သော် ခန္ဓာနှင့်ကင်း၍လည်း မဖြစ်နိုင်၊ ခန္ဓာ၏အဆုံးမှာ နိဗ္ဗာန်ရှိ၏။ နိဗ္ဗာန်သည် ထာဝရရှိနေသော နိရောဓသစ္စာတရားဖြစ်၏။ ထို့အတူ အနုသယ-ကိလေသာဟုဆိုသော တဏှာသည်လည်း အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ ခန္ဓာအစဉ်မှာကိန်း၍ ထာဝရရှိနေသော သမုဒယသစ္စာတရားဖြစ်၏။ ထိုအခါ အနုသယ ကိလေသာဖြစ်သော တဏှာ-ဥပါဒါန်အခြံအရံဖြင့် စေတနာတို့ကို သုခ ရကြောင်းဟု ထင်မှတ်လျက် အဘိသင်္ခါရအမှု အားထုတ်မှုပြုကြကုန်၏။

ထိုကဲ့သို့ အားထုတ်မှု ပြုကြခြင်းသည် ဒုက္ခချုပ်ရာ (နိရောဓသစ္စာ) နှင့် ဒုက္ခချုပ်ရာရောက်ကြောင်း အကျင့်ကောင်း (မဂ္ဂသစ္စာ)ကို အမှန် မသိသောကြောင့်ဖြစ်၏။ ဤသို့ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို မသိမှု အဝိဇ္ဇာ ကြောင့် သုခရကြောင်းဟု ထင်မှတ်လျက် သင်္ခါရအမှုတို့ကို **(အနုသယ- ကိလေသာ ခြံရံလျက်)** အားထုတ်မှုကြောင့် ဇာတိ-ဇရာမရဏဟူသော ဒုက္ခသစ္စာ အကျိုးတရားတို့သာ ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။ သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲ တို့သာ မပြတ်မစဲ ကြောင်းကျိုးဆက်လျက် ဖြစ်ကြလေကုန်၏။

ထို့ကြောင့် အနုသယ-ကိလေသာသဘောသည် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ ခန္ဓာအစဉ်၌ ထာဝရရှိနေ၏။ ထို့အတူ ခန္ဓာ၏အဆုံး ခန္ဓာချုပ်ရာ၌လည်း နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်သည် ထာဝရရှိနေ၏။ ထိုအခါ ဝိပဿနာအလုပ်သည် ခန္ဓာငါးပါးဖြစ်သော ရုပ်သဘော နာမ်သဘော

တို့ကို အရှိကိုအရှိအတိုင်း သဘာဝကျကျ ထိုးထွင်းသိမြင်၍ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် ပွားများကြခြင်းဖြစ်၏။

ခန္ဓာတို့၏သဘာဝကို လေ့လာသောအခါ ခန္ဓာတို့သည် ရှေ့နောက် ဖြစ်-တည်-ပျက် အစဉ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေသောကြောင့် ရှေ့ခန္ဓာ၏သဘောကို နောက်ခန္ဓာဖြင့် သိမြင်ရ၏။ နောက်ခန္ဓာဖြင့် ရှေ့ခန္ဓာကို တပြိုင်နက် တချိန်တည်း၌ မျက်စိအောက်မှာ တိုက်ရိုက် မြင်ခြင်းမျိုးကဲ့သို့ မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာတို့ကို **‘လက္ခဏာသဘော၊ ကိစ္စသဘော’**တို့ဖြင့်သာ နောက်ခန္ဓာ၏**‘အာရုံ’**အဖြစ် သိမြင်ရ၏။ ထို့အတူ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ တို့သည်လည်း လက္ခဏာများသာဖြစ်၏။ ဝိပဿနာဟူသည် ပရမတ် တရားတို့ကို ရှုရသည်ဆိုသော်လည်း ရုပ်နာမ်တို့၏ **(သဘာဝလက္ခဏာ နှင့်သာမညလက္ခဏာ)**တို့ကိုသာ ရှုပွားခြင်းဖြစ်၏။ သို့သော် လက္ခဏာ ဟူသည်ကား ခန္ဓာမဟုတ်၊ ခန္ဓာနှင့်လည်း ကင်း၍မဖြစ်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ၏သဘာဝမှာ လွန်စွာသိမ်မွေ့ နက်နဲရကား ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း သိမြင်အပ်သော အရာများသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ ဟူသည် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် ပွားများ အားထုတ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုကာ သစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ကုသလာ ကုသလံ ဇဟံ

လယ်တီဆရာတော် ဘုရားကြီးဆုံးမသလို ရေသည် မြင့်ရာမှ နိမ့်ရာသို့စီးဆင်းခြင်းသည် ပကတိသဘောဖြစ်၏။ သို့သော် နိမ့်ရာမှ မြင့်ရာသို့ ရေသည် အလိုလိုမရောက်ပါ။ ပြုပြင်ရ၏။ အားထုတ်ရ၏။ ထို့အတူ **အကုသိုလ်သည် လောကတွင် ပကတိသဘောဖြစ်သည်။** ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပြီး နောက်ကာလ၌ ဘဝကို တပ်မက်သော လောဘ

စိတ် (ဘဝနိကန္တိ)သည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထို့အတူ အကုသိုလ်၏ ပကတိ သဘောသည် ပဋိသန္ဓေနေပြီး နောက်ကာလမှစ၍ သဘာဝအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်၏။ သို့သော် ကုသိုလ်အတွက်မူကား ပြုပြင်ရ၏။ အားထုတ်ရ၏။

ထို့ကြောင့် သံသရာတစ်လျှောက်လုံးတွင် အကုသိုလ်ကို ကုသိုလ် ဖြင့် ပယ်သတ်ရသည့်အလုပ်သာရှိ၏။ အကုသိုလ်ကို ဒါနဖြင့်၎င်း၊ သီလ ဖြင့်၎င်း၊ သမာဓိဖြင့်၎င်း၊ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာဖြင့်၎င်း နောက်ဆုံး အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကုသိုလ်ဟူသမျှကို အပြီးပယ်သတ်နိုင်မှသာ ကုသိုလ်ကိစ္စဟူသမျှ ပြီးစီးတော့၏။ အကုသိုလ်ကို ပယ်ခြင်းခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်ဟု အမည်ရခြင်းဖြစ်၏။ အကုသိုလ်မရှိပါက ကုသိုလ်ကိစ္စကုန် ခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်မဖြစ်တော့ပဲ ကြိယာအဖြစ်သာ မည်တော့သည်။

အမှားအမှန်နှင့် ကုသိုလ်အကုသိုလ်

လောကတွင် အမှားအမှန်ကိုသာ အဓိကထားကြပါသည်။ မှန်တယ် ဟုပြောလျှင် ကြိုက်၍ မှားတယ်ဟုပြောလျှင် မကြိုက်ပါ။ မှန်တယ်၊ မှားတယ်ဟူသည် သမုတိနယ်အနေဖြင့်သာ ပြောဆိုကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တချို့အမှန်တို့ကို အမှားအမြင်တွင် အမှန်ထင်အောင် (တရားဝင်ဖြစ်အောင်) အကုသိုလ်ဖြင့် ပြုလုပ်တတ်ကြပါသည်။ လောက သဘောတွင် အမှားအမှန်ကို ရှေ့တန်းတင်ကြပါသည်။ အမှားအမှန်မှာ ကိုယ့်နောက်ဘဝအတွက် မပါပါ။ ကုသိုလ်-အကုသိုလ် ကံသည်သာ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်ပါသည်။

မိမိချမ်းသာမှု သုခကို ကုသိုလ်ဖြင့်လည်း ရယူနိုင်သလို အကုသိုလ် ဖြင့်လည်း ရယူနိုင်ပါသည်။ လူသားတို့သည် ချမ်းသာချင်ကြသလို မိမိ လုပ်တာကိုလည်း မှန်တယ်ဟု အထင်ခံချင်ကြ၏။ အမှန်မှာ ယင်းတို့သည် အဓိကမဟုတ်ပဲ ကုသိုလ်-အကုသိုလ်သည်သာ အဓိကဖြစ်ပါသည်။

မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာသည် ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံသာဖြစ်သည်ဟု အသိအားနည်းကြခြင်းဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်ဖြင့် ချမ်းသာခြင်းသည် ချေးငွေဖြင့် ချမ်းသာနေသကဲ့သို့ နောက်ဘဝတွင် အရင်းရောအတိုးပါ အပါယ်ဘုံတွင် ဆင်းရဲ ပင်ပန်းစွာ ပေးဆပ်ရပေမည်။

ကံသတ္တိ

ကံသည် ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် ကိန်း၍လိုက်ပါနေသည်ဟု

ဆို၏။ ထိုအခါ ကံကို အမြဲကိန်းနေသည့်သဘော အတ္တအမြင်ဖြင့် အယူမှားကြသည်။ ကံ၏အနတ္တသဘောကို နားလည်ရန် ဥပမာပေး၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ ဌာနတစ်ခုတွင် စနေနေ့၌ အလုပ်ရှိ၍ လာရောက်ရန် လူကြီးမှ အမိန့်စာထုတ်ပါသည်။ ထိုအမိန့်စာကို ဝန်ထမ်းတစ်ဦးစီအတွက် မိတ္တူကူးပါသည်။ ထိုအခါ ထိုအမိန့်စာမှ စာလုံးတို့သည် မိတ္တူစာရွက်များပေါ်သို့ ကူးပြောင်းခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် ထိုမိတ္တူစာရွက်များတွင်လည်း ထိုအမိန့်စာ၏သတ္တိသည် ပါရှိလေသည်။

ထိုမိတ္တူစာကို ဖတ်ရသည့်ဝန်ထမ်းများတွင်လည်း ထိုမိတ္တူစာမှ အမိန့်သတ္တိကြောင့် စနေနေ့တွင် ရုံးသွားရပေမည်။ ထိုစာရွက်ကို မိမိဖတ်ကြည့်သောအခါ ထိုအမိန့်သတ္တိမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ထိုမိတ္တူစာရွက်တွင် အမိန့်သတ္တိသည် ရှိ၏ဟုလည်း မဆိုနိုင်သလို မရှိဟုလည်း မဆိုနိုင်ပါ။ အကြောင်းမကင်းသူတို့သာ အကျိုးအဖြစ် အမိန့်ရှိ၍ အကြောင်းမရှိပါက အကျိုးမဖြစ်ပေါ်ပါ။ အနတ္တသဘောသာဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ ကံသတ္တိ၏သဘာဝသည်လည်း ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် အမြဲကိန်းနေသည်ဟု တရားသေ အတ္တအယူမျိုးမရှိပါ။ အကြောင်းပြည့်စုံပါကအကျိုးဖြစ်၍ အကြောင်းမပြည့်စုံပါကလည်း အကျိုးအားဖြင့် မဖြစ်ပေါ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ကံသတ္တိကို (အမြဲရှိသည်)ဟုလည်း မဆိုနိုင်သလို

မရှိဟူ၍လည်း (ပြတ်စဲခြင်း)သဘောမျိုး မရှိပါ။ ဤသို့သိမြင်ပါက ကံ၏ သဿတဒိဋ္ဌိနှင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဟူသော အတ္တအယူမှလွတ်သော အနတ္တ သဘာဝကို သိမြင်နားလည်နိုင်ပေမည်။ ကံဟူသည် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူ၍ မရှိသော်လည်း ခန္ဓာအစဉ်၌ အကြောင်းတရားတို့ပြည့်စုံပါက အကျိုး ပေးခွင့်အနေဖြင့် အမြဲရှိနေသော သဘာဝတရားဖြစ်၏။ မျိုးစေ့ဥပမာနှင့် တူ၏။ မြေ၊ ရေ၊ နေရောင်ခြည်စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရားတို့ပြည့်စုံပါက အပင်ပေါက်ခြင်းဟူသော အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင် ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ခန္ဓာအစဉ်တွင် ကိန်းနေသော ကံတရားသည် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် တဏှာကို မပယ်ရသေးသမျှ အကျိုးပေးခွင့်တို့ ရနေမည်သာဖြစ်၏။ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်သာ ကံ၏အကျိုးပေးခွင့်ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ရှားနိုင်သည်။

မျက်မြင်နှင့်ဉာဏ်မြင်ဥပမာ

အရှေ့နေထွက်၍ အနောက်နေဝင်သည်ကို လူတိုင်းသိပါသည်။ သို့သော် ကမ္ဘာမှ အာကာသသို့ ထွက်ကြည့်ပါက နေသည် ဝင်တာလည်း မရှိသလို ထွက်တာလည်းမရှိပါ။ ကမ္ဘာကသာလည်၍နေကို လှည့်ပတ် နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အမှန်သိပြီးသူသည် ကမ္ဘာသို့ပြန်လာပါက အများနှင့် ပြောသောအခါ အရှေ့ကနေထွက်၊ အနောက်မှာ နေဝင်လို့သာ ပြောရ ပါသည်။ မျက်မြင်တွင် အမှန်ဖြစ်သောကြောင့် နေသည် ဝင်တာလည်း မရှိဘူး၊ ထွက်တာလည်းမရှိဘူးဟု ပြောမရပါ။ ပြောလျှင်လည်း မိမိသာ အရူးဖြစ်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် နေဝင်နေထွက်ကို မျက်မြင်ပြောရသော် လည်း ဉာဏ်မြင်တွင် အမှန်ကိုသိထားသောကြောင့် အယူအစွဲလွတ်ကာ ပြောရုံ မျှသာပြောခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အပြစ်ကကိလေသာ ခံရတော့နာမ်ရုပ်

မကောင်းမှု အကုသိုလ်အလုပ်တို့သည် ကိလေသာကြောင့်ဖြစ်၏။

သို့သော် အပြစ်ပေးကြသောအခါ နာမ်ရုပ်ကို အပြစ်ပေးကြ၏။ အပြစ် မြင်လျင်လည်း နာမ်ရုပ်ကိုသာအပြစ်မြင်၏။ ဥပမာ သူတပါးဥစ္စာ ခိုးမှုသည် ကိလေသာကြောင့်ဖြစ်၏။ သို့သော် အပြစ်ပေးခံရပါက ရုပ်နာမ်ကိုသာ ထောင်ချခြင်းဖြစ်သည်။ အမှန်မှာ ကိလေသာအပြစ်ကိုသာ ပယ်ရန်ဖြစ် ၏။ လောက ဥပမာအားဖြင့် ကူးစက်ရောဂါဖြစ်သူကို အခြားသူများနှင့် ရောမထားပဲ ရောဂါမကူးစက်ရန် သိခြားခွဲထားရ၏။ ယင်းသဘောသည် အပြစ်ပေးခြင်းမဟုတ်ပါ။ ရောဂါပျောက်ကင်းသောအခါမှ ပုံမှန်နေထိုင်ရ၏။

ထို့အတူ ကိလေသာဆိုးတို့ကြောင့် အခြားသူများကို ဒုက္ခမဖြစ် အောင် သီးခြားခွဲထားကာ ကိလေသာရောဂါဆိုးကို ကုသပေးခြင်းဖြစ်၏။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ ကိလေသာပယ်သည့် သဘောမသက်ရောက်ပဲ နာမ်ရုပ် ကိုထောင်ချ၍သာ ညဉ့်ဆဲအပြစ်ပေးသည့်သဘောဖြင့် တဦးက အခြား တဦးကို အပြစ်ပေးနိုင်သည်ဟု အတ္တအယူဖြင့် ကျင့်သုံးနေကြခြင်းဖြစ်၏။

အမှန်မှာ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးသာရှိ၏။ တန်ခိုးရှင်၊ ဖန်ဆင်းရှင်မရှိပါ။ ဖန်ဆင်းရှင်သဘောမျိုး တဦးက အခြားတဦးကို အပြစ်ပေးနိုင်ခြင်းမရှိ သလို ချီးမြှောက်နိုင်ခြင်းလည်း မရှိပါ။ လောကအလိုအားဖြင့်သာ ချီး မြှောက်ခြင်း၊ အပြစ်ပေးခြင်းတို့ရှိကြကုန်၏။ သဘာဝတရားကြီးတွင် ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးသာ သူ့သဘောသူဆောင်၍ အနတ္တသဘောဖြင့် ဖြစ်ပေါ် နေခြင်းဖြစ်သည်။ သဘာဝတရားတို့တွင် အတ္တမရှိ၊ အနတ္တသာရှိကြကုန်၏။

ပကတိသဘော (ဓမ္မတာသဘော)

ဘာဝနာဒီပနီတွင် ရေသည် နိမ့်ရာသို့ စီးမြဲဓမ္မတာဖြစ်၏။ အထက် သို့ဆန်တက်စေလိုသော် ပြုပြင်အားထုတ်မှု၏အစွမ်းဖြင့်သာ ဆန်တက် ရ၏။ ထို့အတူ ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှု နှစ်ပါးတို့တွင် (ပျက်မှုသည်ကား ဓမ္မတာတည်း။) ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ပကတိ

သဘောတည်း။ ထို့အတူ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ သုခ-ဒုက္ခနှစ်ပါးတို့တွင်
(ဒုက္ခသည်ကား ဓမ္မတာတည်း။) သုခသည်ကား ပြုပြင်မှုနှင့်ကင်း၍
ဖြစ်နိုင်သော ပကတိသဘောမဟုတ်။ ရုပ်နာမ်တို့၏ပကတိသဘောကို
သိလိုပါက ခပ်သိမ်းသောပြုပြင်မှုတို့ကို ဉာဏ်နှင့်ပယ်ရှား၍ သူ့ပကတိ
အတိုင်းထားကြည့်သော် ဆုတ်ယုတ်ဦးနွမ်း၍ ပင်ပန်းပျက်စီးသွားကုန်
လတ္တံ့။ ထို့ကြောင့် **(ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ဒုက္ခမျိုးသာ အမှန်)**ဖြစ်၏။
(ပြုပြင်နေရမှုကား) အလွန်ကြီးကျယ်လှသော **(သင်္ခါရဒုက္ခကြီး)**ပင်တည်း။

ကိလေသနှင့်ဝိပါက

ဝိပါကဟူသော အကျိုးတရား၏စင်ကြယ်မှုသည် ပကတိသဘော
ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ညစ်ပတ်သောလက်ဖြင့် လက်ခုပ်တီးပါက ထွက်လာ
သောအသံမှာ ညစ်ပတ်ခြင်းမရှိပါ။ အနံ့တို့ဖြင့်မွှေးပြီး ဖြူစင်နေအောင်
ဆေးကြောထားသောလက်ဖြင့် လက်ခုပ်တီးပါကလည်း အသံသည်
မွှေးထွက်မလာပါ။ အသံသည် ပကတိသဘောအားဖြင့် သူ့သဘော
သူဆောင်ကာ ဖြူစင်ပါသည်။ ထို့အတူ အသံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော
သောတဝိညာဏ်သည်လည်း နဖာချေးကြောင့် ညစ်ပတ်ခြင်း မရှိသလို
နားကိုစင်ကြယ်အောင် သန့်ရှင်းထားသောကြောင့်လည်း ပိုပြီးမဖြူစင်ပါ။
ထို့ကြောင့် **အသံနှင့်သောတဝိညာဏ်**ဆိုသော ဝိပါက ရုပ်နာမ်တို့သည်
ပကတိအားဖြင့် **စင်ကြယ်**ကုန်၏။ မနောတွင် **(အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်)**
ဟူသော ကိလေသဝဋ်ကြောင့် **(နှလုံးသွင်းမှား)**ပြီး ညစ်ငြူးရခြင်း
ဖြစ်၏။ ကိလေသဝဋ်ကို အရိယမဂ်ဖြင့်ပယ်နိုင်လျှင် ဝိပါက၏ပကတိ
စင်ကြယ်မှု သဘောသည် သူ့သဘောအတိုင်း ထင်ရှားလာပေမည်။

ဝိပါကနှင့်ကမ္မ

ဝိပါကဟူသည် အာရုံ (၆)ပါးနှင့်ဒွါရ (၆)ခုတို့ ထိတွေ့မှုရှိတိုင်း

ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့သည် အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်ပျောက်ကြ၏။ ထိုအခါ ကမ္မသည် ပြုကာမျှ ပြောကာမျှ ကြံကာမျှသာ ဖြစ်ကုန်၏။ ဝိပါက၏ **(ဖြစ်ပေါ်သမျှသည် ချုပ်ပျောက်ကြ၏)** “**ယံကိဉ္စိသမုဒယဓမ္မံ သဗ္ဗတံ နိရောဓဓမ္မံ**” ဟု သိမြင်ပါက (နိစ္စ)ဖြင့် နှလုံးသွင်းမမှားတော့ပဲ အနိစ္စဖြင့် နှလုံးသွင်းမှန်ကာ ပြောကာမျှ ပြုကာမျှသာဖြစ်၏။ ဝိပါက၏ ‘**ချုပ်မှု**’ကို ‘**သမ္မာဒိဋ္ဌိ**’ဖြင့် မသိမြင်သောကြောင့် ရုပ်နာမ်ကို ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် (နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)ဖြင့် ‘**အရိ**’ ယူကာပြောဆိုနေသောကြောင့် အဘိသင်္ခါရတို့ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းဖြစ်၏။ ဝိပါက၏ ‘**ချုပ်မှု**’ကို အမှန်မမြင်သောကြောင့် **(နိစ္စ၊ အတ္တ၊ သုဘ၊ သုခ)**အဖြစ် **(နှလုံးသွင်းမှား)**ကာ ‘**တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ**’တို့ဖြင့် ပြောဆို လုပ်ကိုင် ကြံစီနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဥပမာ နားကကြားသည့် နာရီခေါက်သံ ‘ဒေါင်’သည် ချက်ချင်း ပျက်သော **(အနိစ္စတရား၊ အနတ္တတရား)**တို့ဖြစ်၏။ သို့သော် သာမာန် လူတို့တွင် မနောကသညာဖြင့် တစ်နာရီထိုးပြီဟု **(နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)**ဖြင့် အခိုင်အမာ ယူလိုက်ခြင်းသည် ‘**နှလုံးသွင်းမှား**’ခြင်းဖြစ်သည်။

အမှန်မှာ နာမ်ရုပ်တို့သည် သောတဝိညာဏ်အခိုက်၌ ချက်ချင်း ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်နေ၏။ ထိုကဲ့သို့ ကြားခိုက်နာမ်ရုပ်တို့၏(အနိစ္စ၊ အနတ္တ) လက္ခဏာတို့ကို သတိရှိမှ သိမြင်နိုင်၏။ ကြားပြီးနောက် ချက်ချင်း သတိမပြုမိပါက **(နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)**ဖြင့် မနော၌ **(နှလုံးသွင်းမှား)** လေသည်။ မြင်ခိုက် ကြားခိုက်တွင် ‘**မမြဲ**’ဟု သတိဖြင့်နှလုံးသွင်းမှန် သောသူသည် မနောတွင် တစ်နာရီဟု သညာပေါ်သော်လည်း ထိုသညာ သည် **(အနိစ္စသညာ၊ အနတ္တသညာ)**ဖြင့် **(နှလုံးသွင်းမှန်)**သောကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမြင်မှန် ဖြစ်လေသည်။

သတ္တမနေ့

“မာလုကျပုတ္တသုတ်တရားတော်”

(မဟာစည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး)

မာလုကျပုတ္တရဟန်းသည် အသက်ရှစ်ဆယ်ကျော်ကိုးဆယ်အရွယ် အိုမင်းရင့်ယော်လှပြီဖြစ်သော်လည်း “မြတ်စွာဘုရား တပည့်တော်အား အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် တရားကိုဟောကြားတော်မူပါ။ တရားတော်ကို ကိုယ်တွေ့သိပြီး သိနားလည်တဲ့သူ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားအမွေခံသူ အစစ် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပါလိမ့်မယ်” လို့ လျှောက်ထား တောင်းပန်ပါသည်။

ဘုရားရှင်သည် ဤသို့မေးတော်မူ၏။ မာလုကျပုတ္တ မြင်လဲမမြင် ဘူးသေး၊ မြင်ဆဲလဲမဟုတ်၊ မြင်ရလိမ့်မယ်လို့လည်း စိတ်ကူးထဲမှာ မပေါ်သေးသော ထိုအဆင်းတို့၌ လိုချင်မှုသည်၎င်း၊ တပ်မက် စွဲလမ်းမှု သည်၎င်း၊ ချစ်ခင်မှုသည်၎င်း ရှိ၏လောဟု မေးတော်မူ၏။ ထိုအခါ မာလုကျပုတ္တမထေရ်သည် မြင်လဲမမြင်ဘူးသေး၊ မြင်ဆဲလဲမဟုတ်၊ မြင်ရ လိမ့်မယ်လို့လည်း စိတ်ကူးထဲမှာ မပေါ်သေးသော ထိုအဆင်းတို့၌ လိုချင် နှစ်သက်ခြင်း၊ တပ်မက်စွဲလမ်းခြင်း၊ ချစ်ခင်ခြင်း မဖြစ်ပါဘုရားဟု ဖြေ၏။

“မေးခွန်းဆိုင်ရာဆောင်ပုဒ်များ”

၁။ မမြင်ရရာ ကိလေသာ သူ့ဟာသူငြိမ်းသည်။

မမြင်ရတဲ့အာရုံနဲ့စပ်ပြီး ဘယ်ကိလေသာမှ ဖြစ်ခွင့်မရှိဘူး။ ကင်း ငြိမ်းနေပါတယ်။ ဒါကြောင့် မမြင်ရတဲ့အာရုံမှာ ကိလေသာမဖြစ်အောင် ဆင်ခြင်ပြီး ရှုနေဖို့မလိုပါဘူး။ အဲဒါကို ကိန်းသေမှတ်ထားရမယ်။

၂။ မြင်ရရာမှာ ကိလေသာ ကိန်းကာဖြစ်နိုင်သည်။

မြင်ဆဲမှာ ကိလေသာဖြစ်နိုင်တယ်။ မြင်ပြီးတဲ့နောက်မှာလည်း မြင်ခဲ့တဲ့အာရုံကို ပြန်စဉ်းစားပြီး ကိလေသာဖြစ်နိုင်တယ်။ ပြန်ပြီးဆင်ခြင် မိတိုင်း

နှစ်သက် တပ်မက်တဲ့ ရာဂလဲဖြစ်ပွားတယ်။ အဲဒါ မြင်စဉ်က မရှုခဲ့လို့ပဲ။ မြင်တိုင်းမှတ်ရှုပြီး ချက်ချင်းပျက်သွားတယ်။ မမြဲဘူးစသည်ဖြင့် သိနေရင် အဲဒီမမြဲတာ ပျောက်ပျက်သွားတာနှင့်စပ်ပြီး ချစ်ခြင်းမုန်းခြင်း ကိလေသာတွေ မဖြစ်နိုင်ဘူး။ ဒါကြောင့် မြင်ဆဲမှာ **(ကိလေသာ ကိန်းခွင့်)**မရအောင် ရှုမှတ်ပြီး ပယ်ဖို့လိုပါတယ်။

၃။ မြင်တိုင်းမှတ်ရှု ကိလေစု ကိန်းမူပယ်သင့်သည်။

မြင်ရင် မြင်ရတဲ့အာရုံကို ပြန်စဉ်စားပြီး ကိလေသာဖြစ်နိုင်တယ်။ အဲဒီလိုဖြစ်နိုင်တာကို ကိန်းတယ်လို့ဆိုတယ်။ ကိန်းတယ်ဆိုပေမဲ့ ကိလေသာဟာ တစ်နေရာမှာဝင်ပြီး တည်ရှိနေတာတော့ မဟုတ်ဘူး။ **(ဖြစ်နိုင်ခွင့်)**ရှိတာကိုသာ ဆိုလိုတယ်။ ဖြစ်နိုင်ခွင့်ရှိတဲ့ **(ကိလေသာ ကိန်းမူ)**ကို မြင်တိုင်း ရှုမှတ်ပြီး ပယ်ရတာပါ။ ရှုမှတ်ပြီး ‘အနိစ္စ’စသည်ဖြင့် အမှန်အတိုင်းသိနေရင် မြင်ရတဲ့အဆင်းမှာလဲ **(ကိလေသာဖြစ်ခွင့်)** မရှိတော့ဘူး။ မမြင်ရတဲ့ အာရုံလိုပဲ ဖြစ်သွားတယ်။ ဒါကြောင့် မြင်တိုင်း ရှုမှတ်ပြီး ‘**ကိလေသာဖြစ်ခွင့်**’ကို ပယ်ရမယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

၄။ မေးခွန်းဖြင့်ပင် လုပ်ငန်းစဉ် ပေါ်လွင်စေခဲ့သည်။

ဒါကြောင့် မြင်တိုင်း ‘**ကိလေသာဖြစ်ခွင့်**’ မရအောင် ရှုမှတ်ပြီး ပယ်ရမယ်ဆိုတဲ့ ‘**ဝိပဿနာလုပ်ငန်းစဉ်**’ကို သဘောပေါက် နားလည်အောင် မြတ်စွာဘုရားက မာလုကျပုတ္တအား မေးခွန်းထုတ်ပြီး မေးတော်မူခဲ့ပါတယ်။ မြင်ရာနဲ့စပ်ပြီး မေးတော်မူသလိုပင် ကြားရာအသံ၊ တွေရာအထိ၊ သိရာ အတွေးအကြံစသည်တို့နဲ့လဲ စပ်ပြီးမေးတော်မူပါတယ်။

“ဝိပဿနာလုပ်ငန်းစဉ်အကျဉ်းချုပ်”

၁။ ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတိ။

ဒိဋ္ဌေ - မြင်ရသည်၌၊ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတိ - မြင်ရုံမျှဖြစ်လတ္တံ။

၂။ သုတေ သုတမတ္တံ ဘဝိဿတိ။

သုတေ - ကြားရသည်၌၊ သုတမတ္တံ ဘဝိဿတိ - ကြားရုံမျှဖြစ်လတ္တံ။

၃။ မုတေ မုတမတ္တံ ဘဝိဿတိ။

မုတေ - တွေ့ထိရသည်၌၊ မုတမတ္တံ ဘဝိဿတိ - တွေ့ထိရုံမျှဖြစ်လတ္တံ။

၄။ ဝိညာတေ ဝိညာတမတ္တံ ဘဝိဿတိ။

ဝိညာတေ - သိရသည်၌၊ ဝိညာတမတ္တံ ဘဝိဿတိ - သိရုံမျှဖြစ်လတ္တံ။

မမြင်ရာ၊ မကြားရာ၊ မတွေ့ထိရာ၊ မသိရသည်တို့မှာ ကိလေသာဖြစ်ခွင့် မရှိလို့ ရှုမှတ်ဖို့ မလိုပါဘူး။ သို့သော် မြင်ရတဲ့အဆင်းနှင့်စပ်ပြီးတော့ ကိလေသာဖြစ်နိုင်တဲ့အတွက် ဘယ်လိုအားထုတ်သင့်ပုံကို အကျဉ်းချုပ် ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဘုရားရှင်သည် မာလုကျ ပုတ္တအား မြင်ရာ၊ ကြားရာ၊ ရောက်ရာ၊ သိရသော တရားလေးမျိုးထဲက မြင်ရသည်၌ မြင်ရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့စသည်ဖြင့် ဝိပဿနာလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

အကျဉ်းချုံးပုံက (နံတာ၊ စားတာ၊ ထိတာ)သုံးမျိုးကို (မုတ)ဟူ၍ ရောက်ရသည့် တရားတစ်မျိုးတည်းအဖြစ် ချုံးပြီး ဟောတော်မူပါတယ်။ ဒါပြင် **(အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တရှုပုံ)**ကို၎င်း၊ နေတံမမ၊ နေသောဟ မသို့၊ နမေသော အတ္တာဆိုတဲ့ **(ငါ့ဟာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တမဟုတ်)**ရှုပုံကို၎င်း **(မြင်ရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့)**စသည့် (၄)ချက်မျှဖြင့် ချုံးပြီးဟောကြား တော်မူပါတယ်။

“မြင်ဆဲ၌ စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ”

မြင်တယ်ဆိုတာ မျက်စိအကြည်မှာ ထင်လာတဲ့အဆင်းကို သိတာပဲ၊ စက္ခုဝိညာဏ်လို့ ဆိုပါတယ်။ **‘မြင်စိတ်မှာ ကိလေသာတစ်ခုမျှ မပါ’** သေးဘူး။ မြင်စိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်)ပြီးတော့ အဆင်းအာရုံကိုလက်ခံတဲ့

သမ္ပုဋ္ဌိ၌စိတ်ဖြစ်တယ်။ အဲဒါပြီးတော့ စုံစမ်းတဲ့ သန္တီရဏစိတ်ဖြစ်
တယ်။ အဲဒီထိအောင် ကောင်းမကောင်းဆုံးဖြတ်မှု မပါသေးဘူး။
ဘာကိလေသာ မှလဲမဖြစ်သေးဘူး။ အဲဒီနောက် ချစ်ဖွယ်မုန်းဖွယ်စသည်
ဖြင့် ဆုံးဖြတ်တဲ့ ဝုဋ္ဌောစိတ်ဖြစ်တယ်။ အဲဒီစိတ်မှာလဲ ကိလေသာမပါ
သေးဘူး။ ဒါပေမဲ့ ချစ်ဖွယ်မုန်းဖွယ်ဆုံးဖြတ်ပြီးရင် သူ့နောက်လိုက်
ဇောခုနစ်ကြိမ်က လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟနှင့်ယှဉ်တဲ့ အကုသိုလ်စိတ်
တွေ ဖြစ်သွားတယ်။ အဲဒီနောက်တော့ ဇောစိတ်၏အာရုံကိုပင်ဆက်ပြီး
အာရုံ ပြုတဲ့ တဒါရုံစိတ် (၂)ကြိမ်ဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် ဆင်ခြင်စိတ်မှ
တဒါရုံစိတ်အထိ စိတ် (၁၄)ကြိမ်ဟာ မြင်တဲ့အခါ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ပါပဲ။
ထို့အတူ ကြားတဲ့အခါ၊ နံတဲ့အခါ၊ စားတဲ့အခါ၊ ထိတဲ့အခါတို့မှာလဲ
စိတ်ဖြစ်ပုံအစဉ်ဟာ အတူတူပါပဲ။ အဲဒါကို စိတ္တနိယာမလို့ ခေါ်ပါတယ်။

“မြင်တယ်ရှုမှတ် ပရမတ်သိပုံ”

မြင်စိတ်ဖြင့် သိပြီးတဲ့နောက် လက်ခံစိတ်၊ စုံစမ်းစိတ်၊ ဆုံးဖြတ်
စိတ်၊ ဇောစိတ်၊ တဒါရုံစိတ်ဆိုတာတွေကလဲ မြင်ရတဲ့ ပရမတ်အဆင်း
ကိုသာ အာရုံပြုပြီးဖြစ်ကြပါတယ်။ ယောက်ျားမိန်းမစတဲ့ ပညတ်ပုံ
သဏ္ဌာန်ကို အာရုံမပြုသေးပါဘူး။ ဒါကြောင့် မြင်ပြီးလျှင်ပြီးခြင်း
မြင်တယ်လို့ ရှုမှတ်နိုင်လျှင် ပရမတ်အဆင်းရုပ်နဲ့ မြင်စိတ် ပရမတ်
နာမ်ကို အမှန်အတိုင်းသိရပါတယ်။ အဲဒီလို မြင်တိုင်းရှုမှတ်ပြီး ပရမတ်
ရုပ်နာမ်မျှကိုသာ သိနေရင် ယောက်ျားမြင်တယ်၊ မိန်းမမြင်တယ် စသည်ဖြင့်
ပညတ်ကို ကြံသိတဲ့ စိတ်ကူးတွေ မဖြစ်တော့ဘူး။ ‘မြင်ရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့’
ဆိုတဲ့ ဒေသနာတော်နှင့်အညီ မြင်ရုံမျှတွင် တည်နေပုံပါပဲ။

“မြင်သိပြီးလျှင် ကြံသိစိတ်ဖြစ်ပုံ”

မြင်ပြီးလျှင်ပြီးခြင်း ရှုမှတ်ဖို့ဆိုတာ မလွယ်ဘူး။ ဒါကြောင့် မြင်

တာကိုပြန်ဆင်ခြင်တဲ့ ကြံသိဝီထိဖြစ်ပေါ်တယ်။ အဲဒီကြံသိဝီထိမှာ ဆင်ခြင်တဲ့အာဝဇ္ဇန်းစိတ်ရယ်၊ ဇော(၇)ကြိမ်ရယ်၊ တဒါရုံ(၂)ကြိမ်ရယ် ပေါင်း စိတ်(၁၀)ကြိမ်ဖြစ်တယ်။ မြင်ပြီးနောက် ကြံသိစိတ်ဖြစ်ရာမှာ ယောက်ျားမိန်းမစတဲ့ (ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်) မပေါ်သေးဘူး။ မြင်စိတ်သိတဲ့ ပရမတ် အဆင်းပဲ ရှိသေးတယ်။ ထူးတာက **ကြံသိတဲ့စိတ်မှာ အာရုံက ချုပ်ပြီး (အတိတ်အဆင်း)**လောက်သာ ထူးပါတယ်။ **(အဆင်းရုပ်က တော့ ပရမတ်အစစ်)**ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ အားထုတ်ခါစ ယောဂီမှာတော့ ကြံသိ ဝီထိ၏အခြားမဲ့မှာ ကပ်ပြီးရှုမှတ်ဖို့က မဖြစ်နိုင်သေးဘဲ ရှိတတ်ပါတယ်။

“ပညတ်ပေါ်လာပုံ”

ပထမကြံသိဝီထိ၏အခြားမဲ့မှာ ဒုတိယကြံသိဝီထိ ဆက်ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီဝီထိစဉ်မှာတော့ ယောက်ျားမိန်းမစတဲ့ (ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်) ပေါ်လာတယ်။ အဲဒီနောက် တတိယကြံသိဝီထိကျတော့ ယောက်ျား မိန်းမ စတဲ့ (အမည်ပညတ်)လဲ ပေါ်တယ်။ ဒီလို ဒုတိယ တတိယကြံသိ ဝီထိ ကျပြီးမှ **ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်၊ အမည်ပညတ်တွေကို သိသွားတာဟာ (မောဟ)၏ အစွမ်းဖြင့်** အလွဲအမှားတွေကို သိသွားတာပဲ။ **(မောဟ လက်ဦးသွားလို့ အာရုံ၏သဘောအမှန်ကို မသိနိုင်ပဲ)** ဖုံးလွှမ်းခြင်း ကိစ္စကို လုပ်ဆောင်တယ်လို့ အဋ္ဌကထာများမှာ ဆိုပါတယ်။

သတိပဋ္ဌာန်ဒေသနာတော်အရ မြင်တိုင်းမြင်တယ်လို့ ချက်ချင်း ရှုမှတ်ရတာဟာ ဒုတိယကြံသိဝီထိဖြင့် (ပညတ်အလွဲအမှား)တွေကို အာရုံ မပြုခင် ပရမတ်အဆင်း ရုပ်အမှန်ကို သိအောင်ရှုမှတ်ရတာပါပဲ။ အား ထုတ်ခါစမှာ သတိသမာဓိဉာဏ်က နောက်ကျနေလို့ အမှန်အတိုင်း မသိနိုင်သေးပါဘူး။ အားကောင်းလာတဲ့အခါကျမှ မြင်သိဝီထိ၏ အခြားမဲ့မှာ ရှုမှတ်နိုင်ပြီး အမှန်အတိုင်း သိနိုင်ပါတယ်။

“ချက်ချင်းမရှုမှတ်နိုင်လျှင် ပညတ်ရောက်သွားပုံ”

- ၁။ ထင်ဆဲဆင်းဓာတ် မြင်လတ်ဦးစွာ -
(မြင်သိဝီထိမှာ အဆင်းပရမတ်မျှသိပုံ)
- ၂။ မြင်ပြီးတရား စဉ်းစားပြန်ရာ -
(မြင်ပြီးနောက် ပထမကြိမ် **ဆင်ခြင်ဝီထိ**-ဖြစ်ပုံ)
- ၃။ သဏ္ဍာန်ဒြပ် ပညတ်ပေါ်ကာ -
(ဒုတိယကြိမ် **ဒြပ်ဝီထိ**-ဖြင့် ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်သိပုံ)
- ၄။ အမည်နာမ သိရနောက်ဆုံးမှာ -
(တတိယကြိမ် **အမည်ဝီထိ**-ဖြင့် အမည်ပညတ်သိပုံ)

“အဆင်း၌ ဖြစ်ပျက်စောဒနာ”

စက္ခုဝိညာဏ်က သိရာမှာ (အဆင်းရုပ်၏ဖြစ်ပျက်ကိုမသိ) နိုင်ဘူး။ စက္ခုဝိညာဏ်ဆိုတာ အဆင်းရုပ်ကို (မြင်ရုံမျှ)ပဲ။ သို့သော် မြင်တယ်လို့ရှုမှတ်တဲ့ ဉာဏ်ကတော့ (မြင်စိတ်ဖြစ်ပျက်)ကို မှတ်သိနိုင်ပါတယ်။ ဒါကလဲ မြင်တဲ့ (တစ်ဝီထိလုံး)နဲ့ဆိုင်တဲ့ ဖြစ်ပျက်ကိုသာသိတာပါ။ မြင်စိတ်ရဲ့ဖြစ်ပျက်ကိုသိရင် အဲဒီစိတ်ကယူတဲ့ (အာရုံ၏ဖြစ်ပုံပျက်ပုံ)ကိုလဲ သုတ္တန်ဒေသနာနည်းအရ သိတယ်လို့ ဆိုရပါတယ်။ ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ကို ရှုရတယ်ဆိုပေမဲ့ အချို့ရုပ်နာမ်တွေကို အတိအကျ ဖြစ်ဆဲကိုရှုလို့ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ဥပမာ ဈာန်မှထပြီး ဈာန်စိတ်ရှုရတာကို ပစ္စုပ္ပန်ရှုတယ်လို့ ဟောထားတဲ့ သုတ္တန်နည်းအရ ချုပ်ပြီးကာစ (အနီးကပ်ပစ္စုပ္ပန်)ကိုသာ ရှုသိခြင်းဖြစ်တယ်။

“ဝိပဿနာ၏အကျိုးအာနိသင်”

မြင်တိုင်းကြားတိုင်မှာ မြင်ရုံကြားရုံမျှသာဖြစ်နေလျှင် သင်သည် ထိုမြင်တဲ့ အဆင်းစသည်နှင့် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ အလိုဖြင့် မစပ်ဆိုင်ပဲ

ရှိပါလိမ့်မယ်။ မရှုမှတ်တဲ့သူမှာတော့ မြင်တဲ့အဆင်းကို စိတ်မှာ စွဲမှတ်ပြီး ပြန်စဉ်းစားတိုင်း တပ်မက်တဲ့ ရာဂလဲဖြစ်နိုင်တယ်။ ဒေါသလဲဖြစ်နိုင်တယ်။ မြဲနေတယ်ဆိုတဲ့ အသိမှား မောဟလဲ ဖြစ်နေတယ်။ မပြတ်ရှုမှတ်တဲ့သူမှာတော့ ဘင်္ဂဉာဏ်ရောက်ရင် အာရုံရော ရှုသိမှုရော ချက်ချင်း ပျောက်ပျက်သွားတာကို ထင်ရှားတွေ့ပြီး (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ)မျှပဲလို့ သိနေတဲ့အတွက် (မြင်ရုံမျှ)သာ တည်ပါတယ်။ **(စွဲပြီးဘာမျှမကျန်ရစ်ဘူး)**။ မရှုမိရင်တော့ ကိလေသာဟာ အဲဒီအာရုံမှာ **(ဖြစ်ခွင့်)**ရှိနေတယ်။ ဖြစ်ခွင့်ရှိတဲ့ ကိလေသာကို **(အာရမ္မဏာနုသယ)**ခေါ်တယ်။ ရှုရတဲ့အာရုံမှာ ကိလေသာမဖြစ်နိုင်တာကို **‘ရှုမှုဝိပဿနာက တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် ပယ်တယ်’**လို့ဆိုရပါတယ်။ ဒီတော့ ရှုရတဲ့အာရုံမှာ ကိလေသာ **(ဖြစ်ခွင့်မရှိပဲ ကင်းငြိမ်းဖို့ရာ)**က လိုရင်းပါပဲ။ ရှုသိရတဲ့ အာရုံမှာ ကိလေသာဖြစ်ခွင့် မရှိရင် တဒင်္ဂပဟာန် ကိစ္စလဲပြီးစီးပါတယ်။

“နိဗ္ဗာန်ဆိုက်ရောက်ပုံ”

မာလုကျပုတ္တ သင်သည် ထိုမြင်ရသည့်အဆင်းစသည်၌ မတည်ပဲ ရှိလတ္တံ့၊ ထိုသို့ မတည်သောအခါ၌ သင်ဟုဆိုရသည့် ရုပ်နာမ်အစဉ်သည် ဤလောက၌လဲမရှိ၊ ဟိုလောက၌လဲမရှိ၊ ထိုနှစ်ပါးကိုကြည့်၍ အခြား၌လဲ မရှိပြီ၊ ဤသို့ သင်ဟုဆိုအပ်သော **(ရုပ်နာမ်အစဉ်မရှိခြင်း)**သည်ပင် ဆင်းရဲ၏အဆုံးပေတည်း။ **(ဆင်းရဲကုန်ရာ) နိဗ္ဗာန်**ပေတည်း။

အဲဒီမှာ ရုပ်နာမ်အစဉ်မရှိပုံဟာ အရိယာမဂ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်တွေ့နေဆဲမှာ ရုပ်နာမ်ဟူသမျှ ကင်းဆိတ်နေတာကိုသာ တွေ့ရတယ်။ ရှုသိရတဲ့ ရုပ်နာမ်ရော ရှုသိမှုရော လုံးဝပြတ်ဆဲ ကင်းရှင်းနေတာတွေ့ရတယ်။ အရိယာမဂ်ဖိုလ်ဖြစ်ခိုက်မှာ ‘ငါလို့’ဆိုစရာ ကင်းနေပုံပါပဲ။ **(‘ငါ’မရှိတာဟာ ဆင်းရဲဆုံးရာနိဗ္ဗာန်)**ပါပဲ။

တစ်နည်းအားဖြင့် ရဟန္တာများ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတဲ့အခါ ‘ငါ’လို့ဆိုစရာ ရုပ်နာမ်တွေဟာ ဘယ်မှာမျှ မရှိတော့ပါဘူး။ ဒါကတော့ ဆင်းရဲဟူ သမျှ ကုန်ဆုံးရာ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ပါပဲ။ အရိယာမဂ်ဖိုလ်၏ (အာရုံ နိဗ္ဗာန်)ဟာလဲ ဒီအနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်နဲ့ ရုပ်နာမ်ကင်းဆိတ်သည့် အလို အားဖြင့် အတူတူပါပဲ။

“နိဗ္ဗာန်မျက်မှောက်ပြုပုံ”

ယောဂီဟာ ဒွါရ(၆)ပါး၌ ထင်လာတဲ့ (ရုပ်နာမ်)တို့ကို တစ်မှတ် ပြီးတစ်မှတ် အနိစ္စအခြင်းအရာတို့ဖြင့် ရှုသိနေရင်း ယောဂီ၏စိတ်သည် မပြတ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အလျင်ကို ကျော်လွန်၍ ရုပ်နာမ်အလျင်၏ ပြတ်စဲ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘောသို့ သက်ဝင်၍ သွားတယ်။ ရှုသိစရာရော ရှုသိမှုရော ပြတ်စဲချုပ်ငြိမ်းမှုသဘောထဲသို့ ရုတ်တရက်ကျ ရောက်သွား တယ်။ အဲဒီအခိုက်မှာ အာရုံ(၆)ပါးလဲမထင်ရှားဘူး၊ ဒွါရ(၆)ပါးလဲ မထင်ရှားဘူး၊ ဝိညာဏ် (၆)ပါးလဲမထင်ရှားဘူး၊ သိစရာရော သိတာရော ကင်းငြိမ်းနေတဲ့ သဘောသာ ထင်ရှားပါတယ်။ အဲဒါဟာ အရိယမဂ် ဖိုလ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုတာပါပဲ။

“မြင်ခိုက် ရှုသိသူမှာ နိဗ္ဗာန်နှင့်နီးသည်”

ယော၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရူပံဒိသွာ၊ အဆင်းကိုမြင်ပြီးလျှင် ပဋိဿတော၊ တစ်ဖန်အမှတ်ရသည် ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဒီပါဠိအနက်က “အဆင်း ကိုမြင်ပြီးလျှင် တစ်ဖန်အမှတ်ရတယ်”ဆိုတာ “မြင်ပြီးလျှင်ပြီး ချင်း ရှုမှတ်ရမယ်”လို့ ဆိုတာပဲ။ ဒါဟာ ဝိပဿနာရှုပုံကို တိုက်ရိုက် ထင်ရှားပြတဲ့ စကားပါပဲ။ ဝိပဿနာရှုတယ်ဆိုတာ မြင်ပြီး ကြားပြီး တွေ့ပြီး သိပြီးတရားကိုသာ ရှုရတယ်။ မမြင်ရ မကြားရ မတွေ့ရ မသိရတာတွေကို သုတမယဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပြီး ရှုရတာမဟုတ်ပါဘူး။

မြင်ပြီးလျှင်ပြီးချင်း မြင်တဲ့အဆင်းပရမတ်မျှကိုသာ မှန်စွာသိရတယ်။ အဆင်းနှင့်မြင်စိတ် ချက်ချင်း ပျောက်ကွယ်သွားတာကိုလဲ အမှန်အတိုင်း သိရတယ်။ ယောက်ျားမိန်းမစသည်ဖြင့် ချစ်ဖွယ်ပညတ်ကိုလဲ မတွေ့ရဘူး။ ဒါကြောင့် မြင်တာကို ဆက်လက်မဆင်ခြင်တော့ပဲ မြင်ရုံမျှ၌သာတည်တယ်။ (ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံဘဝိဿတိ) မြင်ရသည်၌ မြင်ရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့ဆိုတဲ့ တရားတော်နှင့်အညီ **(အဆင်းမြင်ပေမဲ့လဲ မမြင်ရတဲ့ အဆင်းမှာလိုပဲ)** တပ်မက်မှု သာယာမှု ကိလေသာကင်းပါတယ်။

ဘင်္ဂဉာဏ်ရောက်တဲ့အခါမှာတော့ မြင်ရုံမျှတည်ပုံ၊ တပ်မက်မှု ကိလေသာကင်းပုံဟာ အင်မတန်ထင်ရှားတယ်။ အဲဒီလိုရှုမှတ်လို့ သတိသမာဓိ ဉာဏ်အား ကောင်းလာတဲ့အခါကျတော့ မြင်ရတဲ့အဆင်းကို **(သာယာမှုမရှိပဲ ခံစားရုံမျှ)**ဖြစ်တာဟာလည်း ထင်ရှားတယ်။ ဒါကြောင့် ကိလေသာကင်းပုံ၊ အစွဲကင်းပုံကိုလဲ ဒီလိုဆက်ပြီးပြဆိုထားပါတယ်။

“မတပ်မက်ပဲ ခံစားမြဲ စိတ်ထဲမသိမ်းပြီ”

တပ်မက်ခြင်းမရှိပဲ ခံစားမှုဝေဒနာမျှဖြစ်ခြင်း စိတ်ထဲမှာ စွဲလမ်းသိမ်းပိုက်မထားခြင်းကြောင့် မြင်ရတဲ့အဆင်းမှာလဲ မမြင်ရတဲ့အဆင်းလိုပဲ ဖြစ်သွားတယ်။ ရှုမှတ်ခြင်းမရှိတဲ့သူမှာ ဝေဒနာပစ္စယာတဏှာဆိုတဲ့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အတိုင်း **(ဝေဒနာကြောင့်တဏှာဖြစ်ရိုး)**ရှိသော်လဲ မြင်ပြီး ချက်ချင်းရှုမှတ်သူမှာ **(အသိမှား အဝိဇ္ဇာကင်း)**တဲ့အတွက် **(တဏှာ စတဲ့ကိလေသာတွေမဖြစ်)**တော့ဘူး။

“တဒင်္ဂနိဗ္ဗာန်”

ကိလေသာကိုမှီပြီးဖြစ်မဲ့ **(ကံလဲမဖြစ်)**တော့ဘူး။ ကံမဖြစ်တဲ့အတွက် **(ကံ၏အကျိုးဝိပါက် ဘဝသစ်ဆင်းရဲ)**တွေလဲ မဖြစ်တော့ဘူး။ ကိလေသာဆင်းရဲ ဝဋ်ဆင်းရဲတွေ ကင်းငြိမ်းနေတယ်။ ဒါဟာ ရှုမှတ်မှု

ဝိပဿနာက တဒင်္ဂိပဟာန်အားဖြင့် ပယ်သွားလို့ပါ။ ဒီလို ကိလေသာငြိမ်း
တာကို **(တဒင်္ဂိနိဗ္ဗာန်)**လို့ခေါ်တယ်။

“မာလုကျပုတ္တသုတ်တရားတော်၏အတိုချုပ်”

၁။ မာလုကျပုတ္တရဟန်း၊ မမေ့မလျော့ မပြတ်ရှုမှတ်နေလျှင်
မြင်ရာ ကြားရာ ရောက်ရာ သိရတဲ့အပေါ်မှာ မြင်ရသည်၌ မြင်ရုံမျှဖြစ်
လတ္တံ့၊ ကြားရသည်၌ ကြားရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့၊ ရောက်ရသည်၌ ရောက်ရုံမျှ
ဖြစ်လတ္တံ့၊ သိရသည်၌ သိရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့။ (မြင်ရုံမျှ၌သာတည်အောင်
မမေ့မလျော့ မပြတ်ရှုမှတ်မှုကို ဝိပဿနာအလုပ် အကျဉ်းချုပ် ဟော
တော်မူခြင်းဖြစ်၏။)

၂။ ဤသို့ဖြစ်လျှင် သင်သည် ထိုမြင်ရသည့် အဆင်းစသည်နှင့်
လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟအလိုအားဖြင့် မစပ်မဆိုင်ပဲရီလိမ့်မည်။ ဤ
သို့ဖြင့် ရှုသိရတဲ့အာရုံတိုင်းမှာ **(အာရမ္မဏာနုသယခေါ်တဲ့ ကိလေသာ
ကင်းပုံ)**ကို ပြတော်မူတယ်။

၃။ မစပ်မဆိုင်လျှင် သင်သည် မြင်ရသည့်အဆင်းစသည်၌ မတည်
ပဲရီလိမ့်မည်။ ဤအပိုဒ်(၃)ဖြင့် ကိလေသာကင်းပုံကို ပြတော်မူတယ်။
မြင်ရာ ကြားရာ ရောက်ရာ သိရတဲ့ လောကီအာရုံများ၌ မတည်တော့ပဲ
(နိဗ္ဗာန်အာရုံ)ရောက်သွားပုံကို ပြတော်မူတယ်လို့လဲ ယူသင့်ပါတယ်။

၄။ မြင်ရသည့်အဆင်းစသည်၌ မတည်လျှင် သင်သည် ဒီမှာလဲ
မရှိ၊ ဟိုမှာလဲမရှိ၊ အခြားမှာလည်းမရှိ၊ ဒီလို သင်မရှိခြင်းသည်ပင်
(ဆင်းရဲ၏ အဆုံးနိဗ္ဗာန်တည်း)။

ဟောစဉ်တရားတော်များ (ပထမတွဲ)
(မင်းကွန်းဆရာတော်ဘုရားကြီး)
(ကောက်နုတ်ချက်)

မင်းကွန်းဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ဟောစဉ်တရားတော်များ ပထမတွဲတွင်ပါဝင်သော ဩကာသကကန်တော့ခန်းနှင့် သီလယူရှင်းတမ်း တရားတော်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဟောကြားထားပါသည်။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာအရ တစ်နေ့တာလုပ်ငန်းများ

ဒါယကာတို့ တစ်နေ့လုံး အလုပ်လုပ်တာ ဘယ်နှစ်မျိုးလုပ်သလဲ မေးရင် “ယရာဝါသော ဗဟုကိစ္စော” ဆိုတဲ့အတိုင်း အလုပ်ကိစ္စ သိပ်များ တယ်လို့ ဖြေလိမ့်မယ်။ မြတ်စွာဘုရားရဲ့ အမြင်မှာတော့ ခြောက်မျိုးပဲရှိတယ်။

- ၁။ မျက်စိဖြင့် အဆင်းမျိုးစုံ ရူပါရုံကို ကြည့်တဲ့အလုပ်၊
- ၂။ နားဖြင့် အသံမျိုးစုံ သဒ္ဒါရုံကို နားထောင်တဲ့အလုပ်၊
- ၃။ နှာခေါင်းဖြင့် အနံ့မျိုးစုံ ဂန္ဓာရုံကို နမ်းရှုတဲ့အလုပ်၊
- ၄။ လျှာဖြင့် အရသာမျိုးစုံ ရသာရုံကို စားသောက်တဲ့အလုပ်၊
- ၅။ ကိုယ်ဖြင့် အကြမ်းအနု၊ အပူအအေး၊ အပျော့အမာ အတွေ့မျိုးစုံ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို တွေ့ထိတဲ့အလုပ်၊
- ၆။ စိတ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်မျိုးစုံ ဓမ္မာရုံကို ကြံတွေးသိတဲ့အလုပ်များ ဖြစ်ပါတယ်။

ပညတ်အရ လုပ်ငန်းများနေပုံ

အဘိဓမ္မာ မျက်စိဖြင့်ကြည့်ရင် ဒီခြောက်မျိုးပဲရှိတယ်။ အများကြီး ဖြစ်နေတာက ပညတ်အနေနဲ့များနေတာ၊ များရုံတင်မဟုတ်သေးဘူး၊ အဲဒီ ပညတ်ပေါ်မှာ တို့တတွေက အမှားပြောသေးတယ်။

“မြင်ခြင်းကိစ္စ၌ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိစွဲပုံ”

ဥပမာ မျက်စိဖြင့် အဆင်းကိုမြင်တဲ့အခါ ငါ့မျက်စိနဲ့ မြင်တယ်လို့ ဆိုရာတွင် ငါ့(မျက်စိ)မှာ ငါ့ဥစ္စာဆိုတဲ့ (တဏှာ)စွဲပါတယ်။ အဆင်းဆို တဲ့(ရူပါရုံ)ကိုလည်း မောင်ဖြူလို့ ပုဂ္ဂလ(ဒိဋ္ဌိ) အစွဲပါတယ်။ ငါမြင်တယ် ဆိုတော့ (စက္ခုဝိညာဏ်)မှာ (မာန)စွဲပါတယ်။

အဘိဓမ္မာသဘောနဲ့ကြည့်ရင် စက္ခုပသာဒခေါ်တဲ့ မျက်စိအကြည် ဖြင့် မောင်ဖြူခေါ်တဲ့ ရူပါရုံကို အာရုံပြုပြီး စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်တာပါပဲ။ မြင်မှုကိစ္စမှာ ပရမတ္ထဉာဏ်နဲ့ကြည့်ရင် စက္ခုပသာဒခေါ်တဲ့ မျက်စိအကြည် ဖြင့် အဆင်းမျိုးစုံ ရူပါရုံကို မြင်တယ်လို့ ပြောရတယ်။ မြင်တယ်ဆိုတာ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ကို ခေါ်တယ်။

“ကြားခြင်းကိစ္စ၌ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိစွဲပုံ”

ထို့အတူပဲ ကြားခြင်းကိစ္စတွင်လည်း ငါ့နားဖြင့် မောင်ဖြူရဲ့အသံကို ကြားတယ်လို့ပြောတော့ (နားအကြည်)ကို ငါ့ဥစ္စာလို့ (တဏှာ)နဲ့သွားစွဲ တယ်။ (သဒ္ဓါရုံ)ဆိုတဲ့ မောင်ဖြူရဲ့အသံကိုလည်း ပုဂ္ဂလ(ဒိဋ္ဌိ)နဲ့ စွဲတယ်။ ကြားတဲ့သောတ (ဝိညာဏ်)ကိုလည်း (မာန)နဲ့ စွဲလိုက်ပြန်တယ်။

“တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ကို တဒင်္ဂပယ်ပုံ”

(အနိစ္စ)လို့ ရှုလိုက်ရင် ငါဆိုတဲ့ (မာန)ကို တဒင်္ဂပယ်ပါတယ်။ (ဒုက္ခ) လို့ရှုလိုက်ရင် ငါ့ဥစ္စာဆိုတဲ့ (တဏှာ)ကို တစ်ကြိမ် ပယ်လိုက်ပါတယ်။ (အနတ္တ)လို့ ရှုလိုက်ရင် (ဒိဋ္ဌိ)ကို တစ်ကြိမ်ပယ်ပါတယ်။ တဒင်္ဂပယ်အားကြီး လာတော့မှ ခပ်ကြာကြာ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်နဲ့ ပယ်နိုင်တယ်။ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန် ဆိုတာ (သမာဓိ) နဲ့ပယ်တာ၊ (ဥပစာရသမာဓိ) လောက်ရောက်ရင် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိကို ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်နဲ့ ပယ်နိုင်ပါပြီ။

ဥပစာရသမာဓိမှ အထက်တက်လို့ မဂ်သမာဓိ ဖိုလ်သမာဓိခေါ်တဲ့

(အပ္ပနာသမာဓိ) ရောက်သွားရင် (သမုစ္ဆေဒပဟာန်)ဖြင့် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ တို့ကို အမြစ်ပြတ်အောင် ပယ်နိုင်ပါတယ်။

ဒါကြောင့် တဒင်္ဂပယ်နည်းက စရမယ်။ **(ခဏိကသမာဓိ)**

တဒင်္ဂပဟာန်နဲ့ ကြိုးစားမှ ဒုတိယ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဆိုတဲ့ **(ဥပစာရ သမာဓိ)** ရောက်မယ်။ နောက်ဆက်ကြိုးစားမှ သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် ပယ်နိုင်တဲ့ အရိယမဂ်တည်းဟူသော **(အပ္ပနာသမာဓိ)** ဖြစ်မယ်။

“မာတ် (၁၈)ပါး ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းတရားတော်ကြီး”

ဒီတော့ မိမိတို့လက်လှမ်းမှီတဲ့ တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့်ပယ်တဲ့ ပရိကမ္မ သမာဓိလောက်ပဲ ရယူကြပါဦးစို့။

မျက်စိတွင်မည် ရုပ်အကြည်၎င်း၊

အဆင်းတွင်မည် ရုပ်ထိုဤ၎င်း၊

မျက်စိ၌မှီ ဝိညာဏ်သည်၎င်း၊

မြင့်ရှည်ကာလ မတည်တံ့ပဲ ခဏဖြစ်လျက် ခဏပျက်၏။ (အနိစ္စ)

ဖြစ်ပျက်နှစ်တန် နှိပ်စက်ဒဏ်ဖြင့် တရံမစဲ လွန်ဆင်းရဲ၏။ (ဒုက္ခ)

ခိုင်မြဲကျောမာ နှစ်မပါဘူး၊ (အနတ္တ)

ပညာစက္ခု မြော်ထောက်ရှုလျှင်၊

သူသဘာဝ အနိစ္စနှင့် ဒုက္ခ အနတ္တာ မှန်လှစွာ၏၊

ငါ ငဲ့ဥစ္စာ ငါလိပ်ပြာတို့၊

ဘာတစ်ခုမျှ မဟုတ်ကြသည် ဓမ္မသက်သက်ပါတကား။

(ခိုင်မြဲကျောမာ နှစ်မပါဘူး) ဒါက **“အသာရကဋ္ဌေန”** ကိုကြည့်ပြီး ဒီလင်္ကာကို စီခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ **(အနတ္တလို့ ရဲရဲတောက်)** ဆုံးဖြတ်နိုင်တဲ့ ဝိပဿနာ တီရဏ ပရိညာဖြစ်အောင် အခြေခံပေးတာဖြစ်ပါတယ်။

(မင်းကွန်းဆရာတော်ဘုရားကြီး)

**“ဝိပဿနာရှုနည်း မူသေစည်း”
(မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)**

၁။ ဝိပဿနာဉာဏ်ဆိုတာ
ဘယ်ဟာရှု၍ ဖြစ်သနည်း။

- **စွဲလမ်းနိုင်ရာ ငါးခန္ဓာ**
မှန်စွာရှု၍ ဖြစ်သတည်း။

၂။ ဘယ်အကျိုးငှာ ထိုခန္ဓာ
ဘယ်ခါ ရှုရပါသနည်း။

- **မစွဲဘို့ရာ ဖြစ်ဆဲမှာ**
မှန်စွာ ရှုရပါသတည်း။

၃။ ဖြစ်ခိုက်မရှု ရုပ်နာမ်စု
စွဲမှု ဝင်ရောက်သည်။

- **မြဲတယ်၊ ကောင်းတယ်၊ ငါကောင်နှယ်**
တကယ်ထင်တတ်သည်။

၄။ ဖြစ်တိုင်းမှတ်ရှု ရုပ်နာမ်စု
စွဲမှု ကင်းပျောက်သည်။

- **မမြဲ ဆင်းရဲ သဘောပဲ**
ဉာဏ်ထဲရှင်းတော့သည်။

၅။ စွဲမှုကင်းပျောက် မဂ်လမ်းပေါက်
ဆိုက်ရောက်နိဗ္ဗာန်ပြည်။

- ဝိပဿနာရှုနည်း မူသေစည်း
သိမ်းဆည်းထားရမည်။

ကျမ်းကိုးများ

- ၁။ ပိဋကတ် (မြန်မာပြန်)
- ၂။ ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၃။ အနတ္တဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၄။ အာဟာရဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၅။ ဘာဝနာဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၆။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - မြန်မာမြန် (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၇။ ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၈။ မာလုကျပုတ္တသုတ္တန် (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၉။ ဟောစဉ်တရားတော်များ (ပထမတွဲ)
(မင်းကွန်း ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၁၀။ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ
(ဖားအောက်တောရ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန

မကောင်းမှုရှောင်

ကောင်းမှုဆောင်

ဖြူအောင်စိတ်ကိုထား

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

“ နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ”
ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာတို့အား ဤဓမ္မစာစုဖြင့်
ရိုသေစွာ ကန်တော့ပါ၏။

မကောင်းမှုရှောင်
ကောင်းမှုဆောင်
ဖြူအောင်စိတ်ကိုထား

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

ဓမ္မလမ်း: ဝိပဿနာတရားစခန်းအတွက် ထုတ်ဝေသည်။ ။

“ဝိသုဒ္ဓိမဂ်”

ဓမ္မလမ်းဝိပဿနာအဖွဲ့

ပဇ္ဇောတာရာမ တကောင်းကျောင်းတိုက်

(၆၂-လမ်း ၂၂-၂၃လမ်းကြား မန္တလေး)

မာတိကာ

၁။ ရာဟုလသုတ်	- ၃
၂။ သညာသိ၊ ဝိညာဏ်သိ၊ ပညာသိ	- ၆
၃။ အနတ္တ ဝါဒ	- ၁၂
၄။ ကုသိုလ်နှင့်အကုသိုလ်	- ၁၅
၅။ ဝဋ် (၃)ပါး	- ၂၃
၆။ အနုသယကိလေသာ	- ၂၈
၇။ ရှေ့စိတ်နှင့်နောက်စိတ်	- ၃၂
၈။ အာရုံနှင့်စိတ်	- ၃၉
၉။ သဘာဝနှင့်သဗ္ဗညုတဉာဏ်	- ၄၈
၁၀။ ဝိပုလ္လာသတရား (၃)ပါး	- ၅၈
၁၁။ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ	- ၆၄
၁၂။ ဝိပဿနာ	- ၆၈
၁၃။ အနတ္တနှင့်အနိစ္စ	- ၇၃
၁၄။ စိတ်ကိုဖြူအောင်ထား	- ၈၀
၁၅။ ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်	- ၈၇

အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် သဗ္ဗေတနိယဝဂ်
ရာဟုလသုတ်

ထိုအခါ အသျှင်ရာဟုလာသည် မြတ်စွာဘုရားအထံသို့ ချဉ်းကပ် ပြီးလျှင် မြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုးလျက် တစ်ခုသောနေရာ၌ ထိုင်နေ၏။ တစ်ခုသောနေရာ၌ ထိုင်နေသော ရာဟုလာအား မြတ်စွာဘုရားသည် ဤစကားကို မိန့်တော်မူ၏ -

ရာဟုလာ ‘အတွင်း’သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြင်မြေ ‘ပထဝီ’ဓာတ် သည်၎င်း၊ ‘အပ’သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြင်မြေ ‘ပထဝီ’ ဓာတ်သည်၎င်း ရှိ၏။ ဤသဘောတရားသည် မြေ ‘ပထဝီ’ ဓာတ်မျှသာတည်း။

“ဤပထဝီဓာတ်သည် ‘ငါ့ဥစ္စာ’ မဟုတ်၊
ဤပထဝီဓာတ်သည် ‘ငါ’ မဟုတ်၊
ဤပထဝီဓာတ်သည် ‘ငါ့ကိုယ်’ မဟုတ်” ဟု

ဤသို့ ထိုပထဝီဓာတ်ကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း သင့်သောအကြောင်း အားဖြင့် (ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာ)ဖြင့် ရှုအပ်၏။

ဤသို့ ထိုပထဝီဓာတ်ကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း ‘ပညာ’ဖြင့် ရှုခြင်း ကြောင့် ပထဝီဓာတ်၌ ငြီးငွေ့၏။ ပထဝီဓာတ်၌ စိတ်သည် တပ်ခြင်းကင်း၏။

ရာဟုလာ **‘အတွင်း’**သန္တာန်၌ ဖြစ်သော အကြင်ရေ **‘အာပေါ’** ဓာတ်သည်၎င်း၊ **‘အပ’**သန္တာန်၌ ဖြစ်သော အကြင်ရေ **‘အာပေါ’**ဓာတ် သည်၎င်း ရှိ၏။ ဤသဘောတရားသည် ရေ **‘အာပေါ’** ဓာတ်မျှသာတည်း။

“ဤအာပေါဓာတ်သည် **‘ငါ့ဥစ္စာ’** မဟုတ်၊
ဤအာပေါဓာတ်သည် **‘ငါ’** မဟုတ်၊
ဤအာပေါဓာတ်သည် **‘ငါ့ကိုယ်’** မဟုတ်” ဟု

ဤသို့ ထိုအာပေါဓာတ်ကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း **(ဝိပဿနာ ပညာ, မဂ်ပညာ)**ဖြင့် ရှုအပ်၏။ ဤသို့ ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း **‘ပညာ’**ဖြင့် ရှုခြင်းကြောင့် အာပေါဓာတ်၌ ငြီးငွေ့၏။ အာပေါဓာတ်၌ စိတ်သည် တပ်ခြင်းကင်း၏။

ရာဟုလာ **‘အတွင်း’**သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြင်မီး **‘တေဇော’** ဓာတ် သည်၎င်း၊ **‘အပ’**သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြင်မီး **‘တေဇော’** ဓာတ်သည်၎င်း ရှိ၏။ ဤသဘောတရားသည် မီး **‘တေဇော’** ဓာတ်မျှသာတည်း။

“ဤတေဇောဓာတ်သည် **‘ငါ့ဥစ္စာ’** မဟုတ်၊
ဤတေဇောဓာတ်သည် **‘ငါ’** မဟုတ်၊
ဤတေဇောဓာတ်သည် **‘ငါ့ကိုယ်’** မဟုတ်” ဟု

ဤသို့ ထိုတေဇောဓာတ်ကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း **(ဝိပဿနာ ပညာ, မဂ်ပညာ)**ဖြင့် ရှုအပ်၏။ ဤသို့ ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း **‘ပညာ’**ဖြင့် ရှုခြင်းကြောင့် တေဇောဓာတ်၌ ငြီးငွေ့၏။ တေဇောဓာတ်၌ စိတ်သည် တပ်ခြင်းကင်း၏။

ရာဟုလာ **‘အတွင်း’**သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြင် လေ **‘ဝါယော’** ဓာတ် သည်၎င်း၊ **‘အပ’**သန္တာန်၌ ဖြစ်သော အကြင်လေ **‘ဝါယော’** ဓာတ်သည် ၎င်း ရှိ၏။ ဤသဘောတရားသည် လေ **‘ဝါယော’** ဓာတ်မျှသာတည်း။

“ဤဝါယောဓာတ်သည် ‘ငါ့ဥစ္စာ’ မဟုတ်၊

ဤဝါယောဓာတ်သည် ‘ငါ’ မဟုတ်၊

ဤဝါယောဓာတ်သည် ‘ငါ့ကိုယ်’ မဟုတ်” ဟု

ဤသို့ ထိုဝါယောဓာတ်ကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း (ဝိပဿနာ ပညာ, မဂ်ပညာ)ဖြင့် ရှုအပ်၏။ ဤသို့ ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း ‘ပညာ’ဖြင့် ရှုခြင်းကြောင့် ဝါယောဓာတ်၌ ငြီးငွေ့၏။ ဝါယောဓာတ်၌ စိတ်သည် တပ်ခြင်းကင်း၏။

ရာဟုလာ အကြင်အခါ၌ ရဟန်းသည် ‘ဤဓာတ်လေးပါး’တို့၌

မိမိကိုယ် ‘အတ္တ’ ဟူ၍မရှု၊

မိမိဥစ္စာ ‘အတ္တနိယ’ ဟူ၍မရှု။

ရာဟုလာ (ထိုအခါ၌) ဤရဟန်းကို ‘တဏှာ’ကို ဖြတ်ပြီးသူ၊ ‘သံယောဇဉ်’ကို လွန်မြောက်ပြီးသူဟု ဆိုအပ်၏။ ကောင်းစွာ ထောင် လွှားခြင်း‘မာန’ကို ပယ်ခြင်းကြောင့် ‘ဝဋ်ဆင်းရဲ၏အဆုံး’ကို ပြုပြီးသူဟု (မိန့်တော်မူ၏)။

သညာသိ၊ ဝိညာဏ်သိ၊ ပညာသိ

အပြားအားဖြင့် သိခြင်းအနက်သဘောကြောင့် ပညာမည်၏။ သညာသိ-ဝိညာဏ်သိတို့နှင့် အာရုံကိုသိခြင်း၌ တူသော်လည်း သညာသိသည် အာရုံကို မှတ်သိရုံမျှဖြစ်၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု လက္ခဏာသုံးပါး ထိုးထွင်းသိခြင်းကား မစွမ်းနိုင်။

ဝိညာဏ်သိကား အာရုံကိုလည်းသိ၏။ လက္ခဏာသုံးပါး ထိုးထွင်း သိခြင်းလည်းရောက်၏။ သို့သော် အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကား မစွမ်းနိုင်။ ပညာသိကား အာရုံလည်းသိ၏။ လက္ခဏာသုံးပါးကို ထိုးထွင်းလည်း သိ၏။ အဆင့်ဆင့်တက်၍ အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသို့လည်းရောက်၏။

သညာသိကို ‘စာတွေ့၊’ ဝိညာဏ်သိကို ‘ကိုယ်တွေ့၊’ ပညာသိကို ‘ဉာဏ်တွေ့’ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။ စာတွေ့ကို သညာသိဖြင့် နားလည် နိုင်သော်လည်း ကိုယ်တွေ့နှင့် ဉာဏ်တွေ့ကို ပိုင်းခြားသိရန် မလွယ်လှပါ။ သမုတိနယ်မှာ စာကျက်လို့ ရလွယ်လျှင် ‘ဉာဏ်ကောင်းတယ်’ဟု ပြောဆို ကြပါသည်။ အမှန်မှာ အမှတ်သညာ ကောင်းခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ဝိပဿနာတွင် ဉာဏ်ကို နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဟူ၍၎င်း၊ ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဟူ၍၎င်း ဆိုကြပါသည်။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိသော ဉာဏ်ဖြစ်ရန် ရှေ့စိတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်သွားသော ရုပ်နာမ်တို့ကို နောက် စိတ်ကသတိပြု ဆင်ခြင်နိုင်မှသာ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိသောဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိမြင်မှသာ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ချုပ်ကြောင်းတို့ကို သတိသမ္ပဇဉ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပြီး ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-အကြောင်းအကျိုးတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။

ထို့ကြောင့် ဉာဏ်ဟူသည် ရှေ့စိတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်သွားသော ရုပ်နာမ် တို့ကို နောက်စိတ်က သတိဖြင့် ဆင်ခြင်နိုင်သောကြောင့် သဘာဝကို ကိုယ်တိုင် ထိုးထွင်း၍သိမြင်သွားသော အမြင်သစ် (vision)တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။

လောကဥပမာအရ သညာသိဟူသည် ကလေးသိနှင့်တူ၏။ ကလေးသည် ရွှေစင်ရွှေပြားကို တွေ့သော်လည်း ရွှေဟုမသိ၊ အဝါရောင် ကစားစရာအနေဖြင့်သာသိ၏။ ဝိညာဏ်သိသည် လူကြီးသိနှင့်တူ၏။ ရွှေဟုသာသိနိုင်၏။ ပညာသိသည် ပန်းတိမ်သည်အသိနှင့်တူ၏။ ရွှေ၏ အရည်အသွေးကိုပါ အမှန်အတိုင်း သိနိုင်လေသည်။

သိရာတွင် သညာသိ၊ ဝိညာဏ်သိ၊ ပညာသိဟူသော အသိအဆင့် (၃)ဆင့်ရှိပြီး အသိအဆင့်ဆင့် မြင့်တက်နိုင်အောင် ဘုရားရှင်၏ညွှန်ပြ သည့်အတိုင်း ဝိပဿနာအလုပ်ကို ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ကိုယ်တွေ့နှင့်ဉာဏ်တွေ့ ဥပမာ

အခါတပါး၌ ဘုရင်တစ်ပါးသည် ပညာရှိအမတ် (၂)ပါးကိုခေါ်၍

မစင်၏အရသာ အဘယ်သို့ရှိသနည်းဟူသော ပုစ္ဆာကိုမေးလေသည်။ တစ်ပတ်အတွင်း မဖြေနိုင်ပါကလည်း သေဒဏ်ပေးမည်ဟု အမိန့်တော် မှတ်လေသည်။ ထိုအခါ ကိုယ်တွေ့မှ ယုံတတ်သောအမတ်ကြီးသည် ကြံရာမရဖြစ်သည့်အဆုံး ကိုယ်တိုင်ပင် မစင်ကို လျှက်ကြည့်လေသည်။

သတ်မှတ်ရက်သို့ ရောက်သောအခါ ကိုယ်တွေ့အမတ်ကြီးသည် မစင်မှာ စပ်ရှားရှားအရသာရှိကြောင်းပါဘုရားဟု မိမိကိုယ်တွေ့ကို လျှောက်ထားလေသည်။ အခြားပညာရှိအမတ်၏အဖြေကား မစင်၏ အရသာမှာ သုံးမျိုးရှိကြောင်း၊ လတ်ဆတ်သောမစင်ကို ယင်ကောင် အုံသောကြောင့် ချိုသောအရသာရှိကြောင်း၊ ကြာလာသောအခါ ဖြုတ်ကောင်များ အုံသောကြောင့် ချဉ်သောအရသာရှိကြောင်း၊ နောက်ဆုံးတွင် ဖွတ် ပဒတ်များက စားသောကြောင့် ခါးသောအရသာ ရှိကြောင်းကို လျှောက်ထားလေသည်။

ထို့ကြောင့် ကိုယ်တွေ့ဟူသည် ကိုယ်တိုင်စားကြည့်မှ သိသော ကြောင့် ဝိညာဏ်သိနှင့်တူသည်။ ဉာဏ်တွေ့ဟူသည် ထင်ရှားသော လက္ခဏာကို ကြောင်းကျိုးဆင်ခြင်၍ ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ဓမ္မသဘာဝတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်သော ဉာဏ်ဟူသည် ဘုရားရှင်ပွင့်ထွန်းတော်မူသောကြောင့်သာ သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇာအမှောင်ထုကို ထိုးထွင်း၍ ဖောက်ခွဲ ဖျက်စီးနိုင်သော သစ္စာ လေးပါးသိမြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်ဖြစ်ဖို့အတွက် ဘုရားရှင်ပွင့်ထွန်းတော် မူလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သညာနှင့်ပညာ (အာဟာရဒီပနီ)

စိတ်ဆိုသည်ကား သိမှုသာတည်း။ ရှေးရှုမိသောအာရုံကို ထင်မြင်
အောင်ပြုမှုသာတည်း။ သိပြီးသားတွေဖြစ်နေသမျှသည် သညာ၏
ကျေးဇူးတည်း။ **(သညာမရှိလျှင် မိမိနာမည်ကိုပင် မှတ်မိနိုင်ဖွယ်
မရှိ)**။ စိတ်သည် ရှေးရှုမိသောအာရုံကို ပြပေး၏။

(စိတ်ပြတိုင်း သညာကမှတ်၏။) စိတ်မမီနိုင်သော သဘော
အချက်ကို ပြပေးနိုင်သည်ကား ပညာပေတည်း။ **(ပညာပြတိုင်းလည်း
သညာက မှတ်၏။)** ပညာသည် မှတ်သမားမဟုတ်၊ သိသမားသာတည်း။

(စိတ်သည် မျက်လှည့်နှင့်တူ၍) မဟုတ်သည်ကို အဟုတ်လုပ်
ပြ၏။ မရှိသည်ကို အရှိလုပ်ပြ၏။ သညာက စိတ်ပြတိုင်း အဟုတ်မှတ်၏။

ပညာကား အဟုတ်အမှန်ကိုသာပြ၏။ သညာက ပညာပြတိုင်း
လည်း မှတ်၏။ သို့သော် **သညာက စိတ်နှင့်အစဉ်ထာဝရ အမြဲနေ
ရ၏။ ပညာနှင့်ကား တစ်ခါတစ်ရံမှသာ တွေ့ရ၏။**

ထို့ကြောင့် စိတ်နှင့်ပညာ အငြင်းအခွန်ဖြစ်တိုင်း သညာသည် စိတ်
ဘက်ကသာ သက်သေလိုက်၏။ **(စိတ်ကနိစ္စဆိုလျှင် သညာကနိစ္စ
သာ အမှန်)**ဖြစ်ကြောင်း စိတ်ဘက်က သက်သေခံ၏။ ‘ပညာက အနိစ္စ’ဟု
ဆင်ခြင်သော်လည်း ‘စိတ်နှင့်သညာက နိစ္စ’ကို အတည်ပြုကြ၏။

‘သောတာပတ္တိမဂ်’ဆိုက်ရောက်မှ **(နိစ္စဘက်က လုံးလုံးရှုံး၍
အနိစ္စအတည်)**ဖြစ်၏။ အတ္တ၊ အနတ္တ ငြင်းခုံမှုမှာ ‘သောတာပတ္တိမဂ်
တွင် အနတ္တ’ အတည်ဖြစ်၏။ သုခ၊ ဒုက္ခငြင်းခုံမှုမှာ ‘အရဟတ္တမဂ်
ဆိုက်မှ ပညာက’ လုံးလုံးနိုင်၏။

သညာသိနှင့်ဝိညာဏ်သိ

(dog) 'ဒေါ့' ဟု ကြားပါက နားမှာ ဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် 'ဒေါ့' ဟူသော အသံကို သာကြား၍ ခွေးဟု သိခြင်းသည် မနောကသညာဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် မိမိတို့ သိသောအခါ **'နားမှာ ဖြစ်သော ဝိညာဏ်သိကား မပြဋ္ဌာန်း၊ မနောက သညာသိသာ ပြဋ္ဌာန်းကုန်၏။'**

ထို့ကြောင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဖြစ်ခိုက် (ပရမတ် သဘော-ဝိညာဏ်သိ) ကို ကျော်၍ မနောက သမုတိနယ် ဖြစ်သော (ပညတ်-သညာသိ) သာ ရှေ့မှ **'စွာထွက်'** နေခြင်း ဖြစ်သည်။

'စာ' ဖတ်သောအခါ **စက္ခုဝိညာဏ်သည် စာမဖတ်တတ်ပါ။** မနောကသညာဖြင့် စာကို ဖတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အရောင်ကိုသာ မြင်၏။ မနောကသာ စာကို ဖတ်၍ သိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာ **'သိပွဲနယ်တွင် ရေကို အရောင်မရှိ'** ဟု ဆိုပါသည်။ ရေကို အရောင်အမျိုးမျိုးနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက မည်သည့်အရောင်နှင့် မျှမတူပါ။ ထို့ကြောင့် သိပွဲနယ်တွင် ရေကို အရောင်မရှိဟု သတ်မှတ်ပါသည်။ သို့သော် အဘိဓမ္မာနယ်တွင် **'စက္ခုဝိညာဏ်သည် အရောင်ကိုသာ သိ'** ပါသည်။ ရေကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်ရသောကြောင့် ရေသည် အရောင်ရှိပါသည်။

ထို့ကြောင့် **'သိပွဲနယ်သည် သညာသိ'** အဆင့်သာရှိ၍ **'အဘိဓမ္မာနယ်ကသာ ဝိညာဏ်သိမှ ပညာသိ'** အထိ ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်ပါသည်။

ပခုက္ကူဆရာတော် ဘုရားကြီးက ဝိညာဏ်သိနှင့် သညာသိ ခွဲခြားပုံကို သင်ပေးပါသည်။ **'မြင်လိုက်လို့ ကိုင်လိုက်ပါ၊ မြင်တာကို မကိုင်မိ'** ဟု ဆိုရာတွင် သာမန်လူတို့က **'မြင်တာကို ကိုင်လို့ရတယ်'** ဟု ထင်ပါသည်။ အမှန်မှာ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အရောင်ကိုသာ မြင်၏။

ကိုင်လျှင် ကာယဝိညာဏ်ဖြစ်သောကြောင့် အရောင်ကို မသိနိုင်ပါ။
မာခြင်းပျော့ခြင်းကိုသာ ထိ၍ သိနိုင်ပါသည်။

‘မြင်တာကို ကိုင်လို့ရတယ်’ဟု ထင်ခြင်းသည် ‘**သညာသိ**’သာ
ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ ခွက်တစ်ခုကို မြင်လျှင် စက္ခုဝိညာဏ်သည် ‘**အရောင်**’
ကိုသာ မြင်သော်လည်း မနောဝိညာဏ်က နာမသဏ္ဍာန်တို့ဖြင့် မှတ်ထား
သည့်အတိုင်း ‘**သညာသိဖြင့် ခွက်ကိုမြင်တယ်**’ဟု သိခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ခွက်ကို လက်ဖြင့်ကိုင်ကြည့်လျှင် ဖြစ်ပေါ်သော ကာယ
ဝိညာဏ်သည် ‘**မာခြင်း**’ကိုသာ သိနိုင်သော်လည်း မနောက ‘**သညာ**
သိဖြင့် ခွက်ကိုကိုင်တယ်’ဟု ပညတ်ပြု၍ သိနေခြင်းဖြစ်သည်။

နေ့နှင့်ညဟူသည် မနောက သညာသိဖြစ်သော ပညတ်ဖြစ်သည်။
စက္ခုဝိညာဏ်သည် နေ့ကိုမမြင်ရပါ။ လင်းနေသော အရောင်အဆင်း
အရှိတရား-ပရမတ်ကိုသာ မြင်ပါသည်။ မျက်စိက ‘**အလင်း**’ကိုသာ
မြင်သော်လည်း မနောက လောကပညတ်သည့်အတိုင်း ‘**နေ့**’ဟုသာ
သညာဖြင့် သိနေခြင်းဖြစ်သည်။

‘**ည**’ဆိုသည်မှာလည်း မနောက လောကပညတ်ဖြင့် သညာသိ
သာ ဖြစ်သည်။ မျက်စိက ညကိုမမြင်ပါ။ အမှောင်ကိုသာ မြင်ပါသည်။
မှောင်နေသော အရောင်သည်သာ အရှိတရား-ပရမတ်ဖြစ်၍ စက္ခု
ဝိညာဏ်ဖြင့်သာ သိနိုင်ပါသည်။ မျက်စိသည် အရှိတရား ‘**အမှောင်**’ကို
မြင်သော်လည်း မနောက သညာသိဖြင့် ‘**ည**’ဟု သိနေခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် သာမန်လူတို့တွင် ရှေ့စိတ် ဝိညာဏ်သိတို့ကို သတိ
မပြုနိုင်ဘဲ နောက်လိုက်သညာသိဖြင့်သာ သိမြင်နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။
ဝိပဿနာဟူသည် သတိဖြင့် (**သညာသိမှ ဝိညာဏ်သိ၊ ဝိညာဏ်သိမှ
ပညာသိအထိ**) အသိအဆင့်ဆင့် မြင့်အောင် အားထုတ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

“အနတ္တဝါဒ”

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ဝါဒသည် အနတ္တဝါဒဖြစ်သည်။ အနတ္တဟူသည် ‘န-အတ္တ’ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၍ ‘အတ္တမဟုတ်ခြင်း’ ဖြစ်ပါသည်။ မိမိအလိုအတိုင်း အကျိုးတရားတို့အပေါ်တွင် အစိုးရသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆလျှင် အတ္တအယူဖြစ်သည်။ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးတရားတို့အပေါ်တွင် မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်၊ အစိုးမရ၊ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုမပါပဲ အကျိုးတရားသည် အကြောင်းအားလျော်စွာပင် သူ့သဘောသူဆောင် ဖြစ်သည်ဟု သိမြင်ပါလျှင် အနတ္တသဘာဝကို သိမြင်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

အတ္တဟူသည် ဖန်ဆင်းရှင် (ပရမအတ္တ)နှင့် အဖန်ဆင်းခံ (ဇီဝအတ္တ)ဟူ၍နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဖန်ဆင်းရှင်ဟူသည် ထာဝရဘုရားမျိုးဖြစ်၍ ထိုဖန်ဆင်းရှင်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသော ‘အကြောင်းတရားဟူသည်မရှိ။’ အဖန်ဆင်းခံဖြစ်သော (ဇီဝအတ္တ)တို့သည်သာ ဝိညာဏ်ကောင်၊ အသက်ကောင်၊ လိပ်ပြာကောင်၊ အတ္တကောင်အနေဖြင့် ပျက်စီးခြင်းမရှိဘဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိနေပြီး တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ ကူးပြောင်းလျက်သံသရာလည်နေကာ နောက်ဆုံးတွင် ဖန်ဆင်းခံ ဇီဝအတ္တသည်

ဖန်ဆင်းရှင် ပရမအတ္တနှင့် ပြန်လည် ပေါင်းစည်းသော အယူဝါဒ ဖြစ်သည်။
ဖန်ဆင်းရှင်နှင့်ပြန်ပေါင်းခြင်းဖြင့် ဇီဝအတ္တဟူသော အဖန်ဆင်းခံသည်
ချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း ဖန်ဆင်းရှင် ပရမအတ္တသည် ချုပ်ပျောက်ခြင်း
မရှိ။ ထာဝစဉ် တည်မြဲနေ၏။

အနတ္တဝါဒဟူသည် ဖြစ်ပေါ်သမျှသောတရားတို့သည် အကြောင်း
အရင်းခံရှိကြကုန်၏။ ဖန်ဆင်းရှင်မရှိ၊ တန်ခိုးရှင်မရှိ၊ အလိုလိုဖြစ်တာ
မရှိ။ အကြောင်းတရားနှင့်အကျိုးတရားမျှသာ ထင်ရှားရှိ၏။ အကြောင်း
တရားထင်ရှားရှိလျှင် အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ
(အသစ်)အနေဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကြောင်းကင်းပါကလည်း
အကျိုးတရားတို့သည် အကြွင်းမရှိ ချုပ်ပျောက်ကုန်၏။ ဘာတစ်ခုမျှ
မမြဲကုန်၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ မရှိကြကုန်။

ထို့ကြောင့် မပျက်မစီးဘဲ ထာဝရ ရှင်သန်၍ တည်တန့်ခိုင်မြဲနေ
သော အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိသည့် အမြူတေကဲ့သို့သော အတ္တသည်
သဘာဝတွင် လုံးဝမရှိချေ။ ဤကဲ့သို့ **‘အကြောင်းပြည့်စုံသည်နှင့်
အကျိုးသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသလို
အကြောင်းချုပ်ပါကလည်း အကျိုးဟူသမျှချုပ်ကြကုန်၏’**ဟူသော
သဘာဝတရားကို ဝေဖန်ပိုင်းခြား စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းသည်သာ ဝိဘဇ္ဇဝါဒ
(ခေါ်) အနတ္တဝါဒ ဖြစ်ပါသည်။

“အာရုံရှိမှ စိတ်ဖြစ်သည်။”

တစ်ချိန်မှာ နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်။ တစ်စိတ်ပြီးမှ တစ်စိတ်ဖြစ်၏။
အာရုံက အထောက်အပံ့၊ စိတ်ကအဓိကဖြစ်၏။
စိတ်သည် လောကကို ဦးဆောင်၏။

အာရုံသည် အကြောင်းတရားဖြစ်၍ စိတ်သည် အကျိုးတရား ဖြစ်သည်။ အာရုံနှင့်အကြောင်းကင်းပြီး စိတ်သည်မဖြစ်။ ထို့ကြောင့် အာရုံနှင့်စိတ်သည် သူ့သဘောသူဆောင်နေသော သဘာဝတရားမျှသာ ဖြစ်သည်။ စိတ်ကိုမည်သူကမျှ ဖန်ဆင်းထားခြင်းမဟုတ်သလို ပုဂ္ဂိုလ် ၏ အလိုအတိုင်းလည်း ဖြစ်ပေါ်နေသည်မဟုတ်သောကြောင့် အတ္တ မဟုတ်၊ အနတ္တသာ ဖြစ်လေသည်။

ဥပမာ မြင်စိတ်သည် အဆင်းအာရုံက ကျေးဇူးပြုလျှင် သူ့သ ဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဖန်ဆင်းလိုဖြစ်တာ လည်းမဟုတ်၊ အလိုလိုဖြစ်တာလည်းမဟုတ်၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ ရှိသော အတ္တမဟုတ်။ အဆင်းအာရုံနှင့်မျက်စိဟူသော အကြောင်း တရားတို့ ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် မြင်စိတ်ဟူသော အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကြောင်းကင်း ပါကလည်း အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်ပျောက်ကြကုန်၏။ မမြဲကုန်၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရမရှိကြကုန်။ မပျက်မစီးနိုင်သော အမြဲထာဝရ ရှင်သန်နေသော အမြူတေမျိုး အတ္တမဟုတ်၊ အနတ္တသာဖြစ်ကုန်၏။

ထို့ပြင် စိတ်သည် တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ်ပြိုင်၍ မဖြစ်။ တစ်စိတ်ပြီးမှ တစ်စိတ်ဖြစ်၏။ ရှေ့စိတ်ချုပ်မှ နောက်စိတ်အသစ်ဖြစ်၏။ စိတ်သည် မပျက်မစီးဘဲ အစဉ်တည်တံ့ ခိုင်မြဲနေသော အတ္တကောင်၊ အသက်ကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်မဟုတ်။ အာရုံပြောင်းတိုင်း စိတ်ပြောင်းနေ သောကြောင့် ရှေ့စိတ်ချုပ် နောက်စိတ်ဖြစ်လျက် အစဉ်အားဖြင့် အမြဲ ပြောင်းလဲနေသော (ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုးဆက် အနတ္တ)သဘာဝ တရားမျှသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

“ကုသိုလ်နှင့်အကုသိုလ်”

အကယ်၍သာ - မြတ်ဗုဒ္ဓါသည် လူ့ရွာထင်ရှား မပွင့်ငြားက
ဤကား ကုသိုလ် အကုသိုလ်နှင့် ထိုထိုဘုံဘဝ မသိရ များလှအပြစ်တွေ။

ယခုသော်ကား - ဘုရားရှင်တော် ပွင့်ထွန်းပေါ်၍ ဟောဖော်
ညွှန်ကြား မြတ်တရားကြောင့် ဤကားကုသိုလ် အကုသိုလ်နှင့် ထိုထိုဘုံဘဝ
သိကြရ များလှကျေးဇူးပေ။

ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဟူသည် ဘုရားရှင် ပွင့်ထွန်းတော်မူ၍သာ
သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်ဟူသည် အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းသော
အကျိုးကို ပေး၏။ ကုသိုလ်၏အလုပ်သည် အကုသိုလ်ကို ပယ်သတ်ရန်
အတွက်ဖြစ်၏။ အကုသိုလ်ကိုပယ်သတ်ရန်အတွက် ကုသိုလ်ဟု အမည်
ရနေခြင်းဖြစ်သည်။ အရဟတ္တမဂ်ကုသိုလ်ဖြင့် အကုသိုလ်မှန်သမျှ အပြီး
ပယ်သတ်ပြီးသောအခါ ကုသိုလ်ဟုအမည်မရတော့ဘဲ ကြိယာဟုသာ
အမည်ရတော့သည်။

ကုသိုလ်အဆင့်အမျိုးမျိုးရှိ၏။ ဒါနကုသိုလ်၊ သီလကုသိုလ်၊
သမာဓိကုသိုလ်၊ ဝိပဿနာကုသိုလ်၊ မဂ်ကုသိုလ်တို့ဖြစ်၏။ လောက

ဥပမာအားဖြင့် အကုသိုလ်သည် ကျောက်ခဲနှင့်တူ၍ ဘယ်လောက် သေးသေး ရေမှာနှစ်၏။ သို့သော် ကုသိုလ်လှေနှင့် ခံလိုက်ပါက ကျောက်ခဲသည် ရေမှာ မနစ်မြုပ်တော့ချေ။

အကုသိုလ်ဟူသည် အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းသောအကျိုးကို ပေး၏။ ကာယကံ၊ ဝစီကံနှင့်လွန်ကျူးသော အကုသိုလ်ကို သီလကုသိုလ်ဖြင့် ပယ်ရ၏။ မနောကံဖြင့် ထကြွသောအကုသိုလ်ကို သမာဓိကုသိုလ်ဖြင့် ပယ်ရ၏။ ကာယကံ၊ ဝစီကံဖြင့်လည်း မလွန်ကျူး၊ မနောကံဖြင့်လည်း မထကြွ၊ သို့သော်လည်း အကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် ကိလေသာ (ဝဋ်မြစ်) မည်သော အနုသယ ကိလေသာသည် ရှိ၏။ ထိုအနုသယ ကိလေသာ အကုသိုလ်ကို ပညာကုသိုလ်ဖြစ်သော ဝိပဿနာကုသိုလ်၊ မဂ်ကုသိုလ် တို့ဖြင့်သာ အမြစ်ပြတ် ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

အကုသိုလ်ဟူသမျှသည် ကိလေသာကြောင့်ဖြစ်ပေါ်ရ၏။
ကိလေသာအဆင့် (၃)မျိုးရှိ၏။

၁။ ကာယကံ၊ ဝစီကံနှင့် လွန်ကျူးသော **‘ဝီတိက္ကမ’** ကိလေသာ၊

၂။ မနောကံဖြင့် ထကြွသော **‘ပရိယုဋ္ဌာန’** ကိလေသာ

၃။ ရုပ်နာမ်အစဉ်မှာ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မပယ်ရှားနိုင်သ၍ ကိန်းနေသော **‘အနုသယ’** ကိလေသာတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ကိလေသာသစ်ပင်

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာကုသိုလ်သည် ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် ကိန်းနေသော အနုသယ (အကုသိုလ်-အမြစ်)ကို ပယ်နှုတ်ရသော အလုပ်နှင့်တူ၏။

မနောကံဖြင့် ထကြွနေသော လောဘစိတ်၊ ဒေါသစိတ်စသည့် အကုသိုလ်တို့သည် မြေပေါ်၌ပေါက်သော အပင်နှင့်တူ၍ သမာဓိကုသိုလ် (လွှဖြင့်) မြေပေါ်က အပင်ကို အရင်းကပိုင်းဖြတ်နိုင်၏။ ကာယ

ကံ၊ ဝစီကံတို့ဖြင့် လွန်ကျူးသော ဒုစရိုက်အကုသိုလ်တို့သည် အကိုင်း အခက်တို့နှင့်တူ၍ သီလကုသိုလ် (ဓားဖြင့်) ခုတ်ချိုး ပယ်ရှားနိုင်ပါသည်။

ဘဝဟူသည်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ ဒီပနီတွင် ကမ္မဘဝဟူသော စကား၌ **‘ဘဝ’**ဆိုသည် ကား **‘ဖြစ်သည်, ပွားသည်’**ဆိုလိုသတည်း။ ကုသိုလ်ဖြစ်သည်, အကုသိုလ် ဖြစ်သည်၊ **(ကုသိုလ်ပွားသည်, အကုသိုလ်ပွားသည်)**-ဟူလိုသတည်း။

လောက၌ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့အား **‘ကာယကံမှု, ဝစီကံမှု, မနောကံမှု’**တို့သည် **‘ကုသိုလ်’**သော်လည်းဖြစ်ရမည်။ **‘အကုသိုလ်’** သော်လည်းဖြစ်ရမည်။ ကောင်းသော နှလုံးသွင်းဖြစ်အံ့ ကုသိုလ်ဖြစ်၏။ မကောင်းသော နှလုံးသွင်းဖြစ်အံ့ အကုသိုလ်ဖြစ်၏။ ဤသို့သော **‘ကုသိုလ် ဖြစ်မှု အကုသိုလ်ဖြစ်မှုကို ဘဝ’**ဆိုသည်။ ပါဏာတိပါတ အစရှိသော **‘အကုသလ ကမ္မပထ’** ဆယ်ပါးသည် အကုသိုလ်မှုတည်း။ **‘ကုသလ ကမ္မ ပထ’** ဆယ်ပါးသည် ကုသိုလ်မှု မည်၏။

‘ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ’ဟူသောပုဒ်၌ကား အောင်မြင်သည် ဖြစ်စေ, မအောင်မြင်သည်ဖြစ်စေ **‘ကုသိုလ်, အကုသိုလ်မှု အလုံးစုံ’** ကိုပင် လိုအပ်၏။ အလုံးစုံသည် **‘ဥပါဒါန်ရှိနေသည့်အတွက်ကြောင့်’** ဖြစ်ရ၏။ **‘ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ’**ဟူသော နောက်ပုဒ်၌ကား **‘ကမ္မပထ မြောက်သော ကုသိုလ်မှု, အကုသိုလ်မှု’**ကိုသာ လိုအပ်၏။

ဆရာကြီးဦးရွှေအောင်သည် အတ္တဝါဒမှ အနတ္တဝါဒသို့ခရီးစဉ် စာအုပ်တွင် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာအရ လူ့ဘဝသည် ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ် တို့၏အပြိုင်သက်ရောက်ရာဌာနဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ **‘ကုသိုလ် သည်လည်း ကောင်းကျိုး’**ကို ပေးသော်လည်း **‘အကုသိုလ်ကို ပယ်သတ်ရန်ကိစ္စသာ ပဓာန’**အလုပ်ဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်ဟူသမျှကို

ပယ်ရှားပြီးပါက ကုသိုလ်ဟုအမည် မရတော့ပါ။ ကြိယာဟုသာ အမည် ရတော့သည်။

လောကဥပမာအားဖြင့် ထိုထိုသစ်ရွက်သည် ရောဂါတစ်မျိုးကို ပျောက်ကင်းစေလျှင် ထိုသစ်ရွက်သည် ဆေးဟုအမည်ရလေသည်။ သို့သော် ရောဂါပျောက်သွားပြီးနောက် ထိုထိုသစ်ရွက်ကို ကြိုက်နှစ် သက်၍စားသုံးသော်လည်း ဆေးမမည်တော့ပါ။ အစာ အာဟာရ အဖြစ်သာ အမည်ရလေသည်။

ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်ဟူသည် အကုသိုလ်မကင်းနိုင်သ၍ အကုသိုလ်ကို ပယ်ရန်အတွက် အမြဲပြုရမည့် အလုပ်ဖြစ်သည်။ ဆေးဟူသည် ရောဂါမပျောက်ကင်းသ၍ သောက်နေရပေမည်။ ထို့ကြောင့် မိမိစွမ်းနိုင်သလောက် ဒါနကုသိုလ်ဖြင့်၎င်း၊ သီလကုသိုလ် ဖြင့်၎င်း၊ သမာဓိကုသိုလ်ဖြင့်၎င်း၊ ဝိပဿနာကုသိုလ်ဖြင့်၎င်း၊ မဂ်ကုသိုလ် ဖြင့်၎င်း အကုသိုလ်တို့ကို အဆင့်ဆင့် ပယ်သတ်နေရပေမည်။

ကုသိုလ်နှင့်အကုသိုလ်တို့ကဲ့ပွဲ

ဘဝဟူသည် အကုသိုလ်ကို ကုသိုလ်ဖြင့်ပယ်နေရသည့် အလုပ် ပင်ဖြစ်သည်။ နေ့စဉ်ပြုနေကြသော ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ- စေတနာတို့သည် ကုသိုလ်မဟုတ်လျှင် အကုသိုလ်တို့သာ ဖြစ်ကြသည်။ သမုတိနယ် သာမန်လူတို့၏အသိတွင် လူဖြစ်လာပါက စား-ဝတ်-နေရေး- ကျန်မာရေးတို့သည် အလွန်အရေးကြီးလှပါသည်။ သို့သော် ယင်းတို့ကို ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ-စေတနာတို့ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ရပါသည်။

ယင်းသို့ဆောင်ရွက်စဉ် ကောင်းသော ကုသိုလ်အမှုလည်း ပါသလို မကောင်းသော အကုသိုလ်အမှုလည်းပါဝင်လေသည်။ ထို့ကြောင့် **‘ဘဝသည် ကုသိုလ်နှင့်အကုသိုလ် အပြိုင်သက်ရောက်ရာ ဌာန’**

ဖြစ်နေပါသည်။ ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကို အပြီးမပယ်သတ်နိုင်သ၍ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးတို့ဖြင့် သူတပြန် ကိုယ်တလှည့်ဖြင့် အစအဆုံး မရှိအောင် သံသရာလည်နေခြင်းဖြစ်သည်။

ကံနှင့်ကံ၏အကျိုး

ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံတို့သည် အကြောင်းဖြစ်၍ ကံ၏အကျိုးတို့သည် နာမ်ရုပ်များဖြစ်ကြပါသည်။ ကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေးပါက ကောင်းသောနာမ်ရုပ်များဖြစ်ပြီး အကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေးပါက မကောင်းသော နာမ်ရုပ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ကံကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်သည်ကိုနားလည် လက်ခံရန် မလွယ်ကူလှပါ။ သဒ္ဓါကို အခြေခံ၍ သတိ-ဝီရိယ-သမာဓိဖြင့် ကြိုးစားအားထုတ်နိုင်မှ ဉာဏ်ဖြင့်သာ ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်သော ပညာအရာ ဖြစ်ပါသည်။

ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို သိမြင်ရန်အတွက် **(စုတိ-ပဋိသန္ဓေ)**ကို နားလည် လက်ခံနိုင်ရန် လွန်စွာ အရေးကြီးပါသည်။ ထိုအခါ အကြောင်းကိုစွဲ၍ အကျိုးဖြစ်ပုံ **‘ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်’**ကို လေ့လာ သင်ယူရပေမည်။ အကြောင်းပြည့်စုံပါက အကျိုးတရားတို့သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် **(အနတ္တသဘာဝ)**ကို **‘စာတွေ့-ကိုယ်တွေ့မှ ဉာဏ်တွေ့’**အထိ ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်အောင် ကြိုးစား အားထုတ်ရပေမည်။

စုတိဖြစ်ချိန်တွင် အကျိုးပေးခွင့် ရသောကံ၏ အစွမ်းကြောင့် နောက်ဘဝ၊ နောက်ခန္ဓာ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပါက စိတ်နှင့်အတူ နာမ်ရုပ်တို့သည်လည်း အတူတကွဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။

ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်

ထိုကဲ့သို့ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးဆက်များ မဆုံးနိုင်အောင် ဘဝ အဆက်ဆက် သံသရာလည်ရခြင်းသည် အို-နာ-သေမလွတ်သော ဒုက္ခ ဆင်းရဲနေခြင်းဖြစ်သည်။ အရဟတ္တမဂ်ကုသိုလ်ဖြင့် အကုသိုလ်ဟူသမျှ ပယ်ရှားပြီးသောအခါ ပြုဘွယ်ကုန်သောကြောင့် နောက်ထပ်တဖန်ဘဝ လည်း မဖြစ်ပေါ်တော့ဘဲ ဘဝချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ရောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဥပမာအားဖြင့် လောကတွင် အမှောင်ဓာတ်သည် သူ့သဘော သူ့ဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ်နေသော သဘာဝ အရှိတရားတစ်ခု ဖြစ်သည်။ မည်သူကမျှ ဖန်ဆင်းထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ နေ၊ လ၊ ကြယ်တို့ရှိနေသော ကြောင့် အလင်းဓာတ်ဖြစ်နေရသည်။ အလင်းကွယ်ပါက အမှောင် ဓာတ်သည် သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ အစားထိုးဖြစ်ပေါ်နေသော သဘာဝ အရှိတရားတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့အတူ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သည်လည်း ရုပ်နာမ်ဘဝ **‘ဒုက္ခဓာတ်-ချုပ်ငြိမ်းပါက သန္တိသုခဓာတ်’**အနေဖြင့် သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ အစားထိုးလာသော သဘာဝတရားမျှသာ ဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန်သည် ဘာမှမရှိသော **(အသဘာဝ)** မဟုတ်ပါ။ **(သ- ထင်ရှားသော၊ ဘာဝ-အရှိတရား)** တစ်ခုသာ ဖြစ်ပါသည်။

အကုသိုလ်ကို အပြီးမပယ်နိုင်သ၍ ကုသိုလ်ကိစ္စမပြီး။ အကုသိုလ် ကုန်ပါကလည်း ပြုဘွယ်ကုန်၍ ဘဝဟူသမျှ မဖြစ်။ ထို့ကြောင့် ဘဝကို ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ရှုထောင့်မှသုံးသပ်ပါက ကုသိုလ်-အကုသိုလ်တို့၏ တိုက်ပွဲသာ ဖြစ်သည်။ ရဟန္တာတို့သည် ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ဟူသမျှကို ပယ်အပ်ပြီးသောကြောင့် နောက်ဘဝ တဖန် မဖြစ်ပေါ်ဘဲ ဒုက္ခခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက်ရောက်လေတော့သည်။

“ကံကုသိုလ်ကို ဉာဏ်ကုသိုလ်ကစွန့်ပုံ”

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ ဒီပနီတွင် အဝိဇ္ဇာယတွေဝ အသေသဝိရာဂ နိရောဓာ၊ အဝိဇ္ဇာ၏သာလျှင် ဝိရာဂမည်သော ‘ဝိဇ္ဇာဉာဏ်’ဖြင့် အကြွင်း မရှိ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် သင်္ခါရနိရောဓော၊ ‘အကုသိုလ်ကံ၊ ကုသိုလ်ကံ’ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ဤဒေသနာတော်၌ ‘အဝိဇ္ဇာ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းမှု’ တစ်ခုသည်သာ ‘လိုရင်းတည်း’။ ‘သင်္ခါရ၏ချုပ်ငြိမ်းမှု၊ ဝိညာဏ်၏ချုပ်ငြိမ်းမှု’စသော ချုပ်ငြိမ်းမှုစုသည် ‘အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ငြိမ်းမှုမှာ တလုံးတည်း’ ပါဝင်၏။

‘အနုလောမ’ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လည်မှုကား ‘ဖြစ်မှု’တည်း။ ‘ပဋိလောမ’ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရပ်မှုကား ‘ချုပ်မှု’တည်း။ ဤပဋိလောမဒေသနာ၌ ‘အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ငြိမ်းမှု’ဆိုသည်ကား-‘နိဗ္ဗာန်’ပင်တည်း။ ထိုအဝိဇ္ဇာ ချုပ်ငြိမ်းနိုင်သောတရားကား ‘ဝိဇ္ဇာ’တည်း။ ဒါန၊ သီလ၊ တပီးတခြား သော ဘာဝနာမှုသည်ကား ထိုဝိဇ္ဇာဘာဝနာ၏ အခြေခံတို့သာတည်း။

လေးပါးသော သစ္စာတို့တွင်လည်း ‘ဒုက္ခသစ္စာမှာ ဖုံးလွှမ်းသော အမှောင်ဓာတ်ကိုသတ်မှုသာ လိုရင်းတည်း’။ ဒုက္ခသစ္စာကို ဖုံးလွှမ်းသော အမှောင်ဓာတ်ကို သတ်မှုဆိုသည်ကား ‘အနိစ္စဝိဇ္ဇာ၊ ဒုက္ခဝိဇ္ဇာ၊ အနတ္တ ဝိဇ္ဇာ’ဟူ၍ လက္ခဏာ - ဝိဇ္ဇာသုံးပါး၊ လောကုတ္တရာ - ဝိဇ္ဇာဟူသော၊ ‘မဂ်ဉာဏ် ဝိဇ္ဇာ လေးပါး’တို့တည်း။

အကုသိုလ် - ကိလေသာ အဆင့် (၃)မျိုး

၁။ ဝီတိက္ကမ ကိလေသာ

ကာယကံ၊ ဝစီကံတို့ဖြင့် လွန်ကျူးသော ကိလေသာ အကုသိုလ် ဖြစ်သည်။ ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါး - (အသက်သတ်ခြင်း၊ ဥစ္စာခိုးယူခြင်း၊ သူများသားမယား ပြစ်မှားခြင်း)၊ ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါး (လိမ်လည်စကား

ပြောဆိုခြင်း၊ ကြမ်းတမ်းသောစကား ပြောဆိုခြင်း၊ ကုန်းတိုက်စကား ပြောဆိုခြင်း၊ သိမ်ဖျင်းသောစကား ပြောဆိုခြင်း) တို့ဖြစ်ကြသည်။
ယင်းအကုသိုလ်ကို (သီလကုသိုလ်)ဖြင့် ပယ်နိုင်၏။

၂။ ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာ

မနောကံဖြင့် ထကြွသော ကိလေသာ အကုသိုလ်ဖြစ်သည်။
လောဘစိတ်၊ ဒေါသစိတ်၊ ဣဿာစိတ်၊ မစ္ဆရိယစိတ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ် စသည် တို့ဖြစ်ကြ၏။ မနောကံဖြင့် ဖြစ်ပေါ်သော ယင်းအကုသိုလ်စိတ်တို့ကို (သမာဓိကုသိုလ်)ဖြင့် ပယ်နိုင်၏။

၃။ အနုသယ ကိလေသာ

အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် မပယ်သ၍ ရုပ်နာမ်အစဉ်၌ ကိန်းနေသော ကိလေသာအကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ ယင်းအကုသိုလ်ကို ပညာကုသိုလ် (ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာ)ဖြင့်သာ ပယ်နိုင်၏။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဒေသနာတော်အရ အကုသိုလ်ကို ကုသိုလ်ဖြင့် သာ ပယ်နိုင်ပါသည်။ ဒါနကုသိုလ်၊ သီလကုသိုလ်၊ သမာဓိကုသိုလ်၊ ဝိပဿနာကုသိုလ်၊ မဂ်ကုသိုလ် အဆင့်ဆင့်ဖြင့် အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားခြင်း ဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်အားလုံးကို အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ပြီးလျှင် ဘဝတွင် ပြုဘွယ်ကိစ္စကုန်ပြီဖြစ်၍ ဒီဏာဇာတိ-ဇာတိ ကုန်တော့၏။

ဝိပဿနာကျင့်စဉ်အရ ရှေ့စိတ်တွင်ဖြစ်ပေါ်သော ခန္ဓာတစ်ပါး ပါးကို နောက်စိတ်ကသတိဖြင့် မှန်စွာဆင်ခြင်နိုင်ပါလျှင် ဒုက္ခ သစ္စာကိုဖုံးထားသည့် အဝိဇ္ဇာ-အမှောင်ဓာတ်အားပယ်နိုင်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်သည် အကုသိုလ်မှန်သမျှကို ပယ်သတ်နိုင်ပါသည်။

ဝဋ်(၃)ပါး

‘မြင်တယ်၊ စွဲလမ်းတယ်၊ အားထုတ်တယ်’ဟူသည် ဝဋ် (၃)ပါးပင် ဖြစ်၏။ စာပေအားဖြင့် **(ဝိပါကဝဋ်၊ ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်)**တို့ဖြစ် ပါသည်။

၁။ မြင်ရာတွင် အဆင်း-ရုပ်နှင့် သိမှု-နာမ်သည် **‘ဝိပါကဝဋ်’** ဖြစ်၏။

၂။ စွဲလမ်းမှု-ဥပါဒါန်သည် **‘ကိလေသဝဋ်’** ဖြစ်၏။

၃။ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ဖြင့် အားထုတ်မှုကြောင့်

‘ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံ’များဖြစ်မှုသည် **‘ကမ္မဝဋ်’** ဖြစ်၏။

ဝိပဿနာလုပ်ငန်းသည် စွဲလမ်းမှု ကိလေသဝဋ်ကိုသာ ပယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မြင်တာကိုလည်း ပယ်မရ။ အားထုတ်မှု ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ကိုလည်း ပယ်မရ။ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ဆိုသော အကုသိုလ် တရားကိုသာ ပယ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာ မြင်ရာတွင် ငါမြင်သည်ဟု အယူမှားမှုသည် မြင်သည့် စက္ခုဝိညာဏ်-နာမ်နှင့် အဆင်း-ရုပ်ကို အမှန်မသိမြင်နိုင်သောကြောင့်

ကိလေသဝဋ်- ဥပါဒါန်ဖြင့် ‘ငါ’ဟု မနောမှာ အယူမှားခြင်းဖြစ်၏။
ကိလေသဝဋ်တွင် ‘ငါ’ဟု စွဲလမ်းမှု (ဥပါဒါန်) နေရာတွင် (သတိ)ဖြင့်
အစားထိုး ပယ်ရှားနိုင်ပါက မြင်မှုအပေါ်တွင် ငါမြင်သည်ဟု မစွဲလမ်းပဲ
မြင်သည်ကို ရုပ်နာမ်ဟု အရှိကိုအရှိအတိုင်း သတိပြုနိုင်ပါသည်။

စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်သည် အကုသိုလ်ဖြစ်၍ သတိသည် ကုသိုလ်
ဖြစ်၏။ မြင်သည့်အပေါ်တွင် (ဥပါဒါန်ကြောင့်ကံဖြစ်၍ သတိ
ကြောင့်ဉာဏ်)ဖြစ်၏။ ကံကြောင့် ဇာတိ၊ ဇရာမရဏဖြစ်၍ သံသရာ
လည်ပြီး ဉာဏ်ကြောင့် ဇာတိ၊ ဇရာမရဏ ချုပ်ကာ သံသရာရပ်လေသည်။

**‘အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်’
(ကိလေသာဖြစ်ကြောင်း)**

ကိလေသာဟူသည် ကာယကံ ဒုစရိုက်၊ ဝစီကံ ဒုစရိုက်နှင့် မနော
မှာထကြွသော လောဘစိတ်၊ ဒေါသစိတ်စသည် အကုသိုလ်စိတ်တို့
ဖြစ်ကြပါသည်။ ထိုသို့ ကိလေသာများ ဖြစ်ပေါ်ရသည်မှာ ကိလေသာ
ဖြစ်ခွင့်ဟုဆိုသော အနုသယ-ကိလေသာအမြစ် ရှိနေသောကြောင့်
ကိလေသာအပင်တို့သည် ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့၌ ပေါက်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်တွင် ‘အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်’
တို့သည် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်ဖြစ်၍ သင်္ခါရ-ကံတို့သည် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်၏။
ယင်းကဲ့သို့ ကိလေသဝဋ်ဖြစ်နှင့် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်သော ‘အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-
ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ’စသည့် ‘အကြောင်းတရားငါးပါး’တို့ကို ယောဂီ
သည် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အောင် အားထုတ်အပ်၏။

- ဥပမာ ရဟန်းဘဝကို ဆုတောင်း၍ကုသိုလ်ပြုရာတွင်
- ၁။ ခန္ဓာငါးပါးကို ‘ရဟန်းဟု အသိမှား’မှုကား အဝိဇ္ဇာ၊
- ၂။ ‘ရဟန်းဘဝကို တပ်မက်တွယ်တာ’မှုကား တဏှာ၊

၃။ ‘ရဟန်းဘဝကို စိတ်ကပ်ရောက် စွဲလမ်း’မှုကား ဥပါဒါန်၊

၄။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်ဖြစ်သော ‘ကိလေသဝဋ်တို့ ခြံရံ’လျက်
ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုမှု ‘စေတနာ’ကား သင်္ခါရ၊

၅။ ယင်းစေတနာ-သင်္ခါရ၏ ‘ကမ္မသတ္တိ’ကား (ကံ)တည်း။

ဤသို့အားဖြင့် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံဟူသော
အကြောင်းတရား (၅)ပါးကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက် သိမြင်နိုင်၏။

ထို့ကြောင့် မြင်မှု၊ ကြားမှုစသည်တို့အပေါ်တွင် ဥပါဒါန ပစ္စယာ
ကမ္မဘဝကို ခန္ဓာဉာဏ်ရောက် သိမ်းဆည်းအပ်၏။ မိမိကိုယ်တိုင်
(မြင်မှု ကြားမှုတို့အပေါ်တွင် ဥပါဒါန်)ကို မြင်အောင်ကြည့်နိုင်ပါက
‘ဥပါဒါန် ခြံရံလျက်’ ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံတို့ကို ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော
(စေတနာ)တို့ဖြင့် အားထုတ်နေသည်ကို သိမြင်အောင် သတိပြု နှလုံး
သွင်းအပ်၏။ ထိုအခါ ‘ဥပါဒါန်အကြောင်းခံ’ကြောင့် ကံဖြစ်၏ဟူသော
‘ကံ၏အကြောင်း’တရားကို ကိုယ်တိုင်ထွင်းဖောက် မျက်မှောက်ပြု
သိမြင်နိုင်ပေမည်။

အကြောင်း-ကံနှင့် အကျိုး-နာမ်ရုပ်

ကံဟူသော အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရား နာမ်ရုပ်တို့
သည် အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာကြရသည်။ အကြောင်းတရားတို့ ထင်ရှား
ဖြစ်ပေါ်လာပါက အကျိုးတရားတို့သည် သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ
အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဤကဲ့သို့ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို
သိမြင် လက်ခံနိုင်ရန်မှာ အလွန်ခဲယဉ်းလှသော ပညာအရာပေတည်း။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်သော ‘အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊
ဥပါဒါန်’ဟူသော အနုသယဓာတ်ခံကြောင့် (သတ္တဝါဟု ခေါ်ဆိုအပ်
သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ‘မြဲတယ်’ဟု အမှတ်မှား-နိစ္စသညာ၊ ‘အခိုင်အမာ

အနှစ်သာရရှိတယ်’ဟု အမှတ်မှား-အတ္တသညာ)တို့ စိတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် မြင်နိုင်ခဲ့ သိနိုင်ခဲ့လှ၏။

ဥပမာ စေတနာ-ပရမတ်ကို အနုသယဓာတ်ခံ ကိလေသာကြောင့် စေတနာသက်သက်မျှ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်သည်ဟု သတိမပြုနိုင်ဘဲ ‘ငါလှူတယ်’ဟု နိစ္စ၊ အတ္တဖြင့် သိမြင်နေခြင်းဖြစ်သည်။ စေတနာဟူသော ဝိပါကဝဋ်အပေါ်တွင် စေတနာ-ပရမတ် သဘာဝကို မသိမြင်အောင် ‘**အဝိဇ္ဇာ**’က ဖုံးပေးထားပြီး ‘**တဏှာ၊ ဥပါဒါန်**’ဟူသော ကိလေသဝဋ် ခြံရံလျက် ‘ငါလှူတာ၊ ငါပေးတာ’ဟု ကာယ၊ ဝစီ၊ မနောတို့ဖြင့် အားထုတ်ခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်ကံတို့ ဖြစ်ပေါ်နေရသည်။

ဥပမာ ကိလေသာ သစ်ပင်တွင် အကိုင်းအခက်ကို သီလဖြင့်ခုတ်ပယ်၍ ပင်စည်ကို သမာဓိဖြင့် အပင်ရင်းမှ ပယ်ရှားနိုင်၏။ သစ်မြစ်ကိုမူ ဝိပဿနာပညာဖြင့်တူးဖော်ပြီး မဂ်ပညာဖြင့် ဆွဲနှုတ်ပစ်ရ၏။ ထိုကဲ့သို့ **(ကိလေသာဝဋ်မြစ်ဖြစ်သော အနုသယ)**သဘောသည် မြင်နိုင်ခဲ့သောကြောင့် စိတ်တွင် ကိန်းနေသော အနုသယ-အတ္တ ‘ငါ’ကို ပယ်သတ်ရန် ခက်ခဲနေခြင်းဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင် ပွင့်မှသာ သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာနှင့်အနုသယ-အမြစ်

ဝိပဿနာအားထုတ်မှုသည် **(ကိလေသာဖြစ်ခွင့် - အနုသယဝဋ်မြစ်)**ကို ပယ်သတ်ရန်ဖြစ်သည်။ ကိလေသာချုပ်လျှင် ကံချုပ်၏။ ကံချုပ်လျှင် ကံ၏အကျိုး ခန္ဓဆင်းရဲ ဒုက္ခချုပ်၏။

ကိလေသာဖြစ်ခွင့်-အနုသယဝဋ်မြစ်ကို **(သတိ-ပညာ)**ဦးဆောင်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဖြင့်သာ ပယ်နိုင်၏။ **(သတိသမ္ပဇဉ်)**ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို **(သိမ်းဆည်း)**ပြီး **(ပညာ)**ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို **(ထိုးထွင်း)** သိမြင်ခြင်းဖြစ်သည်။

သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိမြင်လျှင် ရုပ်နာမ် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား သိမြင်၏။ သမုဒယသစ္စာဖြစ်သော အနုသယကိလေသာ တဏှာကို ပယ်သတ်၏။ နိဗ္ဗာန်မည်သော နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုသိမြင်၏။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများရ၏။ နိဗ္ဗာန်အာရုံကို မဂ် ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးသိခြင်းကိစ္စလည်း တစ်ပြိုင်တည်း တစ်ချက်တည်း ပြီးစီးလေသည်။

ကိလေသဝဋ်ဟူသည် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဟူသော အနုသယ ဓာတ်ခံကြောင့် (နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ၊ သုဘသညာ၊ သုခသညာ) တို့ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ အပေါ်တွင် 'မြဲ၏၊ အစိုးရ၏၊ တင့်တယ်၏၊ ချမ်းသာ၏' ဟူ၍ စိတ်တွင် (နှလုံးသွင်းမှား၍) နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဝိပဿနာ-ပညာ၊ မဂ်-ပညာဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ) ဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သဘာဝကို ထိုးထွင်းသိမြင် နိုင်ပါလျှင် ကိလေသာ-ဖြစ်ခွင့် (အနုသယ-အမြစ်) ကို အကြွင်းမဲ့ အမြစ်ပြတ် နှုတ်ပယ်နိုင်လေသည်။

**အနုသယကိလေသာ
(အကိန်းဓာတ် သို့မဟုတ် ကိလေသာဖြစ်ခွင့်)**

မြင်ခိုက်ကြားခိုက်တွင် ဖြစ်သောရူပအစဉ် နာမ်အစဉ်ကို (အနိစ္စ၊ အနတ္တ)ဟုမသိအောင် (အဝိဇ္ဇာ)ဖုံးပေးထားသောကြောင့် မနောတွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအဖြစ် နိစ္စသည်၊ အတ္တသည် တို့ဖြင့် နှလုံးသွင်းမိပါက ယင်းအာရုံတွင် (အနုသယတဏှာ) ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့် ကိန်း၏။ ယင်းအာရုံကြောင့် ကိလေသာသည် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံအနေဖြင့် မပေါ်သေးသော်လည်း အကြောင်းတိုက်ဆိုင် ပါက (ကိလေသာဖြစ်ခွင့်)ရရှိသွား၏။ (ဖြစ်ခိုက်မရှု ရုပ်နာမ်စု စွဲမှုဝင် ရောက်သည်။ - မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)

ဥပမာ လူဟု ကြားပါက သောတဝိညာဏ်အခိုက်တွင် ဖြစ်သော အသံအစဉ်ကို (အနိစ္စ၊ အနတ္တ)ဟု 'သတိဖြင့် နှလုံးမသွင်း'မိလျှင် မနောတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ (နိစ္စ၊ အတ္တ)အနေဖြင့် (နှလုံးသွင်းမှား)ကာ အနုသယ တဏှာကိန်း၏။ ဥပမာ သတိသည် ကိုယ်ထဲသို့ ရောဂါပိုး မဝင်အောင် နှာခေါင်း၊ ပါးစပ်စည်းထားခြင်း၊ လက်အိပ်စွပ်ထားခြင်း ကဲသို့ဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့ မကာကွယ်နိုင်ပါက ရောဂါပိုးဝင်ပြီး ရောဂါ

မပေါ်အောင် ထိန်းရသကဲ့သို့ ကိလေသာမဖြစ်ပေါ်ရန် သီလ၊ သမာဓိ တို့ဖြင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့တွင် စောင့်ထိန်းခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သတိ၏သဘောမှာ **‘ကိလေသာဖြစ်ခွင့်’** မရအောင် ကာကွယ်ခြင်းနှင့်တူ၏။ ပညာက အမြစ်နှုတ်၍ အပြီးပယ်၏။

**အာရမ္မဏာနုသယ (အာရုံကိန်းကိလေသာ)
(ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း ဒုတဲ - မဟာစည်)**

ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထင်ပေါ်လာသော အာရုံတို့ကို **‘မမြဲ’**ဟု မသိမြင်လျှင် **‘မြဲသည်’**ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာတို့သည် **‘ဖြစ်ခွင့်’** ရကုန်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ခွင့်ရသောကြောင့် ထိုအာရုံ၌ မြဲသည့်အနေဖြင့် **‘ကိလေသာကိန်း’**သည် မည်၏။ ဤသို့ကိန်းခြင်းကြောင့် နောင်ကာလ၌ အကြောင်းညီညွတ်တိုင်း **(ထိုအာရုံကို မြဲသည့်အနေဖြင့် စဉ်းစား)** ဆင်ခြင်မိ၏။ ယင်းသည်ပင် **‘ပရိယုဋ္ဌာန’** ကိလေသာပင်တည်း။

တဖန် ထိုအာရုံကိုရရန်ဖြစ်စေ၊ ဖျက်စီးရန်ဖြစ်စေ အားထုတ်မိပြန်၏။ ယင်းအားထုတ်မှုသည် **‘မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်သော ကိလေသာ’** တို့သာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော **‘အဘိသင်္ခါရ’**ပေတည်း။ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသော ဤအဘိသင်္ခါရကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်သောကာလ၌ ပဋိသန္ဓေစသော ဘဝသစ် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဘဝသစ် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့သည် ကံကြောင့်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်၏။ **‘ကံ’**သည်လည်း **‘မြဲသည်’**ဟု ထင်မှတ်သော **‘ကိလေသာအစွမ်း’**ကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာ မရှိက မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ **‘ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထင်ပေါ်ဆဲခဏ၌ အာရုံတို့ကို မမြဲဟု အမှန်အတိုင်း’**သိမြင်ပါက မှတ်သိတိုင်းသော ထိုအာရုံ၌

ကိလေသာ မကိန်းဟူ၍၎င်း၊ ‘**အာရမ္မဏာ ဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န**’ မည်သော အာရမ္မဏာနုသယ ကင်းငြိမ်းသည်ဟူ၍၎င်း ဆိုပေသည်။

မာလုကျပုတ္တသုတ်မှာ မြင်တိုင်းကြားတိုင်မှာ မြင်ရုံကြားရုံ မျှသာဖြစ်နေလျှင် သင်သည် ထိုမြင်တဲ့အဆင်း စသည်နှင့် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ အလိုဖြင့် မစပ်ဆိုင်ပဲ ရှိလိမ့်မည်။ မရှုမှတ်တဲ့သူမှာ တော့ မြင်တဲ့အဆင်းကို စိတ်မှာစွဲမှတ်ပြီး ပြန်စဉ်းစားတိုင်း တပ်မက်တဲ့ ရာဂလဲ ဖြစ်နိုင်တယ်၊ ဒေါသလဲဖြစ်နိုင်တယ်။ **(မြဲနေတယ်ဆိုတဲ့ အသိမှား-မောဟ)**လဲ ဖြစ်နေတယ်။

မပြတ်ရှုမှတ်တဲ့သူမှာတော့ ဘင်္ဂဉာဏ်ရောက်ရင် အာရုံရော ရှုသိမှုရော ချက်ချင်း ပျောက်ပျက်သွားတာကို ထင်ရှားတွေ့ပြီး (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ)မျှလို့ သိနေတဲ့အတွက် (မြင်ရုံမျှ)သာ တည်ပါတယ်။ **(စွဲပြီး ဘာမျှမကျန်ရစ်ဘူး)**။ မရှုမိရင်တော့ ကိလေသာဟာ အဲဒီ အာရုံမှာ **(ဖြစ်နိုင်ခွင့်)**ရှိနေတယ်။ ဖြစ်ခွင့်ရှိတဲ့ ကိလေသာကို **(အာရမ္မဏာနုသယ)**ခေါ်တယ်။

ရှုရတဲ့အာရုံမှာ ကိလေသာမဖြစ်နိုင်တာကို **‘ရှုမှုဝိပဿနာက တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် ပယ်တယ်’**လို့ဆိုတယ်။ ဒီတော့ ရှုရတဲ့အာရုံမှာ **(ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်)**မရှိပဲ ကင်းငြိမ်းဖို့ရာက လိုရင်းပါပဲ။ ရှုသိရတဲ့ အာရုံမှာ ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရှိရင် တဒင်္ဂပဟာန်ကိစ္စလဲ ပြီးစီးပါတယ်။

သန္တာနာနုသယ (သန္တာန်ကိန်း ကိလေသာ)

(ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း - မဟာစည် ဒုတွဲ)

ပုထုဇဉ်၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်တို့၏သန္တာန်၌ မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသောကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ဘယ်အချိန်

မဆို ဖြစ်နိုင်သော ကိလေသာအပေါင်းသည် သန္တာနာနုသယ မည်၏။ မိမိသန္တာန်၌ ကိန်းနေသော ကိလေသာဟုဆို၏။ သက်ဆိုင်ရာ အရိယ မဂ်ဖြင့် ပယ်သတ်မှသာ အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်နိုင်၏။

ခန္ဓာနှင့်ကိလေသာ-လောင်စာနှင့်မီး

ပုထုဇဉ်မှာမူကား ‘**ဝဋ်မြစ်ကိလေသာ**’တို့ကို (မဂ်)ဖြင့် မပယ်ရ သေးသောကြောင့် အမှုတစ်ခုကို ပြုသည်ရှိသော် ‘**ကုသိုလ်ကံ**’ သော်၎င်း၊ ‘**အကုသိုလ်ကံ**’သော်၎င်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ (ကံနှင့်ကိလေသာ) ဟူသော အကြောင်းကြောင့် (ဝိပါက)ဝဋ်တရား (ခန္ဓာငါးပါး)သည် လည်လျက်ရှိ၏။

ထိုပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ (ဝဋ်မြစ်ကိလေသာ)သည် သာမည အားဖြင့် ‘**ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်**’ဟူသော ခန္ဓာငါးပါး တို့၌ (ကိန်း)၏။

မိမိသန္တာန်၌ လေးပါးသောမဂ်ကို ပွားစေခြင်းငှာ အားထုတ်၏။ ထိုလေးပါးသော ‘**မဂ်တည်း**’ဟူသောအတွေ့ဖြင့် ဝဋ်မြစ်ကိလေသာ တို့ကို အချင်းခပ်သိမ်း ကုန်စေခြင်းကြောင့် ‘**ကြိယာ**’အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၏။

ကာယကံ အစရှိသော အလုံးစုံသော ‘**ကံ အပြားရှိသည်**’ ဖြစ်၍ နောင်တစ်ဖန် ‘**ဘဝသစ်**’ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်၏။ နောက်ဆုံး စုတိစိတ်ချုပ်ခြင်းဖြင့် ‘**လောင်စာမရှိသောမီး**’ ကဲ့သို့ စွဲလမ်းမှု (ဥပါဒါန်ကင်း)သည်ဖြစ်၍ ‘**ငြိမ်းရုံမျှ ငြိမ်းအေး**’ သွားလေတော့သည်။

“ရှေ့စိတ်နှင့်နောက်စိတ်”

အာရုံရှိမှ စိတ်ဖြစ်သည်။
 တစ်ချိန်မှာ နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်ပါ။
 ရှေ့စိတ်ချုပ်ပြီးမှ နောက်စိတ်ဖြစ်သည်။
 တစ်စိတ်ပြီးတစ်စိတ် အကြားမရှိ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်နေ၏။
 တစ်စိတ်နှင့်တစ်စိတ်အကြား ဖြတ်၍မရပါ။

ရှေ့စိတ်ဟူသည် ‘ဒေါ့’ဟု အသံအာရုံဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါက (သောတဝိညာဏ်)ဖြင့်ကြားခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေ့စိတ်သည် ‘ဒေါ့’ဆိုသော အသံကို သာကြား၍ ခွေးဟုသိခြင်းသည် နောက်စိတ် (မနောဝိညာဏ်)ဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာတွင် ‘အာရုံကကျေးဇူးပြုမှ စိတ်ဖြစ်’ပေါ်သည်ကို၎င်း၊ ‘ရှေ့စိတ်ချုပ်ပြီးမှ နောက်စိတ်ဖြစ်’သည်ကို၎င်း အထူးဝေဖန် ပိုင်းခြား၍ စိစစ်သုံးသပ်သင့်ပေသည်။

“ဝိပဿနာ”

ဝိ-ဟူသည် အထူး၊ ပဿနာ-ဟူသည် ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။ သမထ

နှင့်မတူသော အထူးရှုပွားခြင်းကို ခေါ်ဆိုသည်။ သမထသည် ပုံသဏ္ဍာန် အမည်နာမတို့ဖြင့် ပညတ်အာရုံကို စူးစူးစိုက်စိုက် ကပ်၍ စိတ်ကို တည်ကြည်အောင် ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်ကို အထူး ခွဲခြားရန်မလိုဘဲ တစ်စိတ်တည်း တစ်ပေါင်းတည်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်း ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။

‘ယန’ဟူသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲအတိုင်း ပုံသဏ္ဍာန် အမည်နာမတို့ဖြင့် ပညတ်အာရုံ၌သာ စိတ်ကို စူးစိုက်ပြီး ကပ်၍ နေအောင် နှလုံးသွင်း ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။ သာမန် သိရိုးသိစဉ်အတိုင်း လောက အမှတ်သညာသိဖြင့်သာ မပြောင်းလဲသော ပညတ်အာရုံကို စူးစူး စိုက်စိုက်ကပ်၍ ရှုမှတ်ပွားများခြင်းဖြင့် တည်ကြည်သောစိတ် ဖြစ်ပေါ် လာကာ မနောကံဖြင့် ထကြွမည့် **(လောဘစိတ်၊ ဒေါသစိတ်စသည့် ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာ)**တို့ကို **(ဝိက္ခမ္ဘနအားဖြင့် ခပ်ကြာကြာ ပယ်ခွာ)** နိုင်ပါသည်။

ဝိပဿနာသည် **(ရှေ့စိတ်တွင်ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို နောက် စိတ်ကသတိဖြင့် ကပ်၍ရှုခြင်း)**ဖြစ်သည်။ အာရုံသည် ရှေ့စိတ် ပရမတ်ရုပ်နာမ် ဖြစ်သည်။ ရှေ့စိတ်၊ နောက်စိတ်ကို အထူးခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၏။ **‘ယန’**ဟူသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲကို ဖြိုခွဲ၍ ရုပ်နာမ်ပရမတ် ဆိုက်အောင် နောက်စိတ်မှာ သတိကပ်၍ နှလုံးသွင်း ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။

ရုပ်နာမ်အာရုံတို့သည် အမြဲပြောင်းလဲနေသောကြောင့် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့အပေါ်၌သာ တည်ကြည်သောသမာဓိသည်လည်း **‘ခဏိက သမာဓိ’**သာ ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာသည် **(အနုသယဆိုသော ‘ကိလေသာ- ဖြစ်ခွင့်’ကို တဒင်္ဂသာ)**ပယ်နိုင်သည်။ လောကုတ္တရာ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်သာ အနုသယ ကိလေသာဖြစ်ခွင့်ကို အပြီးပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဟူသည် -

ရှေ့စိတ်မှာ ဖြစ်ပေါ်သော **ခန္ဓာငါးပါး**ကို

နောက်စိတ်က သတိဖြင့် ကပ်၍

ရုပ်နာမ်တပါးပါးမျှကို အာရုံပြုကာ

ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ (**အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ**) လက္ခဏာအားဖြင့်

နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်နိုင်ပါလျှင်

(**နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ၊ သုဘသညာ၊ သုခသညာ**)တို့ဖြင့်

နှလုံးသွင်းမှားနေသော (ကိလေသာဖြစ်ခွင့် အနုသယ-အမြစ်)ကို

'ဝိပဿနာဉာဏ်'ဖြင့် တဒင်္ဂပယ်ရှားနိုင်၍

'မဂ်ဉာဏ်'ဖြင့် အပြီး ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

'မြင်မှုနှင့်သိမှု' (ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ-လယ်တီ)

(**စက္ခုဝိညာဏ်**)သည်ကား (**အဆင်း**)အမျိုးမျိုးကို မြင်မှု သက်သက်သာတည်း။ မျက်စိဖြင့်(**မြင်ပြီး**)နောက် ကြံသိမှုတို့ကား (**မနော**) ဝိညာဏ်တို့၏ အမှုသာတည်း။

(**မြင်ဆဲ**)ခဏ၌ ငါမြင်သည်ဟု မသိသေး၊ နောက်လိုက် (**မနော**) ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်မှ (**ငါ**) မြင်သည်ဟုသိ၏။ မြင်အပ်သောဝတ္ထု၏ အဖြူ၊ အနီ၊ အဆင်းသဏ္ဍာန်၊ အမည်စသော (**ပညတ်**)တို့ကိုလည်း နောက်လိုက် (**မနောဝိညာဏ်**) ဖြစ်ပေါ်မှ သိနိုင်၏။

(**မြင်မှု**)ကား စက္ခုဓာတ်အိမ်မှဖြစ်၍ (**သိမှု**)ကား ဟဒယဓာတ် အိမ်မှဖြစ်၏။ ဓမ္မအလိုအားဖြင့် **မြင်မှု-သိမှုနှစ်ပါးသည် (တစ်ခြားစီ) သာဖြစ်၏။** မြင်တစ်လှည့်၊ သိတစ်လှည့် အစဉ်အတိုင်းသွား၏။

လောကအလိုအားဖြင့်ကား စိတ်သည် အလွန်မြန်လှသော

ကြောင့် မြင်မှု-သိမှုကို (တစ်ခုတည်း)၊ (တစ်ပြိုင်တည်း) ထင်ကြရ၏။
ဤနည်းတူပင် ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှုတို့၌လည်း တစ်စုံတစ်စုံ ဖြစ်ကြ၏။
(ကြံ့သိမှု)တစ်ခုသာ (ဟဒယဓာတ်အိမ်)မှချည်း ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ဤသည်
လည်း ဓမ္မတာတည်း။

ရှေ့စိတ်နှင့်နောက်စိတ်

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဟူသည် ရှေ့စိတ်၌ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်ကို
နောက်စိတ်ကသတိဖြင့် ရှုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ မျက်စိ၌ ထင်သောအဆင်း
(ရုပ်)နှင့် မြင်စိတ် (နာမ်)ကို မနောက (သတိ-ပညာ)ဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။

နား၌ ကြားသောအသံ (ရုပ်) နှင့် ကြားစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ နှာခေါင်း၌
နံသောအနံ့ (ရုပ်)နှင့် နံစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ လျှာ၌စားသော အရသာ (ရုပ်)
နှင့် စားစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ ကိုယ်၌ထိသော အထိအတွေ့ (ရုပ်)နှင့် ထိစိတ်
(နာမ်)ကို၎င်း မနောမှ သတိ-ပညာဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် မနော၌
မူကား ရှေ့ကြံ့သိစိတ်နှင့်အာရုံကို နောက်မနောက သတိ-ပညာဖြင့်
ရှုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင် စိတ္တာနုပဿနာ၌ ရှေ့မနော
တွင် လောဘစိတ်ဖြစ်လျှင် နောက်မနောက သတိဖြင့် လောဘစိတ်ဟု
သိအောင် အားထုတ်အပ်၏။ ရှေ့စိတ်တွင် လောဘစိတ် မရှိပါကလည်း
လောဘကင်းသောစိတ်ဟု နောက်စိတ်က သတိဖြင့်ကပ်၍ သိအပ်၏။

ထို့အတူ ဒေါသစိတ်ကို၎င်း၊ မောဟစိတ်ကို၎င်း၊ သမာဓိရှိသောစိတ်
ကို၎င်း စသည်ဖြင့် ရှေ့မနော၌ ဖြစ်သောစိတ်တို့ကို နောက်မနောက သတိ-
ပညာဖြင့် ရှုပွားအပ်ကြောင်းကို ညွှန်ပြထားသော ဒေသနာတော်ဖြစ်သည်။

အရိုကိုအရိုအတိုင်း (ဝိညာဏ်သိ)

ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့်ကပ်၍ သတိပြုသိခြင်းသည် အရိုကိုအရို

အတိုင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိခြင်းဖြစ်၏။ ဥပမာ ကြက်ဖတကောင်၏ တွန်သံကို နိုင်ငံစုံမှ လူမျိုးစုံတို့ကြားလျှင် သောတဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားသည့် အသံ-အာရုံမှာ အားလုံးတူပေမည်။ သို့သော် ကြက်တွန်သံ ဘယ်လို ကြားလဲဟု မေးကြည့်ပါက တစ်ယောက်တစ်မျိုး မိမိမှတ်ထားသည့် အတိုင်း သညာသိဖြင့် ပြောကြပေမည်။ မနောမှ ပညတ် **(သညာသိ)**များ သည် တဦးနှင့်တဦး မတူကြသော်လည်း သောတဝိညာဏ်ဖြင့် အသံကြား ခိုက်တွင်မူ ထင်ရှားဖြစ်သော **(ဝိညာဏ်သိ)**ကြက်တွန်သံမှာ အတူတူပင် ဖြစ်၍ အရှိအတိုင်း ပရမတ် ရုပ်နာမ်သဘာဝကို သတိပြု သိမြင်နိုင်ပါသည်။

နားကကြားတယ်၊ မနောကသိတယ်။

ဝိပဿနာဟူသည် ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ကသတိဖြင့် ရှုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်-အရူခံနှင့် နောက်စိတ်-အရူဉာဏ်သဘောကို ပိုင်းခြား သိရပေမည်။

ဥပမာ ‘ဒေါ့’ဟု နားကကြားပြီး ခွေးဟု မနောကသိခြင်းဖြစ်သည်။ ‘ဒေါ့’ဟုကြားခြင်းသည် သောတဝိညာဏ်သိ(ရှေ့စိတ်)ဖြစ်၍ ခွေးဟု သိခြင်းသည် နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်သိ (နောက်စိတ်)ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်သည် သောတဝိညာဏ်သိဖြစ်၍ နောက်စိတ်သည် မနောဝိညာဏ်သိဖြစ်ပါသည်။

နားကကြားသော (သောတဝိညာဏ်သိ) ‘ဒေါ့’ဟူသောအသံတွင် သတ္တဝါအသိမပါချေ။ မနောက ခွေးဟူသောအသံတွင် နာမ-သဏ္ဍာန် ဟူသော သတ္တဝါအသိ (သညာသိ)ပါဝင်လေသည်။ မြန်မာလို ခွေးဟု ကြားလျှင် **နားတွင် (အသံ)ခွေး**သာဖြစ်၍ မနောတွင် **(သတ္တဝါ)ခွေး** ဟု နာမ-သဏ္ဍာန်ဟူသောပညတ်စွဲ **(နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)**ဖြင့် သိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ (ဒိဋ္ဌိစွဲ မဟုတ်ပါ။)

**‘ကာယဝိညာဏ်နှင့်မနောဝိညာဏ်’
(ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ-လယ်တီ)**

မြေ၊ ရေ၊ လေ၊ မီးဟူသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့တွင် မြေဓာတ်တွင် လောကဝေါဟာရမြေနှင့် ပရမတ်မြေဟူ၍ (၂)မျိုးရှိ၏။ ပရမတ်မြေဆိုသည်ကား ခက်မာခြင်းကြိယာ အမှုအရာသက်သက်သာတည်း။ ထိုသို့ ဝတ္ထုကို စမ်းကြည့်ရာ၌ နူးညံ့သည်၊ ခက်မာသည်ဟု လူတိုင်းပင် သိကုန်၏။ ထိုသို့ သိရာ၌ ပညတ်သိ၊ ပရမတ်သိ နှစ်မျိုးရှိ၏။ နူးညံ့မှုကြိယာနှင့် ထိုဝတ္ထုတစ်ခုလုံးကို **(တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ တစ်ခုတည်းပြု၍)** ဤဝတ္ထု နူးညံ့၏ဟု သိကြသည်ကား **(ပညတ်)**သိတည်း။ **စိတ်သိ-သညာသိ**တည်း။

ထိုဝတ္ထု၏ နူးညံ့မှုကြိယာသက်သက်ကို သီးသန့် **(ကွက်ခြား)**၍ သိမှုကား **(ပရမတ်)**သိတည်း။ ဉာဏ်သိတည်း။ သီးသန့်ကွက်ခြား၍ သိမှုဆိုသည်ကား စမ်းသပ်လိုက်သောအခါ၌ **(ကာယဝိညာဏ်သည် မြေဓာတ်သက်သက်)**ကိုသာသိ၏။ ပရမတ် မြေဓာတ်သက်သက်ကို သီးသန့်ကွက်ခြား၍ ယူ၏။ ထိုအခါ နောက်လိုက် **(မနောဝိညာဏ်)**တို့သည် **ကာယဝိညာဏ်**သိသော မြေဓာတ် နူးညံ့မှုသက်သက်ကို ထိုဝတ္ထု၏ **(ဒြပ်ပညတ်)** အထည် နူးညံ့မှုပြု၍ သိကြကုန်၏။

(ကာယဝိညာဏ်သိ)ကား မပြဋ္ဌာန်းနိုင်၊ (မနောဝိညာဏ်သိ) တို့သာ ပြဋ္ဌာန်းကုန်၏။ ဤဝတ္ထုသည် နူးညံ့၏ဟု လူအများတို့က သိမြင်နေကြကုန်၏။ ဤကား နူးညံ့သောဝတ္ထု၌ **(နူးညံ့ခြင်းကြိယာ)** ဟူသော **(ပရမတ်)**မြေဓာတ်ကို (ဝတ္ထုဒြပ်တည်း)ဟူသော **(ပညတ်သိမှ ဉာဏ်ဖြင့်)**ထုတ်၍ **(သီးသန့် ကွက်ခြား)**၍ သိမြင်ပုံတည်း။

ရေ၊ မြေ၊ တော၊ တောင် စသည်တို့၌ရှိသော **‘ဗာဟိရ ပထဝီ’**သည် လည်း ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တလည်းမဟုတ်ဟု ထင်ရှား၏။

ထို့အတူ မိမိတို့၏‘**အဇ္ဈတ္တ**’သဏ္ဌာန်၌ရှိသော ခက်မာမှု ကြိယာကို လည်း ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တလည်းမဟုတ်ဟု ဉာဏ် အမြင်၌ ထင်ရှားစေရမည်။ **(ပထဝီနှစ်မျိုးထပ်တူကျ)**စေရမည်။ **(အဇ္ဈတ္တပထဝီကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ-ငါဖြစ်၍မနေစေနှင့်)**ဟု ခပ်တင်း တင်း ဟောတော်မူပေသတည်း။

ခပ်သိမ်းသော ရုပ်ဟူသမျှသည် **(ပထဝီ၌ မှီတွယ်၍)** ဖြစ်ကြရ၏။ ခပ်သိမ်းသော ပဉ္စဝေါကာရ **(နာမ်ခန္ဓာဟူသမျှ)**သည်လည်း **(ရုပ်၌ မှီတွယ်)**၍ဖြစ်ကြရ၏။ ပထဝီ၏ဖြစ်မှုပျက်မှု ဥဒယဗွယအချက်ကို ထင်မြင်နိုင်ပါလျှင် ကြွင်းသော ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်မှုပျက်မှု ဥဒယဗွယ အချက်အစုကိုလည်း ထင်မြင်ခြင်းငှာ လွယ်လှကုန်၏။

ထိ-သိ-သတိ

ဝင်လေထွက်လေ၌ ထိ-သိသည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် ကာယဝိညာဏ် သိဖြစ်၍ သတိသည် နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ဖြစ်၏။ ကာယဝိညာဏ်သည် ရှေ့စိတ်ဖြစ်၍ မနောဝိညာဏ်သည် နောက်စိတ် ဖြစ်၏။ ရှေ့စိတ် (ထိ-သိ)ကို နောက်စိတ် (သတိ)ဖြင့် ကိလေသာကြား မထိုးပဲ (စ-လယ်-ဆုံး) ကပ်၍သိမှသာ သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိကို ကောင်းစွာ တည်ထောင်နိုင်၏။ ထိုအခါ သညာသိမှ ဝိညာဏ်သိ **(ရုပ်နာမ် ပရမတ်)**သဘောကို သတိဖြင့်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြားသိမြင်ကာ အကြောင်း တိုက်ဆိုင်တိုင်းဖြစ်ပေါ်၍ အကြောင်းကင်းသည်နှင့်ချုပ်ပျောက်နေ မှုကို ရေတွင်မျဉ်းသားသကဲ့သို့ ဖြစ်တိုင်းချုပ်ပျောက်နေသည့် ဖြစ်ပျက် အစဉ်ကို မပြတ်မစဲ တဆက်တစပ်တည်းအားဖြင့် ဉာဏ်တွင် ပေါ်လွင် ထင်ရှား သိမြင်လာပေမည်။

**အာရုံနှင့်စိတ်
အာရုံရှိမှစိတ်ဖြစ်သည်။
အာရုံကအထောက်အပံ့ စိတ်ကအဓိက။**

စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်ရူပါရုံ၊ သောတဝိညာဏ်နှင့်သဒ္ဒါရုံ၊ ယာနဝိညာဏ် နှင့်ဂန္ဓာရုံ၊ ဇိဝှာဝိညာဏ်နှင့်ရသာရုံ၊ ကာယဝိညာဏ်နှင့်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ မနောဝိညာဏ်နှင့်ဓမ္မာရုံဟူ၍ ဝိညာဏ် (၆)ပါးနှင့်အာရုံ (၆)ပါးတို့ရှိကြပါသည်။ အာရုံကကျေးဇူးပြုမှ စိတ်ဖြစ်ပေါ်ရ၏။

ဥပမာ မျက်စိသည် ပြင်ပ သမုတိနယ်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုတို့၏ အဆင်းနှင့် ထိတွေ့သောအခါ စက္ခုဝိညာဏ် (မြင်စိတ်)ဖြစ်၏။ မြင်စိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်)ဖြစ်ပေါ်ပြီး နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်နှင့်အာရုံသည် ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်းသည် စိတ္တနိယာမ ဖြစ်သည်။

ပညတ်နှင့်ဓမ္မာရုံ

စိတ္တနိယာမအရ (မြင်စိတ်-စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် အဆင်းအရောင်) ကိုသာ မြင်သော်လည်း နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ (ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်-အမည်ပညတ်)စသည်တို့ကို သိခြင်းဖြစ်၏။

- ၁။ နောက်လိုက် မနောမှာဖြစ်သော 'ပထမကြံသိစိတ်'သည် ပရမတ် 'အဆင်း'ကိုသာ ကြံသိသော (ဆင်ခြင်စိတ်)ဖြစ်၏။

၂။ ‘ဒုတိယကြံသိစိတ်’တို့ဖြင့် အဆင်းအာရုံ၏

ယောက်ျား မိန်းမ စသော (ပုံသဏ္ဍာန် ပညတ်)ကိုသိ၏။

၃။ ‘တတိယကြံသိစိတ်’တို့ဖြင့် ယောက်ျားမိန်းမ စသော

(အမည် ပညတ်)တို့ကို သိခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုသို့ မနောမှာ ဒုတိယနှင့် တတိယကြံသိစိတ်တို့ဖြစ်ပြီးမှ ပုံသဏ္ဍာန် ပညတ်၊ အမည်ပညတ်တို့ကို (ဓမ္မာရုံ)အဖြစ် သိခြင်းဖြစ်၏။ လောကသုံး (ပညတ်)ဟူသည် သညာဖြင့် အမှတ်ပြုသိခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ပညတ်ဟူသည် မနောဖြင့် သိအပ်သော ဓမ္မာရုံတရား ဖြစ်သည်။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ)ကိုသာသိ၍ အမည်မပေး တပ်ပါ။ အမည်ကိုလည်း မသိပါ။ မနောကသညာသည် အနီ၊ အဝါ၊ အပြာဟု ‘ပညတ်အာရုံ (ဓမ္မာရုံ)အဖြစ် အမည်နှင့်တကွ အမှတ်ပြု သိခြင်း’ ဖြစ်သည်။

ဥပမာ ရုပ်ရှင်ပြစက်မှလာသော အလင်းတန်းတို့သည် အရိ တရားဖြစ်သော်လည်း ပိတ်ကားပေါ်တွင် (ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်) နိမိတ် တို့သာပေါ်၏။ ထို့အတူ မျက်စိ၌ အလင်းတန်း (အဆင်း)တို့သာ ထင်သော်လည်း ပုံသဏ္ဍာန်(ပညတ်)၊ အမည်(ပညတ်)တို့ကို ဓမ္မာရုံ အဖြစ် မနောကသညာဖြင့် အမှတ်ပြုသိခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာရှုရာတွင် ‘အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ’စသည်တို့သည် ပရမတ်အရိတရားဖြစ်၍ ပြင်ပ(သဘာဝ)၌ ရှိပြီး ‘ပညတ်’ဟူသည် ‘မနောဝိညာဏ်၏အာရုံ’ဖြစ်သော (ဓမ္မာရုံ တရား) ဖြစ်ပါသည်။

မနောတွင် ဒုတိယကြံသိစိတ်ဖြင့် (ပညတ်)တို့ကို အာရုံမပြုခင် (ပရမတ် အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ) စသည်တို့ကို သိမြင်အောင်

(သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိတို့၏ ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ရှုမှတ်)ရ၏။ အားထုတ်ခါစ၌ သတိ-သမာဓိ-ဉာဏ်က နောက်ကျသောကြောင့် အရှိ အတိုင်း မသိနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အားကောင်းလာသောအခါ မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ ကြံမှုစသည်တို့၏အခြားမဲ့၌ သတိဖြင့် ရှုမှတ်နိုင်ပြီး ရုပ်နာမ်-ကြောင်းကျိုးဆက်တရားတို့ကို အရှိအတိုင်း သိမြင်သော (ယထာဘူတဉာဏ်)သည် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။

“စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်မနောဝိညာဏ်”

မျက်စိတွင် စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်ခြင်း (seeing) သဘောသည် အလွန်ထင်ရှားသောကြောင့် ‘ဝိညာဏ်သိ’ (cognizing) ဟု ဆိုပါသည်။ မနောတွင် သညာဖြင့် အမှတ်ပြု၍ တဖန်ပြန်သိခြင်း (recognizing) သဘောသည် ထင်ရှားသောကြောင့် ‘သညာသိ’ ဟု ဆိုပါသည်။

မျက်စိအကြည်သည် မြင်စိတ်၏ အာရုံကို လက်ခံ ရာဌာန (receptor) သဘောမျိုးဖြစ်၍ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အာရုံကို အရှိ သဘာဝအတိုင်း သိမြင်၏။ သို့သော် နောက်လိုက် မနောတွင် ပထမဆင်ခြင်စိတ်၊ ဒုတိယ-ပုံသဏ္ဍာန်သိစိတ်၊ တတိယ-အမည်သိစိတ် စသော စိတ်အစဉ် (mental process) တို့ ဖြစ်ပြီးမှ သညာဖြင့် အမှတ်ပြုသိခြင်း လောကသဘောသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

ထိုသို့ (မျက်စိကမြင်၍ မနောကသိမှုဖြစ်စဉ်) ကို နားလည် သိမြင်ပါက နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့၌ အာရုံ-ဒွါရ ထိခိုက်မှုကြောင့် သိမှု စိတ်ဖြစ်စဉ် (mental process) တို့သည်လည်း တစ်သဘောတည်း အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာရှုရာတွင် (ရှေ့စိတ်နှင့် နောက်စိတ်ဖြစ်စဉ်) ကို ပိုင်းခြားသိမြင်ရန် အလွန် အရေးကြီးလှပါသည်။ နားကကြား၍ မနောက

သိ၏။ နှာခေါင်းကနံ၍ မနောကသိ၏။ လျှာကစား၍ မနောကသိ၏။
ကိုယ်ကထိ၍ မနောကသိ၏။ ရှေ့မနောကကြံ၍ နောက်မနောကသိ၏။

မျက်စိဖြင့်မြင်ရသော သိမ်ဂုတ္တရကုန်းတော်ပေါ်မှ ရွှေတိဂုံစေတီ
တော်ကြီးသည် စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော **(ရန်ကုန်-ရွှေတိဂုံ)**
ဖြစ်၍ မျက်စိမှိတ်ပြီး ဆင်ခြင်သောအခါသိရသော ရွှေတိဂုံသည် မနော
ဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော **(အာရုံ-ရွှေတိဂုံ)**ဖြစ်ပါသည်။ သူ့ဝိညာဏ်နှင့်
သူ့အာရုံကို အမှန်အတိုင်း ပိုင်းခြား သိသင့်ပေသည်။

ဥပမာ အိပ်မက်မက်ခြင်းသည် မနောဖြင့် ဓမ္မာရုံကို သိမြင်ခြင်း
ဖြစ်၏။ သရဲခြောက်တယ်ဟု ထင်မြင်ရာတွင်လည်း အမှောင်တွင်
အရိပ်ကို မျက်စိမြင်သည့်အတိုင်း အရောင်ဟုမသိဘဲ မနောက ဓမ္မာရုံတွင်
သရဲဟု ပညတ်တင် ဆင်ခြင်ပြီး အမှတ်မှားဖြင့် သိမြင်ခြင်းဖြစ်သည်။

စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်အဆင်းရုပ်၏ဖြစ်ပုံပျက်ပုံ

မဟာစည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး ဟောကြားသော မာလုကျပုတ္တ
သုတ်တရားတော်တွင် **(စက္ခုဝိညာဏ်ဆိုတာ အဆင်းရုပ်ကို မြင်သိ
ရုံမျှ)**ပါဘဲ၊ အဆင်းရုပ်၏ **(အဖြစ်အပျက်ကိုတော့ မမြင်နိုင်)**ပါဘူး။
အဆင်းရုပ်ဟာ စက္ခုဝိညာဏ်မဖြစ်မီ စိတ် (၄)ကြိမ်၊ (၅)ကြိမ် စသည်က
ဖြစ်ခဲ့တယ်။ ချုပ်ပျက်တော့လည်း စက္ခုဝိညာဏ်မရှိတဲ့နောက် (၉)ကြိမ်၊
(၁၀)ကြိမ်၊ (၁၂)ကြိမ် စသည်ကြာမှ ချုပ်ပျက်သွားတယ်။

ဒါကြောင့် အဲဒီအဆင်းရုပ်ရဲ့ ဥပါဒ်နဲ့ဘင်အစစ်ဖြစ်တဲ့ အဖြစ်
အပျက်ကိုတော့ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်က မမြင်ခဲ့ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ မြင်တယ်လို့
ရှုမှတ်တဲ့ **(သတိဉာဏ်ကတော့ အဲဒီ စက္ခုဝိညာဏ်ဆိုတဲ့ မြင်သိစိတ်၏
ဥပါဒ်နဲ့ဘင်)**ဆိုတဲ့ အဖြစ်အပျက်အစစ်ကို **'အမှတ်ရပြီးသိနိုင်'**ပါတယ်။

ဒါကလည်း (မြင်သိ တစ်ဝိထိလုံးနဲ့ဆိုင်တဲ့ အဖြစ်အပျက်)ကို သိတာပါဘဲ။ အဲဒီလို မြင်သိစိတ်၏ အဖြစ်အပျက်ကိုသိရင် အဲဒီစိတ် အစဉ်၏ (အာရုံဖြစ်ပုံပျက်ပုံကိုလည်း သုတ္တန်ဒေသနာနည်းအရ သိတယ်)လို့ ဆိုရပါတယ်။ ဒါကြောင့် မြင်တယ်လို့ ရှုမှတ်တဲ့အခါ မြင် ရတဲ့ (အဆင်းရုပ်၊ မြင်သိစိတ်၏ မှီရာရုပ်များ ဖြစ်ပုံပျက်ပုံကိုလည်း သိတယ်)လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ရှုမှတ်နေတဲ့ယောဂီမှာ မြင်သိရတဲ့အဆင်း ရုပ်ပေါ်လာပုံ ပျက်သွားပုံကို ‘လျှပ်ရောင်၏ အဖြစ်အပျက်’ကိုမြင်ပြီး သိရသလိုပင် ထင်ရှားသိရပါတယ်။ လျှပ်ရောင်၏ ဥပါဒ်ဆိုတဲ့ ဖြစ်ခြင်း ကိုလည်း မျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ လျှပ်ရောင်ဟာ ပေါ်လာပြီး ချက်ချင်းပင် ပျောက်ကွယ်သွားတယ် ဆိုတာကို ထင်ရှားသိရပါတယ်။

အထူးအားဖြင့် ကြားတယ်လို့ ရှုမှတ်ရာမှာ ကြားရတဲ့အသံရုပ် ဖြစ်ပုံပျက်ပုံက ပိုပြီး ထင်ရှားတတ်ပါတယ်။ ထိတယ်-ထိတယ်လို့ ရှုမှတ် ရာမှာလည်း ထိသိရတဲ့အတွေ့ရုပ် ဖြစ်ပျက်ပုံဟာ ထင်ရှားတာပါဘဲ။ အဲဒီလို အဖြစ်အပျက်ကို ထင်ရှားတွေ့ပြီး ‘အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ထင်ရှားသိသိ’သွားတာဟာ သုတ္တန်နည်းအရ (ကိုယ်တွေ့ ဝိပဿနာ)အစစ်ချည်းပါဘဲ။

အမှန်စင်စစ်ကတော့ ဖြစ်ခိုက်ရုပ်ကို ရှုမှတ်ပြီး လျှပ်ရောင်ပေါ် လာတာ ပျောက်သွားတာကိုသိသလို ‘ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိသင့် သမျှသိဖို့က လိုရင်း’ပါဘဲ။ ဒါလောက်ဆိုရင် (ရုပ်၏ ဥပါဒ်နှင့်ဘင်ကို တိတိကျကျ မသိနိုင်ဘူး။) ‘အဲဒီလိုသိရန်လည်း မလိုဘူး။’

(ဂစ္ဆန္တောဝါ ဂစ္ဆာမိတိ ပဇာနာတိ) သွားနေဆဲမှာ သွားသည်ဟု သိ၏ ဟု စသည်ဖြင့် ညွှန်ပြထားတဲ့ ဒေသနာတော်နှင့်အညီ (ဖြစ်ခိုက်ရုပ်ကို ရှုမှတ်ပြီး သူ့အခိုက်နှင့်သူ့ အပိုင်းပိုင်းပြတ်လျက် ချုပ်ပျက်သွားတာကို

သိဖို့သာ လိုပါတယ်။)

အဲဒီမှာ ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ကို ရှုတယ်ဆိုပေမဲ့ အချို့ရုပ်နာမ်တွေ ကိုတော့ အတိအကျ ဖြစ်ဆဲကို ရှုလို့မဖြစ်ပါဘူး။ ဈာန်မှထပြီး ဈာန်စိတ် ရှုတာကို ပစ္စုပ္ပန်ရှုသိတယ်လို့ ဟောထားတဲ့သုတ္တန်နည်းအရ ချုပ်ပြီးခါစ **(အနီးကပ်ပစ္စုပ္ပန်ကို ရှုသိခြင်းသာ)** ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

ကာလ (၃)ပါးနှင့်ပစ္စုပ္ပန်

ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မျက်စိက မြင်တယ်။ **(မြင်တဲ့ရုပ်နာမ်-ပစ္စုပ္ပန်)**

၁။ မျက်စိကမြင်တဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မနောကသိတယ်။

၂။ နားကကြားတဲ့ကို ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မနောကသိတယ်။

၃။ နှာခေါင်းကနံတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မနောကသိတယ်။

၄။ လျှာကစားတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မနောကသိတယ်။

၅။ ကိုယ်ကထိတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို မနောကသိတယ်။

၆။ ရှေ့မနောကကြံတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို နောက်မနောကသိတယ်။

အဲဒီလို သိတဲ့နေရာမှာ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က **‘သတိနဲ့ကပ်ပြီး’**

(နာမသဏ္ဍာန်တို့မပါအောင်) သိနိုင်ရင် မျက်စိကမြင်တဲ့ အတိုင်း

မနောကသိနိုင်ပါတယ်။ နားကကြားတဲ့အတိုင်း မနောကသိနိုင်တယ်။

နှာခေါင်းကနံတဲ့အတိုင်း မနောကသိနိုင်ပါတယ်။ လျှာကစားတဲ့အတိုင်း

မနောကသိနိုင်ပါတယ်။ ကိုယ်ကထိတဲ့အတိုင်း မနောကသိနိုင်ပါတယ်။

စိတ်ကကြံတဲ့အတိုင်း မနောကသိနိုင်ပါတယ်။ ဒါဆိုရင် **(ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်၊**

အမည်ပညတ်)တို့ မဝင်နိုင်တော့ပါဘူး။

ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိကပ်နိုင်ရင် ပစ္စုပ္ပန်ကို သိနိုင်

ပါတယ်။ မျက်စိမြင်တာက ဘယ်လိုလုပ် အတိတ်ကိုမြင်နိုင်မှာတုန်း။ အတိတ်ဆိုတာက မနောနဲ့ ပြန်ဆင်ခြင်ရတဲ့အာရုံတွေဘဲ။ မနောက သညာနဲ့ ပြန်ဆင်ခြင်မှ အတိတ်ကိုသိရတာပါ။ အဲဒီလိုမသိရင် အတိတ်ကို ခန္ဓာဉာဏ်ရောက် မသိဘူး။ ဘယ်အချိန် ပစ္စုပ္ပန်တည့်မှန်းလည်းမသိဘူး။ ပစ္စုပ္ပန်မတည့်ရင် အတိတ်နဲ့အနာဂတ်ကို မလွန်နိုင်ဘူး။ ကာလသုံးပါးကိုမှ ပိုင်းခြားမသိဘဲ ကာလလွန်၊ ဒေသလွန်ဆိုတဲ့ **‘ကာလဝိမုတ်’**ကိုလည်း နားမလည်နိုင်ပါဘူး။ လူတွေက နိဗ္ဗာန်ကိုသာရချင်တာ၊ နိဗ္ဗာန်က ဒေသလွန် ကာလလွန်တရားဖြစ်သွားပြီ။ ကာလသုံးပါးကိုဘဲ စိတ်ဖြစ် စဉ်နဲ့ယှဉ်ပြီး သိမြင်အောင် အရင် နှလုံးသွင်းသင့်ပါတယ်။

‘ပစ္စုပ္ပန်’

ပစ္စုပ္ပန်ဆိုတာ လက်ခုပ်တီးရင် ထွက်လာတဲ့အသံက စောထွက် လို့လည်း မရသလို၊ နောက်ကျလည်း ထွက်လာလို့ မရဘူး။ အဲဒီအသံက ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ဘဲ။ အဲဒီအသံကိုကြားတဲ့ သောတဝိညာဏ်ကလည်း စောကြားချင်လို့ မရသလို နောက်ကျကြားချင်လို့လည်း မရဘူး။ အဲဒီ ကြားတဲ့ သောတဝိညာဏ်က ပစ္စုပ္ပန်ဘဲ။

ကြားတယ်ဆိုကတည်းက **‘အသံ ဆိုတဲ့ အာရုံ’**ရိမှ ကြားတဲ့ သောတဝိညာဏ်က ဖြစ်နိုင်တာ။ **(အာရုံမရှိဘဲနဲ့ ဝိညာဏ်မဖြစ်ဘူး။)** ဝိညာဏ်ကလည်း **‘တည်ရာရပ်’** (နား)မရှိဘဲနဲ့ ဖြစ်လို့မရဘူး။ ဒါကြောင့် ကြားတယ်ဆိုကတည်းက **‘အာရုံရပ် (အသံ)ရော၊ တည်ရာ ရပ် (နား)ရော၊ ကြားတဲ့ (ဝိညာဏ်)ရော’** သိမ်းဆည်းတတ်တဲ့ ဉာဏ်ကို တည်ထောင်ရပါတယ်။ ဒီတော့ နားကကြားပြီးရင် နောက်စိတ် မနောမှာဖြစ်တဲ့ **(ဉာဏ်က ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့် ရုပ်နာမ်)**ကို သိနိုင်ပါတယ်။

စာလိုကတော့ နားနဲ့အသံနဲ့တိုက်ရင် ကြားစိတ်ပေါ်တယ်လို့

သင်လိုက်တာဘဲ။ **‘အာရုံရှိမှ စိတ်ဖြစ်တယ်’**ဆိုတဲ့ အကြောင်းအကျိုး သိမ်းဆည်းနိုင်တဲ့ **(အနတ္တဉာဏ်)**မပါဘူး။ ကြားတဲ့ရှေ့စိတ် ဖြစ်ပေါ် ပြီးမှ နောက်လိုက်မနောက်သိတာလို့ **‘အရှိကိုအရှိအတိုင်း’** ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ **‘ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်’**ကိုသိတဲ့ **(ယထာဘူတဉာဏ်)**မပါသေးဘူး။

ပစ္စုပ္ပန်ကို ကိုယ်တိုင် **‘ထိုးထွင်းသိတဲ့ ဉာဏ်’**မှ မဖြစ်သေးတာ။ ရုပ်တရား နာမ်တရားဆိုတာက အထူးမဟုတ်ပါဘူး။ သဘာဝ-အရိ တရားပါဘဲ။ ဒါပေမဲ့ ရုပ်နာမ်သဘာဝကို ထိုးထွင်းသိမြင်တတ်တဲ့ ဉာဏ်ကသာ ထူးတာပါ။ ကျွန်တော်တို့နေခွင့်ရတာ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ်နဲ့ဘဲ နေခွင့်ရတာ။ (We live fully in the present.) ပြည့်ပြည့်ဝဝ တကယ် နေရတာ ပစ္စုပ္ပန်ဘဲ။ အတိတ်ကိုတွေးနေပေမဲ့ အတိတ်မှာနေလို့ မရ သလို အနာဂတ်ကိုမျှော်ပြီး စဉ်းစားနေလို့ အနာဂတ်မှာ နေလို့မရဘူး။ အဲဒါကို သညာနဲ့တော့သိပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့ **‘ဉာဏ်ထဲမှာတော့ ပစ္စုပ္ပန်သဘာဝက ထင်ရှား’** မနေသေးဘူး။ **(ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်နဲ့ သတိကပ်ပြီး မနေနိုင်သေးလို့ပါ။)**

ကျွန်တော်တို့က ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိပြုနိုင်တဲ့အဆင့် အထိ မရောက်သေးတော့ စက္ခုဝိညာဏ်နဲ့သိတဲ့အရောင်ကို မနောက် အရောင်လို့ သတိမပြုမိတော့ဘူး။ သတိလည်းမရှိရော နောက်လိုက် မနောမှာ **(ပုံသဏ္ဍာန်သိစိတ်၊ အမည်သိစိတ်)**စတာတွေကြောင့် ဝှိုက်ဘုတ် (white board)ပေါ်က အရောင်အစဉ်ကို မျဉ်းကြောင်းတွေ၊ ဝလုံးတွေ စတဲ့ အလုံးအထည်-ဒြပ်ဝတ္ထုတွေ၊ အမည်နာမတွေဖြစ်သွား တာ။ အဲဒီလိုဘဲ ယောက်ျား၊ မိန်းမဆိုတဲ့ သတ္တဝါအသိ **‘ယနကြီး’**တွေ ဖြစ်သွားတယ်။ **‘နိမိတ်ကြီး၊ နိမိတ်ငယ်’**တွေ ဖြစ်သွားတယ်။

မြတ်စွာဘုရားဟောတဲ့တရားတွေက ရှေ့စိတ်အစဉ်ကို နောက်

စိတ်နဲ့ကပ်ပြီး သတိနဲ့ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ (analyze)လုပ်ရတာပါ။ ရှေ့စိတ် အစဉ်မှာဖြစ်ပေါ်တဲ့ ခန္ဓာငါးပါးကို နောက်စိတ်ကသတိနဲ့ ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာ (analyze)လုပ်တာ။ ခန္ဓာငါးပါးသိဖို့ကို မလွယ်ပါဘူး။ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်နဲ့ သတိကပ်ပြီး မဆင်ခြင်နိုင်သရွေ့ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး ခန္ဓာငါးပါးကို ပိုင်းခြားပြီး ‘ဉာဏ်တွေ’နဲ့တော့ မသိနိုင်ပါဘူး။ ‘စာတွေ- သညာနဲ့သိနိုင်သလို ကိုယ်တွေ-ဝိညာဏ်သိ’နဲ့တော့ သိနိုင်ပါတယ်။

အဲဒါတွေ နားလည်အောင် မနောဝိညာဏ်နဲ့ သူ့ရဲ့အာရုံကို သင်ပါတယ်။ ဥပမာ-အိမ်မှာပစ္စည်း တစ်ခုရှိတယ်။ အဲဒါနဲ့တူအောင် ဝယ်ချင်တယ်ဆိုရင် အိမ်မှာရှိပြီးသားကိုတော့ ‘သညာကမှတ်မိ’ နေတယ်။ ဆိုင်တွေမှာလိုက်ကြည့်ရင် ‘မျက်စိက ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်’ကိုဘဲ မြင်ပါတယ်။ မြင်တော့ အိမ်ကဟာနဲ့တူရဲ့လားဆိုတာ ပြန်ဆင်ခြင်ရတယ်။ အိမ်ကပစ္စည်းက အတိတ်အာရုံအနေနဲ့ မနောက ပြန်ဆင်ခြင်ရတာ။ အတိတ်တို့၊ အနာဂတ်တို့ဆိုတာ မနောနဲ့ဆင်ခြင်ရတဲ့ ‘အာရုံ’တွေဘဲ။ အာရုံကို အာရုံလို့ ပိုင်းခြားမသိကြဘူး။ ဝိညာဏ်သိကို မတက်နိုင်လို့ပါဘဲ။

အာရုံမှာ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ မရှိဘူး၊ သဘောတရားမျှဘဲလို့ သိဖို့ရာလည်း မလွယ်ပါဘူး။ အာရုံတွေကို မြဲတယ်၊ အနှစ်သာရရှိတယ်၊ တင့်တယ်တယ်၊ ကောင်းတယ်လို့ ‘နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ၊ သုဘ သညာ၊ သုခသညာ’နဲ့ စွဲယူနေကြတယ်။ အာရုံကိုဖုံးနေတဲ့ အဝိဇ္ဇာကို ပယ်ပြီး သမ္မာဒိဋ္ဌိနဲ့သိမြင်ရင် “အာရုံကိုသိ မကပ်ငြိ လွတ်၏သံသရာတဲ့”

ဗုဒ္ဓတရားတွေဆိုတာက ဝေဖန်ဆန်းစစ်နိုင်မှ ဉာဏ်နဲ့ပိုင်းခြားပြီး အမှန်ကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်တာပါ။ ဒါကြောင့် ‘ဝိဘဇ္ဇဝါဒ’လို့ အမည်ရပါတယ်။

သဘာဝတရားနှင့်သမ္မညတရားတော်
(ဒိသတ္တ - ဒိဇီဝ - သဘာဝ)
ရုပ်နာမ်နှင့်အကြောင်းအကျိုး

“အာရုံရှိမှ စိတ်ဖြစ်သည်။”

အာရုံသည် အကြောင်းတရားဖြစ်၍ စိတ်သည် အကျိုးတရား ဖြစ်သည်။ အာရုံနှင့်အကြောင်းကင်းပြီး စိတ်သည်မဖြစ်။ အာရုံက ကျေးဇူးပြုမှ စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်သည်။ အာရုံဆိုသောအကြောင်း မရှိ ပါကလည်း စိတ်သည် မရှိတော့။ ထို့ကြောင့် အာရုံနှင့်စိတ်သည် သူ့သဘောသူဆောင်နေသော သဘာဝတရား တစ်ခုမျှသာဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်၊ သတ္တဝါမဟုတ်၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိသော မြဲနေ သည့် အတ္တမျိုးမဟုတ်၊ အကြောင်း-အကျိုးမျှဖြစ်သော အနတ္တသာဖြစ်၏။

ဥပမာ မြင်စိတ်သည် အဆင်းအာရုံက မျက်စိမှာထင်လျှင် သူ့သ ဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဖန်ဆင်းလို့ဖြစ်တာ မဟုတ်၊ အလိုလိုဖြစ်တာမဟုတ်၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိသော မပျက် မစီးသည့် အမြုတေကဲ့သို့ အတ္တမဟုတ်။ အဆင်းအာရုံနှင့်မျက်စိဟူသော အကြောင်းတရားတို့ ထင်ရှားရှိလျှင် မြင်စိတ်ဆိုသော အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကြောင်းကင်း ပါကလည်း အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်ပျောက်ကြကုန်၏။ မမြဲကုန်၊ အခိုင်

အမာ အနှစ်သာရ မရှိကုန်။ အတ္တမဟုတ်၊ အနတ္တသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

‘အာရုံနှင့်စိတ်’

အာရုံဟူသည် စိတ်စေတသိက်တို့ ကျက်စားနိုင်သောအရာ ဖြစ်၏။ အာရုံ (၆)မျိုးရှိ၏။ အဆင်း-(ရူပါရုံ)၊ အသံ-(သဒ္ဒါရုံ)၊ အနံ-(ဂန္ဓာရုံ)၊ အရသာ-(ရသာရုံ)၊ အထိ-(ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)၊ အတွေး-(ဓမ္မာရုံ) တို့ဖြစ်၏။ အဆင်း-အသံ-အနံ-အရသာ-အထိစသော အာရုံတို့သည် ရုပ်တရားများသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ သို့သော် ဓမ္မာရုံဟူသည် ပဿဒရုပ် (အကြည်ရုပ်)၊ သုခုမရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ပညတ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူ၍ (၆)မျိုး ရပြန်သည်။ ထိုအာရုံတို့ကြောင့် စိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။

စိတ်ဟူသည် အာရုံကို သိရုံမျှသဘောဖြစ်၏။ စိတ် (၆)မျိုးရှိ၏။ မြင်စိတ်-စက္ခုဝိညာဏ်၊ ကြားစိတ်-သောတဝိညာဏ်၊ နံစိတ်-ဃာန ဝိညာဏ်၊ စားစိတ်-ဇိဌာဝိညာဏ်၊ ထိစိတ်-ကာယဝိညာဏ်၊ ကြံစိတ်-မနောဝိညာဏ်တို့ဖြစ်၏။ ဝိညာဏ်ကို စိတ်ဟုခေါ်သော်လည်း ဝိညာဏ် တစ်ခုတည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ)ဟူသော စေတသိက် တို့ပါ ဖြစ်ဖော်-ပျက်ဘက်အနေဖြင့် ပါဝင်နေ၏။ အာရုံတစ်ခုကို အကြောင်းပြု၍ တပေါင်းတည်း အတူဖြစ်၊ အတူပျက်ကြကုန်၏။

‘တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်’

ထို့ပြင် စိတ်သည် တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ်ပြိုင်၍လည်း မဖြစ်။ တစ်စိတ်ပြီးမှ တစ်စိတ်ဖြစ်၏။ ရှေ့စိတ်ချုပ်မှ နောက်စိတ်အသစ်ဖြစ်၏။ စိတ်သည် မပျက်မစီးဘဲ အစဉ်တည်တန့် ခိုင်မြဲရှင်သန်နေသော အတ္တ ကောင်၊ အသက်ကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်မျိုး မဟုတ်။ အာရုံပြောင်းတိုင်း စိတ်ပြောင်းနေသောကြောင့် (တစ်အာရုံနှင့်တစ်စိတ်အနေဖြင့်သာ ဝိပ သာနာရူအပ်၏။) ဤသို့ ‘ရှေ့စိတ်ချုပ်-နောက်စိတ်ဖြစ်’ အစဉ်အတန်း

အားဖြင့် သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ အမြဲ ပြောင်းလဲနေသော အခိုင် အမာ အနှစ်သာရမရှိသည့် ကြောင်းကျိုးဆက် အနတ္တသဘာဝတရား မျှသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့၏ သိမှု-စိတ်ဖြစ်စဉ်တွင် မြင်မှု-သိမှု၊ ကြားမှု-သိမှုစသည်တို့သည် စိတ်တစ်ခုတည်းက သိနေသည်မဟုတ်။ ရှေ့စိတ်နှင့် နောက်စိတ်တို့သည် ကြောင်းကျိုးဆက် အစဉ်အားဖြင့် မပြတ်မစဲ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်နေခြင်းဖြစ်သည်။ **‘မျက်စိကမြင်၍ မနောကသိ၏။ နားကကြား၍ မနောကသိ၏။ နှာခေါင်းကနံ၍ မနောကသိ၏။ လျှာကစား၍ မနောကသိ၏။ ကိုယ်ကထိ၍ မနောကသိ၏။ ရှေ့မနောကကြံ၍ နောက်မနောကသိ၏။’** ဤသို့ တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ်ပြိုင် မဖြစ်ဘဲ ရှေ့စိတ်ချုပ်ပြီးမှ နောက်စိတ်ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း သူ့သဘော သူ့ဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ္တနိယာမ သဘာဝမျှသာ ဖြစ်လေသည်။

‘သဘာဝတရားများ’

သဘာဝဟူသည် **(ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)**တို့ဖြစ်၏။ သဘာဝတရားတို့သည် သူ့သဘောသူ့ဆောင်၍ တည်ရှိနေကြကုန်၏။ ထိုသဘာဝတရားတို့သည် မိမိအလိုနှင့်ဖြစ်နေကြသည်လည်းမဟုတ် သလို ဖန်ဆင်းရှင်၊ တန်ခိုးရှင်တို့၏ အစွမ်းကြောင့်လည်း ဖြစ်နေသည် မဟုတ်၊ အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ်နေကြသော အတ္တမဟုတ်သည့် အနတ္တတရားများသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုသို့ သဘာဝတို့ကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်ခြင်းသည်ကား ဘုရားရှင်တို့၏သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်အရာသာ ဖြစ်ပါသည်။

လောကဖြစ်သော **‘ရုပ်နာမ်-ခန္ဓာ’**နှင့် လောကမှ လွန်မြောက်ရာ (လောကုတ္တရာ) **‘နိဗ္ဗာန်’**တို့သည် သဘာဝ အရှိတရားများသာ ဖြစ်ကြ

ပါသည်။ သို့သော် သဘာဝဆိုသည်နှင့် မိမိတို့သည် သက်မဲ့ တော၊ တောင်၊ ရေ၊ မြေစသည့် သဘာဝကိုသာ စဉ်းစားတတ်ကြပါသည်။ **‘မိမိ ကိုယ်ကို သဘာဝ’**ဟု ထင်မြင်နိုင်ရန် မလွယ်လှပါ။ ခန္ဓာကို ဉာဏ်ရောက် သိရန် မလွယ်လှပါ။ ဘုရားရှင်သည် မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ပင် သဘာဝ တရားဟု သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကြီးဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ပြီး ဒုက္ခသစ္စာ ထိုက်သော **(လောက-ရုပ်နာမ်)**နှင့် ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရာ နိရောဓသစ္စာ ထိုက်သော **(လောကုတ္တရာ-နိဗ္ဗာန်)**ကို ကိုယ်တော်တိုင် မျက်မှောက် ပြုကာ ထိုးထွင်း သိမြင်သွားပြီး ဟောကြားညွှန်ပြတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် (ရုပ်နာမ်ကိုပိုင်းခြားသိခြင်း)

လက္ခဏာ၊ ရသာ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကိုသိလျှင် ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိ သော **‘နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်’**ကိုရ၍ ပဒဋ္ဌာန်ကိုသိလျှင် အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းသိသော **‘ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်’**ကိုရသည် မည်၏။ ယင်း ဉာဏ်နှစ်မျိုးကိုရသောအခါ **(စူဠသောတာပန်)**မည်၏။ ဤနေရာ၌ ဆိုလိုသော နာမ်ရုပ်သိဆိုသည်မှာ သတိပဋ္ဌာန်ဒေသနာတော်အရ **‘သတိသမ္ပဇဉ်’**နှင့် ပြည့်စုံသော ပရိကမ္မ **(ခဏိက)**သမာဓိအဆင့်မှ ဝိပဿနာသို့ ကူးပြောင်းရှုမှတ်သော ယောဂီ၏**(နာမ်ရုပ်)**ကို **‘အကြောင်း နှင့်တကွသိမှု’**ပင် ဖြစ်ပါသည်။

လက္ခဏာ၊ ရသာ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်

- လက္ခဏာဟူသည် ရုပ်နာမ်နှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်သားကြောင်း **‘အမှတ်အသား’** ဖြစ်သည်။
- ရသာဟူသည် ရုပ်နာမ်တို့၏ **‘ပြုဖွယ်ကိစ္စ’** ဖြစ်သည်။
- ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟူသည် တရားအားထုတ်သူ၏ **‘ဉာဏ်’**တွင်

ထင်လာသော **‘အခြင်းအရာ’** ဖြစ်သည်။

- ပဒဋ္ဌာန်ဟူသည် ရုပ်နာမ်တို့၏ **‘နီးသောအကြောင်း’** ဖြစ်သည်။

ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်အတွက် (**နီးသောအကြောင်း**)ကို၎င်း **(ဝေးသောအကြောင်း)**ကို၎င်း သိမ်းဆည်းအပ်၏။ နီးသည်ဖြစ်စေ၊ ဝေးသည်ဖြစ်စေ **‘မှန်ကန်’**သော (**ကြောင်းကျိုးဆက်**)ကိုသိလျှင် **‘ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်’**ကိုရသည် မည်ပါသည်။ ဆီလျော်သောအကြောင်းကို ရှုရာ၌ ရုပ်ခန္ဓာအတွက် (**ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ**)ဟူသော အကြောင်း၊ နာမ်ခန္ဓာအတွက် (**အာရုံ၊ ဒွါရ၊ ယောနိသော မနသိကာရ**) စသော အကြောင်းများကို ဆင်ခြင်ကုန်ရာ၏။

ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့ကိုသိလျှင်လည်း **‘လက္ခဏာ၊ ကိစ္စစသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့်သာ သိခြင်း’**ဖြစ်၏။ ဘာဝနာအစွမ်းကြောင့် **‘သဘာဝလက္ခဏာ’**အားဖြင့်၎င်း၊ **‘ကိစ္စ’**အားဖြင့်၎င်း (**သတိဖြင့်**) ဆင်ခြင် နှလုံးသွင်းနိုင်လျှင် **သမူဟယန (အပေါင်းအစု)**ကို ဖြိုခွဲနိုင်၍ ရုပ်နာမ်တို့သည် **‘ဉာဏ်’**တွင် သူ့သဘောအတိုင်း ရှေးရှု ထင်ရှားလာပေမည်။

လက္ခဏာနှင့်ပရမတ်

မှတ်သိကြောင်း အမှတ်အသားကို လက္ခဏာဟု ခေါ်၏။ ထိုလက္ခဏာရှိသောတရားသည် ပရမတ်မည်၏။ **‘ပူခြင်း-အေးခြင်း’**သည် **‘လက္ခဏာ’**ဖြစ်၍ ထို**‘လက္ခဏာကိုဆောင်ထားသော တရားသည် တေဇော’**ဖြစ်၏။ ထို့အတူ **‘မာခြင်း-ပျော့ခြင်းသည် လက္ခဏာ’** ဖြစ်၍ ထိုလက္ခဏာရှိသောတရားသည် **‘ပထဝီ’** ဖြစ်၏။ **‘တေဇောကို တေဇောဟု သိအောင်’** ညွှန်ပြသော အမှတ်အသား၊ **‘ပထဝီကို ပထဝီဟု သိအောင်’** ညွှန်ပြသော အမှတ်အသားသည် **‘လက္ခဏာ’** မည်၏။

ရုပ်နာမ် အသီးသီးတို့သည် မိမိတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ (**လက္ခဏာ**

ရိုသော ပရမတ်တရားများ) ဖြစ်ကြသည်။ ‘လက္ခဏာ’ဟူသည် ‘ပညတ်’ ဖြစ်သောကြောင့် ပရမတ်မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏာသည် ရုပ်နာမ် ပရမတ်မဟုတ်သလို ရုပ်နာမ်ပရမတ်သည်လည်း လက္ခဏာ မဟုတ်။ သို့သော် လက္ခဏာသည် ပရမတ်နှင့်လည်းကင်း၍ မဖြစ်နိုင်ပါ။ ‘လက္ခဏာ’ဖြင့်သာလျှင်ပင် ပရမတ်တို့ကို သတိဖြင့်ဆင်ခြင်၍ (ဉာဏ်) ဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်လေသည်။

‘ရုပ်နှင့်နာမ်’

ရုပ်သည် ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ဖောက်ပြန်တတ်သော ကြောင့် ရုပ်မည်၏။ နာမ်သည် အာရုံသို့ ညွတ်တတ်သော လက္ခဏာ ရှိ၏။ အာရုံဆီသို့ ရှေးရှု ညွတ်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် နာမ်မည်၏။

‘ဓာတ်လေးပါးမှစ၍ရှုနည်း’

ရုပ်မှစ၍ သိမ်းဆည်းပုံကား ဓာတ်လေးပါးကိုစ၍ သိမ်းဆည်း ရ၏။ ရုပ်ဟူသည် အပူ-အအေးစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကြောင့် ရှေးရုပ် အစဉ်နှင့်မတူသည့် နောက်ရုပ်အစဉ်၏ ထင်ထင်ရှားရှား ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်းဟူသော လက္ခဏာရှိ၏။ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲ တတ်သော အခြင်းအရာသည် ရုပ်၏ကိစ္စဖြစ်၏။ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲ တတ်သောသဘောကို ရုပ်ဟု မှတ်အပ်၏။

မဟာဘုတ်

မဟာဘုတ်ဟုခေါ်သော အခြေခံ ဓာတ်ကြီးလေးပါးရှိ၏။ အလုံးစုံ သော ဓာတ်လေးပါးတို့သည် သူ့သဘောသူဆောင်ခြင်းကြောင့် ဓာတ်မည် ကုန်၏။ (အတ္တကောင်ဟူသော အနှစ်မရှိသည့်သဘော)ကြောင့် ‘အနတ္တ’ မည်ကုန်၏။

ပထဝီဓာတ်သည် တည်ရာ

ပထဝီသည် မာခြင်းပျော့ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ယင်းလက္ခဏာ ရှိသောသဘောကို ပထဝီဟု သိမှတ်အပ်၏။ ပထဝီဓာတ်သည် အာပေါဓာတ်က ပေါင်းစုပေးခြင်း၊ တေဇောဓာတ်က စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ဝါယောဓာတ်က ထောက်ကန်ပေးခြင်းကိုရသည်ဖြစ်၍ သုံးပါးကုန်သော (ထို)မဟာဘုတ်တို့အား ‘တည်ရာ’ ဖြစ်လျက် ကျေးဇူးပြု၏။

အာပေါဓာတ်သည် ဖွဲ့စည်း

အာပေါသည် ဖွဲ့စည်းခြင်း ယိုစီးခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ယင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောကို အာပေါဟု မှတ်အပ်၏။ အာပေါဓာတ်သည် ပထဝီဓာတ်၌တည်၍ တေဇောဓာတ်က စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ဝါယောဓာတ်က ထောက်ကန်ပေးခြင်းကိုရသည်ဖြစ်၍ သုံးပါးကုန်သော (ထို) မဟာဘုတ်တို့အား ‘ဖွဲ့စည်းပေါင်းစု’လျက် ကျေးဇူးပြု၏။

တေဇောဓာတ်သည် ပူနွေး

တေဇောသည် ပူခြင်း အေးခြင်း လက္ခဏာ ရှိ၏။ ယင်းလက္ခဏာရှိ သောသဘောကို တေဇောဟု မှတ်အပ်၏။ တေဇောဓာတ်သည် ပထဝီ ဓာတ်၌တည်၍ အာပေါဓာတ်က ပေါင်းစုပေးခြင်း ဝါယောဓာတ်က ထောက်ကန်ပေးခြင်းကို ရသည်ဖြစ်၍ သုံးပါးကုန်သော (ထို)မဟာဘုတ် တို့အား ‘ပူနွေး-ရင့်ကျက်’စေလျက် ကျေးဇူးပြု၏။

ဝါယောဓာတ်သည် ထောက်ကန်

ဝါယောသည် ထောက်ကန်ခြင်း တွန်းတိုးခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ယင်းလက္ခဏာရှိသောသဘောကို ဝါယောဟု မှတ်အပ်၏။ ဝါယော ဓာတ်သည် ပထဝီဓာတ်၌တည်၍ အာပေါဓာတ်က ပေါင်းစုပေးခြင်း၊ တေဇောဓာတ်က ရင့်ကျက်စေခြင်းကို ရသည်ဖြစ်၍ သုံးပါးကုန်သော

(ထို)မဟာဘုတ်တို့အား ‘ထောက်ကန်’လျက် ကျေးဇူးပြု၏။ ဤသို့ ကျေးဇူးပြုခြင်း ထောက်ပံ့ခြင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းအပ်၏။

“နာမ်ကိုသိမ်းဆည်းပုံ”

နာမ်တရားတို့သည် ဒွါရ၏အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားကုန်၏။ စက္ခုဒွါရ၌ မြင်စိတ်သည်၎င်း၊ သောတဒွါရ၌ ကြားစိတ်သည်၎င်း စသည်ဖြင့် ဒွါရအလိုက် သက်ဆိုင်ရာအာရုံတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သည်နှင့် နာမ်တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။ ထိုနာမ်တရားတို့ကိုလည်း အာရုံဆီသို့ ညွတ်ခြင်းသဘောလက္ခဏာအားဖြင့် တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ ‘ဤတရားတို့သည် နာမ်တည်း’ဟု ရှုအပ်၏။

‘နာမ်တရားထင်ရှားအောင်ရှုနည်း’

နာမ်သည် သိမ်မွေ့သောကြောင့် မထင်ပေါ်ဘဲ ရှိငြားအံ့၊ ရုပ်ကိုသာလျှင် အဖန်ဖန် သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် အာရုံပြုသော နာမ်တရားတို့သည် သူ့သဘောအတိုင်း ဉာဏ်တွင် ထင်ရှားပေါ်လွင်လာကုန်၏။ နာမ်တရားတို့သည် ဖဿ၏ အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း၊ ဝေဒနာ၏အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း၊ ဝိညာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း ထင်ပေါ်ကြကုန်၏။

ဖဿ၏အစွမ်း - ခက်မာသောသဘောသည် ပထဝီဓာတ်တည်း။

ဤသို့သောနည်းဖြင့် ဓာတ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလတ်သော် ပထဝီစသော အာရုံသို့ ရှေးဦးစွာ ကျရောက်တတ်သော ဖဿ (တွေ့ထိမှု)သည် ထင်ပေါ်၏။ ဖဿထင်လျှင် ဖဿနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာသည်၎င်း၊ သညာသည်၎င်း၊ စေတနာသည်၎င်း၊ ဝိညာဏ်သည်၎င်း ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

ဝေဒနာ၏အစွမ်း - ခက်မာခြင်းလက္ခဏာရှိသော ပထဝီဓာတ်ကို

သိမ်းဆည်းလတ်သော် ပထဝီစသောအာရုံ၏အရသာကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာသည် ထင်ပေါ်လာ၏။ ဝေဒနာထင်လျှင် ထိုဝေဒနာနှင့်

ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည်၎င်း၊ သညာသည်၎င်း၊ ဖဿသည်၎င်း၊
စေတနာသည်၎င်း ထင်ပေါ်ကုန်၏။

ဝိညာဏ်၏အစွမ်း - ခက်မာခြင်းလက္ခဏာရှိသော ပထဝီဓာတ်ကို
သိမ်းဆည်းလတ်သော် အာရုံကိုသိတတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည်
ထင်ပေါ်၏။ ထိုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာသည်၎င်း၊ သညာ
သည်၎င်း၊ ဖဿသည်၎င်း၊ စေတနာသည်၎င်း ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

ထွက်သက်ဝင်သက်၌ ပထဝီဓာတ်သည် ခက်မာခြင်းလက္ခဏာ
ရှိ၏ဟုသိမ်းဆည်းလတ်သော် ပထဝီစသော အာရုံကို သိတတ်သော
ဝိညာဏ်သည် ထင်ပေါ်၏။ ထိုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ၊ သညာ၊
ဖဿ၊ စေတနာစသည့် နာမ်တရားတို့သည် ဝိညာဏ်၏အစွမ်းအားဖြင့်
ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

သုတ္တန်နည်းဖြင့် ရုပ်နာမ်ကိုဆင်ခြင်ပုံ

ဘဝအဆက်ဆက် အနုမတဂ္ဂမှ ကိန်းလာခဲ့သော မိစ္ဆာအယူစွဲ
တို့ကို မဆိုထားဘိ၊ **(လောက သမုတိပညတ်စွဲ သတ္တပုဂ္ဂလ သညာ)**
ပင်သော်လည်း ချုပ်သည်ထက်ချုပ်ခြင်း၊ အသမ္မောဟဘုံ၌ စိတ်ကို
တည်စေခြင်း အကျိုးငှာ သုတ္တန်တို့နှင့် ပိုင်းခြား ဆင်ခြင်သုံးသပ်အပ်၏။

ဥပမာ ဝင်ရိုး၊ ဘီး၊ ရထားအိမ်စသော အစိတ်အပိုင်းတို့ တစ်ပေါင်း
တည်းဖြစ်သောအခါ ရထားဟူသော အမည်ဝေါဟာရမျှသည် ဖြစ်၏။
စစ်မှန်သော အနက်သဘောအားဖြင့်မူကား ရထားမည်သည် မရှိ။
ထို့အတူ သစ်သားအစရှိသော အပေါင်းတို့ဖြင့် ဟင်းလင်းပြင်အရပ်ကို
ကာရံတည်ဆောက်လတ်သော် အိမ်ဟူသော အမည်ဝေါဟာရမျှသည်
ဖြစ်၏။ စစ်မှန်သော အနက်သဘောအားဖြင့် အိမ်ဟူသည် မရှိ။

ဤအတူပင် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ရှိလျှင် သတ္တဝါ၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အမည်

ဝေါဟာရသည် ဖြစ်၏။ စစ်မှန်သော အနက်သဘောအားဖြင့်မူကား ‘ငါ’ဖြစ်သည်ဟူ၍၎င်း၊ ‘ငါ’ဟူ၍၎င်း **‘စွဲလမ်းခြင်း (ဂါဟ)၏တည်ရာ ဖြစ်သော သတ္တဝါမည်သည်မရှိ’**။ နာမ်နှင့်ရုပ်သာလျှင် ရှိ၏။ ဤသို့ သောအမြင်သည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မြင်သော ဉာဏ်အမြင်တည်း။

ရှေ့စိတ်အစဉ်ကို နောက်စိတ်က သတိမကပ်နိုင်လျှင် **‘အတ္တဂါဟ’** ကိုက်တတ်ပါသည်။ ဥပမာ-ယောက်ျား၊ မိန်းမဆိုသည်မှာ ယှဉ်တွဲနေသော ဆန့်ကျင်ဘက် သဘာဝတရားသာဖြစ်ပါသည်။။။။ ယောက်ျား၊ မိန်းမကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအဖြစ် အတ္တဂါဟဖြင့် အခိုင်အမာ စွဲယူလိုက်သောကြောင့် **(ဆန့်ကျင်ဘက် ရုပ်နာမ်သဘာဝ)**ဟု မသိမြင်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ယောက်ျားဓာတ်၊ မိန်းမဓာတ်တို့သည် ဆန့်ကျင်ဘက် ဓာတ် သဘာဝများသာ ဖြစ်ပါသည်။ **(ယောက်ျား၊ မိန်းမဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါတို့သည် အရှိတရားမဟုတ်၊ ပုံသဏ္ဍာန်)**သာဖြစ်ပါသည်။ **‘ဓာတ်သဘာဝ’**ကို **‘ဉာဏ်’**မဆိုက်သေးသောကြောင့် ပိုင်းခြား မသိ နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သဘာဝဓာတ်ကြီးလေးပါးမှာ မာခြင်းနှင့်ပျော့ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့်ယိုစည်းခြင်း၊ ပူခြင်းနဲ့အေးခြင်း၊ ထောက်ကန်ခြင်းနှင့် လှုပ်ရှားခြင်းစသော အရှိတရားတို့သည်လည်း ဆန့်ကျင်ဘက် သဘာဝ တရားတို့သာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ **‘ဣတ္ထိဘာဝ (အမဓာတ်)၊ ပုမ္မာဝ (အဖိုဓာတ်)**တို့သည်လည်း ဆန့်ကျင်ဖက် သဘာဝတရားများသာ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ယောက်ျား မိန်းမတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအဖြစ် မရှိကြသော်လည်း ဓာတ်အားဖြင့်သာ ရှိကြကုန်၏။

ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိကပ် ရှုပွားနိုင်ပါလျှင် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သဘာဝတရားတို့ကို ပိုင်းခြားပြီး ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်သော ဉာဏ်သည်လည်း သူ့သဘောအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ -

ဝိပုလ္လာသတရား (၃)ပါး

(ဖောက်ပြန် ထင်မှားခြင်း)

စိတ္တဝိပုလ္လာသ

စိတ်အမြင်မှောက်မှားပုံကို အနတ္တဒီပနီတွင် စိတ်ဟူသည် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို **‘တပေါင်းတည်း’**ပြု၍ **(သမူဟပညတ်)**ကိုသာ မြင်တတ်၏။ မီးတောက်ကို၎င်း၊ မြစ်ရေအယဉ်ကို၎င်း တလုံးတခဲ တခုတည်းအဖြစ်မြင်၏။ စိတ်ကိုလည်း **‘တသက်လုံးမှာ တစိတ်’**သာ ရှိ၏ဟု **(သန္တတိပညတ်)**ကိုသာမြင်၏။ မီးတောက်ကိုလည်း တညလုံးမှာ မီးတောက်တခုသာဟု မြင်ခြင်းသည် စိတ်အမြင် မှောက်မှားမှုတည်း။

စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် အဆင်း **(ရူပါရုံ)**ကိုသာ မြင်သော်လည်း မနောဝိညာဏ်ဖြင့် **‘လူ’**ဟုသိမြင်၏။ **‘ပရမတ်အရိ’**အတိုင်းမသိပဲ **(ပညတ်အမြင်)**ဖြင့် သိခြင်းသည် စိတ်၏မှောက်မှားမှု ဝိပုလ္လာသဖြစ်၏။ **‘မနေ့ကလဲဒီလူ၊ ဒီနေ့လဲဒီလူ’**ဟုသိခြင်းသည် **(နိစ္စသာမည)** အသိ သာဖြစ်၏။

သညာဝိပုလ္လာသ

‘စိတ်သိသည့်အတိုင်း သညာသည် မှတ်သား’ တတ်၏။ နောင်တဖန် ထိုအာရုံမျိုးကိုမြင်လျှင် **‘ရှေ့ကမှတ်ထားသည့်အတိုင်း တဖန်ပြန်**

သိ၏။' ဥပမာ (စာခြောက်ရုပ်)ကို တောသမင်တို့သည် ရှေးကမှတ်ထားသော လူပုံနှင့်တူသောကြောင့် 'လူဟု သညာဖြင့် အမှတ်မှားခြင်းသည် သညာဝိပုလ္လာသဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် 'စိတ်နှင့်သညာ'တို့ဖြင့် သိသော နိစ္စတို့သည် 'သာမည'အဆင့်သာဖြစ်၍ (ဒိဋ္ဌိမဟုတ်)ချေ။

စိတ်နှင့်သညာတို့သည် စိတ်ဖြစ်တိုင်း သညာ အမြဲပါနေသဖြင့် 'စိတ္တဝိပုလ္လာသနှင့် သညာဝိပုလ္လာသ'ကို (ခွဲခြားသိရန်)မလွယ်ချေ။ အာရုံကိုသိခြင်းကိစ္စ၌ စိတ္တဝိပုလ္လာသအားကောင်း၍ မှတ်သားခြင်း သင်ယူခြင်း ကိစ္စတို့၌ သညာဝိပုလ္လာသသည် အားကောင်းလေသည်။

ထို့ကြောင့် လူအများပြောဆိုကြသော 'အသက်ရှည်၏၊ တို၏' အသက်ငါးဆယ်၊ အသက်တစ်ရာစသည်တို့သည် စိတ္တဝိပုလ္လာသနှင့် သညာဝိပုလ္လာသတို့ဖြင့် 'အသိမှား-အမှတ်မှား'ခြင်းသာဖြစ်၍ (ဒိဋ္ဌိအယူမဟုတ်၊) တိတ္ထိတို့အယူဖြစ်သော 'အတ္တကောင်၊ အသက်ကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်'မျိုးယူမှသာ ဒိဋ္ဌိအယူဖြစ်၏။ ရုပ်ဇီဝိတ၊ နာမ်ဇီဝိတ သဘောသာရှိ၏။ အတ္တဟူ၍မရှိ။

ဒိဋ္ဌိဝိပုလ္လာသ - မိမိ၏ကိုယ်တွင်းမှာ စိတ်ကို တစ်သက်လုံး တစ်စိတ်တည်းသာ အမှန်ဖြစ်၏။ ထိုစိတ်သည် သတ္တဝါ၏ (အနှစ်သာရ) 'အတ္တ'အဖြစ်မြင်၏။ ထိုမပျက်စီးနိုင်သော 'အတ္တသည် သေလျှင် တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ ကူးပြောင်း၏ သို့မဟုတ် ထိုအတ္တသည် သေလျှင်ပြတ်၏' ဟု ယူ၏။ ဤကား ဒိဋ္ဌိ၏အယူမှားမှုတည်း။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ (အယူမှား)

ဒိဋ္ဌပါဒါန် - 'ကံနှင့်ကံ၏အကျိုး'ကို ပစ်ပယ်သော နိယတ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကြီးနှင့်တကွ အခြားသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူမှန်သမျှ၌ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှုတို့သည် ဒိဋ္ဌပါဒါန်မည်၏။

ဒိဋ္ဌိနှင့် ဥပါဒါန် နှစ်ပုဒ်တွဲစပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ မှားသောအယူကိုစွဲလမ်းမှုဖြစ်၏။ အယူမှားဟူသမျှ အစွဲအလမ်းသာဖြစ်၏။ ကမ္ဘာပေါ်မှာ ဘာသာအယူဝါဒတွေဟူသမျှ **‘ကိုယ့်ဘာသာမှ မှန်တယ်လို့ချည်း’** စွဲလမ်းယူဆကြ၏။ အယူမှားဆိုလျှင် ဥပါဒါန်မဖြစ်တာမရှိ။ ဥပါဒါန်အဆင့် ရောက်၍သာ နေ၏။

ကာမုပါဒါန်အားကြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် **‘ကာမဝတ္ထုအမျိုးမျိုးတို့ကို ရရှိရန်အလို့ငှာ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်မှုမရှိတော့ဘဲ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာ၊ သုတမင်္ဂလာ၊ မုတမင်္ဂလာ’** စသော လောကီမင်္ဂလာတို့အပေါ်၌ ယုံကြည် စွဲလမ်းမှုတို့သည်လည်း **‘ဒိဋ္ဌပါဒါန်’**ပင် ဖြစ်ကုန်၏။

ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာအစွဲ

ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာ၊ သုတမင်္ဂလာ၊ မုတမင်္ဂလာ စသောအယူအစွဲတို့ကြောင့်လည်း ကမ္မဘဝများ ဖြစ်ကြသည်။ **‘သူယုတ်ကိုမြင်လျှင် မကောင်းကျိုးဖြစ်တယ်၊ အိမ်ကိုပျားစွဲရင် ဖွတ်တက်ရင် ဘေးသင့်တတ်တယ်’** စသည်ဖြင့် ယုံကြည် စွဲလမ်းမှုရှိသောသူတို့သည် သူယုတ်ကိုညှင်းဆဲ၏၊ ပျားအုံ ဖွတ်တို့ကို ဖျက်ဆီး၏။ ထိုအရာတို့သည် အမင်္ဂလာဟု ယုံကြည် စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ကြောင့် ပြုလုပ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

ကောကမုဆိုး

မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်ကာလက ရွာတရွာမှာ ကောကဆိုတဲ့ မုဆိုးတယောက်ရှိတယ်။ တနေ့တော့ တောလိုက်ထွက်လာတယ်။ လမ်းမှာ ဆွမ်းခံကြွတဲ့ ရဟန်းတပါးနဲ့တွေ့တယ်။ အဲဒီမှာ မုဆိုးက ဆင်ခြင်တယ်။ ဖိုးကတုံးသူယုတ်ကို စောစောတွေ့ရတယ်၊ ဒီနေ့တော့ ဘာကောင်မှရမှာ မဟုတ်ဘူးလို့ နိမိတ်ယူတယ်။ အဲဒီနေ့မှာဘဲ ဘာကောင်မှမရဘဲ ပြန်လာရတယ်။ ပြန်တဲ့အခါ မနက်ကတွေ့ခဲ့တဲ့ ရဟန်းကို

ပြန်တွေ့တော့ သူယုတ်ကြောင့် ဘာကောင်မှ မရတာဘဲဆိုပြီး တော
လိုက်ခွေးတွေနဲ့ ရူးတိုက်ပေးတယ်။ ရဟန်းခမျာ တောင်းပန်ပေမဲ့ မရ
တော့ နီးရာသစ်ပင်ပေါ် တက်နေရတယ်။ သစ်ပင်ကမမြင့်တော့ မုဆိုးက
ရဟန်းရဲ့ခြေထောက်ကို မြားချွန်နဲ့ထိုးတယ်။ ရဟန်းမှာ ခြေထောက်ကို
ဘယ်မြောက်လိုက် ညာမြောက်လိုက်နဲ့ ရှောင်ရင်းတိန်းရင်း သင်္ကန်းက
လျှောကျသွားပြီး မုဆိုးအပေါ်အုပ်လျက် ဖြစ်နေတယ်။ ဒါကြောင့် ခွေး
တွေက ရဟန်းကျလာတယ်အထင်နဲ့ မုဆိုးကို ဝိုင်းပြီး ကိုက်စားကြတယ်။

အဲဒီမှာ ရဟန်းကိုမြင်လို့ နိမိတ်မကောင်းဘူး၊ လာဘ်တိတ်တယ်
လို့ ထင်မှတ်တာသည် အယူအစွဲပါဘဲ။ အဲဒီအယူအစွဲ ဒိဋ္ဌပါဒါန်
ကြောင့် အကုသိုလ်ကမ္မဘဝတွေ ဖြစ်ကြတယ်။ အကုသိုလ်ကမ္မဘဝ
တွေကြောင့် အပါယ်ငရဲမှာ ဇာတိဖြစ်ရပါတယ်။

ပညတ်စွဲ (သညာဝိပုလ္လာသ)

**‘သန္တတိယနဆိုသည် ရုပ်နာမ်အစဉ်နှင့် သမူဟယနဆိုသည်
ရုပ်ခဲနာမ်ခဲ’**တို့ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ကျွဲ၊ နွား စသည်
ထင်မှတ် တပ်စွဲမှုသည် **‘သညာဝိပုလ္လာသ၊ စိတ္တဝိပုလ္လာသ’**တို့သာ
ဖြစ်ကုန်၏။ ပရမတ် **‘ရုပ်နာမ်သဘာဝကို မသိ’**သောကြောင့် ပညတ်
အမြင်ဖြင့် စွဲလမ်းကြသော **‘ပညတ်စွဲ’**မျှသာဖြစ်၏။ **(သက္ကာယဒိဋ္ဌိ
မဖြစ်)**ဟု ဆို၏။ (ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာမဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ဆိုလို၏။)

ပညတ်ဟူသည် အရှိတရားမဟုတ်။ ဥပမာ ရွှံ့ကို လူပုံသဏ္ဍာန်
လုပ်ပါက လူဟု၎င်း၊ နွားပုံသဏ္ဍာန်လုပ်ပါက နွားဟု၎င်း၊ ခွေးပုံ
သဏ္ဍာန်လုပ်ပါက ခွေးဟု၎င်း ခေါ်၏။ ရွှံ့တမျိုးတည်းကိုပင် ပုံသဏ္ဍာန်
နိမိတ်တို့ မတူသောကြောင့် အမည်အမျိုးမျိုးပြောင်းနေခြင်းသာဖြစ်၏။
အမည် ပညတ်တို့သည် လောကမှာ အရှိတရားများ မဟုတ်ကြသော်လည်း

ထိုအမည် (ပညတ်တို့ကိုပင် စွဲလမ်းတတ်)ကုန်၏။

အမှတ်မှားခြင်း (သညာဝိပုလ္လာသ)

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟု ထင်မှတ်မှုသည် ‘စာချောက်ရုပ်ကို လူဟု အမှတ်မှားမှု’သဘောမျိုးနှင့်တူ၏။ သညာဖြင့် အမှတ်မှားခြင်းသာ ဖြစ်၏။ (သညာဝိပုလ္လာသ)မျိုးသာဖြစ်၍ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူမှား မဟုတ်)။

သမုတိနယ် (မျက်မြင်)တွင် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအနေဖြင့် မြင်သော် လည်း ‘အကြောင်းနှင့်ကင်းပြီး’ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ (အလိုအတိုင်း ဖြစ်ခြင်း) မဟုတ်ဟုသိမြင်ပါက ‘အနတ္တအမြင်’ဖြစ်၏။ ‘သတ္တဝါကို ဖျောက်၍ စဉ်းစားရန်မဟုတ်’၊ (မိမိအလိုနှင့်ကင်းသည့် ရုပ်နာမ်) သဘောကိုသာ သိမြင်အောင် ‘နှလုံးသွင်းမှန်’ရန်ဖြစ်ပါသည်။

ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ

တဏှာဟူသည် အာရုံကို ဆာလောင်ခြင်းဖြစ်၏။ အာရုံကပေး နိုင်သော သုခဝေဒနာကို တောင့်တ၍ အာရုံကို တွယ်တာ တပ်မက် ခြင်းဖြစ်သည်။

အဝိဇ္ဇာသည် အာရုံ၏(ရုပ်နာမ်) သဘောအမှန်ဖြစ်သော (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ)ကို ဖုံးကွယ်၍ နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ၊ သုဘဟူသော အသိမှား (ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု)တို့ကို ဖော်ပြပေး၏။ ‘အဝိဇ္ဇာ ကြောင့် အသိမှား’နေသော ထိုထိုအာရုံတို့ကို (သညာဖြင့် အမှတ်မှား ရုံသက်သက်)မျှမဟုတ်ပဲ (ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ဖြင့် မလွတ်တန်း ဂါဟ ကိုက်) ထားသောကြောင့် ထို(ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု)ဟူသော ‘အသိမှားမှု၊ အမှတ်မှားမှု’အပေါ်တွင် အယူမှားမှု (ဒိဋ္ဌိ)ဟူသော မှားယွင်းသည့် ထင်မြင် စွဲလမ်းမှုသည် ‘ထပ်ဆင့်’ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ထိုအယူမှားမှု (ဒိဋ္ဌိ)ကြောင့် ထို(ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု)

တို့ကို 'မိမိအလိုအတိုင်း အစိုးရသည်' ဟူ၍ ၎င်း၊ 'အမာခံအားဖြင့် အနှစ်သာရရှိသည်' ဟူ၍ ၎င်း၊ 'အသက်ကောင်၊ အတ္တကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်' အနေဖြင့် မပျက်မစီးပဲ တဘဝမှတဘဝသို့ ကူးပြောင်း နေသည်ဟု 'သဿတဒိဋ္ဌိ' အယူအားဖြင့် ၎င်း၊ ထိုအသက်ကောင်၊ အတ္တကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်သည် သေလျှင် ပြတ်၏ဟု 'ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ' အယူအားဖြင့် ၎င်း ပြင်းစွာ စွဲလမ်းနေကြခြင်းဖြစ်သည်။

တဏှာအပေါ်မှာ ဒိဋ္ဌိဆင့်ခြင်း

တဏှာဖြင့် စွဲလမ်းမှုသည် မိမိကိုယ်ကို (ပိုင်ရှင်) ပြုပြီး ကိုယ် အင်္ဂါနှင့် ဥစ္စာပစ္စည်းတို့ကို (ငါ့ဥစ္စာ) ပြု၍ သိမ်းပိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ငါ့ခြေ၊ ငါ့လက်၊ ငါ့သား၊ ငါ့မယား၊ ငါ့ကျွဲ၊ ငါ့နွားပြု၍ 'တဏှာဖြင့် သာယာ စွဲလမ်းခြင်း' ဖြစ်သည်။ 'လောဘမှု ဒိဋ္ဌိဝိပုယုတ်စိတ်' ဖြင့် သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်များပင် (တဏှာ) ဖြင့် စွဲလမ်းကြသေး၏။

'ဘဝသည် ပြတ်စဲ၏' ဟူသော ဥစ္ဆေဒအယူနှင့် ယှဉ်သော (ဘဝ တဏှာ)၊ 'ဘဝသည် မြဲ၏' ဟူသော သဿတအယူတို့နှင့် ယှဉ်သော (ဝိဘဝတဏှာ) တို့သာလျှင် ဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်သော 'လောဘမှု ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ် စိတ်' (၄) ခုတို့ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် (တဏှာ) အပေါ်တွင် 'မြဲသည်- ပြတ်သည်' ဟူ၍ ထပ်ဆင့် အယူမှားခြင်း (ဒိဋ္ဌိ) သည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ

ဖားအောက်တောရဆရာတော်ကြီး၏ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါစာအုပ် (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း)တွင် မိခင်သည် သားကို လွန်စွာ နှစ်သက်ချစ်ခင် လှသောကြောင့် နို့ချိုတိုက်ကျွေး မွေးမြူပေးတတ်သော နို့ထိန်းအား များစွာသော အဖိုးအခ ပေးရကုန်သကဲ့သို့ ဝေဒနာကို လွန်စွာသာယာခြင်း ကြောင့် နို့ထိန်းနှင့်တူသော ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံတို့ကို ပေးရကုန်၏။ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်သော်လည်း **(တဏှာသည် ရူပါရုံစသော အာရုံတို့ကိုသာ တွယ်တာ တောင့်တ)**ကုန်၏။

ဝိပါကဝေဒနာ - တဏှာ၏အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဝေဒနာမှာ **‘ဝိပါကဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သုခဝေဒနာ’**တည်း။ ယင်းဝိပါက သုခဝေဒနာသည် တဏှာအား **‘ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိ’** (တစ်မျိုး တည်း)ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ အာရမ္မဏနှင့် ဥပနိဿယတို့၏ခြားနားပုံမှာ **အာရမ္မဏ ပစ္စည်းသည် ‘ဖြစ်ဆဲ’** ပစ္စယုပ္ပန်တရား၏ **‘အာရုံ’**မျှသာ ဖြစ်၏။ **‘ဥပနိဿယပစ္စည်း’**ကဲ့သို့ **(အကျိုးတရား)**ကို ဖြစ်စေတတ် သည်ကားမဟုတ်။

“ဝေဒနာသုံးမျိုးကောက်ပုံ”

၁။ ဆင်းရဲဒုက္ခရှိပါက ချမ်းသာသုခကိုတောင့်တ၏။ ထို့အတူ (ဒုက္ခဝေဒနာ)က သုခဝေဒနာကို တောင့်တသော(တဏှာ)အား ‘ဥပနိဿယသတ္တိ’ ဖြင့်ကျေးဇူးပြု၏။

၂။ ချမ်းသာခြင်းရှိသောသူသည် တိုး၍သာ ချမ်းသာသုခကို အလို ရှိ၏။ ထို့အတူ (သုခဝေဒနာ)က ရအပ်ပြီးသောသုခထက် တိုး၍တောင့်တ တတ်သော(တဏှာ)အား ‘ဥပနိဿယသတ္တိ’ ဖြင့်ကျေးဇူးပြု၏။

၃။ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် (ငြိမ်သက်)ရကား (သုခ)ဟုပင် ဆို၏။ ထို့အတူပင် ဥပေက္ခာဝေဒနာကလည်း ‘သုခ’ကိုပင် လိုလားတောင့်တ သော(တဏှာ)အား ‘ဥပနိဿယသတ္တိ’ဖြင့်ကျေးဇူးပြု၏။ သို့သော် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာကား အနိဋ္ဌစင်စစ်ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခ ဝေဒနာ၌ သွင်းယူရ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပါက ချမ်းသာခြင်း သုခဝေဒနာကို တောင့်တသော တဏှာအား (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။

‘တဏှာနှင့်ကံ၏အကျိုး’

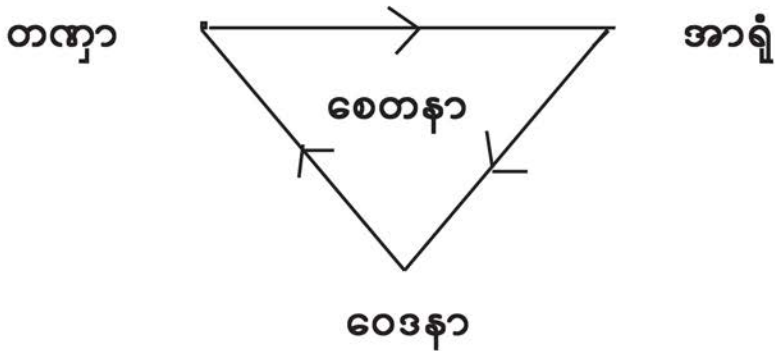
သတ္တဝါတို့သည် ကံကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာမည့်(အကျိုး)ကို လွန်စွာ (တောင့်တသည်၏အစွမ်း)ဖြင့် ကြိုးစား အားထုတ်တတ်ကြ၏။ သို့ဖြစ် ရကား (ဝိပါက-ဝေဒနာသည်သာလျှင် တဏှာအား) လွန်လွန်ကဲကဲ (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။ (လှူချမ်းသာ၊ နတ်ချမ်းသာ၊ ဗြဟ္မာ ချမ်းသာအား တောင့်တခြင်း-‘တဏှာခြံရံလျက်’ အားထုတ်ကြကုန်၏။)

‘အနုသယဓာတ်ရှိသူ၌သာ’

ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ရာဝယ် (အနုသယ-တဏှာဓာတ် ခံရှိသူ)၌သာ ပရိယုဋ္ဌာန-တဏှာ (လောဘ)သည် (ဥပါဒ်ဋီဏင်) အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အနုသယ (တဏှာဓာတ်ကုန်ပြီးသော

ရဟန္တာအရှင်မြတ်)တို့၌ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာမဖြစ်ပေ။ (အနုသယဓာတ်)နှင့် ရုပ်နာမ်အစဉ်တစ်ခု၌ အတူဖြစ်လျက်ရှိသော ‘ဝေဒနာ’ သည်သာလျှင် တဏှာ၏ (အကြောင်းရင်း)ဖြစ်သည်။

“တဏှာခြံရံသော စေတနာ”

တဏှာသည် အာရုံကို ရှာ၏။ သုခဝေဒနာပေးနိုင်သော အာရုံကို ရှာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအာရုံကိုရအောင် စေတနာဖြင့် အားထုတ်၏။ စေတနာသည် ဥပါဒါနာက္ခန္ဓာ-ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်၏။ သို့သော် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ တဏှာခြံရံလျက်၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သောအခါ အကုသိုလ်စိတ်သည် ယှဉ်၍မဖြစ်သော်လည်း အနုသယ-ကိလေသာဖြစ်သော တဏှာသည် စေတနာကို ခြံရံလျက်ပင် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်စေတနာသည် ချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း ကံသတ္တိအဖြစ် ခန္ဓာအစဉ်၌ အကျိုးပေးခွင့် ရှိနေ၏။ ထို့အခါ အကြောင်းတရားသည် ကံသတ္တိအဖြစ် ရှိသော်လည်း အကြောင်းခန္ဓာအနေဖြင့် မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာတွင် ခန္ဓာနှင့် ဥပါဒါနာက္ခန္ဓာ (၂)မျိုးသာ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်လေသည်။

စေတနာနှင့်တဏှာ (အာဟာရဒီပနီ)

တစ်ဘဝမှာ တစ်ခါသေ၍ သတ္တဝါတို့ မရပ်မနား ဘဝဆက်ရအောင် စေတနာသည် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို အပြင်းမောင်းနှင်၏။ သို့သော် သမုဒယသစ္စာ (တဏှာအဖော်သဟဲ) ရှိမှသာ ဘဝတစ်ပါး ဆက်နိုင်၏။ တဏှာမရှိက ဘဝမဆက်နိုင်။

ရဟန္တာတို့၏ စေတနာမှာ (အစေးအဖွဲ့တဏှာမရှိ)။ ထို့ကြောင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံဖြင့် စေ့ဆော်မှု စေတနာပါရှိသော်လည်း (တဏှာ အစေးအဖွဲ့မရှိသည့်)အတွက် ဇောဝီထိအဆုံးတွင် (ကံအဖြစ် သို့မရောက်)ဘဲ ပျောက်ပျက်လေ၏။ (စေတနာကို ငါ့စေတနာ)ဟူ၍ သာယာ သိမ်းပိုက်မှုသည် စေးဖွဲ့သော (တဏှာနှင့်တွဲဖက်)ကြပုံတည်း။

ထို့ကြောင့် ဘဝတစ်ပါးသို့ ပစ်ချတတ်သည့်အတွက် စေတနာ ၌ ကြီးစွာသောဒုက္ခမျိုးကြီး (အာဒီနဝဉာဏ်-နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်) ထင်မြင် နိုင်ခဲ့သည်ရှိသော် တဏှာ (၃)ပါးကိုလည်း ထင်မြင်နိုင်တော့သည်။

“စေတနာတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

မနောသဉ္ဇေတနာ အာဟာရကို ပိုင်ပိုင်သိသည်ရှိသော် ‘ကာမ တဏှာ၊ ရူပတဏှာ၊ အရူပတဏှာ’တည်းဟူသော သုံးပါးသောတဏှာ တို့ကို အလိုလို ပိုင်နိုင်မှုကိစ္စ ပြီးစီးကုန်၏။

‘ဝိပဿနာ’

(insight meditation)

(စာတွေ - လက်တွေ - ဉာဏ်တွေ)

(principle, practice and penetration)

(သညာသိ - ဝိညာဏ်သိ- ပညာသိ)

‘ပရိယတ်၊ ပဋိပတ်၊ ပဋိဝေဓ’

ပရိယတ်ဟူသည် စာပေ (principle) ဖြစ်၍ ပဋိပတ်သည် အကျင့် (practice) ဖြစ်၏။ ပဋိဝေဓသည် ထိုးထွင်းသိခြင်း (penetrate) ဖြစ်သည်။ စာပေသည် **(သညာသိ)**ဖြစ်၍ အကျင့်သည် **(ဝိညာဏ်သိ)** မြင်ခိုက် ကြားခိုက်ကို သတိဖြင့်ကပ်၍ အားထုတ်ရ၏။ ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ အပြားအားဖြင့်သိခြင်းသည် **(ပညာသိ)**ဖြစ်သည်။

သညာသိသည် သမုတိနယ်ဖြစ်၍ ဝိညာဏ်သိသည် ပရမတ်နယ် ဖြစ်သည်။ ပညာသိသည် သစ္စာနယ်ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓဒေသနာတွင် (principle) သီအိုရီကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အားဖြင့်၎င်း၊ (practice) အကျင့်ကို သတိပဋ္ဌာန် အားဖြင့်၎င်း။ (penetrate) ထိုးထွင်းအမြင်ကို ဓမ္မစကြာနှင့် အနတ္တ လက္ခဏာတရားတို့ဖြင့်၎င်း နားလည်သိမြင်နိုင်ပါသည်။

တရားရှုခြင်းသည် ‘သဘာဝ’ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်သည် သစ္စာ (၄)ပါး သိမြင်ရန်ဖြစ်သည်။ သိပုံ ပညာတွင် မှန်ဘီလူး (microscope)နှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလုပ်ရပါသည်။

ဝိပဿနာပညာမှာ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့်ကပ်၍ သတိဖြင့် ရှုမှတ်ရ၏။ ထိုအခါမှ **(အရိုကို အရို အတိုင်း)** သဘာဝကို သိမြင်နိုင်၏။ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိမကပ်နိုင်သမျှ သဘာဝကို ခွဲခြမ်းစိတ်ခြာ (analyze) မလုပ်နိုင်ပါ။ **ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က ‘သမာဓိအားဖြင့် ကပ်’** ရခြင်းဖြစ်သည်။ **ခွဲခြားစိတ်ဖြာရန် ‘သတိဖြင့် ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်အတိုင်း ဆင်ခြင်’** နှလုံးသွင်းရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဘုရားရှင်ရဲ့ **‘ဒေသနာ’အတိုင်း ဆင်ခြင်နိုင်ရန် ‘သညာ’ဖြင့် သင်ယူ** မှတ်သားရ၏။ ပရိယတ် စာပေသင်ယူမှု (learning) ရှိရ၏။ **သတိနဲ့ဆင်ခြင်မှု ‘သမ္ပဇဉ်အကျင့်ကြောင့် ဉာဏ်’** ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဉာဏ်ဖြစ်လာမှ သဘာဝကို **‘ထိုးထွင်း’** သိမြင်နိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

‘အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း’

၁။ ဝင်လေသိ၊ ထွက်လေသိ (သညာသိ)

(‘ဝီရိယ’ဖြင့် ‘သမာဓိ’ကို ထူထောင်ခြင်းဖြစ်သည်။)

၂။ ထိသိ-သတိ (ဝိညာဏ်သိ)

(ရှေ့စိတ်အစဉ်ကို နောက်စိတ်က သတိဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။)

ထိတိုင်းသိပါ။ ထိုအခါ **ခဏိက-သမာဓိအစွမ်းကြောင့်** ကာယဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ခိုက် **‘ထိသည့် အာရုံ’** ကို **‘သိသည့် ဝိညာဏ်’** အား နောက်စိတ်က **‘သတိ’** ပြုနိုင်ပြီး (focus) မိလာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအခါ ထိတာက မာတုလက္ခဏာ၊ မာတုအာရုံကို သိတာက ကာယဝိညာဏ် ဟု ရှေ့စိတ်အစဉ်မှာ ပေါ်တဲ့ရုပ်နာမ်ကို နောက်လိုက် မနောက် **‘သတိဖြင့် ဆင်ခြင်’** နိုင်လျှင် မာတုလက္ခဏာက ပထဝီ (ရုပ်)၊ ဝိညာဏ်နဲ့ သိတာက (နာမ်) ဟု **‘ရုပ်နာမ်သဘာဝ’** က သူ့သဘော သူ့ဆောင်ပြီး

‘ဉာဏ်’မှာ ထင်ရှား ပေါ်လွင်လာပေမည်။

“ဥပမာ လက်နဲ့စားပွဲ (နှစ်ခု)ထိမှ ‘မာတဲ့အာရုံ’ကိုသိတဲ့ ကာယ ဝိညာဏ်က (တတိယ)တစ်ခုအနေနဲ့ (အသစ်)ဖြစ်ပေါ်လာတာပါ။ (ထိ-သိလို့ နှစ်ခု)ခွဲပြောနေရပေမဲ့ အမှန်က သတိနဲ့သိမ်းဆည်းနိုင်ရင် (ကာယဝိညာဏ်) ‘အသစ်အသစ်’ဖြစ်နေလို့ သိနေတာကို ‘သတိပြု’ သိမြင်နိုင်ပါတယ်။ ဝိညာဏ်ပေါ်တာနဲ့ ထိတဲ့အာရုံကို သိပြီးသား ဖြစ် ပါတယ်။ အဲဒါကို နောက်စိတ် မနောဝိညာဏ်က ‘တတိယတစ်ခုအနေနဲ့ ရုပ်နာမ်-အသစ်အသစ်’ဖြစ်ပေါ်လာတယ်လို့ ‘သတိပြုရှုမှတ်’ရတာပါ။ ဒါဆိုရင် ရှေ့စိတ်အစဉ်ကို နောက်စိတ်က သတိပြု ရှုမှတ်နိုင်ပါပြီ။”

၃။ ထိတိုင်း ချုပ်ပျက်တာကို မြင်အောင်ရှု။ (ပညာသိ)

ရေပေါ်မှာ မျဉ်းသားသလို ထိပြီးတိုင်း ချက်ချင်းပျောက်ပျက်သွား ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်အောင် သတိဖြင့် အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ် ဆင်ခြင်ရပါသည်။ ထိုသို့ ‘သတိသမ္ပဇဉ်ဖြင့် သုံးသပ် ဆင်ခြင်’နိုင် ပါက ရုပ်နာမ်တို့ရဲ့ မမြဲ-အနိစ္စ၊ ဆင်းရဲ-ဒုက္ခ၊ ကိုယ့်အလို အတ္တမဟုတ်- အနတ္တစသည်တို့ကို ‘ဉာဏ်ကထိုးထွင်းပြီး သိမြင်ဆုံးဖြတ်’ နိုင်ပါမည်။

(အကြောင်းတိုက်ဆိုင်လို့ တတိယတစ်ခု (အသစ်)ပေါ်တာက အနတ္တ၊ ရှေ့စိတ်ပြီးမှ နောက်စိတ်နဲ့သိတာက အနိစ္စလို့ ဉာဏ်မှာဘဲ ထင်ထင်ရှားရှား သိမြင်သွားတာပါ။ မျက်စိနဲ့မြင်သလိုမဟုတ်ပါဘူး။)

‘အတွင်းမဟုတ် အပြင်မဟုတ် အတ္တမဟုတ်’

ဝင်လေထွက်လေမှာ ‘ထိတာကိုသိတဲ့ ရှေ့စိတ်-ဝိညာဏ်သိ’ကို နောက်စိတ်ကကပ်ပြီး ‘သတိ’ပြုနိုင်ရင် နှိုင်းယှဉ်စရာ (duality and rela- tivity) မရှိတော့ဘူး။ (အတွင်း-အပြင်မရှိ သလို သူ-ငါလည်း

မရှိ)တော့ဘူး။ ရှေ့စိတ်-**ဝိညာဏ်သိ (ထိသိ)**ဖြစ်ပေါ်ပြီး ချက်ချင်း ချုပ်ပျောက်တာကို နောက်စိတ်ကသတိပြုမိပြီး အနိစ္စ-မမြ၊ အနတ္တ-အတ္တ မဟုတ်၊ တုစ္စ-အချည်းနှီး၊ ပရ-တစိမ်းသဘောစတဲ့ လက္ခဏာတစ်ခုခုနဲ့ ဆင်ခြင်လို့ ဉာဏ်က ထိုးထွင်းသိမြင်သွားရင် **(ပြီးခဲ့တဲ့အတိတ်တွေကို သညာက မှတ်မိပေမဲ့)** ကိလေသာ **(ဖြစ်ခွင့်)** မရှိတော့ဘူး။

ဖြစ်တိုင်းပျက်နေတဲ့ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ်ကိုသာ တကယ့်အရှိတရားလို့ သတိသမ္ပဇဉ်ဖြင့် **(ဝိပဿနာ-သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်)**အမြင်ဖြစ်လာရင် **(မြဲတယ်ထင်တဲ့ နိစ္စသညာ၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိတယ်ထင်တဲ့ အတ္တသညာ)**တွေကို ပယ်နိုင်လာပါတယ်။ အသိဉာဏ်ရင့်ကျက်လာရင် **(ရုပ်နာမ်ကို ချမ်းသာထင်တဲ့ သုခသညာ)**ကိုလည်း ပယ်ရှားနိုင်ပါတယ်။ အတိတ်-ပစ္စုပ္ပန်-အနာဂတ်တရားတို့အပေါ်မှာ **‘မဆုတ်ကိုင်’**တော့ဘဲ ဥပေက္ခာပြုနိုင်ပြီး **(ကာလလွန်-ဒေသလွန်ရာ) ‘ကာလဝိမုတ်ဖြစ်တဲ့ နိဗ္ဗာန်’**တိုင်အောင် အရောက်လှမ်းနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

“သမထ”

ပညတ်အာရုံတစ်ခုအပေါ်မှာ စိတ်ကို စူးစူးစိုက်စိုက်ကပ်ပြီး တည်ငြိမ်နေအောင် အားထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်ကို အထူး မခွဲခြားပါ။ တစ်ပေါင်းတည်း တစ်ခုတည်းသဘောဖြင့်သာ ရှု၏။ ထို့ကြောင့် အာရုံတို့ကို မြဲသည့်(နိစ္စသညာ)၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ ရှိသည့် (အတ္တသညာ)စသည်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို မပယ်ရှား နိုင်ချေ။ မနောကံတွင်ဖြစ်မည့် လောဘစိတ်၊ ဒေါသစိတ် စသည့် **(ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာ)**တို့ကိုသာ ခပ်ကြာကြာ ပယ်ခွာနိုင်လေသည်။

ဥပမာ သမထအာရုံဖြစ်သော မြေ-မြေဟူ၍၎င်း၊ အရိုး-အရိုးဟူ၍ ၎င်း၊ ပထဝီ-ပထဝီဟူ၍၎င်း၊ ဝါယော-ဝါယောဟူ၍၎င်း အာရုံတစ်ခု

အပေါ် စူးစူးစိုက်စိုက် ကွက်ကြားကောက်၍ စိတ်ကို အာရုံတစ်ခု၌ကပ်၍ တည်ငြိမ်နေအောင် ဝီရိယစိုက်ပြီး အားထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

(သဒ္ဓါ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ဝီရိယအစွမ်းကြောင့် သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သမာဓိအရာတွင် ဝီရိယသာ လိုရင်းဖြစ်ပါသည်။)

“ဝိပဿနာတက်ပုံ”

သမာဓိအစွမ်းကြောင့် ပရမတ်အာရုံဖြစ်သော ရှေ့စိတ်အစဉ်ကို နောက်စိတ်ကကပ်၍ ‘**ကိလေသာကြားမထိုး**’ဘဲ သတိဖြင့် ရှုမှတ်ခြင်း ဖြစ်၏။ **(ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်ကို အထူးခွဲခြား စိတ်ဖြာရ၏။)** အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်း ဖြစ်ပေါ်သော **(တတိယတစ်ခု) ‘ရှေ့စိတ်’**ကို နောက်စိတ်ဖြင့်ကပ်၍ ရှုနိုင်သောအခါမှ **‘ဝိပဿနာသို့တက်လှမ်း’** နိုင်၏။ ရှေ့စိတ်အစဉ်၌ ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပြီးတိုင်း ချုပ်ပျောက်မှုကို နောက်စိတ်ကသတိဖြင့်ကပ်၍ ဆင်ခြင်နိုင်သောကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို မြဲသည့် နိစ္စမဟုတ် (အနိစ္စ)၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိသည့် အတ္တ မဟုတ် (အနတ္တ)စသည့် လက္ခဏာတို့ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ပြီး မြဲတယ် ဟုထင်မှတ်သော (နိစ္စသညာ)၊ အနှစ်သာရရှိတယ်ဟု ထင်မှတ်သော (အတ္တသညာ) စသည်အားဖြင့် စိတ်၌ စွဲလမ်းမှုတို့ကို ဖြစ်စေသော **(ကိလေသာ-ဖြစ်ခွင့်) အနုသယ-အမြစ်**ကို ဝိပဿနာဉာဏ်သည် တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်ရှားနိုင်၍ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အပြီး ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

- ၁။ ဝီရိယကြောင့် သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်၏။
- ၂။ သမာဓိအစွမ်းကြောင့် ပရမတ်ရုပ်နာမ်ကို သတိပြုနိုင်၏။
- ၃။ သတိသမ္ပဇဉ်အစွမ်းကြောင့် ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- ၄။ ထိုဉာဏ်သည် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာစသော ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂမှစ၍ အပြီးတိုင်ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

“အနတ္တ-အနိစ္စ”

အာရုံရှိမှစိတ်ဖြစ်တာ တစ်ချိန်မှာ နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်ပါ။
အာရုံက အထောက်အပံ့ သတိက အဓိက။

- ၁။ မျက်စိနဲ့အဆင်းတိုက်တဲ့ အကြောင်းကြောင့်
အကျိုး-မြင်စိတ် အသစ်ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)
- ၂။ အသစ်ဖြစ်ပေါ်တဲ့ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်နဲ့သတိပြုတာက (အနိစ္စ)

အာရုံနှင့်စိတ် (အနတ္တ)

- ၁။ ရူပါရုံ-အဆင်းက ကျေးဇူးပြုမှု
မြင်စိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)
- ၂။ သဒ္ဓါရုံ-အသံက ကျေးဇူးပြုမှု
ကြားစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)။
- ၃။ ဂန္ဓာရုံ-အနံ့က ကျေးဇူးပြုမှု
နံစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)။

၄။ ရသာရုံ-အရသာက ကျေးဇူးပြုမှ

စားစိတ် (ဇိတ်ဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)။

၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ-အထိက ကျေးဇူးပြုမှ

ထိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)။

၆။ ဓမ္မာရုံ-သဘောတရားက ကျေးဇူးပြုမှ

ကြံစိတ် (မနောဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်တာက (အနတ္တ)။

အကြောင်းတရားတို့ပြည့်စုံလျှင် အကြောင်းအားလျှော်သော အကျိုးတရားတို့သည် **(သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး အသစ်အသစ်)** ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

ဤသို့ ‘ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်’ဖြစ်သော အကြောင်းကိုစွဲ၍ အကျိုးဖြစ်ပုံကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ပါလျှင် ‘အနတ္တလက္ခဏာ’သည် သူ့သဘောအတိုင်း ဉာဏ်တွင် ပေါ်လွင် ထင်ရှားလာပေမည်။

ရှေ့စိတ်ဖြစ်ပျက် နောက်စိတ်မဂ် (အနိစ္စ)

အကြောင်းနှစ်ခု တိုက်ဆိုင်တိုင်း ‘တတိယ’တစ်ခု (ဝိညာဏ်သိ) ‘အသစ်’ဖြစ်ပေါ်မှုကိုသိမြင်လျှင် ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့်ကပ်၍ သတိပြုနိုင်ပါသည်။ (အသစ်ဖြစ်ပေါ်တာက ရှေ့စိတ်၊ အသစ်ဖြစ်ပေါ်တာကို သတိပြုမိတာက နောက်စိတ်)

စိတ်သည် တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်သောကြောင့် နောက်စိတ်ဖြစ်ပါက ရှေ့စိတ်ချုပ်ပြီးဖြစ်၏။ လက်တွေ့တွင် တစ်စိတ်ပြီး တစ်စိတ် ‘အစားထိုး’နေမှု - ရုပ်နာမ် (အစဉ်အတန်း)ကိုသာ ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်နိုင်၏။ ယင်းဖြစ်စဉ်ကို ‘သတိသမ္ပုဇဉ်’ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ (အသစ်ဖြစ်တိုင်း

အဟောင်းချုပ်ပျက်မှု) ‘အနိစ္စလက္ခဏာ’ကို ‘မျက်မြင်’မဟုတ် ‘ဉာဏ်မြင်’ဖြင့်သာ ထိုးထွင်း၍ သိမြင်နိုင်လေသည်။

(အနိစ္စလက္ခဏာကို ကိုယ်တွေ့မဟုတ်၊ ဉာဏ်တွေ့ဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်ပါသည်။)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-အကြောင်းအကျိုး (အနတ္တ)

၁။ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုး (ကမ္မ-ဝိပါက) - (အတိတ်အကြောင်းအကျိုး)

၂။ အာရုံနှင့်ဒွါရတိုက်မှုက အကြောင်း၊ ဝိညာဏ်ဖြစ်တာက အကျိုး
(ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းအကျိုး) (ထိမှု - သိမှု ထိုနှစ်ခု ကြပ်ကြပ်သတိပြု)

၃။ ကိလေသာ-အကြောင်းနှင့် ကံ-အကျိုး (ကိလေသဝဋ်နှင့် ကမ္မဝဋ်)

(အကြောင်း-ကိလေသာချုပ်လျှင် အကျိုး-ကံချုပ်၏။)

သညာသိမှ ဝိညာဏ်သိ-ပညာသိသို့တက်ပုံ

‘ဝီရိယ’အစွမ်းကြောင့် အာရုံကိုစူးစိုက်တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် အာရုံနှင့်အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်း တတိယတစ်ခု ‘အသစ်’ဖြစ်ပေါ်မှုကို ကွက်ကြားကောက် သိမြင်လာ၏။ ယင်းသည် သညာသိအဆင့်မှ ‘ဝိညာဏ်သိ’အဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်သည်။

အသစ်အသစ်တို့ဖြင့် (အစားထိုး)မှုကို ‘သတိ-သမ္ပဇင်’ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ ‘ဉာဏ်’ဖြင့် အပျက်ကို ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်ပါက ‘ပညာသိ’ အဆင့်သို့ တက်လှမ်းနိုင်ပါမည်။ (မြဲတယ်ထင်တဲ့ အနုသယဓာတ်ကိုပယ်နိုင်)

ဉာဏ်မှာ ထင်ပုံ

ရုပ်နာမ်တို့ကို မမြဲသည့် အခြင်းအရာအားဖြင့် သိမြင်သောကြောင့် အနိစ္စလက္ခဏာအနေဖြင့် ဉာဏ်မှာထင်၏။ ဆင်းရဲသည့် အခြင်းအရာအားဖြင့်

သိမြင်သောကြောင့် ဒုက္ခလက္ခဏာအနေဖြင့် ဉာဏ်မှာထင်၏။ အစိုးမရ သည့် အခြင်းအရာ၊ မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်သည့် အခြင်းအရာ၊ အတ္တ ကောင်မဟုတ်သည့် အခြင်းအရာအားဖြင့် သိမြင်သောကြောင့် အနတ္တ လက္ခဏာအနေဖြင့် ဉာဏ်မှာထင်၏။

ဤကဲ့သို့ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာအားဖြင့် ဉာဏ်မှာ ထင်သောကြောင့် ရုပ်နာမ်တရားတို့အပေါ်တွင် နိစ္စ၊ အတ္တ၊ သုဘ၊ သုခ တို့ဖြင့် စိတ်မှာ စွဲလမ်းမှုကို ဖြစ်စေသော **‘ကိလေသာဖြစ်ခွင့် - အနုသယ အမြစ်’**ကို ဝိပဿနာဉာဏ်-မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အပြီးတိုင် ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

အဓိပညာ ဝိပဿနာ

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - မြန်မာပြန်- မဟာစည်ဆရာတော်ကြီး)

၁။ အာရုံကို (သိသောရှေ့စိတ်)လည်း ပျက်သည်။

၂။ ရှုသောစိတ် (နောက်စိတ်)လည်း ပျက်သည်။

၃။ အတ္တမှလည်း ဆိတ်သုဉ်းသည်ဟု ဉာဏ်မှာ ထင်၏။

(အနတ္တမြင်၏။ လွန်ကဲသော ဝိပဿနာပညာဖြစ်၏။)

“နာမသဏ္ဍာန်မရောက်ရန် အမှန်သတိပြု”

စိတ်ဖြစ်စဉ် (ဝီထိ)အရ အမည်နာမတို့သည် ပုံသဏ္ဍာန်ကို အမှီ ပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ ပုံသဏ္ဍာန်သည် မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီး လေးပါးနှင့် ဥပါဒါရုပ်ဖြစ်သော အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ စသည့် အရှိ(ပရမတ်တရား)တို့ကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော မရှိတရား (ပညတ်)များဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမည်ကို သိလိုက်သည်နှင့် ပုံသဏ္ဍာန် ကိုပါ မှတ်ထားသည့် **(သညာသိ)**ဖြင့် သိပြီးသား ဖြစ်နေတတ်သည်။

စိတ်သည် အလွန်လျှင်မြန်သောကြောင့် မြင်လျှင်အဆင်း၊
ကြား လျှင်အသံဟု ရှေ့စိတ်ဖြစ်ပြီး နောက်လိုက်မနောက်က သတိမပြုနိုင်ခြင်း
ဖြစ်သည်။ သမာဓိရှိလာသောအခါ ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ကပ်၍
မနောက်က သတိ-သမ္ပဇဉ်ဖြင့် ဆင်ခြင်မှုကြောင့် ဉာဏ်ဖြစ်လာသောအခါ
မြင်လျှင်အဆင်း၊ ကြားလျှင်အသံဟု ဉာဏ်အမြင်တွင် (ရုပ်နာမ်)သဘာဝ
တရားတို့သည် သူ့သဘောအတိုင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထင်ရှားလာပေမည်။

ပညတ်နှင့်ပရမတ်တွဲစပ်သိပုံ

အိုးဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာရ၏။ အိုးကို ဘာနဲ့လုပ်လဲ၊ မြေနဲ့လုပ်၏။
မျက်စိဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာရ၏။ မျက်စိဘာနဲ့လုပ်လဲ၊ ရုပ်နဲ့လုပ်၏။
နားဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာရ၏။ နားဘာနဲ့လုပ်လဲ၊ ရုပ်နဲ့လုပ်၏။
မြင်မှုဟူသည် အဆင်းကိုသာ သိခြင်းဖြစ်၏။
ဘာကြောင့်သိလဲ၊ ဝိညာဏ်ပေါ်လို့ သိ၏။
ကြားမှုဟူသည် အသံကိုသာ သိခြင်းဖြစ်၏။
ဘာကြောင့်သိလဲ၊ ဝိညာဏ်ပေါ်လို့ သိ၏။
ခြေ-လက်ဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာရ၏။ ဘာနဲ့လုပ်လဲ၊ ရုပ်နဲ့လုပ်၏။
ထိမှုဟူသည် ပျော့-မာ၊ ပူ-အေး၊ ထောက်ကန်မှုကို သိခြင်းဖြစ်၏။
ဘာကြောင့်သိလဲ၊ ဝိညာဏ်ပေါ်လို့ သိ၏။
ထို့အတူ ငါ-ဟူသည် ခေါင်း-ကိုယ်-ခြေ-လက်ဆိုသော ပုံသဏ္ဍာန်
သာရ၏။ ငါ-ဘာနဲ့လုပ်လဲ၊ (ရုပ်)နဲ့လုပ်၏။ ပထဝီဦးဆောင်သော
'ဓာတ်ကြီးလေးပါး'ဖြစ်၏။ 'အထည်ဝတ္ထုဟူမျှ ပထဝီ'သာရ၏။
ထိုဓာတ်ကြီးလေးပါး အပေါင်းအစုကို တည်ရာအဖြစ် စွဲမှီ၍ အာရုံနှင့်
အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်း 'ဝိညာဏ်' အသစ်ဖြစ်ပေါ်၏။ ဝိညာဏ်
သည် တစ်ချိန်တွင် နှစ်စိတ် ပြိုင်မဖြစ်။ ရှေ့စိတ်ပြီးမှ နောက်စိတ်ဖြစ်၏။

ငါဟူသည် (နိစ္စသညာ)၊ (အတ္တသညာ)

ငယ်ငယ်တုန်းကလည်း ငါ၊ အခုလည်း ငါ၊ ရုပ်နာမ်တွေကို မြဲတဲ့ သဘော (နိစ္စသညာ)၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိတဲ့သဘော (အတ္တ သညာ)တွေနဲ့ စွဲယူထားသော (ငါ)သည် မနောက်တွင် ဖြစ်သော ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာဖြစ်၏။ ယင်းသည် ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် ကိန်းနေ သော **အနုသယ-ကိလေသာဖြစ်ခွင့် (ငါ)**ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရ၏။

တဏှာ-ငါ၊ မာန-ငါ၊ ဒိဋ္ဌိ-ငါ

ရုပ်နာမ်တို့အပေါ်တွင် **‘ငါ-ကိလေသာ’**ဖြင့် စွဲလမ်းမှုသည် တဏှာ- မာန-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူခြင်းဖြစ်သည်။ ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် အနုသယ- ကိလေသာ (**ဖြစ်ခွင့်**)ရှိနေသောကြောင့် ထိုရုပ်နာမ်တို့အပေါ်တွင် အသိမှား၊ အမှတ်မှား၊ အယူမှားနေခြင်းဖြစ်သည်။ ရုပ်နာမ်ဟု သတိပြု နိုင်သော **‘သမာဓိ’**၏အစွမ်းကြောင့် **‘ပရိယုဋ္ဌာန-ကိလေသာ’** စိတ်မှာ မဖြစ်ပေါ်တော့ပါ။ ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် ကိန်းနေသော **‘အနုသယ-ကိလေ သာ (ဖြစ်ခွင့်)’**အမြစ်ကို **‘ပညာ’**ဖြင့် နှုတ်ပယ်ရန်အတွက် **‘ရုပ်နာမ်တို့၏ သာမညလက္ခဏာ’**ကိုသာ နှလုံးသွင်းပွားများရန် လိုပါတော့သည်။

ကိလေသာပယ်ပုံ

၁။ **‘ဝိရိယ’**အစွမ်းကြောင့် **‘သမာဓိ’**ဖြစ်ပေါ်လာပါက လောဘ-စိတ်၊ ဒေါသ-စိတ်ဖြစ်သည့် **‘ပရိယုဋ္ဌာန-ကိလေသာ’**ဟူသော **(အပင်)**ကို ခုတ်ပယ်နိုင်ပါသည်။

၂။ **‘သတိ-သမ္ပဇင်္ဂ’**ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော **‘ပညာ’**ဖြင့်သာ **‘အနုသယ-ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်’**ဟူသော **(အမြစ်)**ကို လောကီ **‘ဝိပဿနာပညာ’**ဖြင့် တူးဆွကာ **‘တဒင်္ဂ’**ပယ်နိုင်ပြီး လောကုတ္တရာ **‘မဂ်ပညာ’**ဖြင့် အမြစ်ပြတ်နှုတ်ကာ အပြီး ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

“ဝယဓမ္မာ သင်္ခါရာ အပ္ပမာဒေန သမ္မာဒေထာ”

‘မမြဲကုန်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို
မမေ့မလျော့ မပါမဆ မြဲမြံသော လုံ့လဝီရိယဖြင့်
ကောင်းစွာ နေရစ်ကြကုန်လော့’ ဟု
ဘုရားရှင်သည် နောက်ဆုံး မှာကြားတော်မူခဲ့လေသည်။

မြင်ရာ၊ ကြားရာ၊ နံရာ၊ စားရာ၊ ထိရာ၊ တွေးရာတို့မှာ မေ့တာ
လည်း သဘာဝ၊ သို့သော် ‘မေ့မှု-သတိမရှိမှု’သည် အကုသိုလ်ဖြစ်၏။
အကုသိုလ်လည်း သဘာဝပင်တည်း။ ကုသိုလ်သည်လည်း သဘာဝပင်
တည်း။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ပိုင်းခြားသိခြင်း၊ သဘာဝဖြစ်သော သစ္စာ
လေးပါးကို ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်းသည် ဉာဏ်တည်း။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမြင်တည်း။
ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ရွေးချယ်နိုင်ခြင်းသည် သတိတည်း။

‘သတိရှိလျှင် ရွေးချယ်’နိုင်၍ သတိမရှိလျှင် ဥပါဒါန်ဖြင့် ကောင်း
တာကိုလည်း မလွတ်တန်း စွဲ၏။ မကောင်းတာကိုလည်း မလွတ်တန်း
စွဲ၏။ မရွေးချယ်နိုင်တော့ပေ။ ထိုဥပါဒါန်သည် အနုသယ ကိလေသာ၏
အစွမ်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ သတိရှိလျှင် ဥပါဒါန် (ဝီတိက္ကမ၊ ပရိယုဋ္ဌာန၊
အနုသယ)ဟူသော ကိလေသာ အဆင့်ဆင့်တို့ကို သတိပဋ္ဌာန်အကျင့်ဖြင့်
တဒင်္ဂမှစ၍ နိဗ္ဗာန်သာလျှင်အာရုံရှိသော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ကိလေသာတို့ကို
အကြွင်းအကျန်မရှိအောင် အမြစ်ပြတ် ပယ်ရှားနိုင်လေသည်။

သမုတိနယ်က သီလသိက္ခာနဲ့ယှဉ်သော သတိ၊ ပရမတ်နယ်က
သမာဓိသိက္ခာနဲ့ယှဉ်သော သတိ၊ သစ္စာနယ်က ပညာသိက္ခာနဲ့ယှဉ်သော
သတိ၊ ဤသို့ သတိကိုအဆင့်ဆင့် မြင့်သထက်မြင့်အောင် ကြိုးစားအား
ထုတ်ကြကုန်လျှင် ကိလေသာတို့ကို အပြီးပယ်ရှားကြရလေကုန်သတည်း။

**မကောင်းမှုရှောင်၊
ကောင်းမှုဆောင်၊
ဖြူအောင်စိတ်ကိုထား။**

ကမ္ဘာမှာ ဘုရားအဆူဆူ ပွင့်ခဲ့ကြတာ ငါးသိန်း တစ်သောင်း နှစ်ထောင် နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူ ရှိသွားပါပြီ။ သမ္မုဒ္ဒေဂါထာတော်ကြီးမှာ ပါပါတယ်။ မြတ်စွာဘုရားရှင် အဆူဆူပွင့်ပြီး ဟောကြားခဲ့တဲ့ တရားတွေကို အကျဉ်းချုံ့လိုက်ရင် **‘မကောင်းမှုရှောင်၊ ကောင်းမှုဆောင်၊ ဖြူအောင်စိတ်ကိုထား။’** ဆိုတဲ့ အဓိက ဒီသုံးခုကိုဘဲ ဟောကြားသွားတာပါ။ ဒါကို ဝိပဿနာအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်လို့တော့ အရင်က မသိခဲ့ပါဘူး။

ဝိပဿနာအလုပ်က အကုသိုလ်ကို ကုသိုလ်နဲ့ပယ်တဲ့ လုပ်ငန်းကြီးပါဘဲ။ ဒါနကုသိုလ်နဲ့လည်း အကုသိုလ်ကိုပယ်တယ်။ သီလကုသိုလ်နဲ့လည်း အကုသိုလ်ကိုပယ်တယ်။ သမထကုသိုလ်နဲ့လည်း အကုသိုလ်ကိုပယ်တယ်။ ဝိပဿနာကုသိုလ်နဲ့လည်း အကုသိုလ်ကိုပယ်တယ်။ နောက်ဆုံး မဂ်ကုသိုလ်နဲ့ အကုသိုလ်မှန်သမျှ အကုန်ပယ်ပြီး ရဟန္တာဖြစ်တာပါ။ ရဟန္တာမှာ အကုသိုလ်မှန်သမျှ အကုန်ပယ်ပြီးလို့ ပြုဘွယ်ကိစ္စလည်း ကုန်ပါပြီ။ ပြုဘွယ်ကိစ္စကုန်တဲ့အတွက် နောက်ဘဝ နောက်

ခန္ဓာလည်း မရတော့ပါဘူး။ ခန္ဓာချုပ်ငြိမ်း ဘုံဇာတ်သိမ်းပြီး ထာဝစဉ် ငြိမ်းအေးတဲ့ နိဗ္ဗာန်ရောက်သွားတာပါ။

‘မကောင်းမှုရှောင် ကောင်းမှုဆောင် ဖြူအောင်စိတ်ကိုထား’

ဆိုတော့ ကိုယ်လုပ်ရမည့်လုပ်ငန်းက ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်အောင် သတိနဲ့ စောင့်ရှောက်ရတာဘဲ။ သတိက စောင့်ရှောက်တတ်တဲ့ ကိစ္စရှိတယ်။ အကုသိုလ်တွေမဖြစ်အောင် သတိက စောင့်ရှောက်တယ်။ အကုသိုလ်ကို ရှောင်လို့ပြောပေမဲ့ သတိရှိမှ ရှောင်လို့ရတာ။ သတိမရှိရင် အကုသိုလ် ဖြစ်မှန်းတောင် မသိပါဘူး။

အကုသိုလ်ကို သတိနဲ့ ရှောင်ရသလို ကုသိုလ်ကို ဆောင်ဆိုတာ လည်း **‘သတိကိုယ်တိုင်က ကုသိုလ်’**ပါဘဲ။ သတိရှိတာနဲ့ အကုသိုလ် ကိုပယ်ပြီး ကုသိုလ်ဆောင်ပြီးသား ဖြစ်သွားတယ်။ ရှေ့စိတ်မှာဖြစ်တဲ့ အကုသိုလ်တွေကို နောက်စိတ်က သတိပြုလိုက်တာနဲ့ ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကို ပယ်ပြီးသားပါဘဲ။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ **‘စိတ်က တစ်ကြိမ်မှာ နှစ်စိတ်ပြိုင်မဖြစ်’**လို့ပါ။ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်တာနဲ့ အကုသိုလ်စိတ်က မရှိတော့ဘူး။ ပျက်သွားပါပြီ။ **‘ကုသိုလ်စိတ်က အစားထိုး’**နေပါပြီ။

ကောင်းတာလည်း စေတနာကတိုက်တွန်းသလို မကောင်းတာ တွေလည်း စေတနာက တိုက်တွန်းလို့ဖြစ်နေတာပါ။ အမှန်က **‘ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဆိုတာ စေတနာ’**ပါဘဲ။ ဒါကြောင့် ဘုရားရှင်က **‘စေတနာ ဟံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ ဝဒါမိ’**လို့ ဟောကြားခဲ့ပါတယ်။ စေတနာဟာ ကံပါဘဲတဲ့။ ဝိပဿနာရှုတဲ့အခါမှာ စေတနာကို အတ္တမဟုတ်၊ အနတ္တ လို့မြင်အောင်ကြည့်ရပါတယ်။ အာရုံနဲ့အကြောင်း တိုက်ဆိုင်မှ စေတနာကပေါ်တာ။ မကောင်းတဲ့အာရုံနဲ့ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ရင် လောဘစိတ်တွေ၊ ဒေါသစိတ်တွေဖြစ်တယ်။ မကောင်းတဲ့စိတ်တွေ

ဖြစ်တယ်။ ကောင်းတဲ့အာရုံနဲ့ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ရင် ကောင်းတဲ့ စိတ်တွေဖြစ်တယ်။ လောကဆိုတာ **(အာရုံနဲ့စိတ်)**ဘဲ ရှိတယ်လို့ နောက်စိတ်မှာ သတိရှိလာရင် ဉာဏ်မှာ ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာမှာပါ။

ဒီတော့ စေတနာကလည်း အာရုံက ကျေးဇူးပြုမှပေါ်တယ်။ မြတ်စွာဘုရားကို ဆွမ်းတော်ကပ်၊ ရေတော်ကပ်၊ ပန်းတွေကပ်၊ ဆီမီး တွေထွန်း၊ ဘုရားကိုလည်း ရှိခိုးတာတွေက စေတနာတွေပါဘဲ။ ရှေ့စိတ်မှာဖြစ်ပေါ်တဲ့ စေတနာတွေ။ အဲဒါတွေက ကံကုသိုလ်တွေဘဲ။

ဒါပေမဲ့ ရှေ့စိတ်မှာဖြစ်တဲ့ **‘ကံကုသိုလ်’**ကို နောက်စိတ်က ငါ့ ကုသိုလ်လို့ **ကိလေသာ‘ငါ’**နဲ့သွားစွဲလို့ **‘စိတ်ကမဖြူ’**တော့တာ။ ကံ ကုသိုလ်က စေတနာကြောင့်ဖြစ်တယ်။ ဟောဒီဓမ္မာရုံထဲဝင်လာရင် မြတ်စွာဘုရားပုံတော်ကို အာရုံပြုမှ လက်အုပ်ချီဖို့ စေတနာကတိုက် တွန်းတာပါ။ အာရုံကကျေးဇူးမပြုသေးရင် ဒီစေတနာက မပေါ်သေးဘူး။ စေတနာကလည်း အာရုံကကျေးဇူးပြုမှပေါ်တာ။ ကိုယ့်ထဲမှာ အမြဲ ရှိနေတာ မဟုတ်ဘူး။ ဒီစေတနာကလည်းပေါ်ပြီး ချုပ်ပါတယ်။ အဲဒါကို နောက်စိတ်ကသတိပြုမိရင် နောက်စိတ်မှာ ဉာဏ်ကုသိုလ် ဖြစ်လာတယ်။ ရှေ့စိတ်က ကံကုသိုလ်၊ နောက်စိတ်မှာ ဉာဏ်ကုသိုလ် ဖြစ်သွားပြီ။ **‘ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်ရင် ကံကုသိုလ်ကို စွန့်နိုင်ပါတယ်’**။ ကံကုသိုလ် ဖြစ်ပျက် ဉာဏ်ကုသိုလ်က မဂ်ပါ။

ကံကို ဉာဏ်နဲ့စွန့်နိုင်တဲ့အတွက် ကံကအကျိုးမပေးနိုင်တော့ဘူး။ ကံကုသိုလ်က သံသရာကောင်းကျိုးကိုပေးမယ်။ အို-နာ-သေတော့ မလွတ်နိုင်ဘူး။ ဉာဏ်ကုသိုလ်က အို-နာ-သေလွတ်တဲ့နိဗ္ဗာန်ကို ရောက် အောင်ပို့နိုင်ပါတယ်။ ဒီဉာဏ်ကုသိုလ်က ဗောဓိဉာဏ်-မဂ်ဉာဏ်ကို အထောက်အပံ့ပြုပြီး နိဗ္ဗာန်ရောက်အောင်အထိ ကျေးဇူးပြုနိုင်ပါတယ်။

ဒီတော့ အခုထပ်ပြောချင်တာက ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်တာနဲ့ ကံကုသိုလ်ကို စွန့်ပြီးသားဖြစ်သွားပြီ။ စကားလုံးက မတူတော့ဘူး။ ကံပေါ်ဉာဏ်ဆင့်တာ မဟုတ်ဘူး။ ကံကို ဉာဏ်ကစွန့်နိုင်သွားပြီ။ ကံကို ဉာဏ်က အနိစ္စမြင်သွားပြီ။ ရှေ့စိတ် ကံကုသိုလ်ချုပ်တာနဲ့ နောက်စိတ် ဉာဏ်ကုသိုလ်က အစားထိုးလိုက်တဲ့အတွက် ကံကုသိုလ်ကို စွန့်ပြီးသားဖြစ်သွားတယ်။

မြတ်စွာဘုရားရဲ့ မေ့စကြာဒေသနာမှာ **‘စာဂေါ-စွန့်တယ်၊ ပဋိနိဿဂေါ-တဖန်ထပ်၍ စွန့်တယ်’**။ ဒီကံကုသိုလ်ကို ငါ့ဥစ္စာလို့ သိမ်းပိုက်တတ်တဲ့တဏှာကို စွန့်လိုက်တာ။ ဒီကံက အကျိုးပေးလို့ရှိရင် နောက်ဘဝ နောက်ခန္ဓာကိုဘဲ အကျိုးပေးမှာ။ နောက်စိတ်မှာ ဉာဏ်မဖြစ်ရင် နောက်စိတ်မှာ တဏှာက ရှေ့စိတ်က ကံကုသိုလ်တွေကို ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာအနေနဲ့ စွဲယူသိမ်းပိုက်တဲ့အတွက် ကံကုသိုလ်ကို နောက်စိတ်တဏှာက မစွန့်နိုင်တော့ဘူး။

အနုသယကိလေသာရဲ့သဘောက အလွန် သိမ်မွေ့တယ်။ သိမ်မွေ့လွန်းတော့ တဏှာနဲ့ စွဲယူလိုက်တာကို စိတ်မှာ မပေါ်လွင် မထင်ရှားဘူး။ ရှေ့စိတ်က ကံကုသိုလ်ကို နောက်စိတ်က သတိလည်းပြုမိရော ဉာဏ်ကုသိုလ် ဖြစ်လာတယ်။ သတိကြောင့် ဉာဏ်ကုသိုလ် ဖြစ်လာတယ်။ ဒီဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်လိုက်တာနဲ့ ကံကုသိုလ်ကို စွန့်ပြီးသားဖြစ်သွားတယ်။ **ကံကို ဉာဏ်နဲ့စွန့်နိုင်ပါတယ်။**

မြတ်စွာဘုရားက **‘ကံနဲ့ကံ၏အကျိုး’**ကို ဟောတယ်။ ကံက အကြောင်း၊ ကံ၏အကျိုးက နာမ်ရုပ်တွေဘဲ။ ဒါကြောင့် နာမ်ရုပ်တွေက တစ်ဘဝပြီးတစ်ဘဝ ကြောင်းကျိုးဆက်နေလို့ သံသရာလည်နေတာက မဆုံးနိုင်တော့ဘူး။ ကံဆိုတဲ့အကြောင်းချုပ်ရင် ကံရဲ့အကျိုး နာမ်ရုပ်

တွေလည်းချုပ်တယ်။ **‘အကြောင်းချုပ်လို့ အကျိုးချုပ်’**တာ။
နာမ်ရုပ်ချုပ်ရင် နိဗ္ဗာန်အစားထိုးတယ်။ ဒါဆိုရင် သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲ
ချုပ်တဲ့ နိဗ္ဗာန်ရောက်တာပါဘဲ။

ဒီတော့ နိဗ္ဗာန်ရောက်တယ်ဆိုတာ ရုပ်နာမ် (ငါ)နဲ့ နိဗ္ဗာန်ရောက်
ချင်လို့တော့မရဘူး။ အများထင်နေကြတာက ငါကိုယ်တိုင် နိဗ္ဗာန်ကို
ဘုံတစ်ခုလို့ရောက်ပြီး ချမ်းသာတွေကို ကိုယ်တိုင် ခံစား စံစားချင်နေတာ။
အဲဒီလိုတော့ မဟုတ်ပါဘူး။

ရှေ့စိတ်မှာ ကံကုသိုလ်ဖြစ်ပြီး နောက်စိတ်က ဉာဏ်ကုသိုလ်
လိုက်နိုင်ရင် ဒီဉာဏ်က ကံကိုစွန့်နိုင်တယ်။ ကံပေါ်ဉာဏ်ဆင့်တာ
မဟုတ်တော့ဘူး။ ကံကုသိုလ်ကို ဉာဏ်ကုသိုလ်နဲ့ စွန့်လိုက်တာ။ ကံကို
စွန့်လိုက်တာနဲ့ ဒီကံအကျိုးပေးခွင့်မရတော့ဘူး။ ကံအကျိုးပေးခွင့်
ဘာကြောင့်ရလဲဆိုရင် **‘တဏှာရှိနေလို့ ကံအကျိုးပေးခွင့်ရ’**နေတာ။
ရှေ့စိတ်မှာဖြစ်သွားတဲ့ ကံကုသိုလ်ကို နောက်စိတ်မှာရှိတဲ့ တဏှာက
ငါ့ဥစ္စာအနေနဲ့ စွဲယူသိမ်းပိုက်လိုက်တဲ့အတွက် ဒီကံကိုမစွန့်နိုင်တာ။
တဏှာက မစွန့်နိုင်တဲ့အတွက် ဒီကံက အကျိုးပေးခွင့်ရနေတာ။ ကံတွေ
အကျိုးပေးခွင့်ရနေလို့ နောက်ဘဝ နောက်ခန္ဓာတွေ ဖြစ်ရပြန်တယ်။

အခု ဒီ**‘ကံကုသိုလ်ရဲ့နောက်မှာ ဉာဏ်ကုသိုလ်လိုက်’**နိုင်တဲ့
အတွက် ဒီကံကိုသိမ်းပိုက်တဲ့ **‘တဏှာဖြစ်ခွင့်’** မရတော့ဘူး။
(ဉာဏ်က တဏှာကို ပယ်လိုက်တယ်။) ဉာဏ်က တဏှာလည်းပယ်
လိုက်ရော ဒီကံက အကျိုးပေးခွင့် မရတော့ဘူး။ ကံကြောင့် ရုပ်နာမ်
တွေဖြစ်နေတာ။ ကံလည်းချုပ်ရော ရုပ်နာမ်လည်းချုပ်တယ်။ ရုပ်နာမ်
ချုပ်ရင် နိဗ္ဗာန်အစားထိုးတယ်။ သဘာဝကြီးမှာ ရုပ်နာမ်ချုပ်ရင်
နိဗ္ဗာန်အစားထိုးတယ်ဆိုတာလည်း သိထားအုံးမှ။ သဘာဝတရား

အားလုံးဟာ အစားထိုးနေတာဘဲ။ ပြတ်တယ်၊ စဲတယ်လည်းမရှိဘူး။
ခိုင်တယ် မြဲတယ်လည်း မရှိဘူး။ ဖြစ်သမျှပျက်နေတာ၊ တစ်ခုပြီးတစ်ခု
အစားထိုးနေတာက မြန်လွန်းလို့ ပျက်နေတယ်လို့ မထင်ရတာပါ။

ရှေ့စိတ် ကံကုသိုလ်ချုပ်သွားပြီး နောက်စိတ် ဉာဏ်ကုသိုလ်လည်း
ဖြစ်လိုက်ရော ကံကုသိုလ်ကိုသိမ်းပိုက်တဲ့ တဏှာ စွန့်လိုက်တယ်။ ကံကို
သိမ်းပိုက်တဲ့ တဏှာစွန့်မှတော့ ကံရဲ့အကျိုးဖြစ်တဲ့ နာမ်ရုပ်တွေလည်း
မဖြစ်တော့ဘူး။ **(နာမ်ရုပ်မရှိရင် ဘာမှမရှိတာမဟုတ်ဘူး။ နိဗ္ဗာန်
အစားထိုးတယ်။)**

လောကဆိုတာ ရုပ်တွေနာမ်တွေ တစ်ခုပြီးတစ်ခု အစားထိုးနေတာ။
ရုပ်နာမ်ချုပ်ရင်လည်း နိဗ္ဗာန်အစားထိုးတယ်။ ပြတ်တယ်၊ စဲတယ်လည်း
မရှိဘူး။ ခိုင်တယ်၊ မြဲတယ်လည်းမရှိဘူး။ အစားထိုးနေကြတာပါ။
ဒီတော့ အတ္တဒိဋ္ဌိလည်း ပြုတ်ပြီပေါ့။ ဒီလိုသိသွားရင် ဝိပဿနာဉာဏ်နဲ့
တဒင်္ဂပြုတ်တယ်။ ဉာဏ်ရင့်လာရင် မဂ်ဉာဏ်နဲ့ အပြီးပြုတ်ပါတယ်။

ရှေ့စိတ်မှာဖြစ်တဲ့ ကံကုသိုလ် စေတနာကို နောက်စိတ်က သတိ
ပြုမိရင် ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်ရင် ကံကုသိုလ်ကို
စွန့်ပါတယ်။ ဒီတစ်လုံးဟာ အရေးကြီးပါတယ်။ **(ကံကို ဉာဏ်က
စွန့်တယ်။)**

ရုပ်နာမ်အစဉ်မှာ ‘တဏှာဆိုတဲ့ အကိန်းဓာတ်’ သဘော၊ ‘အတ္တ
ဆိုတဲ့ အနုသယ ဓာတ်’ သဘောတွေက အရဟတ္တမဂ်နဲ့ မပယ်ရသေး
သမျှ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် အနေနဲ့မဖြစ်ပေါ်ဘဲ ငုတ်နေတဲ့သဘာဝက သိမ်မွေ့
လွန်းတယ်။ သာမန်အားဖြင့် မသိနိုင်ဘူး။ ‘သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်နဲ့
ဘုရားရှင်မို့ သိနိုင်’တာပါ။ ‘အကုသိုလ်ကိုရှောင်၊ ကုသိုလ်ကိုဆောင်၊
ဖြူအောင်စိတ်ကိုထား’လို့ ဘုရားရှင် အဆူဆူဟောကြားဆုံးမတော်

မူခဲ့ပေမဲ့လည်း ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဆိုတဲ့ ‘စေတနာပရမတ်’ကို ဘုရား ရှင်ပွင့်တော်မူမှ ‘ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ကပ်ပြီး သတိသမ္ပဇဉ်နဲ့ ပိုင်းခြား’သိနိုင်တာပါ။ ‘စိတ်ကိုဖြူအောင်ထား’ ဆိုတာကလည်း ‘ကိလေသာ စင်ကြယ်တဲ့စိတ်ကို မဂ်ဉာဏ်နဲ့ဘဲ ဖြူအောင်’လုပ်နိုင် တာလို့ ‘သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ကြီးနဲ့သာ သိနိုင်’တဲ့အရာတွေပါ။

အခုလို ရှေ့စိတ် နောက်စိတ်တွေကို ပိုင်းခြားသိသွားတော့ ကံကုသိုလ်ဖြစ်တဲ့ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိပြုဆင်ခြင်နိုင်ရင် နောက်စိတ်မှာ ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဉာဏ်ကုသိုလ်က ကံ ကုသိုလ်ကို စွန့်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီ ဉာဏ်ကုသိုလ်က ‘ဗောဓိဉာဏသ ပစ္စယော ဟောတု’ဆိုတဲ့ ဗောဓိဉာဏ် (မဂ်ဉာဏ်တွေ)ကို အထောက် အပံ့ကောင်းတွေဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပြီး နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြု ဆိုက်ရောက်နိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

မကောင်းမှုရှောင်တာလည်း သတိ၊

ကောင်းမှုဆောင်တာလည်း သတိ၊

ဖြူအောင်စိတ်ကို ထားနိုင်တာလည်း သတိ။

သတိရှိမှ မကောင်းမှုကိုရှောင်နိုင်၏။

သတိသည်ပင် ကုသိုလ်ကောင်းမှုဖြစ်၏။

ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က သတိပြုနိုင်လျှင် စိတ်ဖြူစင်၏။

ရှေ့စိတ်က စေတနာကြောင့် ကံကုသိုလ်ဖြစ်၏။

နောက်စိတ်က သတိကြောင့် ဉာဏ်ကုသိုလ်ဖြစ်၏။

ဉာဏ်က ကိလေသာစွန့်လို့ စိတ်သည် ဖြူစင်၏။

ကံကုသိုလ်ဖြစ်ပျက်၊ ဉာဏ်ကုသိုလ်က မဂ်။

မဂ်ကုသိုလ်က အကုသိုလ်စွန့်လို့ စိတ်ကို ဖြူစင်စေ၏။

မဇ္ဈိမနိကာယ် - ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် - ဝိဘင်္ဂဝဂ်
ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်

(ဓာတ် ၆-ပါး ကောက်နုတ်ချက်)

မြတ်စွာဘုရားသည် အသျှင်ပုတ္တုသာတိကို မိန့်တော်မူ၏-

“ရဟန်း ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါသည် ဓာတ်ခြောက်ပါးရှိ၏။”

ရဟန်း ဓာတ်တို့သည် ‘ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ် အာကာသဓာတ် ဝိညာဏဓာတ်’အားဖြင့် ဤခြောက်ပါး တို့တည်း။

ဓာတ် (၆)ပါး

၁။ ရဟန်း မြေ ‘ပထဝီ’ဓာတ်သည် မိမိကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော ခက်မာခြင်းသို့ရောက်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ‘ကမ္မဇရုပ်’ တည်း။ ဤရုပ်ဟူသည် ဆံပင်၊ မွေးညင်း၊ ခြေသည်း လက်သည်း၊ သွား၊ အရေ၊ အသား၊ အကြော၊ အရိုး၊ နှလုံး၊ အသည်း၊ အဆုတ်၊ အူ၊ အစာသစ်၊ အစာဟောင်းစသည်တို့တည်း။

၂။ ရဟန်း ရေ ‘အာပေါ’ဓာတ်သည် မိမိကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော ‘ရေ’အပါအဝင်ဖြစ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ကမ္မဇရုပ် သည် ရှိ၏။ ဤရုပ်ဟူသည် သွေး၊ ချွေး၊ မျက်ရည်၊ တံတွေး၊ နှပ်၊ အစေး၊ ကျင်ငယ်တို့တည်း။

၃။ ရဟန်း မီး ‘တေဇော’ဓာတ်သည် မိမိကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော အပူအအေး ‘မီး’အပါအဝင်ဖြစ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ကမ္မဇရုပ်သည် ရှိ၏။ ဤရုပ်ဟူသည် အကြင် အပူအအေး ‘မီး’ဓာတ်ဖြင့် လည်း ပြင်းစွာပူ၏။ ဆွေးမြည့်ရင့်ကျက်၏။ ထို ‘မီး’ ဓာတ်ဖြင့်လည်း အစာသည် ကောင်းစွာ ကျေကျက်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

၄။ ရဟန်း ‘ဝါယောဓာတ်’သည် မိမိကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော လေဓာတ်အပါအဝင်ဖြစ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ကမ္မဇရုပ်သည်ရှိ၏။ ဤရုပ်ဟူသည် အထက်သို့တက်သောလေ၊ အောက်သို့ သက်သောလေ၊ ဝမ်း၌တည်သောလေ၊ အူအတွင်း၌တည်သောလေ၊ အင်္ဂါ ကြီးငယ်သို့ လျှောက်သောလေ၊ ထွက်လေ ဝင်လေ၊ ဤလေတို့ပင်တည်း။

ရဟန်း ဤရုပ်စုတို့ကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဓာတ်လေးပါးဟု ဆိုအပ်၏။ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဓာတ်တို့သည်၎င်း၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဓာတ်တို့သည်၎င်း ဓာတ်တို့သာလျှင်တည်း။

(ဤဓာတ်လေးပါးသည် ‘ငါပိုင်မဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တ မဟုတ်’ဟု အမှန်အတိုင်း ‘ဝိပဿနာပညာ’ဖြင့် ရှုသင့်၏။ ဤသို့ အမှန်အတိုင်း ရှုမြင်သော် ဓာတ်တို့၌ ငြီးငွေ့၏၊ တပ်ခြင်းကင်း၏။)

၅။ ရဟန်း ‘အာကာသဓာတ်’သည် မိမိကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော အာကာသ ဟင်းလင်းအပြင် အပါအဝင်ဖြစ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ကမ္မဇရုပ်သည် ရှိ၏။ ဤရုပ်ဟူသည် နားပေါက် နှာခေါင်း ပေါက် ခံတွင်းပေါက် အစာကိုမျိုရာအပေါက် အောက်အဖို့သို့ ထွက်ရာ အပေါက်တို့တည်း။

၆။ ထိုမှတစ်ပါး (ဖြူစင်သော) ‘ဝိညာဏ်’သည် ချမ်းသာဟုလည်း သိ၏၊ ဆင်းရဲဟုလည်း သိ၏၊ ဥပေက္ခာဟုလည်း သိ၏။

“တည်ရာလေးပါး”

ရဟန်း ဝေဒနာ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿကို စွဲ၍ ဝေဒနာသည် ဖြစ်၏။ ထိုသူသည် ဝေဒနာကို ခံစားသည်ရှိသော် ငါ ဝေဒနာကို ခံစား၏ ဟု သိ၏။ ဝေဒနာ၏အကြောင်းဖြစ်သော ထိုဖဿ၏သာလျှင် ချုပ်ခြင်း ကြောင့် ဝေဒနာသည် ချုပ်၏၊ ငြိမ်း၏ဟု သိ၏။

၁။ “မြတ်သော ပညာတည်ရာ”

ထိုသူသည် သုခဝေဒနာကို ခံစားအံ့၊ ထိုသုခဝေဒနာသည် အမြဲ မရှိ ‘အနိစ္စ’ဟု သိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားအံ့၊ ထိုဒုက္ခဝေဒနာသည် အမြဲမရှိ ‘အနိစ္စ’ဟု သိ၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို ခံစားအံ့၊ ထိုဥပေက္ခာ ဝေဒနာသည် အမြဲမရှိ ‘အနိစ္စ’ဟု သိ၏။ (မနှစ်သက်အပ်)ဟု သိ၏။

ထိုသူသည် သုခဝေဒနာကို ခံစားခဲ့လျှင် ရာဂါနုသယနှင့်မယှဉ်ဘဲ ခံစား၏။ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားခဲ့လျှင် ပဋိယာနုသယနှင့်မယှဉ်ဘဲ ခံစား၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို ခံစားခဲ့လျှင် အဝိဇ္ဇာနုသယနှင့်မယှဉ်ဘဲ ခံစား၏။

ထိုသူသည် ကြီးပွားခြင်းငှါ၎င်း၊ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှါ၎င်း မပြုပြင် မစေ့ဆော် မတောင့်တ၊ မပြုပြင်မစေ့ဆော်သော် လောက၌ တစ်စုံ တစ်ခုကိုမျှ မစွဲလမ်း၊ ‘မစွဲလမ်းသောသူသည် မတောင့်တ၊’ မတောင့် တသောသူသည် အသီးအခြားသာလျှင် ‘ပရိနိဗ္ဗာန်’ ပြုရ၏။

‘ပဋိသန္ဓေနေမှုကုန်ပြီ၊ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးပြီ၊
(မဂ်)ကိစ္စကို ပြုပြီးပြီ၊ ဤ(မဂ်)ကိစ္စအလို့ငှါ တစ်ပါးသော
ပြုဖွယ်ကိစ္စ မရှိတော့ပြီ’ဟု သိ၏။

၂။ “မြတ်သော သစ္စာတည်ရာ”

ရဟန်း ခပ်သိမ်းကုန်သော ‘ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ ကုန်ဆုံးရာ’ဖြစ်သော ဤ‘ဉာဏ်’သည် အလွန်အကဲ ‘မြတ်သော ပညာ’ ပေတည်း။ ထိုရဟန်းအား ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ပညာသည် ပရမတ္ထသစ္စာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ တည်၏။ ရဟန်း ‘မပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော နိဗ္ဗာန်’ (နိရောဓသစ္စာ)သည် အလွန်အကဲမြတ်သော ‘အရိယသစ္စာ’သာတည်း။

၃။ “မြတ်သော စွန့်ခြင်းတည်ရာ”

စင်စစ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား (ဆင်းရဲကို ဆောင်တတ်သော ဥပမိ)တို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုဥပမိ တို့ကို ပယ်ပြီးဖြစ်ကုန်၏။ အမြစ်ပြတ်ပြီးဖြစ်ကုန်၏။ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်အောင် ပြုပြီးဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဤရဟန်းသည် ခပ်သိမ်းသော ဥပမိကို အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ကိလေသာစွန့်ခြင်းနှင့်ပြည့်စုံ၏။ ဤစွန့်ခြင်းသည် အလွန်အကဲ မြတ်သောစွန့်ခြင်းတည်း။

(ဥပမိလေးပါး - ကာမုပမိ၊ ကိလေသုပမိ၊ ခန္ဓုပမိ၊ အဘိသင်္ခါရုပမိ)

၄။ “မြတ်သော ငြိမ်းခြင်းတည်ရာ”

စင်စစ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား သူ့စည်းစိမ်ကို ရှေးရှုကြံခြင်း ‘အဘိဇ္ဈာ’၊ သူတစ်ပါးအား ပျက်စီးစေခြင်း ‘ဗျာပါဒ’၊ ပြင်းစွာတွေဝေခြင်း ‘မောဟ’တရားတို့ကို ပယ်ပြီးဖြစ်၏။ အမြစ် ပြတ်ပြီးဖြစ်၏။ နောင်တစ်ဖန်မဖြစ်အောင် ပြုပြီးဖြစ်၏။ ဤရဟန်းသည် အလွန်မြတ်သော ဤ‘မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ကိလေသာကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း နှင့်ပြည့်စုံ၏’။

ယင်းတည်ရာလေးပါးတို့၌ တည်သောပုဂ္ဂိုလ်အား ငါ့ဟုထင်မှတ် သော ယိုစီးခြင်းတို့သည် မဖြစ်ကုန်၊ (စင်စစ်‘ငါ’ဟုထင်မှတ်သော ယိုစီးခြင်း မဖြစ်သော် ကိလေသာငြိမ်းအေးသော ရဟန်းဟူ၍ ဆိုရ၏။) ရဟန်း သင်သည် အကျဉ်းအားဖြင့် ငါဟောသော ဤဓာတ် ခြောက်ပါးကိုဝေဖန်ရာ ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်ကို ဆောင်လော့ဟု မိန့်တော်မူ၏။

ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်ပြီး၏။

ကျမ်းကိုးများ

- ၁။ ပိဋကတ် (မြန်မာပြန်)
- ၂။ ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၃။ အနတ္တဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၄။ အာဟာရဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၅။ ဘာဝနာဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၆။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ ဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၇။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - မြန်မာမြန် (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၈။ ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၉။ မာလုကျပုတ္တသုတ္တန် (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၁၀။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကြီး (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၁၀။ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ (ဖားအောက်တောရ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၁၁။ အတ္တဝါဒမှ အနတ္တဝါဒသို့ ခရီးစဉ် (ဦးရွှေအောင်)

(၂၆. ၃. ၂၀၁၅) နေ့တွင် ပြီးစီး၏။

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

ဓမ္မလမ်းစာစဉ်

လက်တွေ့ လျှောက်လှမ်း ဓမ္မလမ်း

ခေါက်စာနံ့လှိုင် မန္တလေး

“ ဝိသုဒ္ဓိပတ် ”

ဓမ္မလမ်း ဝိပဿနာသင်တန်း

“ နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ”

ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာတို့အား
ဤဓမ္မစာစုဖြင့် ရှိသေစွာ ကန်တော့ပါ၏။

လက်တွေ့လျှောက်လှမ်း

ဓမ္မလမ်း

ဒေါက်တာ စိုးလွင် (မန္တလေး)

“ အမှားခံကား ”

တရားအားထုတ်ရာတွင် ယထာဘူတဉာဏ်
ရရန်အတွက် ရေးသားထားသော လက်တွေ့
လျှောက်လှမ်း ဓမ္မလမ်းစာစုကို ဒကာကြီး
ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)က စီစစ်ပေးပါရန်
လျှောက်ထားသဖြင့် ဆရာတော်ကိုယ်တိုင် စီစစ်
ထားပါသည်။

ဦးဇော်တိက

ဓမ္မာစရိယ၊ အမ်အေ(သီရိလင်္ကာ)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဘိဓမ္မာတက္ကသိုလ်

ကထိက

(ရန်ကင်းတောင်ဆရာတော်)

“ လက်တွေ့လျှောက်လှမ်း ဓမ္မလမ်း ”

ဤဓမ္မစာစုသည် နန်ရှေ့ ၆၂လမ်း တကောင်း
 ကျောင်းတိုက်၌ နံနက်ခင်း တရားအားထုတ်ကြရာတွင်
 လက်တွေ့ကျင့်သုံးနေသည့် ဝီရိယကို အခြေပြု၍
 သတိပဋ္ဌာန်ပွားများသော ဓမ္မလမ်းကြောင်းတစ်ခု
 ဖြစ်ပါသည်။ တရားအလုပ် အားထုတ်ရာတွင် အကျင့်
 စရဏနှင့် အသိ ဝိဇ္ဇာတို့ပါဝင်ပါသည်။ သင်သိသည်
 အစပိုင်းဖြစ်၍ ကျင့်သိသည်အလယ်ပိုင်း၊ ပယ်သိသည်
 အဆုံးပိုင်း ဖြစ်လေသည်။ စာပေအနေဖြင့် ဉာတ ပရိညာ၊
 တီရဏပရိညာနှင့် ပဟာနပရိညာတို့ ဖြစ်ကြ
 ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာတရား အားထုတ်မှု
 နှင့်စပ်လျှင်း၍ သိသင့် သိထိုက်သည့် ပရိယတ္တိစာပေ
 တို့ကို စနစ်တကျ သင်ယူလေ့လာသင့်ပေသည်။ ထို
 အခါ ပုဂ္ဂိုလ်စွဲမပါသော ဘုရားရှင်၏တရားတော်တို့ကို
 သညာသိဖြင့် နားလည်သဘောပေါက်မှသာ ပညာသိ
 ဖြစ်အောင် ပွားများအားထုတ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သင်ယူသိသို့မဟုတ် သညာသိဖြစ်သောဉာတ

ပရိညာ အသိမပြည့်စုံသေးပါက ကိုယ်တွေ့ လက်တွေ့ ကျင့်မှုတွင် ဉာဏ်၌ ပရမတ်တရားတို့ကို ရှေးရှုထင်ရှား လာမှု၊ ခန္ဓအရှိအတိုင်းသိမြင်မှုတို့သည် အားနည်း နေတတ်ပါသည်။ ထိုအခါ တရားကိုသိသော်လည်း အရှိကိုအရှိအတိုင်း သိမြင်မှု (ယထာဘူတဉာဏ်) မရ သောကြောင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်း မရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် သင်ယူသိအပိုင်းတွင် ရုပ်နာမ်၊ အကြောင်းအကျိုး၊ အတ္တအနတ္တစသည့် အခြေခံအပိုင်းတို့ကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ သိမ်းဆည်းနိုင် ရသလို အကျင့်ပိုင်းတွင်လည်း သီလမဂ္ဂင်နှင့် သမာဓိ မဂ္ဂင်ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိတို့ကို အထိုက် အလျောက် အားကောင်းနေရန် စတင်အားထုတ်ရ ပေမည်။ ယခုတင်ပြထားသည်မှာ ဝိပဿနာအကျဉ်း ချုပ်နှင့် တရားစတင် အားထုတ်မည့်သူများအတွက် အကျင့်ပိုင်း၏ အခြေခံဖြစ်သော သတိနှင့်ဝီရိယ အပိုင်းကို ဦးစားပေး တင်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

“ သရဏဂုံ (၃)ပါး ”

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဖြစ်ရန် သရဏဂုံ (၃)ပါးကို ဆောက်တည်ရပါသည်။ ဗုဒ္ဓ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ သံဃံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓ မြတ်စွာဘုရားကို သရဏံကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဂစ္ဆာမိ ဆည်းကပ်ပါ၏ဟု နှုတ်ဖြင့် ရွတ်ဆိုကန်တော့ရပါ သည်။ သရဏ၏ အဓိပ္ပာယ်မှာသံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ အပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ရန်အတွက် ကိုးကွယ်ရာ ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားကို ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်ခြင်းသည် သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ အပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ ဓမ္မံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိနှင့် သံဃံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိတို့သည်လည်း ဓမ္မနှင့် သံဃာကို သံသရာဝဋ် ဆင်းရဲ ဒုက္ခအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ရန်အတွက်သာ ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။မြတ်စွာဘုရား၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကြီးဖြင့် သိရသော ဆင်းရဲဒုက္ခ အပေါင်းတွင် သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခသည် အကြီးမား

ဆုံးသော ဒုက္ခဖြစ်သဖြင့် ၎င်းဒုက္ခ၏ငြိမ်းရာသည်သာ
ချမ်းသာစစ် ချမ်းသာမှန် ဖြစ်ပါပေသည်။ ထိုချမ်းသာကို
နိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

“ သံသရာ ”

သံသရာကို နားလည်ရန် ဤလောကနှင့်
တစ်ပါးသောလောက၊ ဤဘဝနှင့် နောက်ဘဝသည်
တို့ကို နားလည်လက်ခံရန် လိုလေသည်။ လူ့လောက၊
နတ်လောက၊ အပါယ်လောက၊ လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝ၊
အပါယ်ဘဝ၊ လူ့ဘုံ၊ နတ်ဘုံ၊ အပါယ်ဘုံစသည်
တို့သည် အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် ဆက်နွယ်နေကြ
လေသည်။ ၎င်းဆက်နွယ်မှုသည် ကံနှင့်ကံ၏ အကျိုး
တရားသာ ဖြစ်ပါသည်။ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ
အကြောင်းတရားနှင့် ထိုကံတို့၏အကျိုးတရားများ
ဖြစ်သော ဘုံ၊ ဘဝနှင့် လောကစသည်တို့၏ ဆက်နွယ်
မှုများကို ယထာဘူတကျကျ အမြင်မှန်သမ္မာဒိဋ္ဌိ
(right understanding)ဖြင့် သိမြင်နားလည်

ရပေမည်။ ထိုဆက်နွယ်မှုများသည် ဓမ္မနိယာမနှင့် ကမ္မနိယာမ (law of nature)အတိုင်းသာဖြစ်ပေါ်နေကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖန်ဆင်းရှင်၊ တန်ခိုးရှင် တို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်း မဟုတ်သလို အလိုလို ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းလည်း မဟုတ်ပါ။ ဖြစ်လိုမှု ဆန္ဒ၊ တိုက်တွန်းမှု စေတနာ၊ အားထုတ်မှု ဝီရိယ၊ လိုချင် တပ်မက်မှု တဏှာ၊ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်တို့ဖြင့် ဆောင်ရွက်မှုကြောင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံကောင်းများ ဖြစ်ပါက ကုသိုလ်ကံများဖြစ်ကြပြီး ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံဆိုးများဖြစ်ပါက အကုသိုလ်ကံတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးတရားသည် မကောင်းသောဘဝ မကောင်းသောဘုံတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသော်လည်း ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးတရားသည် ကောင်းသောဘဝ ကောင်းသောဘုံတို့အပြင် နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အကျိုးပေးလေသည်။

ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို လက်မခံနိုင်သူ၊ မယုံကြည်နိုင်သူတို့သည် သရက်သီးကို စားနေသော်လည်း

ယင်းသရက်သီး၏အစေ့သည် နောင်အနာဂတ် သရက်သီး၏မျိုးစေ့ဖြစ်သည်ကိုမသိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ယခုပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုလုပ်နေသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့သည် နောင်အနာဂတ်ဘဝအတွက် မျိုးစေ့ဖြစ်သည်ကို မသိနိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယခု ပစ္စုပ္ပန်တွင် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ကို ဉာဏ် နှင့် ယှဉ်၍ ကောင်းအောင်လုပ်ပါက ပစ္စုပ္ပန်ရော သံသရာပါ နှစ်ဖြာကောင်းကျိုးဖြစ်ပေမည်။

“ ဆင်းရဲဆုံးဒုက္ခ (ဝါ) ဒုက္ခသစ္စာ ”

တစ်ဘဝပြီးတစ်ဘဝ ဖြစ်ပေါ်နေရခြင်းသည် ဆင်းရဲ၏။ တစ်ဘဝပြီးတစ်ဘဝ ဖြစ်ပေါ်နေရခြင်းသည် ဇာတိ၊ ဇရာ မရဏဆိုသော မွေးခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း တို့သာ ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ဇရာ မရဏဖြစ်ရခြင်းသည် ဇာတိဆိုသောအကြောင်း တရားကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဇာတိရှိနေသမျှ ဇရာမရဏ ဖြစ်ကာ (မွေးသေ)သံသရာလည်လို့ မဆုံးဖြစ်နေ

ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတိဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဒုက္ခဖြစ်ရ၏။ ဇာတိဖြစ်ခြင်းသည် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် အဆင်းရဲဆုံးဒုက္ခ ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် အကျဉ်းအားဖြင့် ဆင်းရဲအမှန် ဒုက္ခသစ္စာကို သံခိတ္တေန ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာဒုက္ခာဟု ဘုရားရှင်သည် ဓမ္မစကြာတရားဦးတွင် ဟောကြားတော်မူခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အမှန်မှာ ခန္ဓာကို မသိမြင်ကြသောကြောင့် ခန္ဓဒုက္ခကို မမြင်နိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အများအားဖြင့် ခေါင်း ကိုယ် ခြေ လက်ဆိုသော ကိုယ်ခန္ဓာကြီးကိုသာ သိကြသောကြောင့် ထိုကိုယ်ခန္ဓာကြီး၏ ဆင်းရဲဒုက္ခကိုတော့ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ သိမြင်နိုင်ကြပါသည်။ သို့သော် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာကို မမြင်နိုင်သောကြောင့် ထိုခန္ဓာ၏ဆင်းရဲအမှန်ကို မသိမြင်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဗိုက်နာတာကို သိနိုင်သော်လည်း ဗိုက်နာခြင်း၏ အကြောင်းရင်းကို မသိနိုင်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်ဆိုလိုသော ဆင်းရဲအမှန်

ဖြစ်သည့် ရုပ်နာမ်ဒုက္ခသစ္စာသဘောကို မသိနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲအမှန်ကိုသိမြင်ပါမှ ဆင်းရဲဒုက္ခ အားလုံးမှ လွတ်မြောက်ရာ ချမ်းသာအမှန် နိဗ္ဗာန်ကို နားလည်နိုင်ပေမည်။ ဘုရားရှင်၏သဗ္ဗညုတဉာဏ် တော်ကြီးဖြင့်သာ ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်ခဲ့သော ခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာနှင့် ဒုက္ခချုပ်ရာငြိမ်းရာ နိရောဓသစ္စာကို ဘုရားရှင် ညွှန်ပြဟောကြားတော်မူခဲ့သော မဂ္ဂင်(၈)ပါး ပွားများခြင်းဖြင့် မျက်မှောက်ပြု သိမြင်နိုင်ကြပေမည်။

မဇ္ဈိမနိကာယံ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ မူလပရိယာယဝဂ်
 “ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ် ”

အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့ ကြားနာခဲ့ရပါသည် - အခါတစ်ပါး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ကုရုတိုင်း ကမ္မာသ ဓမ္မမည်သော နိဂုံး၌ သီတင်းသုံး နေတော်မူ၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် ရဟန်းတို့ကို ‘ရဟန်းတို့’ဟု ခေါ်တော်မူ၏။ ရဟန်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရားအား ‘အသျှင်ဘုရား’ ဟု ပြန်ကြားလျှောက်ထားကြကုန်၏။

မြတ်စွာဘုရားသည် ဤတရားကို ဟောတော်မူ၏။

“ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး အကျဉ်းချုပ် ”

ရဟန်းတို့ ဤခရီးလမ်းသည် သတ္တဝါတို့၏
၁။ စိတ်စင်ကြယ်ရန် ၂။ စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်း ၃။ ငိုကြွေးခြင်း
တို့ကို လွန်မြောက်ရန် ၄။ ကိုယ်ဆင်းရဲ ၅။ စိတ်ဆင်းရဲ
တို့ချုပ်ငြိမ်းရန်၊ ၆။ အရိယမဂ်ကိုရရန် ၇။ နိဗ္ဗာန်ကို
မျက်မှောက်ပြုရန် တစ်ကြောင်းတည်းသော ခရီးလမ်း
ဖြစ်ပေ၏။ ယင်းသည့် ခရီးလမ်းကား ဤသတိပဋ္ဌာန်
လေးပါးတို့ပင်တည်း။ လေးပါးတို့သည် အဘယ်တို့နည်း။

ရဟန်းတို့ ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည်

(၁) ပြင်းစွာ အားထုတ်သော လုံ့လရှိသည်
ဖြစ်၍ သမ္မုဇဉ်ဉာဏ်ရှိသည်ဖြစ်၍ သတိရှိသည်ဖြစ်၍
လောက၌ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿကို ပယ်ဖျောက်၍
ရုပ်အပေါင်း၌ ရုပ်အပေါင်းကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့
ရှိသည်ဖြစ်၍ နေ၏။

(၂) ပြင်းစွာ အားထုတ်သော လုံ့လရှိသည် ဖြစ်၍
သမ္မုဇဉ်ဉာဏ် ရှိ သည် ဖြစ် ၍ သတိ ရှိ သည် ဖြစ် ၍

လောက၌ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿကို ပယ်ဖျောက်၍
ဝေဒနာတို့၌ ဝေဒနာတို့ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည်
ဖြစ်၍ နေ၏။

(၃) ပြင်းစွာ အားထုတ်သော လုံ့လရှိသည် ဖြစ်၍
သမ္ပဇင်္ဂဉာဏ်ရှိသည်ဖြစ်၍ သတိရှိသည်ဖြစ်၍ လောက၌
အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿကို ပယ်ဖျောက်၍ စိတ်၌ စိတ်ကို
အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ နေ၏။

(၄) ပြင်းစွာ အားထုတ်သော လုံ့လရှိသည် ဖြစ်၍
သမ္ပဇင်္ဂဉာဏ်ရှိသည်ဖြစ်၍ သတိရှိသည်ဖြစ်၍ လောက၌
အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿကို ပယ်ဖျောက်၍
သဘောတရားတို့၌ သဘောတရားတို့ကို အကြိမ်ကြိမ်
ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ နေ၏။

(သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး အကျဉ်းချုပ်ပြီး၏။)

“ ပြင်းစွာ အားထုတ်သော လုံ့လဝီရိယ ”

မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်တွင် ပြင်းစွာ အားထုတ်
သော လုံ့လနှင့်စတင်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝီရိယ

ကိုအရင်ထူထောင်ရပါမည်။ ဝီရိယတွင် ကာယိက (ကိုယ်) ဝီရိယနှင့် စေတသိက (စိတ်)ဝီရိယဟူ၍နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ဝင်လေထွက်လေတွင် ထိမှုကို မထင်ရှားပါက နည်းနည်းအားစိုက်၍ ခပ်သွက်သွက်လေးရှုကြည့်ပါ။ လေ၏ တွန်းမှုတိုးမှု အားကောင်းလာသောကြောင့် ထိမှုလည်း ထင်ရှားလာတတ်ပါသည်။ ထို့ပြင် အိပ်ငိုက်မှု စိတ်ပျံ့လွင့်မှုတို့လည်း လျော့ပါးလာပါသည်။ ထိမှု ထင်ရှားလာပါက ထိမှုနောက်တွင် သိမှုကို ကပ်လိုက်တတ်အောင် အားထုတ်ရလေသည်။ ထိမှုနောက်တွင် အသိကပ်လိုက်နေပါက ဝင်လေ ထွက်လေလို့ အမည် ပညတ်တတ်ခြင်း မဖြစ်နိုင် တော့ပါ။ အမည်တတ်၍ ဝေဖန်လိုက်သည်နှင့် အသိကပ်လိုက်နေမှု လွတ်သွားပါ သည်။ ၎င်းသည်ပင် (ပညတ်ကြားခိုခြင်း) ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ဝင်လေထွက်လေတွင် လွှဲဆွဲသကဲ့ သို့ လွှဲနှင့်သစ်တုံး ထိရာနေရာမှလွဲ၍ အခြားသို့ ပျံ့လွင့် မသွားရအောင် ကပ်၍သိနေရပေမည်။ လွှဲဆွဲကြောင်း

အတိုင်း မလိုက်ရပါ။ ထို့အတူ လေနှင့်နှာသီးဖျားတို့
တွေ့ရာထိရာကိုသာ သတိနှင့် အောက်မေ့နေမှုအား
ဝီရိယအားကောင်းကောင်းဖြင့် စောင့်ရှောက်ထား
ရပေမည်။

ဝီရိယဟူသည် ကောင်းစွာအားထုတ်ခြင်း
သဘော၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့အား ထောက်ပံ့ခြင်း
ချီးမြှောက်ခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိ၏။ ပျင်းရိမှုကို
ဖျက်ဆီး၍ ထထကြွကြွဖြစ်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။ အခက်
အခဲကြုံပါက (ဆုတ်နစ်ခြင်း) နောက်ဆုတ်ခြင်းမရှိပဲ
ရဲရင့်တက်ကြွသော သဘောတရားဟူ၍ ဉာဏ်မှာ ရှေးရှု
ထင်လေသည်။

“ခ လယ် ဆုံးကို ကပ်၍ရူပါ”

ဝင်လေထွက်လေမှာ လေနှင့်နှာခေါင်း ထိရာ
နေရာကို အစအလယ်အဆုံး ကပ်၍ရူပါ။ ထိုသို့
(ကပ်၍)ရန်မှာ အပြောလွယ်သလောက် အလုပ်ခက်
ပါသည်။ ထိုသို့ သတိမလွတ်ပဲ ကပ်၍ရူနိုင်ရန်

သတိနောက်တွင် ဝီရိယအား သမာဓိအား အထိုက်
 အလျောက်ရှိရပေမည်။ သတိကိုမူတည်၍ သမာဓိ
 ဖြစ်ပေါ်လာရန် ဝီရိယကို စတင်ထူထောင်ရပေမည်။
 တရားအားထုတ်ရာတွင် ဝီရိယသဘောကို အသိနည်း
 နေကြပါသည်။ သတိနှင့်ဝီရိယတို့ကို ထူထောင်နိုင် မှသာ
 သမာဓိသည် ဝင်လေထွက်လေအာရုံကို ကပ်၍
 တစ်ခြားအာရုံသို့ မပျံ့လွင့်တော့ပဲ သူ့သဘော
 သူ့ဆောင်ကာ ဖြစ်တည်လာပေမည်။

“သမာဓိ နှင့် ဝီရိယ”

သမာဓိအရာတွင် ပါရမီရှိရန် မလို၊ (ဝီရိယ)သာ
 လိုရင်းဖြစ်ပါသည်။ သမာဓိသည် ကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော
 ဧကဂ္ဂတာစေတသိက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ကောင်းစွာ
 ထားခြင်း သမာဓာနအနက်ကြောင့် သမာဓိဟုခေါ်၏။
 တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ စိတ်စေတသိက်တို့ကို
 အညီအညွတ်စုစည်း၍ ကောင်းစွာထားခြင်းဖြင့် မပျံ့
 လွင့်ခြင်း လက္ခဏာရှိသည်။ တစ်ခြားအာရုံများသို့

ပျံ့လွင့်စေသော ဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်စီးခြင်းကိစ္စရှိ၏။ မတုန်
လှုပ်သောအားဖြင့် ဉာဏ်၌ရှေးရှုထင်ခြင်း ပစ္စုပဋ္ဌာန်
ရှိလေသည်။ သုခသည်သာ သမာဓိ၏ နီးသော
အကြောင်း ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သည်။

သမာဓိရရန် ပလိဗောဓဆိုသော ကြောင့်ကြမှု
များကို ပယ်ဖြတ်ရ၏။ ပလိဗောဓ (၁၀)ပါးရှိ၏။ ၁။
ကျောင်း ၂။ ဒါယကာ ၃။ လတ်လာဘ ၄။ ဂိုဏ်း ၈။
၅။ အမှုကိစ္စ ၆။ ခရီးဝေးသွားခြင်း ၇။ မိဘရွှေ့မျိုး ၈။
အနာရောဂါ ၉။ စာပေ ၁၀။ တန်ခိုးတို့ဖြစ်ကြ ပါသည်။
ထိုကြောင့်ကြမှုတို့ကိုဖြတ်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်း တရားကို
ပွားများအားထုတ်ရပါသည်။

“ မဂ္ဂင် (၈)ပါး”

- ၁။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ (မှန်စွာမြင်ခြင်း)
- ၂။ သမ္မာသင်္ကပ္ပ (မှန်စွာကြံခြင်း)
- ၃။ သမ္မာဝါစာ (မှန်စွာပြောခြင်း)
- ၄။ သမ္မာကမ္မန္တ (မှန်စွာလုပ်ခြင်း)

- ၅။ သမ္မာအာဇီဝ (မှန်စွာအသက်မွေးခြင်း)
 ၆။ သမ္မာဝါယာမ (မှန်စွာအားထုတ်ခြင်း)
 ၇။ သမ္မာသတိ (မှန်စွာအောက်မေ့ခြင်း)
 ၈။ သမ္မာသမာဓိ (မှန်စွာတည်ကြည်ခြင်း)

၎င်းတို့သည် မဂ္ဂင် (၈)ပါး ဖြစ်ပါသည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် ပညာမဂ္ဂင်ဖြစ်၍ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝတို့သည် သီလမဂ္ဂင် ဖြစ်ပြီး သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိတို့သည် သမာဓိမဂ္ဂင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဝိပဿနာ စတင်အားထုတ်သူသည် သမာဓိမဂ္ဂင် (၃)ပါးကို စတင်အားထုတ်ရပေမည်။

“ သတိ နှင့် ဝီရိယ ”

သတိသည်(အာရုံ)တစ်ခုကို (အောက်မေ့ခြင်း) ဖြစ်သည်။ ဝင်လေထွက်လေ အာရုံကို စတင်၍ အောက်မေ့ပါက မနောတွင် သတိစတင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ တရားအားထုတ်ခြင်းအစသည် သတိ

ထူထောင်မှုပင် ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ကာယနှင့်စပ်၍ သတိကို တည်ထောင်ရသည့် အတွက် ကာယဂတာ သတိဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အာရုံသည် သတိ ဖြစ်ပေါ် ရန်အတွက် အထောက်အကူသာ ဖြစ်သည်။ အာရုံကို ဝင်တယ်၊ ထွက်တယ်၊ ဖြစ်တယ်၊ ပျက်တယ်လို့ အာရုံကို အဓိက မထားပါနှင့်၊ သတိတည်ထောင် နေသဖြင့် သတိ ဖြစ်ပေါ်မှုကိုသာ အဓိက အသိ လိုက်စေလိုပါသည်။

သတိထူထောင်မှုအပိုင်းဖြစ်၍ ဝင်လေ ထွက်လေ အာရုံကို အောက်မေ့နေသမျှ သတိဖြစ်ပေါ် နေပါသည်။ သို့သော် သတိသည် ဝင်လေထွက်လေ အာရုံကို ကြာကြာမအောက်မေ့နိုင်ပဲ တစ်ခြားအာရုံ သို့ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားပေမည်။ ထိုသို့ တစ်ခြားအာရုံသို့ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားခြင်းသည် သတိ၏ ဝင်လေထွက်လေ အာရုံ၌ အောက်မေ့နေမှုကို ဝီရိယဖြင့် မထောက်ပံ့ နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် ထိုသို့ စိတ်ပျံ့လွင့်ပါက သမာဓိမရှိလို့ဟု ယူဆတတ်ကြ

ပါသည်။ အမှန်မှာ ဝီရိယ မရှိခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ဝီရိယသည် သတိကို တစ်ခြားအာရုံပေါ်သို့ ကျရောက်မသွားအောင် ပင့်တင်ချီးမြှောက်ထားရလေသည်။ ဝီရိယအထောက်အပံ့ မရှိသောကြောင့်သာ သတိသည် ဝင်လေထွက်လေ အာရုံပေါ်၌ ဆက်တိုက်တည်မနေနိုင်ပဲ စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း ဖြစ်ပေါ်ရလေသည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်ပျံ့လွင့်သွားပါက ဝင်လေထွက်လေကို ခပ်မြန်မြန် ခပ်သွက်သွက်လေးရှုပြီး (ဝီရိယတင်) ပေးပါ။ ထိုအခါ သတိနှင့် အသိစိတ်လာသောကြောင့် (ကြားထိုး သော ပျံ့လွင့်စိတ်များ) လျော့ပါးလာပေမည်။ ဝီရိယ အားဖြင့် သတိကို တည်ထောင်ပေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

“ ဂိတ်စောင့်သူနှင့်တူပုံ ”

ဝင်လေထွက်လေကို သတိထားနေရင်း စိတ်ပျံ့လွင့်သွားပါက ဝင်လေထွက်လေအာရုံကို (လုံးဝ) လွတ်သွားပြီး စိတ်ပျံ့လွင့် ရာအတိုင်း အတွေး

တို့နှင့် မျောပါတတ်ပါသည်။ ထိုအခါ အတွေးတွင် မျောပါရင်း အတန်ကြာမှ သတိပြုမိကာ ဝင်လေ ထွက်လေအာရုံကို ပြန်လည် အောက်မေ့ သတိပြု မိပါသည်။ ထိုသို့ အတွေးတွင် မျောပါနေခြင်းမှာ သတိမရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - ဂိတ်တံခါးပေါက်ကိုစောင့်သော အစောင့်နှင့် တူပါသည်။ ဂိတ်စောင့်သူသည် ဝီရိယမရှိပဲ ငိုက်မျည်းနေပါက ဝင်တာလည်းမသိ၊ ထွက်တာလည်း မသိပါ။ ထို့အတူ ဝီရိယမရှိသော သတိသည် စိတ်ပျံ့ လွင့်သွားသည်ကို (ချက်ခြင်း)မသိလိုက်ပါ။ အတန် ကြာမျောပါနေပြီးမှသာ သတိပြုမိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝင်လေထွက်လေကို ခပ်သွက်သွက်လေးရှု ပါက ဝီရိယတင်ထားသောကြောင့် သတိသည် ထထ ကြွကြွ(alert)ဖြစ်နေပါသည်။ ထိုအခါ ဝင်လေ ထွက်လေအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားပါက ချက်ခြင်း သတိပြုမိကာ ဝင်လေထွက်လေ အာရုံသို့ ပြန်လည် အောက်မေ့ပြီး ဝီရိယကောင်းကောင်းဖြင့် သတိကို

ဆက်လက် ထူထောင်နိုင်လေသည်။

“ပျံ့လွင့်မှုကိုမကြောက်နှင့် မသိလိုက်မှာသာကြောက်”

ဝင်လေထွက်လေအာရုံကို သတိဖြင့် အောက်
မေ့မှုတွင် စိတ်သည် မကြာခဏ ပျံ့လွင့်တတ်ပါသည်။
စိတ်ပျံ့လွင့်မှုကို မပူပါနှင့် မသိလိုက်မှာကိုသာ
ကြောက်ရပါသည်။ မသိလိုက်ခြင်းသည် သတိမရှိ
သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သတိနှင့် ဝီရိယရှိနေပါက
ပျံ့လွင့်သည်နှင့် ချက်ခြင်း သတိပြုနိုင်ပါသည်။ ပျံ့လွင့်
တာကို သိလိုက်တာနှင့်လည်း ပျံ့လွင့်စိတ်သည် ချက်ခြင်း
ချုပ်ပျောက်ပါသည်။ ထိုအခါ သတိနှင့် ဝီရိယ ကောင်းစွာ
အလုပ်လုပ်လာပေမည်။ သတိနှင့် ဝီရိယ အစွမ်းကြောင့်
ဝင်လေထွက်လေအာရုံမှ မပျံ့လွင့်ပါက တည်ကြည်မှု
သမာဓိသည် သူ့သဘော သူ့ဆောင်ကာ
ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ မိမိသည် သတိ၊ ဝီရိယဘာဝနာ
အစွမ်းဖြင့် ဝင်လေထွက်လေ အာရုံကို စောင့်ရှောက်
ခြင်းကြောင့် သမာဓိသည် အာရုံ၌ (ကပ်၍)တည်သော
အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။

ပစ်မှတ်ချိန်သည်နှင့်တူပုံ

ဥပမာ သေနတ်ဖြင့် ပစ်မှတ်တစ်ခုကို ချိန်ပါက ပစ်မှတ်ကို အာရုံယူလိုက်ခြင်းသည် သတိဖြစ်၏။ ပစ်မှတ်ကို တည့်အောင်ချိန်ရခြင်းသည် ဝီရိယဖြစ်၏။ သတိနှင့်ဝီရိယကြောင့် ပစ်မှတ်အပေါ်၌ ကပ်၍ တည်ငြိမ်နေခြင်းသည် သမာဓိဖြစ်လေသည်။

သတိ နှင့် ချောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စ

လမ်းကူးမယ် သတိထား၊ ချော်လဲမယ် သတိထားဟူ၍ လောကီနယ်တွင် သတိပေးစကား အနေဖြင့် ပြောတတ်ကြပါသည်။ လမ်းကူးရာ သတိထားမှုတွင် သတိ၏နောက်မှ ဝီရိယပါဝင်နေသည်ကို မသိနိုင်ကြပါ။ ထို့အတူ ချော်မလဲအောင် သတိထားမှုတွင်လည်း ဝီရိယ အထူးပါဝင် နေတတ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း သတိကိုသာ အဓိကထားပြောခြင်းကြောင့် ဝီရိယကို အထူးဂရုမပြုမိတော့ချေ။ သတိနောက်ကွယ်တွင် ဝီရိယအထောက်အပံ့ဖြင့် ထိုသတိသည် မိမိကိုယ်ကို

အန္တရာယ်မဖြစ်ရအောင် စောင့်ရှောက်နိုင်ပါသည်။

အများအားဖြင့် လူကြီးများက သတိပေးစကား ပြောကာ ဆုံးမတတ်ပါသည်။ သွားသတိ၊ စားသတိ၊ နေသတိ၊ ထိုင်သတိ၊ ပြောသတိ စသည်ဖြင့် မိမိ ကိုယ်ကို သတိဖြင့် စောင့်ရှောက်နိုင်အောင် မှာကြား တတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သွားနေစဉ် စားနေစဉ်တို့မှာ (နေစဉ်)သတိထားမှုဖြင့် နေတတ်ကြပါသည်။

သို့သော် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟစသော အကုသိုလ်တရားများ မဖြစ်အောင် သတိနှင့်စောင့်ရှောက်နိုင်ရန်အတွက် ဘုရားရှင်ကသာ ဆုံးမတော်မူနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြင်ရင် မြင်တယ်မှတ်သည် မြင်တဲ့အပေါ်မှာ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ မဖြစ်နိုင်အောင် သတိနှင့် အသိဉာဏ် ယှဉ်ပြီး စောင့်ရှောက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သာမန် သူသိ ငါသိ မြင်နေတာကို လိုက်မှတ်နေခြင်းမျိုး မဟုတ်ပါ။ ထို့ပြင် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာကိုလည်း (သတိကသာ စောင့်ရှောက်ခြင်း)ဖြစ်ပါသည်။

အများစုမှာ သီလကို ပုဂ္ဂိုလ် (ငါ)က စောင့်သည်ဟု ထင်ကြပါသည်။ သတိကို မသိမြင်နိုင်သောကြောင့် ငါဖြစ်နေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

“အရှုခံသတိ နှင့် အရှုဉာဏ်သတိ”

လမ်းကူးရင် သတိထားတတ်ပါသည်။ ၎င်းကို လူတိုင်းလည်း သတိထားကြပါသည်။ သို့သော် သတိ ထားကြသော်လည်း မိမိမှာ (သတိဖြစ်ပေါ်နေပါလား) ဟု နောက်သတိဖြင့် မအောက်မေ့တတ်ကြပါ။ သတိ ဖြစ်ပေါ်နေတာကို သတိဖြစ်နေပါလားဟု မသိခြင်း သည် (မောဟ)ဖြစ်ပါသည်။ မိမိမှာ သတိဖြစ်ပေါ် နေတာကို သတိ ဖြစ် နေပါလားဟု နောက် သတိ ဖြင့် အသိလိုက်နိုင်ပါက (အမောဟ)ဖြစ်ပေမည်။ ရှေ့သတိ သည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာမှာပါဝင်သော စေတသိက်တရား ဖြစ်၍ (အရှုခံ ဒုက္ခသစ္စာ)ထိုက်ပါသည်။ နောက်သတိ သည် သတိပဋ္ဌာန်ဝင်၍ မှန်စွာအောက်မေ့မှု သမ္မာ သတိဆိုသော (အရှုဉာဏ် မဂ္ဂသစ္စာ) ထိုက်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် သတိရှိတာကို နောက်သတိဖြင့် အသိလိုက်နိုင်အောင် အားထုတ်ရခြင်းသည် ဝီရိယ စိုက်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဘုရားရှင်သည် မဟာသတိ ပဋ္ဌာနသုတ်တွင် စကားမပြောပဲ တိတ်တိတ်နေပါက ထိုတိတ်တိတ်နေခြင်းကိုပင် အာရုံပြု၍ သတိနှင့် အောက်မေ့နေရန် ဟောကြားတော်မူပါသည်။

ထို့ကြောင့်ဘုရားရှင်သည် ဣရိယာပုထ်တိုင်း၌ ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်အမှုအရာတိုင်း၌ဖြစ်စေ၊ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့၌ဖြစ်စေ၊ နောက်ဆုံး ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်စွန့်ရာ၌ဖြစ်စေ ဖြစ်ပေါ်သမျှ (အာရုံ)တိုင်းကို အောက်မေ့တတ်သော(သတိ) အမြဲရှိနေရန် အလိုရှိကြောင်းသိနိုင်လေသည်။ ထိုသို့ (သတိဆက်နေရန်) (ဝီရိယ)သည် အဓိက ကျလေသည်။ ထို့ကြောင့် သတိ ထား၊ ဝီရိယစိုက်ပြီး ဖြစ်ပေါ်လာသော သမာဓိအားဖြင့် မြင်ရင် မြင်တယ်မှတ်သည် သညာသိအဆင့်မှ အရှိ ကိုအရှိအတိုင်းသိမြင်သော ယထာဘူတဉာဏ်ဖြင့် ပညာသိ အဆင့်ရောက်အောင် သတိပဋ္ဌာန်ဖြင့် နှလုံး

သွင်းပွားများရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

“ ဝင်လေထွက်လေ နှင့် အသံ ”

နန်းရှေ့ (၆၂)လမ်း တကောင်းကျောင်း တိုက်မှာ မနက်ပိုင်း တရားထိုင်ကြရပါသည်။ တရားထိုင်နေစဉ်အတွင်းမှာ အသံများလည်း ကြားရပါသည်။ အသံကြားလိုက်သည်နှင့် စိတ်သည် ကြားရာအာရုံဆီသို့ ပျံ့လွင့်သွားပါသည်။ ပျံ့လွင့်ရုံတွင်မကပါ ထိုအာရုံကိုလည်း ဝေဖန်ပါသေးသည်။ မိမိတရားထိုင်မှုကို အသံက အနှောက်အယှက်ပြု၍ အသံကို အပြစ်တင်ပြန်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် တရားအားထုတ်နေစဉ် ဗျာပါဒ (ဒေါသအပြစ်)ဖြစ်နေပါသည်။ သို့သော်လည်း သတိနှင့် ဝီရိယမရှိသောကြောင့် တရားထိုင်ရင်း ဒေါသစိတ်ဖြစ်နေပါလားလို့လည်း (သတိမပြုနိုင်)သလို ဒေါသစိတ်ကိုပယ်ရန် အားထုတ်ရကောင်းမှန်းလည်း မသိနိုင်ကြပါ။

ဝင်လေထွက်လေ အာရုံအပေါ်မှာ သတိနှင့်

ဝီရိယကို တင်ထားပါက အသံကြားရာဆီသို့ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားသည်နှင့်တပြိုင်နက် ချက်ခြင်းသတိပြုမိပြီး ဝင်လေထွက်လေ အာရုံပေါ်သို့ ဝီရိယစိုက်ကာ ခပ်သွက်သွက်လေးရှူပေးပါ။ ထိုအခါ အသံတွေကို ကြားနေသော်လည်း အောက်မေ့မှု သတိသည်ဝင်လေ ထွက်လေအာရုံကို (ဆက်လက် စောင့်ရှောက်)နိုင် ပါသည်။ အသံတွေကို ကြားနေသော်လည်း (ကြားကာမျှ)သာဖြစ်နေ၍ စိတ်ပျံ့လွင့်မှု နီဝရဏ တရားကို ပယ်ခွါနိုင်လေသည်။ ဝင်လေထွက်လေ အာရုံကို သတိ ဝီရိယအားဖြင့် စောင့်ရှောက်ထားခြင်းကြောင့် အသံကြားနေသော်လည်း ကြားကာမျှ ဖြစ်ကာ မဝေ ဖန်မိတော့ပဲ ဗျာပါဒ (ဒေါသ)ကိုလည်း ပယ်ခွါပြီး ဖြစ်လေသည်။

“နာကျင်မှု နှင့် သတိဝီရိယ”

တရားထိုင်တာ ကြာလာသည့်အခါ နာကျင်မှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ နာကျင်မှုဖြစ်ပေါ်

လာသည်နှင့် ဝင်လေထွက်လေအာရုံမှ စိတ်သည် နာကျင်သည့် နေရာသို့ ပျံ့လွင့်သွားပါသည်။ ပျံ့လွင့်သည်နှင့် ချက်ခြင်းသတိပြုမိကာ ဝင်လေထွက်လေကို ဝီရိယတင်၍ ခပ်သွက်သွက် ရှူပေးပါ။ ထိုအခါ နာကျင်သော်လည်း မနှစ်သက်သည့် ဒေါသ၊ သက်သာချင်သည့်လောဘ၊ အချိန်စောင့်ရသည့် သောကစသည့် (ကိလေသာတရား)တို့ကို ပယ်ခွါနိုင်လေသည်။ ခပ်သွက်သွက်လေး ရှူနေသောကြောင့် ဝင်လေထွက်လေအာရုံကို အောက်မေ့နေသော သတိအား ဝီရိယဖြင့် စောင့်ရှောက်နေသဖြင့် နီဝရဏတရား (အနှောက်အယှက် အတားအဆီး)တို့ကို ပယ်ခွါနိုင်လေသည်။

စွန်းလွန်းဆရာတော်ကြီးဟောကြားခဲ့သော နွားမကြီးသည် မြက်လည်းစားရင်း သူ၏သားသမီးကိုလည်း မျက်စိဖြင့်စောင့်ရှောက်ခြင်းဆိုသော အလုပ်နှစ်မျိုးကို တစ်ခါတည်း လုပ်နိုင်သည့် သဘာဝကို နားလည်ရလေသည်။ နာတာကို သိနေသော်လည်း ဝင်လေထွက်လေအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်မသွားတော့

သဖြင့် နာကျင်မှုနှင့်ပတ်သတ်၍ ဒေါသ မဖြစ်တော့ပေ။ နာရုံမျှသာဖြစ်တော့သည်။ နာတာကို သိနေသော်လည်း ဝင်လေထွက်လေအာရုံကိုသာ သတိဖြင့် အောက်မေ့ နှလုံးသွင်းနေနိုင်အောင် ဝီရိယကို ပိုမိုအားထုတ်ပြီး ရုန်းကန်နေရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ နာကျင်မှုနှင့် ရင်ဆိုင်ရပါက ဝီရိယကို (အစွမ်းကုန်) တင်ရလေသည်။ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည့် အတိုင်း အရိုး ကြွင်းစေ၊ အကြောကြွင်းစေ၊ အသွေး အသားတွေ ခမ်းခြောက်ပါစေ၊ အရေပြားကြွင်းစေ ဟူသော ဝီရိယအင်္ဂါလေးပါးဖြင့် အစွမ်းကုန် အားထုတ်စေလိုခြင်း ဖြစ်လေသည်။ သို့သော် ကျွန်တော်တို့မှာ ဘာမှမကြွင်းသေးပါ။ ဝီရိယ အလွန်နည်းနေပါသေးသည်။

“ကိလေသာကြားထိုးခြင်း (ဝါ) ခေါင်မှမိုးယိုခြင်း”

ဆရာတော်ကြီးများ ဟောကြားသွားသော သြဝါဒများသည် အလွန်မှတ်သားဖွယ် ကောင်းပါ

သည်။ တရားအားထုတ်ရာတွင် ကိလေသာ ကြားထိုး
 တယ်ဟု မိုးကုတ်ဆရာတော်ကြီး ဟောကြား
 သတိပေးဆုံးမ ထားခဲ့သော်လည်း မိမိတို့တရားအား
 ထုတ်ရာတွင် စိတ်ပျံ့လွင့်နေမှု ငိုက်မျည်းနေမှု စသည်
 တို့နှင့်သာ အနေများနေသောကြောင့် ကိလေသာ
 (ကြားထိုးမှု)ကိုနားမလည်ကြပါ။ ဝေဘူဆရာတော်ကြီး
 ကလည်း ခေါင်မိုးမှ မိုးယိုပါက ခပ်စိတ်စိတ်မိုးပါ။
 သတိနှင့် ဝီရိယတင်ပါဟု သတိပေး ဆုံးမခဲ့သော်
 လည်း မိမိတို့မှာ တခါတရံမှသာ တစ်ချပ်နှစ်ချပ်
 မိုးထားသဖြင့် မိုးယို ခြင်းသဘောကို နားမလည်ကြပါ။
 ဝင်လေ ထွက်လေ အာရုံကို အောက်မေ့နေသော
 သတိအား ဝီရိယအား ကောင်းကောင်းနှင့် ထောက်ပံ့
 ထားနိုင်မှ (အသိဆက်) နေပြီး တစ်ခါတစ်ခါ ပျံ့လွင့်ပါမှ
 ကြားထိုးမှု သဘော မိုးယိုမှုသဘောကို နားလည်
 နိုင်ကြပေမည်။ မဟာစည် ဆရာတော်ကြီး၏
 (အမှတ်စိတ်ရန်) ဟောကြားမှုသည်လည်း (ဝီရိယ
 တင်ခိုင်းခြင်း)ပင် ဖြစ်လေသည်။

သတိ ဝီရိယ သမာဓိ

ဝင်လေထွက်လေအာရုံက ကျေးဇူးပြုမှုဖြင့်
 ဖြစ်ပေါ်လာသော သတိနှင့် ဝီရိယအစွမ်းကြောင့် ထို
 အာရုံကို ကပ်၍တည်သော သမာဓိသည် ဖြစ်တည်
 လာပေမည်။ မိမိသည် သတိဝီရိယဆိုသော အကြောင်း
 တရားကိုသာ ဖြည့်ဆည်းရခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။ အကြောင်း
 တရားပြည့်စုံပါက သမာဓိဟူသော အကျိုးတရားသည်
 သူ့သဘော သူ့ဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ ဝီရိယ
 ရှိသော သမာဓိသည် ပျင်းရိခြင်း ငိုက်မျှည်းခြင်းမရှိ သလို
 သမာဓိရှိသော ဝီရိယသည်လည်း ပျံ့လွင့်ခြင်း မရှိပါ။
 သတိသည် အပိုအလိုမရှိအောင် စောင့်ရှောက်
 ထိန်းသိမ်းနိုင်ပြီး သတိဦးဆောင်မှုဖြင့် ရုပ်နာမ်
 အကြောင်းအကျိုး၊ ဖြစ်ကြောင်းပျက်ကြောင်းနှင့်
 ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း စသည်တို့ကို အခြေပြု၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊
 အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို ဉာဏ်မှာ (ရှေးရှုထင်ရှား)
 စေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် တစ်ချို့တွင် သတိသည် အားနည်း
 နေပြီး သမာဓိအားကြီးနေသောကြောင့် ငြိမ်ငြိမ်ကြီး
 အချိန်ကြာကြာ ထိုင်နိုင်ကြပါသည်။ ထိုသို့(သမာဓိငြိမ်း)
 ငြိမ်းနေသည်ကိုပင် တရားရပြီဟု ထင်နေတတ်ကြ
 ပါသည်။ အများအားဖြင့် ထိုသူတို့သည် ပတ်ဝန်းကျင်
 နှင့် ကင်းကွာတတ်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် သမထနှင့်
 ဝိပဿနာကို ပိုင်းခြားနိုင်အောင် အထူးသတိထား
 ရပေမည်။ ဤသို့ဖြင့် သတိသည် ဝီရိယနှင့် သမာဓိ
 တို့၏အထောက်အပံ့ဖြင့် ရုပ်နာမ် အရှုခံတရားတို့ကို
 ဉာဏ်မှာ (ရှေးရှုထင်ခြင်း)ကို ဖြစ်စေပါသည်။ ဉာဏ်မှာ
 ရှေးရှုထင်လာသော ရုပ်နာမ်တို့ကိုသာ ပညာမဂ္ဂင်
 ဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပတို့ဖြင့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊
 အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ရှုပွားရခြင်းဖြစ်ပါသည်။
 ယင်းသို့ နှလုံးသွင်း ရှုပွားခြင်းကိုပင် သတိပဋ္ဌာန်
 ဝိပဿနာ အားထုတ်သည်ဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

“ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသိရန်”

တရားအားထုတ်တယ်ဆိုတာ ပထမအဆင့် အနေဖြင့် အရှိကိုအရှိအတိုင်း၊ အမှန်ကိုအမှန်အတိုင်း ပကတိ အခြေအနေကို သိနိုင်သော ဉာဏ်ပညာရရန် အားထုတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကို (ယထာဘူတ ဉာဏ်)ဟု ခေါ်ပါ သည်။ သတိ ဝီရိယ သမာဓိဆိုသော သမာဓိမဂ္ဂင်တရားများ အားကောင်းလာပါက အရှိကို အရှိအတိုင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်လာပေမည်။ ဘုရားရှင်သည် “သမာဓိံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ၊ သမာဟိတော ဘိက္ခု ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ”ဟု ဟောကြားတော်မူခဲ့ လေသည်။ သမာဓိရှိသော ရဟန်းသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်လေသည်။ အရှိကိုအရှိအတိုင်းဆိုသည်မှာ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် သမာဓိ၏အစွမ်းကြောင့် ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုးသာရှိ၍ ၎င်းတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ မဟုတ်သည်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သတိသည် ရှေးရှု ထင်မြင်သွားခြင်းဖြစ်လေသည်။

ဥပမာ - လောကမှာ အထင်ကြီးခြင်း၊ အထင်
 သေးခြင်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ အများအားဖြင့် ချမ်းသာ
 သူကို အထင်ကြီး၍ ဆင်းရဲသူကို အထင်သေးတတ်
 ပါသည်။ သို့သော် ချမ်းသာသူသည် ချမ်းသာတဲ့
 အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ အကျိုးတရား
 ပါပဲ။ ဆင်းရဲသူသည်လည်း ဆင်းရဲတဲ့အကြောင်း
 တရားကြောင့် ဆင်းရဲတဲ့အကျိုးတရား ဖြစ်နေပါ လားလို့
 အကြောင်းအကျိုးနှင့်သိမြင်ပါက အထင်ကြီး ခြင်း၊
 အထင်သေးခြင်းမှ လွတ်မြောက်နိုင်ပေမည်။

အထင်ကြီးပါက (လောဘ)နှင့်ယှဉ်သော
 ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံများက တစ်မျိုး၊ အထင်
 သေးပါက (ဒေါသ)နှင့်ယှဉ်သော ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊
 မနောကံများက တစ်မျိုးစသည်ဖြင့် ဆိုင်ရာကိလေသာ
 တို့နှင့်ယှဉ်တွဲဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပါသည်။ အကြောင်း
 အကျိုးနှင့် ယှဉ်ပြီး နားလည်သိမြင်ပါက သင့်၏
 မသင့်၏ဟု (ဉာဏ်)နှင့်ယှဉ်သော ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊
 မနောကံတို့နှင့် ပြောဆိုလုပ် ကိုင်နိုင် ပေမည်။

ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသော ဒေသနာ
 တော်များသည် ပညာဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာရန်အတွက်
 ဖြစ်ပြီး ထိုဉာဏ်ပညာဖြင့် လွတ်မြောက်မှု (ဝိမုတ္တိ)
 ချမ်းသာကို ရရှိရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။ သက္ကပဉ္စ
 သုတ်မှာ သုခဝေဒနာကို နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် အကု
 သိုလ်တရားများဖြစ်ပါက ထိုသုခဝေဒနာကို နှလုံး
 မသွင်းနှင့်၊ ကုသိုလ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်ပါက ထိုသုခ
 ဝေဒနာကို နှလုံးသွင်းပါ။ သုခဝေဒနာကြောင့် လောဘ
 ဖြစ်ပါက လောဘကို လောဘမှန်းသိပြီး ပယ်လိုက်ပါ။
 ထိုသုခဝေဒနာသည် ကောင်းတဲ့အာရုံက ကျေးဇူးပြု
 မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ ဝေဒနာပဲ အကြောင်းကင်း
 သည်နှင့်ချုပ်ပျောက်တာပဲဟု နှလုံးသွင်းနိုင်ပါက
 အကြောင်းတရားနှင့်တကွ သုခဝေဒနာကို သိမ်းဆည်း
 နိုင်ပေမည်။ ထို့အတူ ဒုက္ခဝေဒနာကို နှလုံးသွင်း၍
 အကုသိုလ်ဖြစ်ပါက နှလုံးမသွင်းပါနှင့်၊ သတိဝီရိယ
 သမာဓိပညာဆိုသော ကုသိုလ်တရားတို့ဖြစ်ပါက
 နှလုံးသွင်းသင့်ပေသည်။

“ ဒိဋ္ဌိကို အသိနှင့် ဦးစွာပယ်ပုံ ”

လွှက်ရည်သောက်ပါက အရသာနှင့်လျှာ
 တိုက်မှုအကြောင်းကြောင့် အရသာကို သိခြင်းအကျိုး
 သည် ဖြစ်ပေါ်၏။ အရသာနှင့်လျှာသည်ရုပ်၊ အရ သာက
 ကျေးဇူးပြုသောကြောင့် သိခြင်းနာမ်သည် ဖြစ်ပေါ်ရ၏။
 ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုးသာ တကယ့်
 အရိတရားဖြစ်၏။ သို့သော် ရုပ်နာမ် အကြောင်း
 အကျိုးကို ငါလွှက်ရည်သောက်တယ်လို့ ပညတ်ရုံ
 ပြောဆိုရုံ သက်သက်မဟုတ်ပဲ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအနေ ဖြင့်
 အခိုင်အမာစွဲယူပြီး အသိအမြင်မှားနေခြင်းသည်
 သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်၏။ သက္ကာယသည် (အရိတရား)
 ရုပ်နာမ်ဖြစ်၍ ဒိဋ္ဌိသည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအနေဖြင့်
 (အယူမှား) နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အရိတရားဖြစ်သော
 ရုပ်နာမ်ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုပြု၍ ငါလွှက်ရည်
 သောက်တယ်လို့ အခိုင်အမာ အနှစ် သာရ အားဖြင့်
 ပြင်းစွာစွဲလမ်းနေခြင်းသည် ဒိဋ္ဌိ ဖြစ်လေသည်။

လွှက် ရည်(ရုပ်)နှင့် လျှာ(ရုပ်) တို့က မှု
 အကြောင်းနှင့် စားသိစိတ် အကျိုး(နာမ်)ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို
 အကြောင်းနှင့် အကျိုးဟူ၍ နှစ်ခု(မပိုင်းခြား)နိုင်ပဲ တစ်ခု
 တည်းသောသဘောဖြင့် လွှက်ရည်သောက်တယ်လို့
 ယူခြင်းသည် သဿတဒိဋ္ဌိ အယူဖြစ်၏။ သို့သော်
 အကြောင်း ရုပ်နှစ်ခု တို့ကမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော
 အကျိုးနာမ်သည် အကြောင်းရုပ်တရားမျိုးနှင့် လုံးဝ
 မတူသဖြင့် အကျိုးနှင့် အကြောင်းသည် ဘာမျှမဆိုင်
 (ဆက်နွယ်မှုမရှိ)၊ အကြောင်းတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ပြီး
 သည်နှင့် ပြတ်တယ် စဲတယ်ဟုယူလျှင် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ
 ဖြစ်လေသည်။

ဤသို့လွှက်ရည်သောက်ခြင်းအပေါ် ရုပ်နာမ်
 အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှန်ပါက ဒိဋ္ဌိကို
 တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် ပယ်နိုင်လေသည်။ သို့သော် လွှက်
 ရည်သောက်ခြင်းအပေါ် ဒိဋ္ဌိသဘောကို (မြင်နိုင်ခဲ)
 သော်လည်း အများအားဖြင့် အရသာအပေါ်၌
 နှစ်သက် စွဲလမ်းမှု တဏှာကိုသာသိမြင်နိုင်ပြီး ငါ့မှာ

တဏှာ ဖြစ်သည်။ ငါက တဏှာကို ပယ်ရမည်။
ဤသို့ဖြင့် လွှတ်ရည်သောက်မှု အပေါ်မှာ ဖြစ်ပျက်
လုပ်ကြပါသည်။ ဒိဋ္ဌိ၏အရင်းအမြစ်ဖြစ်သော ပရမတ်
သဘော ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုးကို မမြင်နိုင်ပဲ
တဏှာကိုပယ်နေကြသဖြင့် အဆင့်ကျော်နေခြင်း
ဖြစ်နေကြပါသည်။

“ ဟုတ္တာအဘာဝတော ”

ဟုတ္တာအဘာဝတော၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ဖြစ်ပြီး
လျှင် ဘာမှမကျန်ရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ဖြစ်ခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်
မှာ ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်ခြင်း၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး ပေါ်ခြင်းသာ
ဖြစ်ပါသည်။ အာရုံများကြောင့် သက်ဆိုင်ရာဒွါရများ
အလိုက် သိစိတ်များဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အာရုံနှင့်
အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ပါက ထိုအသိသည် ဖြစ်ပေါ်ပြီး
အကြောင်းကင်းသည်နှင့် ချုပ်ပျောက်သွားပါသည်။
ထိုအာရုံနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဘာမျှမကျန်ရှိသော သဘော
ဖြစ်ပါသည်။ ကြည့်မှန်မှာပုံရိပ်ပေါ်သည်နှင့်တူပါသည်။

မှန်နှင့်အကြောင်းကင်းပါက မှန်တွင် ဘာပုံရိပ်မှ မကျန်ပါ။ ဖြစ်ပြီး မကျန်ရှိသော အခြင်းအရာကို သိမြင်ခြင်းသည်ပင် အပျက်မြင်သည်ဟု ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ လက်တွေ့တွင် အာရုံကို သိကာမျှ သဘောသာဖြစ်ပါသည်။ ဝိညာဏ်သိဟု ခေါ်ပါသည်။ အာရုံကိုသိသော ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပြီး ချုပ်ပျောက် သွား သောကြောင့် သိကာမျှသာဖြစ်လေသည်။ သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိအားကောင်းလာမှ ပရမတ်တရား များကို သိမြင်လာပြီး ပရမတ်တို့၏ ဖြစ်တဲ့နေရာမှာ ချုပ် ပျောက်နေသည်ကို ခန္ဓာဉာဏ်ရောက် (ကိုယ်ပိုင် သိမြင်)ပေမည်။

ဥပမာ လက်ဖျံတစ်လျှောက်ကို လက်သဲဖြင့် ဆွဲကြည့်ပါ။ လက်သဲနှင့်လက်ဖျံတွေ့ဆုံသည်နှင့် ထိမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ လက်သဲသည် ရှေ့သို့ဆွဲ လိုက်တိုင်း (ထိမှုအဟောင်း)တို့သည် အကြွင်းမရှိ ချုပ်ပျောက်ပြီး (ထိမှုအသစ်အသစ်)တို့ဖြင့် အစားထိုး နေသည်ကို လက်တွေ့ သိမြင်ရပေမည်။

ထိုအတူ ဝင်လေထွက်လေတွင် လေနှင့်နှာ
 သီးဖျားတိုက်သည့်နေရာတွင် ထိမှုဖြစ်ပေါ်သည်။
 ဝင်လေရှည်နှင့် (တစ်ပြိုင်နက်) မိမိလက်ဖျံတွင်လည်း
 လက်သဲနှင့်ဆွဲကြည့်ပါ။ ဝင်လေဆုံးသည်နှင့် ရပ်လိုက်
 ပါ။ လက်ဖျံတွင် ထိမှုများစွာ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက် သည်ကို
 တွေ့နိုင်ပေသည်။ ထို့အတူ နှာခေါင်းတွင် လည်း
 ထိုအတိုင်းပင် ထိမှုတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ချုပ်
 ပျောက်နေသည်ကို သတိ ဝီရိယ သမာဓိအားကောင်း
 လာပါက ဉာဏ်တွင် (ထင်ရှား)လာပေမည်။ ထိုသို့
 သိမြင်ခြင်းဖြင့် ဉာဏ်ရင့်ကျက်လာသောအခါ
 ဖြစ်တိုင်းချုပ်နေသည့်သဘောကို သိမြင်နားလည်ပြီး
 ဘာမှ (စွဲလမ်းစရာ)မရှိပါလားဟု ထိုးထွင်းသိမြင်
 သွားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအခါမှ ထိတာကို (သိကာမတ္တ)
 ဖြစ်လေတော့သည်။ ထိတဲ့အပေါ်မှာ (ဥပေက္ခာ)ပြု
 နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာဥပေက္ခာမှ ဉာဏ်ရင့်
 ကျက်လာသောအခါ သင်္ခါရုပေက္ခာမှတစ်ဆင့် မဂ်ဉာဏ်
 ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ပေမည်။

“ အသစ်အသစ်တို့ဖြင့် အစားထိုးနေမှု ”

မျက်စိနှင့်အဆင်း၊ နားနှင့်အသံ စသည်ဖြင့် သူ့ဒွါရ နှင့်သူ့အာရုံအလိုက် အကြောင်းတိုက်ဆိုင် တိုင်း သိမှု (ဝိညာဏ်)တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြပြီး ဖြစ်တဲ့ နေရာမှာ ချုပ်ပျောက်ကာ နောက်ထပ် သိမှု ဝိညာဏ် (အသစ် အသစ်)တို့ဖြင့် အစားထိုးနေခြင်းကြောင့် (ဆက်တိုက်) သိနေရသည်ဟု ထင်နေခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။ အမှန်မှာ အသစ်အသစ်တို့ဖြင့် (အစားထိုး) နေခြင်းကြောင့် ဖြစ် ပေါ် နေ သော ရုပ် နာမ် (အစဉ်)ကို မသိမြင်နိုင်သေးသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိအား ကောင်းလာပါက အသစ်အသစ် တို့ဖြင့် အစားထိုးနေမှု ရုပ်နာမ်အစဉ်ကို ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ သိမြင်လာပေမည်။

“ ထိသိ ”

“ ထိတာကို သိကာမတ္တ ဖြစ်နေတာပါပဲ ”

ဝင်လေထွက်လေတွင် နှာသီးဖျားမှာ ထိနေတဲ့

သဘောလေးကို သိကာမတ္တဆိုတဲ့ သိနေရုံလေးသာ ဖြစ်နေပါတယ်။ စိတ်ကလည်း အေးဆေးတည်ငြိမ် နေပြီး ထိနေတာကို တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း သိနေ တာပါပဲ။ မနောက သိမှုမှာ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် ကင်းနေပြီး ထိမှုအပေါ်မှာ ကိုင်စွဲမထားသလို လွတ်လည်းမထားပဲ ထိတာကို သိကာမျှသဘောနှင့် ကြာကြာနေနိုင်နေတာပါပဲ။ စာလိုကတော့ နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ နမေသောအတ္တာတိဆိုတဲ့ ထိနေတဲ့ အာရုံလေးအပေါ်မှာ ငါ့ဟာမဟုတ်၊ ငါ မဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တမဟုတ်လို့ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိနှင့် စွဲလမ်း မှုမှ ကင်းနေတဲ့သဘောကို သိမြင်သွားတာပါပဲ။

သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိတို့ အထိုက်အလျှောက် အားရှိလာတဲ့အခါ ထိတာရုပ်၊ သိတာနာမ်လို့ သတိဟာ သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး ဉာဏ်မှာ ရှေးရှုထင် လာပါတယ်။ ထိလို့သိတာဟာ ထိတဲ့ရုပ်က ကျေးဇူးပြုလို့ သိတဲ့နာမ်ပေါ်တာပါ။ ထိတဲ့ရုပ်က အကြောင်း၊ သိတဲ့နာမ်ကအကျိုးလို့ ရုပ်နာမ်

အကြောင်း အကျိုးကို ဉာဏ်နဲ့(သိမ်းဆည်း) နိုင်တာ ပါပဲ။
 ရုပ်နာမ် အကြောင်း အကျိုးမှာ အကြောင်း တရားတို့
 တိုက်ဆိုင်ပါက ထိသိ ဖြစ်ပေါ်ပြီး အကြောင်း ကင်းပါက
 ထိသိချုပ်ပျောက် နေမှု (ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ချုပ်ကြောင်း)ကို
 ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဉာဏ်နဲ့ မိမိ အလိုမှ ကင်းနေတဲ့
 အနတ္တ သဘော၊ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို
 သိမြင် သဘောပေါက်လာပါတယ်။ ထို့ပြင်
 ထိတိုင်းထိတိုင်း ခဏခြင်းချုပ်ပျောက် နေမှု
 (ဖြစ်ခြင်းနှင့် ချုပ်ခြင်း)ကို ဉာဏ်မှာ(ထင်ရှား)လာပြီး
 ဖြစ်တဲ့သဘောအားလုံးဟာ ချက်ခြင်း ချုပ်ပျောက်
 နေတာမှလွဲပြီး (ဘာမှအပိုမရှိ)ပါလားလို့ ဉာဏ်မှာ ရှေးရှု
 ထင်ရှားလာပါတယ်။

အဲဒီလိုနဲ့ ဉာဏ်ရင့် ကျက်လာတဲ့ အခါမှာ
 ထိပြီးပါက ဘာမှအကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်ကုန်နေတာကို
 နှလုံးမသွင်းတော့ပဲ ထိတာကိုသိကာမျှနဲ့သာ စိတ် တည်
 ငြိမ်ပြီး အာရုံနဲ့ စိတ်ကလွဲလို့ ဘာမှမရှိပါလားလို့
 (ဥပေက္ခာသဘော) သက်ဝင်လာပါတယ်။ အဲဒီအခါ

မှာ တောင့်တမှု ကြောင့်ကျမှုတွေ မရှိတော့ပဲ ထိတာကို သိကာမျှသဘောနှင့် ခပ်ကြာကြာနေနိုင်တော့တာပါပဲ။

ထိတာကို သိကာမျှလေးနဲ့ (ပေါ့ပါး)နေတာကို နှစ်သက်ကျေနပ်နေပါတယ်။ အချိန်ရလို့က်တာနဲ့ ထိသိ နဲ့နေတာပါပဲ။ အိပ်ရာပေါ်လှဲလို့က်တာနဲ့ ထိသိကို အရှုခံအာရုံအနေဖြင့် အောက်မေ့မှုသတိသည် သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး ဉာဏ်မှာ ရှေးရှုထင်ရှားလာတော့တာပါပဲ။ အဲဒီအသိလေးနှင့်စိတ်ဟာ ငြိမ်းနေပြီး ခပ်ကြာကြာနေနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီမှာ နီဝရဏတရားတွေဖြစ်တဲ့ ကာမစ္ဆန္ဒ၊ ဗျာပါဒ၊ ထိနမိဒ္ဓ၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာတွေ ငြိမ်းနေတဲ့အပြင် (အဝိဇ္ဇာနီဝရဏ)ပါ ငြိမ်းနေတာတွေ့ရပါသည်။

ထိတာကို သိကာမျှ ဖြစ်နေတဲ့ အပေါ်မှာ ရုပ်နာမ်၊ အကြောင်းအကျိုး၊ အနိစ္စ အနတ္တ လက္ခဏာ သိမြင်ပြီး ထိကာမတ္တဖြစ်နေတဲ့သဘောအပေါ်မှာ နေတံမမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ နမေသောအတ္တာတိ ဆိုတဲ့ အနတ္တလက္ခဏာ သုတ်တော်လာအတိုင်း ထိမှုကို

ငါ့ဟာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တမဟုတ်လို့ နှလုံး
 သွင်းမှန်ဖြင့် ရှုပွားနေခြင်းသည် ဝိပဿနာအလုပ်
 အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဝိပဿနာအလုပ်မှန်နေပါက တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့်
 အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကိုပယ်ရာမှ ထိတာကို သိကာ
 မျှနှင့် ခပ်ကြာကြာနေနိုင်လာသောခါ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်
 ဖြင့်ပယ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဖြင့်
 ခပ်ကြာကြာပယ်နိုင်ပြီး ဆက်လက် အားထုတ်ပါက
 သမာဓိဉာဏ် အဆင့်ဆင့်ရင့်ကျက်လာကာ အပ္ပနာ
 သမာဓိအထိ မြင့်တက်လာသောအခါ ဖြစ်ပျက်မြင်
 ဖြစ်ပျက်မှန်း ဖြစ်ပျက်ဆုံးရဲ့နောက်မှာ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်
 နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုပြီး သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် ဆိုင်ရာ
 ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းအကျန်မရှိ ပယ်သတ်ကာ
 အရိယာဘဝကို တက်လှမ်းနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

“ ထိသိ နှင့် သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိ ”

ထိသိမှုအပေါ်မှာ ပထမပိုင်းတွင် နီဝရဏ တရားငါးပါးကင်းအောင် အားထုတ်ရပါသည်။ ဝင်လေ ထွက်လေအာရုံအပေါ်မှာ အောက်မေ့နေမှု သည် သတိ၊ တစ်ခြားအာရုံသို့ ပျံ့လွင့် မသွား အောင် အားစိုက်နေမှုသည် ဝီရိယဖြစ်ပါသည်။ ဝီရိယ၏ စောင့်ရှောက်မှု အစွမ်းကြောင့် သတိသည် တစ်ခြား အာရုံသို့ မပျံ့လွင့်တော့ပဲ ဝင်လေထွက်လေ အာရုံ အပေါ်၌ ကပ်ပြီးတည်ကြည်နေမှု သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ် လာပေမည်။ သမာဓိအစွမ်းကြောင့် ဝိပဿနာ အားထုတ်ရာတွင် အပိတ်အပင် အတား အဆီးများ ဖြစ်သော နီဝရဏ တရားငါးပါးဖြစ်သည့် ကာမစွန္ဒ၊ ဗျာပါဒ၊ ထိနမိဒ္ဓ၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာများ ကင်းကွာလာပေမည်။

ရွှေသန့်စင်ခြင်းနှင့်တူပုံ

ရွှေကိုသန့်စင်လိုပါက အရည်ကျိုရလေသည်။

ရွှေအရည်ဖြစ်ပါမှ အညစ်အကြေးတို့ကို သန့်စင်နိုင်
 လေသည်။ ထို့အတူ မိမိမှာရှိသော နီဝရဏ စိတ်အညစ်
 အကြေးတို့ကို လည်း အာနာပါန ဖါးဖို့ဖြင့်
 မီးအပူတိုက်မှသာ ဖယ်ရှားနိုင်လေသည်။ ပုံမှန် နေပါက
 စိတ်ပျံ့လွင့် တာလည်းမသိ၊ ထိနမိဒ္ဓ ရှိတာလည်းမသိပါ။
 တရားထိုင် လိုက်မှ စိတ်အညစ် အကြေးတို့
 ထွက်ပေါ်လာတော့ သည်။ စိတ်ပျံ့လွင့်မှု များလေ
 အညစ်အကြေး များလေဖြစ်၍ သတိဝီရိယ ဖြင့်
 များများဖယ်ရှားရလေသည်။

မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ၊ နာလန္ဒဝဂ်

ဇနပဒကလျာဏီသုတ် (ပိဋကတ် မြန်မာပြန်)

အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့ ကြားနာခဲ့ရပါသည်-
 အခါတစ်ပါး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် သုမ္ဘတိုင်း သေဒက
 မည်သော သုမ္ဘတိုင်းသူတို့၏ နိဂုံး၌ (သီတင်းသုံး)နေ
 တော်မူ၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် ရဟန်းတို့ကို
 “ရဟန်းတို့” ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ထိုရဟန်းတို့သည်

“အသျှင်ဘုရား”ဟု မြတ်စွာဘုရားအားပြန်ကြား
လျှောက်ထားကုန်၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် ဤစကားကို
မိန့်တော်မူ၏ -

ရဟန်းတို့ ဥပမာသော်ကား “ကောင်းခြင်း
ပြည့်ကြွယ် တိုင်းကြီးမယ်၊ ကောင်းခြင်းပြည့်ကြွယ်
တိုင်းကြီးမယ်”ဟု (ပြောကြားကာ) များစွာသော လူ
အပေါင်းသည် စုဝေးရာ၏။ ထိုကောင်းခြင်းပြည့်ကြွယ်
တိုင်းကြီးမယ်သည် ကသည်ရှိသော် ကောင်းမြတ်သော
ကိုယ်ဟန် အမှုအရာ ရှိ ရာ၏။ သီဆိုသည် ရှိသော်
ကောင်းမြတ်သော သံနေသံထား အမှုအရာ ရှိ ရာ၏။
ရဟန်းတို့ “ကောင်းခြင်းပြည့်ကြွယ် တိုင်းကြီးမယ်သည်
က၏။ သီဆို၏”ဟု များစွာသောလူအပေါင်းသည်
အတိုင်းထက်အလွန် စုဝေးရာ၏။

ထိုအခါ အသက်ရှင်လိုသော မသေလိုသော
ချမ်းသာလိုသော ဆင်းရဲခြင်းကို စက်ဆုပ်သော
ယောက်ျားသည် လာရာ၏။ ထိုသူအား “အမောင်
ယောက်ျား ဤအနားနှင့်အညီ ပြည့်နေသော ဆီခွက်ကို

ပွဲသဘင်ကြီးနှင့် ကောင်းခြင်းပြည့်ကြွယ် တိုင်းကြီးမယ်၏ အကြားသို့ ဆောင်ယူသွားရမည်၊ ‘ထိုဆီကို အနည်းငယ် မျှကျသော အရပ်၌ပင် သင်၏ ဦးခေါင်းကို ဖြတ်အံ့’ ဟု (ပြောကာ) သန်လျက် မိုးနေသော ယောက်ျား သည်လည်း သင်၏နောက်မှ အစဉ်လိုက်လတ္တံ့”ဟု ဤသို့ ပြောဆိုရာ၏။

ရဟန်းတို့ ထိုအရာကို အဘယ်သို့ မှတ်ထင် ကုန်သနည်း၊ စင်စစ်အားဖြင့် ထိုယောက်ျားသည် ထိုဆီခွက်ကို နှလုံးမသွင်းမူ၍ ပြင်ပအာရုံကြောင့် မေ့လျော့ကာ ဆောင်ယူရာသလော။ အသျှင်ဘုရား ဤသို့ မဖြစ်နိုင်ပါ။

ရဟန်းတို့ အနက်ကို သိစေခြင်းငှါ ဤဥပမာကို ငါပြု၏၊ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ဤအရာ၌ အနက် ပေတည်း၊ ရဟန်းတို့ “အနားနှင့်အညီ ပြည့်နေသော ဆီခွက်”ဟူသော အမည်သည် ကာယဂတာသတိ၏ အမည်တည်း။

ရဟန်းတို့ ထို့ကြောင့် ဤသာသနာတော်၌

ဤသို့ ကျင့်ရမည် - “ငါတို့သည် ကာယဂတာသတိကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ် ယာဉ်ကဲ့သို့ ပြုအပ် တည်ရာသကဲ့သို့ပြုအပ် အဖန်ဖန်တည်စေ အပ် အဖန်ဖန်လေ့ကျင့်အပ် ကောင်းစွာအားထုတ် အပ်သည် ဖြစ်လတ္တံ့။” ။ ရဟန်းတို့ ဤသို့လျှင် သင်တို့ ကျင့်ရမည်ဟု (မိန့်တော်မူ၏)။

ဒသမသုတ်။ နှစ်ခုမြောက် နာလန္ဒဝဂ် ပြီး၏။

“ သတိထူထောင်မှု ”

သတိကိုထူထောင်ရာတွင် ကိုယ်ကာယနှင့် ဆက်စပ်ပြီး သတိကိုထူထောင်ပါက အဆင်ပြေတတ် ပါသည်။ ဝင်လေထွက်လေသတိ၊ ပိန်တယ်ဖောင်းတယ် သတိ၊ ကြွတယ် လှမ်းတယ် ချတယ် သတိ၊ ထိတိုင်းသိ နေသည့် သတိ၊ ကိုယ်ကာယတစ်ကိုယ်လုံး ထိနေသည့် နေရာတိုင်းမှာ ထိမှုသဘော သက်သက်ကိုသာ (ကွက် ကြား) သိနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သွားခြင်းထိမှု၊ နှုတ် ခမ်းခြင်း ထိမှု၊ ခြေထောက်နှင့်ကြမ်းထိမှု၊ လက်နှင့်

ခွက်ထိမှု၊ ကိုယ်နှင့်လေတိုးထိမှုစသည်ဖြင့် ထိမှုသက်
သက်ကိုသာ သိရပေမည်။ ခြေထောက်နှင့် ကြမ်းမပါပဲ
ထိမှုသဘောကို အရင်ကောက်တတ်အောင် နာမည်
ပညတ်၊ ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်လွတ်အောင် ဝီရိယကောင်း
ကောင်းနှင့်သတိမလွတ်ပဲ ကြိုးစားအားထုတ် ရပေ မည်။

“ထားသတိမှ ပွားသတိသို့”

သတိကိုတည်ထောင်ရာ၌ ဝင်လေထွက်လေ
အာရုံအပေါ်တွင် သတိကို အရင်ထားရလေသည်။
လမ်းကူးမယ်သတိ ထား၊ ချော်လဲမယ်သတိ ထား
ဆိုရာတွင် သတိ၏နောက်တွင် ဝီရိယပါနေသည်ကို
သတိပဋ္ဌာန်ဖြင့်ကြည့်ပါက သိမြင်နိုင်ပေသည်။ ထို့အတူ
ထိတိုင်းထိတိုင်း ထိုထိမှုအာရုံကို အောက်မေ့
နေမှု သတိအား ဝီရိယဖြင့် ထောက်ပံ့ချီးမြှောက်ထားရ
လေသည်။ ထိုအခါမှ သတိသည်(ဆက်တိုက်)တည်
နေပေမည်။ သတိနှင့် ဝီရိယအစွမ်းကြောင့် သမာဓိ

ဖြစ်တည်လာသောအခါ သတိသည် အားကောင်း
 လာသောကြောင့် ထိတိုင်းထိတိုင်း ထိမှုအာရုံတို့သည်
 သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ ဉာဏ်မှာ(ရှေးရှု၍ ထင်ရှား)
 လာလေသည်။ ထိုအခါ သတိကို ထားမနေရတော့ပဲ
 ထိမှုအာရုံတို့ကို အောက်မေ့မှုသတိသည် သူ့သဘော
 သူ့ဆောင်ကာ ဉာဏ်မှာထင်ရှားလာပြီး ရှိသတိ ဖြစ် ပေါ်
 လာလေသည်။ ဥပမာ မျက်နှာသစ်တိုင်း၊ မျက်နှာ
 သုတ်တိုင်း၊ လက်ဆေးတိုင်း၊ လက်သုတ်တိုင်း စသည့်
 လှုပ်ရှားမှုတိုင်းတွင် ထိမှုသဘောတို့သည် သူ့သဘော
 သူ့ဆောင်ကာ ဉာဏ်မှာ ထင်ရှားလာတော့သည်။

“ အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏ ”

ထိမှုမှာရုပ်လို့ မြင်တတ်အောင် ပထဝီ၊ အာပေါ၊
 တေဇော၊ ဝါယောတို့ကို ပရမတ် ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့်
 (သိမ်းဆည်း)တတ် ရပေမည်။ ထိတာကို ရုပ်၊
 သိတာကိုနာမ်လို့ မိမိသဘောနှင့် စိန္တာမယအသိ
 မဟုတ်ပဲ ထိတာသည် ရုပ်ပေါ်တာပါလားလို့ သတိ

သည် သူ့သဘောအတိုင်း ဉာဏ်မှာ (ရှေးရှုထင်)လာမှ ရုပ်အပေါ်မှ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏကို ပယ်ရှားနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

သိမှုမှာလည်းအာရုံကိုသိတာသည် ငါမဟုတ် ပဲ သိမှု(နာမ်)သာဖြစ်သည်ကို သတိသည် ရှေးရှု၍ ဉာဏ်မှာ ထင်လာရပေမည်။ ထိုအခါ နာမ်အပေါ်မှာ ဖုံးနေသော အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏကို ပယ်နိုင်ပေမည်။ ထိုမှု (ရုပ်)က ကျေးဇူးပြုပါက သိမှု(နာမ်)သည် ငါမပါပဲ သူ့သဘော သူဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ်နေပါလားလို့ (အဗျာပါရ)သဘောကို သတိသည် ရှေးရှု၍ ဉာဏ်မှာ ထင်ရှားလာအောင် အားထုတ်ရပါသည်။ ထိုသို့ သိမြင်ပါမှ ရုပ်နာမ် အပေါ်မှာဖုံးနေသော အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏကို ပယ်ရှားနိုင်ပေမည်။

“ အကြောင်းတရားအပေါ်မှ အဝိဇ္ဇာ ”

ရုပ်မှာလည်း အကြောင်းတရားရှိ၏။ နာမ်မှာ လည်း အကြောင်းတရားရှိ၏။ ရုပ်နာမ်တို့မှာ ကိုယ်ပိုင်

ဖြစ်တည်နိုင်သော အစွမ်းသတ္တိ မရှိကြပါ။ အကြောင်း
 တရားများ အထောက်အပံ့ရှိမှသာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြ
 ပါသည်။ ရုပ်၏အကြောင်း အထောက်အပံ့မှာ ကံ၊ စိတ်၊
 ဥတု၊ အာဟာရတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ကံကြောင့်
 ကမ္မဇရုပ်၊ စိတ်ကြောင့် စိတ္တဇရုပ်၊ ဥတုကြောင့် ဥတုဇရုပ်၊
 အာဟာရကြောင့် အာဟာရဇရုပ် များ
 ဖြစ်ပေါ်ကြပါသည်။

နာမ်၏အကြောင်းအထောက်အပံ့မှာ အဆင်း၊
 အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ၊ အတွေး ဆိုသော
 အာရုံခြောက်ပါးနှင့် မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊
 မနောဟူသော ဒွါရခြောက်ပါးတို့ ထိခိုက် မှုကြောင့်
 နာမ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်ကြရ ပါသည်။ အာရုံနှင့်ဒွါရ
 တို့က မှုကြောင့် သာ သိမှုနာမ် တရားများ
 ဖြစ်ပေါ်ရပါသည်။ မွေးသည်မှ သေသည်အထိ
 (အမြဲ)ရှိနေသော သိမှုနာမ်တရားမျိုးသည် လုံးဝ မရှိပါ။
 အာရုံနှင့်ဒွါရ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်မှသာ သူ့သဘော
 သူ့ဆောင်ကာ (မရှိရာ)မှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်၍ အကြောင်း

ကင်းသည်နှင့် ချုပ်ပျောက်ကြပါသည်။ ၎င်းသဘောကို ဉာဏ်မှာ ရှေးရှု ထင်လာအောင် နှလုံးသွင်းရပါသည်။ ဥပမာ ကောင်းကင်မှာ လျှပ်စီးလက်သကဲ့သို့ နာမ် တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ရာမှာပင် ချက်ခြင်း ချုပ်ပျောက် ကြပါသည်။

“ အနတ္တအပေါ်မှ အဓိဇ္ဇာ ”

အကြောင်းတရားတို့ပြည့်စုံပါက အကျိုး တရားတို့သည် သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ မရှိရာမှ (အသစ်အသစ်) ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ ကြောင်းကျိုး ဆက်နွယ်မှုတွင် အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရား ကို ကိုယ်ဝန်ဆောင်ထားခြင်း မရှိသလို အကျိုးတရား သည်လည်း အကြောင်းတရားကိုယ်ဝန်မှ မွေးဖွား လာခြင်းသဘောမျိုး မရှိပါ။ အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားကို အခြေအနေပေးမှု (condition) အနေဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုပြီး အကျိုးတရားသည် သူ့သ ဘောသူ့ဆောင်ကာ အသစ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုသို့ သိမြင်ပါမှ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အမြင်၊ သမ္မာဒဿန အမြင်၊ ယထာဘူတအမြင်၊ အနတ္တအမြင် ဖြစ်ပေမည်။

ဥပမာ ဖရောင်းတိုင် မီးကူးမှုတွင် ပထမ ဖရောင်းတိုင်မှ မီးသည် ဒုတိယဖရောင်းတိုင်သို့ ကူးပြောင်းသွားသည်ဟု ယူဆနေပါက ပထမဖရောင်း တိုင်မှမီးသည် ဒုတိယဖရောင်းတိုင်မှမီးကို မွေးဖွား သကဲ့သို့ ယူဆခြင်းဖြစ်၍ အနတ္တအမြင် မဟုတ်ပါ။

ပထမဖရောင်းတိုင်မှ မီးသည် ဒုတိယဖရောင်း တိုင်မှ မီးဇာကို တွေ့ထိပေးခြင်းဟူသောအကြောင်းနှင့် လုံလောက်သော အချိန်အတိုင်းအတာအထိ မီးတို့ ပေးခြင်းဟူသောအကြောင်းတရား(condition)တို့ ပြည့်စုံပါက ဒုတိယဖရောင်းတိုင်၌ မီးတောက်မှုသည် အကျိုးတရားအနေဖြင့် သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ မရှိရာမှ မီးတောက် အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ သိမြင်နားလည်ပါမှ အကြောင်းအကျိုးကို အနတ္တ အမြင်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အမြင်နှင့် သိခြင်း ဖြစ်ပေ မည်။

“ ထိုသို့ နှင့် အနတ္တ ”

ထိုမှုနှင့် သိမှုတွင်လည်း ထိုမှုဆိုသော အကြောင်းတရားကြောင့် သိမှုသည် အကျိုးတရား အနေဖြင့် သူသဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာသော သိမှုသာဖြစ်သည်။ ထိုမှသာ သိမှု အသစ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း (newly arise) ဖြစ်သည်။ မိမိမှာအမြဲ ထာဝရရှိနေသော သိမှုမဟုတ်ပါ။ အများ အားဖြင့် ယူဆကြသည်မှာ သိမှု (စိတ်)သည် မိမိမှာ မွေးသည်မှစ၍ အမြဲရှိနေပြီး ထိုသိမှုဖြင့် အရာရာကို လိုက်၍ သိနေသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆနေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသိမှုကိုလည်း နာမ်တရားဟုမသိပဲ (ငါ)ဟုယူဆပြီး ငါသိအနေဖြင့် အယူမှား(ဒိဋ္ဌိ) ဖြစ်နေကြပါသည်။ ၎င်း(အယူအဆ)ကိုလည်း ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန် အဆင့်ထိ ရောက်နေသောကြောင့် ငါသိကိုပယ်ရန် ခက်နေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့ ရုပ်နာမ်ကို ငါဟု အယူမှားမှုသည် အဝိဇ္ဇာဖြစ်၍ ထိုအယူမှား (wrong view)ကို

နှစ်သက်စွာ စွဲစွဲလမ်းလမ်း ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ လက်ခံထားခြင်းသည် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ငါသိ၏အခြေခံ အကြောင်းရင်း (root cause)သည် (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်)ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ယထာဘူတဉာဏ်အမြင်ဖြင့် အရိုကို အရို အတိုင်း အမှန်ကို အမှန်အတိုင်း (right view) သိမြင်ပါက အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဆိုသော အယူမှား၏ အခြေခံအကြောင်းရင်း (root cause)ကို ပယ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့အခါ ငါသိလို့ ပြောဆို နေသော်လည်း ငါသိသည် တကယ်မရှိပါ။ သိမှုနာမ် တရားသည်သာ တကယ်ရှိပြီး ငါသည် ခေါ်ဝေါ် ပြောဆို ဆက်ဆံရန်အတွက် (အမည်ပညတ်ရုံ) သက်သက်သာ ဖြစ်သည်ကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်နားလည်ခြင်း (right understanding) ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။

“ ငါမဟုတ်သော ငါ ”

ငါဆိုသည်မှာ အကြောင်းအကျိုးနှင့် ဖြစ်ပျက်

နေသော ရုပ်နာမ်အစဉ် (natural process) ကို အမည်ပေးထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်သော ဘဝအစမှ အသက်အရွယ်အိုသည့် လူကြီးဘဝသို့ ပြောင်းလဲဖြစ်ပျက်နေမှုသည် ရုပ်နာမ်အစဉ် အတန်း သာဖြစ်သည်။ သို့သော် မွေးကင်းစကလေးကိုလည်း ငါဟုထင်သည်။ အိုလာသည့် ကိုယ်ကြီးကိုလည်း ငါဟု အထင်မှားကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ် အစဉ်အတန်း (process) တစ်ခုကို ငါဟု (အမာခံ အနှစ်သာရ) အနေဖြင့် အခိုင်အမာ စွဲယူထားသော အမြင်မှား (wrong view) လက်ခံထားသော အယူ အဆမှား (wrong concept)၊ ဆုပ်ကိုင်ထားသော အကြံအစီမှား (wrong idea) တို့သာဖြစ်ပါသည်။ အမှန်တကယ်တွင် ထိုရုပ်နာမ် အစဉ်အတန်းကို ငါဟု ပညတ်နာမည်ပေးပြီး (ခေါ်ဝေါ် ဆက်ဆံ ပြောဆို ရေးသား) ရန်အတွက်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ရုပ်နာမ် အစဉ် အတန်းသည် ငါမဟုတ်ပါ။ ငါမဟုတ်သော ငါသည် (သုံးရုံ) အတွက်သာဖြစ်၍ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ

အနေဖြင့် (စွဲဖို့)အတွက် မဟုတ်ပါ။

ငါအယူအဆသည် ကလေးဘဝတုံးကလည်း ငါပဲ၊ အခုကြီးတော့လည်း ငါပဲဟု ကလေးမှလူကြီးသို့ ပြောင်းလဲလာသော်လည်း ကလေးနှင့်လူကြီးတို့တွင် မပြောင်းလဲသော အမြဲခိုင်မြဲနေသော ထာဝရတည်နေသော အတ္တကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်၊ အသက်ကောင်အနေအားဖြင့် (အမာခံ အနှစ်သာရ) တစ်မျိုးမျိုးသည် အခိုင်အမာ (အမြဲ)ရှိသည့်အနေဖြင့် အထင်မှားခြင်း၊ စွဲလမ်းပြီး တွေးထင်နေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အကယ်၍ ခေါင်း၊ ကိုယ်၊ ခြေ၊ လက်ဆိုသော ငါကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ (analyse) လုပ်ကြည့်ပါက ငါကို မတွေ့ရပါ။ မသိတတ်သော ရုပ်နှင့် သိတတ်သော နာမ်ဟူ၍(နှစ်မျိုး)သာတွေ့ရပေမည်။ ထိုရုပ်နာမ်တို့သည် သွားချင်သောစိတ်ကြောင့် သွားသည့်ရုပ် ဖြစ်၏။ သွားသည့်ရုပ်ကြောင့် သွားတာကို သိသောနာမ် ဖြစ်၏။ ထိုင်ချင်သောစိတ်ကြောင့် ထိုင်သည့်ရုပ်ဖြစ်၏။ ထိုင်သည့်ရုပ်ကြောင့် ထိုင်တာကို သိသောနာမ် ဖြစ်၏။

ဤသို့ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့သည် (အကြောင်းအကျိုး) အားဖြင့် အပြန်အလှန် ဆက်နွှယ်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ထို့သို့ အကြောင်းအကျိုးနှင့် ဖြစ်ပျက်နေသော (ရုပ်နာမ်အစဉ်)တစ်ခု အနေဖြင့် သိမြင် နားလည်ပါက ငါမဟုတ်သည်ကို ပိုင်းခြားသိမြင်ပေမည်။

ဥပမာ - ကားဟုအမည်ပေးထားခြင်းမှာ ဘီး (၄)ခု အင်ဂျင်နှင့် မောင်းနှင်သွားလာနိုင်သော အရာ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ၎င်းလက္ခဏာရှိပါက ကားဟု (အမည်ပေး)ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ကား၏ကိစ္စသည် (သယ်ယူပို့ဆောင်)ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ တကယ့်ကား မရှိပါ။ ကားဟု (ခေါ်ဝေါ်ပြောဆို)နိုင်ရန်အတွက် (အမည် ပညတ်)ထားခြင်းမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ ခေါင်းကိုယ်ခြေလက်နှင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံပြုနိုင်သောအရာကို (ငါဟုအမည် ပညတ်)၏။ ၎င်းသည် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေး ဆိုသောကိစ္စ (၆)မျိုးကို ဆောင်ရွက်နိုင်၏။ တကယ်ငါ မရှိပါ။ ငါသည် (ခေါ်ဝေါ်ပြောဆို)ရန်အတွက်သာ

(အမည်ပေး)ထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ရုပ်ကို ရုပ်မှန်းမသိ၊ နာမ်ကို နာမ်မှန်းမသိ၊ အကြောင်းအကျိုး အားဖြင့် ဆက်နွှယ်ပြီး (interrelated and interdependent) အလုပ်လုပ် နေကြသည်ကို အမှန်မသိ သဖြင့် ငါဟူသောအယူကို (စွဲလမ်း)နေခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။

“ရုပ်အကြောင်း နာမ်အကြောင်း”

ရုပ်သည် သစ်သားတုံး၊ ငှက်ပျောတုံး ကဲ့သို့ သာ ဖြစ်၏။ ရုပ်သည် မသိတတ်ပါ။ မခံစားတတ်ပါ။ မမှတ်သားတတ်ပါ။ မစေ့ဆော်တတ်ပါ။ သို့သော် သူ၏ ပင်ကိုယ်သဘော သတ္တိကိုတော့ သူ့သဘော သူ့ဆောင်ပြုတတ်ပါသည်။ မာတတ်၊ ပျော့တတ်၊ ဖွဲ့စည်းတတ်၊ ယိုစီးတတ်၊ ပူတတ်၊ အေးတတ်၊ ထောက်ကန်တတ်၊ တွန်းတိုးတတ်ပါသည်။

နာမ် တရားသည် အာရုံ တို့ကို ညွတ်တတ်သော သဘောရှိသည်။ အာရုံကို ခံစားတတ်သည့်

ဝေဒနာ၊ အာရုံကို မှတ်သားတတ်သည့် သညာ၊
 အာရုံကို စေ့စော် ပြုပြင်တတ်သည့် သင်္ခါရ၊
 အာရုံကို သိတတ်သည့် (ဝိညာဏ်)တို့သည် မျက်စိ၊ နား၊
 နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်နှင့် ဟဒယဝတ္ထုဆိုသော
 (ရုပ်တရား)တို့ကို (စွဲမီ၍) ဖြစ်ပေါ် နေခြင်းဖြစ်သည်။
 ရုပ်တရားတို့ကို အကြောင်း အားဖြင့် စွဲမီပြီး အကျိုး
 တရားအနေဖြင့် နာမ်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်ကြရ၏။ ဥပမာ
 - ဟဒယ ဝတ္ထုရုပ်ကို အမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်သော
 သွားချင်သည့် စိတ် (နာမ်)သည် သွားသည့် ရုပ်တရား
 တို့ကို ဖြစ်စေခြင်းဖြင့် ရုပ်ကို စေခိုင်းတတ်သည်။
 သွားသည့်ရုပ်ကြောင့် သွားခြင်းကို သိသော နာမ်တို့
 သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်ရပြန်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ရုပ်တရား
 နှင့် နာမ်တရားတို့သည် တစ်ခုက အကြောင်းဖြစ်လိုက်
 တစ်ခုက အကျိုးဖြစ်လိုက် အပြန်အလှန် အညမည
 အနေဖြင့် ကျေးဇူးပြုနေကြသည်။ စားချင်သည့်
 စိတ်နာမ်ကြောင့် စားသည့်ရုပ်တို့ဖြစ်ကြ ရသလို စား
 သည့်ရုပ်ကြောင့် စားတာကို သိသော နာမ်တို့သည်

လည်း တဖန်ဖြစ်ကြပြန်သည်။ ရုပ်တို့သည် နာမ်တို့ကို (တည်ရာ)ဖြစ်သော မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ မနောစသည့် (ဒွါရ)အနေဖြင့်၎င်း အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ၊ အတွေးစသည့် (အာရုံ) အနေဖြင့်၎င်း (ကျေးဇူး)ပြုနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

“ ရုပ်နာမ်အကြောင်းအကျိုးသာရှိသည် ”

ဤသို့ဖြင့် ရုပ်နှင့်နာမ် အကြောင်းနှင့်အကျိုး သာရှိ၏။ အကြောင်းအကျိုးသည်လည်း အကြောင်း တိုက်ဆိုင်တုံးသာ အကျိုးတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ် ကြ၍ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် အကျိုးတရားတို့သည် ချုပ်ပျောက်ကြပါသည်။ ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုး တို့သည် မြဲသော(နိစ္စ) ကောင်းသော(သုခ) အခိုင် အမာ အနှစ်သာရရှိသော (အတ္တ) အနေဖြင့် ဖြစ်ပေါ် နေကြသည်မဟုတ်။ ပရမတ်တရားတို့၏ သဘာဝ အတိုင်း လျှပ်ရောင်လက်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည့်နေရာ မှာပင်ချုပ်ပျောက်ကြ၏။ အကြောင်းတရားတို့က

ဆက်တိုက် ကျေးဇူးပြုနေသောကြောင့်သာ အကျိုး
 တရား အသစ်သစ်တို့နှင့် အစားထိုးနေသဖြင့် မပျက်
 သလို၊ ကောင်းနေသလို၊ ခိုင်မြဲနေသလို ထင်မြင်နေ
 ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အမှန်အားဖြင့် ရုပ်နာမ် အကြောင်း
 အကျိုးတို့သည် ဖြစ်တိုင်းပျက်နေသော အနိစ္စသဘော၊
 ဆင်းရဲသော ဒုက္ခသဘော၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ
 မရှိသော အနတ္တသဘောတို့သာ ဖြစ်ကြပါသည်။

“ ရုပ်နာမ်အခဉ်သာရှိပါသည် ”

ရေဆာခြင်းဆိုသည်မှာ အာခေါင်ခြောက်၍
 ဖြစ်ပါသည်။ အာခေါင်ခြောက်ခြင်းမှာလည်း ပရမတ်
 အမြင်တွင် (ရုပ်ဖောက်ပြန်ခြင်း)သာဖြစ်သည်။ ရုပ်
 ဖောက်ပြန်ခြင်း အကြောင်းကြောင့် ၎င်းကိုသိသောနာမ်
 (သညာ) ဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် (ရေဆာ)သည်
 ဟု သိခြင်းမှာ (ရုပ်နာမ်ပေါ်ခြင်း)သာ ဖြစ်ပါသည်။

ရေဆာခြင်းနာမ်ရုပ်မှ ကျေးဇူးပြုမှုကြောင့်
 ရေခပ်ရန်တိုက်တွန်းသော စေတနာ(နာမ်)နှင့် ရေကို

ယူသောရုပ်တို့ ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုရေခပ်သောနာမ်ရုပ်မှ ရေသောက်သော နာမ်ရုပ်ဖြစ်ရ၏။ ရေသောက်သော နာမ်ရုပ်မှ ကျေးဇူးပြုမှုကြောင့် ပါးစပ်တွင် ထိသော အေးသောရုပ်နှင့် သိသောနာမ်တို့ဖြစ်ပေါ်ကြပြန်၏။

ဤသို့ဖြင့် ရေသောက်ခြင်းတွင် ရုပ်နာမ် တို့သည် အချင်းချင်းဆက်နွှယ် ကျေးဇူးပြုခြင်း (inter-related and interdependent)အားဖြင့် ရုပ်နာမ်အစဉ် (process) တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကို သဘောတရား (function) ရှုထောင့်မှ ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ (structure) အစွဲ လွက်အောင် အယူမှားဒိဋ္ဌိပျောက်အောင် မှန်ကန်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိအမြင် (right view)ဖြစ်ပေါ်ပေမည်။

“ အာရုံကို ရွေးပါ ”

ဈေးဝယ်လျှင် ပစ္စည်းကောင်းတာဆိုးတာကို ရွေးချယ်၍ ဝယ်ယူတတ်ကြပါသည်။ ကောင်းတာကို

ယူ၍ မကောင်းတာကို ပယ်ခဲ့ကြပါသည်။ ပစ္စည်းကို ရွေးတတ်သော်လည်း အာရုံကိုတော့ မရွေးတတ်ကြပါ။ ကောင်းသည့်အာရုံ၊ ကုသိုလ်ဖြစ်မည့်အာရုံနှင့်တော့ အနေနဲ့တတ်ကြပါသည်။ မကောင်းသည့်အာရုံ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟနှင့် တွဲနေသည့် အကုသိုလ် အာရုံနှင့်တော့ အနေများတတ်ကြပါသည်။

တစ်ခါတစ်ရံ (ဒေါသအာရုံ)ကိုပင် (မလွတ်နိုင်) ကြပါ။ ထိုဒေါသ အာရုံနှင့် ထပ်ခါတစ်လဲလဲ ပြောနေ ရတာကိုပင် (နှစ်သက် ကျေနပ်)နေ တတ်ကြပါသည်။ မောဟအာရုံနှင့် ကတော့ အနေအများဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါးတို့သာ ဖြစ်ပေါ် နေကြသော်လည်း ထိုသို့မသိပဲ ငါ၊ သူတစ်ပါး၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု အနေဖြင့်သာ သိနေကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံ အားဖြင့် (မောဟအာရုံနှင့် အနေများ)ပြီး လောဘ၊ ဒေါသ အာရုံများသည်လည်း အကြောင်းထိုက်သလို ဖြစ်ပေါ်

နေကြပါသည်။ အကုသိုလ်ဖြစ်မည့် မကောင်းသည့် အာရုံ ဖြစ်သော်လည်း မစွန့်လွှတ်နိုင်ပါ။ ပြင်းစွာ စွဲလမ်း နေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ကုသိုလ်ဖြစ်မည့် ကောင်းသည့် အာရုံဖြင့်လည်း မနေတတ်ကြပါ။

ယောကျ်ား၊ မိန်းမ၊ သား၊ သမီးစသော (ကိလေသာအာရုံ)တို့နှင့် အနေများကြသော်လည်း ဝင်လေထွက်လေအာရုံကို အောက်မေ့နေသော သတိ (ကုသိုလ်)နှင့် အနေနဲ့ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာတော်ကြီးများက (လောကီမှာလည်)သလောက် (လောကုတ္တရာမှာ အတာ)လွန်ပါရောဟု ဆုံးမစကား ဖြင့် ပြောဆို သတိပေးခဲ့ကြပါသည်။ မိုးကုတ် ဆရာတော်ကြီးက (လူ့အောက်ကျ)မှာတော့ ကြောက် တတ်ကြတယ်၊ (အပါယ်ကျ)မှာတော့ မကြောက်တတ် ကြဘူးဟု ဟောကြား ဆုံးမခဲ့လေသည်။

သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာအားကောင်းလာသော အခါ အကုသိုလ်ဖြစ်မည့် မကောင်းသောအာရုံတို့ကို (မခက်မခဲပဲ ပယ်စွန့်နိုင်)သလို ကုသိုလ်ဖြစ်မည့် ကောင်း

သည့် အာရုံတို့ကိုလည်း မပင်မပန်းပဲ(လွယ်လွယ် ကူကူ
န့လုံးသွင်းနိုင်)လေသည်။ ၎င်းသည် သမ္မပ္ပဓာန်
ထိုက်သော (ဝီရိယအစွမ်း)ကြောင့် ဖြစ်လေသည်။
ထိုအခါ တရားအားထုတ်ခြင်းအလုပ်သည် မိမိ
အတွက်(ဝန်)အနေဖြင့် မလေးတော့ပဲ (အား) အနေဖြင့်
ရဲရင့်လာပေမည်။

ရဟန်းတို့ သမ္မာဝါယာမသည် အဘယ်နည်း။
(မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်)

၁။ မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို
မဖြစ်ပေါ်စေရန် အားထုတ်၏။ လုံ့လပြု၏။ စိတ်ကို
ချီးမြှောက်၏။

၂။ ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရန်
အားထုတ်၏။ လုံ့လပြု၏။ စိတ်ကို ချီးမြှောက်၏။

၃။ မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်
စေရန် အားထုတ်၏။ လုံ့လပြု၏။ စိတ်ကို ချီးမြှောက်၏။

၄။ ဖြစ်ပြီးသောကုသိုလ်တရားတို့ တည်မြဲ စေရန် ပွားများစေရန် အားထုတ်၏။ လုံ့လပြု၏။ စိတ်ကို ချီးမြှောက်၏။

ရဟန်းတို့ ဤ(အားထုတ်ခြင်း)ကို မှန်စွာအား ထုတ်ခြင်း ‘သမ္မာဝါယာမ’ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

“ ဝိပဿနာအလုပ် အနှစ်ချုပ် ”

ဝင်လေထွက်လေအာရုံကို သတိနှင့်အောက် မေ့မှု၊ မပျံ့လွင့်အောင် ဝီရိယစိုက်ပြီး အားထုတ်မှုတို့ကို ကြိုးစားပွားများရင်း နိဝရဏတရားငါးပါး (ကာမစ္ဆန္ဒ၊ ဗျာပါဒ၊ ထိနမိဒ္ဓ၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ)တို့ကို ပယ်ခွါရန် (သတိနှင့်ဝီရိယတည်ထောင်မှု)အလုပ်ကို ပထမဆုံး အားထုတ်ရပါသည်။

သတိနှင့် ဝီရိယအစွမ်းကြောင့် သမာဓိဖြစ် ပေါ်လာသောအခါ ထိတာကရုပ် သိတာကနာမ်ဟူ၍ ပရမတ်တရားများကို (အရှိကိုအရှိအတိုင်း) ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ သိမြင်လာပေမည်။ ထိုအခါ သတိ ၏အစွမ်းဖြင့်

အရှင်ခံတရားများဖြစ်သော ထိမ္မရူပနှင့် သိမ္မနာမ်တို့ကို ဉာဏ်မှာ (ရှေးရှုထင်ရှား)လာပါသည်။ ဉာဏ်မှာ ထင်ရှားလာသော ရူပတရား နာမ်တရားတို့ကို (ပညာ) ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်အောင် နှလုံးသွင်းရခြင်းသည် သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမြင်မှန်ရအောင် (သတိပဋ္ဌာန်)ပွားခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

သတိထား ဝီရိယစိုက် ပညာဖြင့်မြင်အောင် ကြည့်တတ်လာသောအခါ လေနှင့် နှာသီးဖျားတို့ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ခိုက်သာ ထိမ္မရူပနှင့် သိမ္မနာမ် တို့သည် အကျိုးတရားအနေဖြင့် သူ့သဘောသူ ဆောင်ပြီး မရှိ ရာမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်ကြရ၏။ အကြောင်း ကင်းသည်နှင့်လည်း ထိမ္မရူပနှင့် သိမ္မနာမ်တို့သည် ချက်ခြင်း ချုပ်ပျောက်ကြ၏။ ထိုသို့ ရူပနာမ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းနှင့်ချုပ်ကြောင်းတို့ကို (သိမ်းဆည်း)နိုင် ခြင်းဖြင့် သမုဒယသစ္စာသဘောကို သိမြင်နိုင်လေသည်။

ထိုပြင် ထိမှုရုပ်နှင့် သိမှုနာမ်ကိုလည်း သတိ
 ဖြင့် အောက်မေ့ပြီး ဝီရိယဖြင့် (ကပ်)လိုက်နေသဖြင့်
 ဖြစ်တိုင်းချုပ်ပျောက်နေသော ဖြစ်ခြင်းနှင့်ချုပ်ခြင်းကို
 ကိုယ်ပိုင် သိမြင်သောကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာသဘော
 ကိုလည်း ဉာဏ်နှင့်နားလည်လက်ခံနိုင်လေသည်။ ဤသို့
 ဖြစ်ကြောင်း ချုပ်ကြောင်း (သမုဒယသစ္စာ)နှင့်
 ဖြစ်ခြင်းချုပ်ခြင်း (ဒုက္ခသစ္စာ)တို့ကို ရှုပွားခြင်းဖြင့်
 ဉာဏ်စဉ်အဆင့်ဆင့်ရင့်ကျက်ကာ ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရ
 တရားတို့ကို (စွဲလမ်းစရာ)မဟုတ်ဟု ထိုးထွင်း သိမြင်ပြီး
 (ဥပေက္ခာ)ပြုလာလေသည်။

ထိုသို့ အခြေအနေမျိုးသည် ဝင်လေထွက်လေ
 နှင့်နှာသီးဖျားတွင် ထိတာကို သိကာမျှသဘောသာ
 ဖြစ်နေသည်။ ထိုအာရုံနှင့်ပတ်သက်၍ တောင့်တခြင်း
 လည်းမရှိသလို ကြောင့်ကြခြင်းလည်းမရှိပါ။ တစ်ခြား
 အာရုံများသို့လည်း ပျံ့လွင့်ခြင်းမရှိပဲ ထိတာကို
 သိကာမျှသဘောနှင့် ခပ်ကြာကြာနေနိုင်လေသည်။ ထိုသို့
 ထိမှုနှင့် သိမှုအာရုံကို သတိဖြင့် အောက်မေ့

နေသောအခါ အေးငြိမ်းမှု (ပဿဒ္ဓိ)ဖြစ်ပေါ်နေပြီး (ဥပစာရ) သမာဓိဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဆိုသော ကိလေသာတို့ကို ခပ်ကြာကြာ ပယ်ခွါထားနိုင်လေသည်။ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဖြင့် ခပ်ကြာကြာပယ်နိုင်မှု အားကောင်းလာသောအခါ (အပ္ပနာ)သမာဓိအဆင့် အထိ တက်လှမ်းနိုင်ပြီး မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုခြင်းဖြစ်လေသည်။

မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ၊ ဒုတိယဝဂ်

ပဌမ ဘိက္ခုသုတ် (ပိဋကတ် မြန်မာပြန်)

ထိုအခါ များစွာကုန်သော ရဟန်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရားထံသို့ ချဉ်းကပ်ကုန်၍ မြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုးလျက် တစ်ခုသောနေရာ၌ ထိုင်နေကုန်ပြီးသော် မြတ်စွာဘုရားအား ဤစကားကို လျှောက်ကုန်၏-

“အသျှင်ဘုရား တစ်မျိုးတည်းသော တရားကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ်သည်ရှိသော် တရားလေးမျိုးတို့ကို ပြည့်စေ၏။

တရားလေးမျိုးတို့ကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် တရားခုနစ်မျိုးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။

တရားခုနစ်မျိုးတို့ကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန် များစွာ ပြုလုပ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် တရားနှစ်မျိုးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။ (ဤ တရားမျိုးသည်) ရှိပါသလော”ဟု (လျှောက်ကုန်၏)။

ရဟန်းတို့ - တစ်မျိုးတည်းသောတရားကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ်သည်ရှိသော် တရားလေးမျိုးတို့ကို ပြည့်စေ၏။

တရားလေးမျိုးတို့ကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် တရားခုနစ်မျိုးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။

တရားခုနစ်မျိုးတို့ကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန် များစွာ ပြုလုပ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် တရားနှစ်မျိုးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။ (ဤတရားမျိုးသည်)ရှိသည်သာတည်း ဟု (မိန့်တော်မူ၏)။

အသျှင်ဘုရား အဘယ်တစ်မျိုးတည်းသော တရားကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ် သည်ရှိသော် တရားလေးမျိုးတို့ကို ပြည့်စေပါသနည်း၊ တရားလေးမျိုးတို့ကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် တရားခုနစ်မျိုးတို့ကို ပြည့်စေပါကုန်သနည်း၊ တရားခုနစ်မျိုးတို့ကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် တရား နှစ်မျိုးတို့ကို ပြည့်စေပါကုန်သနည်းဟု လျှောက်ကုန်၏။

၁။ အာနာပါနဿတိ

ရဟန်းတို့ အာနာပါနဿတိ သမာဓိဟူသော တစ်မျိုးတည်းသောတရားကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန် များစွာ ပြုလုပ်အပ်သည်ရှိသော် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး တို့ကို ပြည့်စေ၏။

၂။ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး

သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန် များစွာ ပြုလုပ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး တို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။

၃။ ဗောဇ္ဈင်္ဂုနစ်ပါး

ဗောဇ္ဈင်္ဂုနစ်ပါးတို့ကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် အသိဉာဏ် ‘ဝိဇ္ဇာ’ နှင့် လွတ်မြောက်မှု ‘ဝိမုတ္တိ’ ကို ပြည့်စေကုန်၏။

ရဟန်းတို့ အာနာပါနဿတိသမာဓိကို အဘယ်သို့ ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ်သည်ရှိသော် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ပြည့်စေ သနည်း။

ရဟန်းတို့ ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် တောသို့သွားရောက်၍ ဖြစ်စေ၊ သစ်ပင်ရင်းသို့ သွားရောက်၍ ဖြစ်စေ၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့ သွားရောက်၍ဖြစ်စေ တင်ပလွင် ခွေပြီးလျှင် ကိုယ်ကို ဖြောင့်မတ်စွာထားလျက် သတိကို ကမ္မဋ္ဌာန်းသို့ ရှေးရှုဖြစ်စေ၍ ထိုင်နေ၏။ ထိုရဟန်းသည် သတိရှိလျက်သာလျှင် ထွက်သက်လေကို ထုတ်၏၊ သတိရှိလျက်သာလျှင် ဝင်သက်လေကို ရှူ၏။ ပ။ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်အပ်၏။ ပ။ ရဟန်းတို့

ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ဤသို့ ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန် များစွာ
 ပြုလုပ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် အသိဉာဏ် ‘ဝိဇ္ဇာ’နှင့်
 လွတ်မြောက်မှု ‘ဝိမုတ္တိ’ကို ပြည့်စေကုန်၏ဟု
 (မိန့်တော်မူ၏)။ ပဉ္စမသုတ်။

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)